

MIMORIADNE INTERVENČNÉ ZÁSAHY ŠTÁTU POČAS PANDÉMIE COVID-19 V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
Právnická fakulta

MIMORIADNE INTERVENČNÉ ZÁSAHY ŠTÁTU
POČAS PANDÉMIE COVID-19
V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Editovaná vedecká kniha

Banská Bystrica
2024

Táto editovaná vedecká kniha bola spracovaná v rámci riešenia výskumného projektu VEGA č. 1/0472/21 s názvom „*Prierezová analýza mimoriadnych intervenčných zásahov štátu a ich aplikácie v období krízy spôsobenej ochorením COVID-19 na súkromnoprávne vzťahy v Slovenskej republike*“.

Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Editor: doc. JUDr. Ing. Martin Kubinec, PhD., univ. prof.

Recenzenti: doc. JUDr. Regina Hučková, PhD.
doc. JUDr. Ing. Jaroslav Dolný, PhD.

Návrh obálky: Mgr. Ján Humaj

Vydavateľ: Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

ISBN 978-80-557-2116-3

<https://doi.org/10.24040/2024.9788055721163>

Editovaná vedecká kniha „*Mimoriadne intervenčné zásahy štátu počas pandémie COVID-19 v Slovenskej republike*“ je publikovaná a šírená ako open access publikácia na základe podmienok Creative Commons Attribution 4.0 International Licence CC BY (uviedenie autora).

OBSAH

PREDHOVOR	5
ÚVOD	6
RUČENIE AKO NÁSTROJ ZABEZPEČENIA POHĽADÁVOK VO SVETLE ODKLADU SPLÁTOK POČAS TRVANIA PANDÉMIE	9
Mgr. Miroslava Dolíhalová, PhD. Katedra občianskeho a pracovného práva Právnickej fakulty UMB	
VPLYV PANDÉMIE COVID-19 NA VYMOŽITEĽNOSŤ PRÁVA V SÚKROMNOPRÁVNÝCH VZŤAHOCH	23
Mgr. Jakub Dzimko, PhD. – JUDr. Lenka Ušiaková, PhD., univ. doc. Katedra obchodného a finančného práva Právnickej fakulty UMB	
MIMORIADNA SITUÁCIA A PRÁVO VERITEĽA NA SPLNENIE	39
doc. JUDr. Marian Ďurana, PhD. – JUDr. Monika Némethová, PhD., univ. doc. Katedra občianskeho a pracovného práva Právnickej fakulty UMB	
PADEMICKÁ LEGISLATÍVA V JUDIKATÚRE ÚSTAVNÝCH SÚDOV	65
prof. JUDr. Milan Ďurica, PhD. Katedra obchodného a finančného práva Právnickej fakulty UMB	
CHARAKTERISTICKÉ ZNAKY PLATNEJ PRÁVNEJ ÚPRAVY DEDIČSKÉHO PRÁVA V SLOVENSKEJ REPUBLIKE	83
prof. JUDr. Daniela Gandžalová, PhD. – doc. JUDr. Juraj Takáč, PhD. Katedra občianskeho a pracovného práva Právnickej fakulty UMB	
DOČASNÁ OCHRANA PODNIKATEĽOV – MIMORIADNY INTERVENČNÝ ZÁSAH ŠTÁTU V MIMORIADNEJ SITUÁCII – VÝCHODISKÁ, PODSTATA A ZHODNOTENIE EFEKTIVITY	106
doc. JUDr. Ing. Martin Kubinec, PhD., univ. prof. Katedra obchodného a finančného práva Právnickej fakulty UMB	
OSOBITNÉ USTANOVENIA ZÁKONNÍKA PRÁCE AKO ZÁKLAD FLEXIBILITY ZAMESTNÁVATEĽA	128
doc. JUDr. Marek Švec, PhD., LL.M., univ. prof. Katedra občianskeho a pracovného práva Právnickej fakulty UMB	

**OPRÁVNENOSŤ ZÁSAHU DO ĽUDSKÝCH PRÁV POČAS PANDÉMIE COVID-19
S DÔRAZOM NA VLASTNÍCKE PRÁVO 145**

doc. JUDr. Katarína Zajáč Ševcová, PhD.

Katedra občianskeho a pracovného práva Právnickej fakulty UMB

ZÁVER..... 177

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV 179

PREDHOVOR

Jar v roku 2020 priniesla spoločnosti v globálnom meradle zásadnú a nikým neočakávanú udalosť – pandemické respiračné ochorenie COVID–19, spôsobené koronavírusom SARS-CoV-2. Ochorenie, žiaľ, prinieslo na jednej strane najmä miliónové straty na životoch, dočasné alebo trvalé poškodenie zdravia mnohých obyvateľov Zeme.

Na druhej strane s ním súvisiace zákazy a obmedzenia dramaticky zasiahli do právnych a ekonomických systémov všetkých krajín sveta, vrátane Slovenska, ktoré sa museli urgentne vysporiadať s akútnou potrebou riešiť jednak katastrofálnu epidemickú situáciu, no súčasne zabezpečiť ochranu národného hospodárstva a ekonomické prežitie podnikateľov i obyvateľov.

V globalizovanom (ekonomickom) svete je nepochybne mimoriadne náročné vytvoriť také opatrenia a inštitúty, ktoré budú efektívne slúžiť na rýchlu a účinnú ochranu účastníkov súkromno-právnych vzťahov v bežnom režime, o to náročnejšie to je v stave núdze a mimoriadnej situácie, keď štátne orgány musia súbežne riešiť bezprostredné hrozby vo všetkých sférach spoločnosti.

Autorský kolektív zamestnancov a doktorandov Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici sa práve v období hrozivej pandemickej situácie na Slovensku podujal spracovať žiadosť v rámci schémy Vedeckej grantovej agentúry Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR o schválenie riešenia vedecko-výskumného projektu s názvom: Prierezová analýza mimoriadnych intervenčných zásahov štátu a ich aplikácie v období krízy spôsobenej ochorením COVID-19 na súkromnoprávne vzťahy v Slovenskej republike, ktorá bola vyhodnotená ako úspešná a spolufinancovaná z prostriedkov agentúry pod č. VEGA č. 1/0472/21.

Skladba riešiteľského kolektívu zahŕňala predovšetkým členov a doktorandov Katedry obchodného a finančného práva a Katedry občianskeho a pracovného práva našej fakulty, ktorí sa vo svojej pedagogickej a vedecko-výskumnej práci venujú dominantne súkromno-právnym disciplínam. V súlade so schváleným projektom zámerom jednotliví riešitelia priebežne publikovali výsledky svojho výskumu a ako záverečný výstup tohto projektu predkladajú odbornej verejnosti editovanú vedeckú knihu pod názvom *Mimoriadne intervenčné zásahy štátu počas pandémie COVID-19*.

Veríme, že predložená kolektívna práca preukáže splnenie projektových cieľov a súčasne bude prínosom pre odbornú verejnosť a prípadne pre budúcu slovenskú legislatívu.

Martin Kubinec, za riešiteľský kolektív

ÚVOD

Autorský kolektív riešiteľov projektu VEGA č. 1/0472/21: Prierezová analýza mimoriadnych intervenčných zásahov štátu a ich aplikácie v období krízy spôsobenej ochorením COVID-19 na súkromnoprávne vzťahy v Slovenskej republike, s podporu Vedeckej grantovej agentúry Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky spracoval ako záverečný výstup z projektu túto vedeckú editovanú knihu, ktorej editorom je hlavný riešiteľ projektu – doc. JUDr. Ing. Martin Kubinec, PhD., univ. prof.

V jednotlivých kapitolách sa autori, resp. spoluautori kapitol venovali vybraným mimoriadnym intervenčným zásahom štátu počas pandémie COVID-19, ktoré zodpovedajú ich odbornému zameraniu. Spoločným menovateľom jednotlivých častí publikácie je snaha autorov analyzovať vybrané intervenčné zásahy štátu, smerujúce k efektívnej a urgentnej ochrane súkromno-právnych vzťahov a ich účastníkov v širšom zmysle a z viacerých aspektov – z pohľadu občianskeho práva hmotného (záväzkové právo, vlastnícke právo, dedičské právo), civilného procesného práva, obchodného práva, konkurzného, ústavného práva a pracovného práva.

Téma štátnej intervencie, resp. ingerencie do súkromnoprávnych vzťahov a jej miery je aktuálnou v podstate, a v kritických fázach ešte výraznejšie. Aj keď sa môže zdať, že koronakríza je už len smutnou spomienkou, je namieste počítať s tým, že sa kedykoľvek v slabšej alebo kritickejšej podobe môže zopakovať, a preto je nevyhnutné vyžadovať, aby sa štát ako garant ochrany práv a slobodného trhu zodpovedne pripravil na tieto, hoci len potenciálne budúce krízy.

Tomuto cieľu majú pomôcť konferenčné i nekonferenčné výstupy členov riešiteľského kolektívu, vrátane tejto editovanej vedeckej knihy, ktoré zásadným spôsobom doplnili slovenskú doktrínu v podobe síce nie vyčerpávajúceho, no výraznejšie komplexnejšieho výsledku, ktorý zahŕňa širokú škálu uhlov pohľadu na skúmanú problematiku. Treba spomenúť, že slovenská odborná spisba v oblasti súkromného práva (mimo výstupov členov riešiteľského kolektívu) bola pomerne chudobná, spomenúť treba napr. práce Kristiána Csacha, Jaroslava Dolného, Dominiky Cukerovej, ktorých diela sú uvedené v zozname použitej literatúry.

Systematicky dielo pozostáva z ôsmych kapitol, ktoré sú zoradené abecedne podľa priezviska autora, resp. prvého spoluautora. Jednotlivé kapitoly sú zamerané na jednu tému, ktorou je predmet vyššie uvedeného vedecko-výskumného projektu, zahŕňajú podrobne spracovaný vedecký aparát, vrátane adekvátneho bibliograficko-informačného, poznámkového a ilustračného aparátu.

Mgr. Miroslava Dolíhalová, PhD. sa vo svojej kapitole pod názvom Ručenie ako nástroj zabezpečenia pohľadávok vo svetle odkladu splátok počas trvania pandémie zamerala na problematiku ručenia ako zabezpečovacieho inštitútu v súvislosti s odkladom splátok, umožnených zákonom č. 67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19.

Spoluautori druhej kapitoly pod názvom Vplyv pandémie COVID-19 na vymožitelnosť práva v súkromno-právnych vzťahoch – JUDr. Lenka Ušiaková, PhD., univ. doc. a Mgr. Jakub Dzimko, PhD., sa v tejto časti práce zamerali na vždy aktuálnu a v kontexte mimoriadnej pandemickej situácie ešte aktuálnejšiu tému vymožitelnosti práva v oblasti súkromno-právnych vzťahov, a to najmä vo väzbe na rôzne opatrenia podľa zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii, ako napr. vzhľadom na spočívanie plynutia lehôt, obmedzenia pojednávania, zákaz speňažovania, odklad exekúcie a pod.

V tretej kapitole pod názvom Pandemická situácia a právo veriteľa na splnenie, jej spoluautori – doc. JUDr. Marián Ďurana, PhD. a JUDr. Monika Némethová, PhD., univ. doc. zamerali svoju pozornosť na jeden z právnych dopadov pandémie ochorenia COVID-19, ktorá si ako mimoriadna situácia vyžiadala celý rad reštriktívnych opatrení štátu. Svoju pozornosť sústredili na oblasť povinnosti dlžníka splniť svoj záväzok v prípade podstatnej zmeny okolností, z ktorých strany pri vzniku záväzky vychádzali. Otázky v kapitole nastolené majú svoju aktuálnosť aj v súčasnosti v súvislosti s vojenským konfliktom na Ukrajine.

Prof. JUDr. Milan Ďurica, PhD. sa v štvrtej kapitole pod názvom Pandemická legislatíva v judikatúre ústavných súdov zaoberá ústavnou akceptovateľnosťou prijatých legislatívnych opatrení, a to na základe dostupnej judikatúry predovšetkým Ústavného súdu Slovenskej republiky.

Piata kapitola autorov prof. JUDr. Daniela Gandžalová, PhD. a doc. JUDr. Juraj Takáč, PhD. má názov Charakteristické znaky platnej právnej úpravy dedičského práva v Slovenskej republike a je zameraná na typické znaky súčasnej právnej úpravy dedenia v SR, vnímajúc zvýšený záujem verejnosti o túto oblasť právnej úpravy v súvislosti s ochorením COVID-19, ktoré bolo sprevádzané v mnohých prípadoch aj úmrtím fyzických osôb, čo je z hľadiska práva dôležitou objektívnou právnou skutočnosťou, s ktorou právo spája významné právne dôsledky.

Šiesta kapitola práce s názvom Dočasná ochrana podnikateľov – mimoriadny intervenčný zásah štátu v mimoriadnej situácii – východiská, podstata a zhodnotenie, ktorej autorom je doc. JUDr. Ing. Martin Kubinec, PhD., univ. prof., sa zameriava na analýzu vývoja právnej úpravy dočasnej ochrany podnikateľov počas trvania núdzového stavu, resp.

mimoriadnej situácie na Slovensku v rokoch 2020 – 2023 a na možnosti využitia tohto inštitútu v prípadnej budúcej obdobnej situácii.

Siedma kapitola autora doc. JUDr. Mareka Šveca, PhD., LL.M., univ. prof. s názvom Osobitné ustanovenia Zákonníka práce ako základ flexibility zamestnávateľa sa zaoberá dvomi relatívne kľúčovými oblasťami právnej úpravy, ktoré boli prijaté zákonodarcom ako legislatívna odpoveď na nástup pandémie koronavírusu s ohľadom na modifikáciu obsahu pracovného pomeru zamestnancov, pričom sa autor snaží na základe deskriptívneho popisu novej právnej úpravy s priamou komparáciou s jej právnymi a faktickými dôsledkami poukázať na nesprávnosť takéhoto prístupu zákonodarcu.

Posledná – ôsma kapitola autorky doc. JUDr. Kataríny Zajáč Ševcovej, PhD. s názvom Oprávnenosť zásahu do ľudských práv počas pandémie COVID-19 s dôrazom na vlastnícke právo, skúma zavádzanie opatrení počas pandémie COVID-19 z hľadiska ich proporcionality. Hľadá odpovede na hypotézy, či tieto opatrenia boli uložené v podmienkach Slovenskej republiky na základe požiadavky proporcionality, zákonných kritérií stanovených medzinárodnými záväzkami a slovenskou legislatívou, aké boli možnosti obrany vlastníckeho práva a odškodnenia zo strany štátu. Snažíme sa nájsť problematické body, ktoré vytvárali konfliktné situácie stretu verejného záujmu a súkromného práva na užívanie majetku a poskytnúť riešenie týchto otázok pre prípad možného opätovného vzniku podobných okolností aké priniesla pandémia COVID-19.

Táto publikácia je venovaná primárne vedeckej komunite v odbore právo, no dúfame, že by mohla byť prínosom aj pre slovenského zákonodarcu v budúcnosti v prípade, že sa obdobná situácia, ktorej účastníkmi sme boli v nedávnom období, znovu objaví. Práca ako celok obsahuje pôvodné výsledky vlastnej tvorivej duševnej práce autorov, resp. riešiteľského kolektívu projektu, prináša početné nové informácie a zistenia, vrátane štatistických údajov, ako aj ich analýzy a je tiež spracovaná tak, že je možné overiť jej výsledky.

RUČENIE AKO NÁSTROJ ZABEZPEČENIA POHĽADÁVOK VO SVETLE ODKLADU SPLÁTOK POČAS TRVANIA PANDÉMIE¹

GUARANTEE AS A TOOL TO SECURITY RECEIVABLES IN THE LIGHT OF PAYMENT DELAY DURING THE PANDEMIC

Miroslava Dolíhalová²

Abstrakt

Dosahy nedávnej pandémie sú celospoločenské, dotkli sa domácností, podnikov a postupne sa negatívne prenášajú aj do slovenského finančného sektora. K zmierneniu týchto následkov prispela aj legislatívna reakcia zákonom č. 67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19. V zmysle tejto právnej úpravy mal dlžník možnosť požiadať o odklad splátok úveru, čím si posilnil svoju pozíciu dlžníka v súkromnoprávných vzťahoch. S odstupom času možno konštatovať, že dovolený inštitút odkladu splátok odhalil finančnú stabilitu dotknutých subjektov a vniesol nový uhol pohľadu na ich platobnú schopnosť. S prezumpciou skutočnosti, že tento typ záväzkového vzťahu veriteľ-dlžník z pohľadu dovolených pôžičiek a úverov bude stále frekventovaným, môžeme v rámci úvah de lege ferenda predpokladať zvýšený záujem zo strany veriteľa o zabezpečovacie inštitúty.

Kľúčové slová

COVID-19, odklad splátok, ručenie, zabezpečovacie inštitúty.

Abstract

The effects of the recent pandemic are society-wide, they affected households and businesses and are gradually being negatively transmitted to the Slovak financial sector as well. The legislative reaction of Act no. 67/2020 Coll. on some extraordinary measures in the financial area in connection with the spread of the dangerous contagious human disease COVID-19. Pursuant to this legislation, the borrower had the opportunity to request a postponement of loan repayments, thereby strengthening his position as a borrower in private law relations. With the passage of time, it can be concluded that the permitted institution of deferment of installments has revealed the financial stability of the entities concerned and introduced a new perspective on their ability to pay. With the presumption of the fact that this type of creditor-debtor obligation relationship from the point of view of permitted loans and credits will still be frequent, we can assume an increased interest on the part of the creditor in security institutes as part of de lege ferenda considerations.

Keywords

COVID-19, deferment of installments, guarantee, security institutes.

---

¹ Táto kapitola bola spracovaná v rámci riešenia výskumného projektu VEGA č. 1/0472/21 s názvom „Prierezová analýza mimoriadnych intervenčných zásahov štátu a ich aplikácie v období krízy spôsobenej ochorením COVID-19 na súkromnoprávne vzťahy v Slovenskej republike“.

² Mgr. Miroslava Dolíhalová, PhD., Katedra občianskeho a pracovného práva, Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, miroslava.dolihalova@umb.sk

Obdobie pandémie a jej dosah na platobnú schopnosť

Nedávna pandémia ochorenia COVID-19 zásadným spôsobom zasiahla do vývoja globálnej ekonomiky. Niektoré karanténne opatrenia, ktoré boli prijaté naprieč mnohými európskymi krajinami s cieľom zmierniť šírenie koronavírusu tak viedli k výraznému poklesu ekonomickej aktivity. Následkom toho mnohí zamestnanci a podniky stratili podstatnú časť príjmov, čo zhoršilo ich finančnú situáciu a viedlo k následnému čerpaniu úspor a tým ovplyvnilo schopnosť splácať dlhy. Toto reťazenie skutočností s ich ekonomickými následkami postihli reálnu ekonomiku, čo malo následne dosah aj na finančný systém a jeho stabilitu. V tom čase absentoval výrazný nástroj, ktorý by plošne riešil blížiaci sa negatívny scenár na úrovni povinnosti plniť svoje finančné záväzky, o to viac ak bol jednou zo zmluvných strán práve spotrebiteľ, často označovaný ako „slabšia strana.“

K zmierneniu týchto následkov prispela legislatívna reakcia zákonom č. 67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 v platnom znení. Pre naplnenie cieľa tohto článku a jeho účelu je podstatné vymedzenie tretej hlavy a teda opatrenia v oblasti odkladu splátok úveru poskytnutého spotrebiteľovi. K zhmotneniu zamýšľanej pomoci informovali vládni predstavitelia ešte v apríli 2020, pričom avizovali pomoc aj pre domácnosti, konkrétne pre spotrebiteľa, čím potvrdili príchod platnosti novely zákona nazývaného tiež lex korona. V princípe sa jednalo o odklad splátok úveru na obdobie maximálne 9 mesiacov, o ktorý môže požiadať klient banky, ktorý sa dostal do finančných problémov z dôvodu pandémie koronavírusu.

Prijateľným cieľom predmetného odkladu splátok bolo jeho zachytenie širokého okruhu oprávnených subjektov o takúto možnosť požiadať, avšak aj napriek tomu nejde o plošný odklad, každá žiadosť bola individuálne posúdená bankou. Zákon č. 67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 v platnom znení (ďalej len „lex korona“), ktorý upravuje pravidlá odkladu splátok úverov, vstúpil do platnosti 9. apríla 2020.

Dôvodová správa k návrhu zákona č. 75/2020 Z. z., ktorým sa zmenil a doplnil zákon lex korona (ďalej len „dôvodová správa“) interpretuje kroky zákonodarcu pri zadefinovaní základných pravidiel odkladu splátok. Odklad splácania sa týka spotrebiteľských zmlúv uzavretých do konca obdobia pandémie a stanovením tohto časového obdobia sa umožní zmiernenie dopadov pandémie na dlžníkov. Banka a pobočka zahraničnej banky je povinná na základe žiadosti dlžníka odložiť splátky až o deväť mesiacov, zatiaľ čo statné spoločnosti poskytujúce úvery pre spotrebiteľov na obdobie troch mesiacov s možnosťou pre dlžníka

požiadať o predĺženie o ďalšie tri mesiace. Medzi tieto spoločnosti patria najmä lízingové spoločnosti, spoločnosti splátkového predaja a ostatní veritelia s povolením na poskytovanie spotrebiteľských úverov.

Odklad splátok z dôvodu pandémie COVID-19 sa vykoná na základe žiadosti dlžníka, žiadateľa, ktorý nie je v omeškaní so splácaním dotknutého úveru viac ako 30 dní ku dňu doručenia žiadosti. Dlžník taktiež nesmie byť v omeškaní so splátkou úveru najmenej vo výške 100 eur pri inom úvere u toho istého veriteľa. Pri úveroch, ktoré poskytli banky a pobočky zahraničných bánk, sa na úverové vzťahy uplatňujú aj požiadavky Nariadenia európskeho parlamentu a rady (EÚ) č. 575/2013 z 26. júna 2013 o prudenciálnych požiadavkách na úverové inštitúcie a investičné spoločnosti a o zmene nariadenia (EÚ) č. 648/2012. To znamená, že odklad splátok nemusí byť poskytnutý dlžníkovi, ktorý je v stave „zlyhaný“ podľa tejto regulácie. Na uvedené sa interpretačne vzťahujú aj súvisiace a nadväzujúce predpisy a vyjadrenia európskych orgánov (napr. Usmernenia o uplatňovaní vymedzenia zlyhania podľa článku 178 nariadenia (EÚ) č. 575/2013 vydaný Európskym orgánom pre bankovníctvo).

Zároveň postačuje, ak žiadosť podá ktorýkoľvek z dlžníkov úveru, o ktorého odklad splácania sa žiada, bez ohľadu na jeho zmluvné postavenie a oprávnenia vyplývajúce zo spotrebiteľskej zmluvy. Cieľom je umožniť podať žiadosť nielen osobe, ktorej bol úver poskytnutý, ale aj všetkým osobám, ktoré sú popri nej zaviazané plniť záväzky zo spotrebiteľskej zmluvy, na základe čoho už splácajú splátky úveru. Ak žiadosť spĺňa zákonné podmienky, veriteľ je povinný umožniť odklad splátok. Ak je potrebné žiadosť doplniť o povinné náležitosti alebo obsahuje nejaký iný nedostatok, veriteľ o tom žiadateľa upovedomí do 30 dní. Tento odklad sa bude týkať všetkých dlžníkov z úverovej zmluvy, teda aj tých, ktorí žiadosť vo vzťahu k zmluve nepodali, pričom žiadosť je možné podať listinne alebo elektronicky, pričom vzor žiadosti sa nachádza v prílohe predmetného zákona.

Táto zákonná úprava tak implikuje stav, v ktorom majú spotrebiteľia niekoľko zákonných možností podania žiadosti, avšak niektoré banky cez svoje komunikačné kanály a webové sídla uvádzajú podanie takejto žiadosti len určitou a nimi schválenou formou, ako napríklad formou internet bankingu, respektíve prostredníctvom ich aplikácie. Hoci sa jedná o odporúčací charakter, zákonodarca myslel aj na túto skutočnosť a veriteľa zaviazal, aby na svojom webovom sídle sprístupnil vzor tej ktorej žiadosti, ktorú následne spotrebiteľia mohli použiť. Veriteľ je povinný dlžníka informovať o posúdení žiadosti a ak si túto notifikačnú povinnosť veriteľ nesplní do 30 dní odo dňa doručenia žiadosti, žiadosť sa automaticky považuje za akceptovanú, teda odklad za povolený. Následne platí, že povolenie odkladu sa aj bez uzatvorenia dodatku k zmluve považuje za zmenu spotrebiteľskej zmluvy a dlžník sa

nedostáva do omeškania s odloženými splátkami. Zákonná dikcia lex korona v ustanovení § 30 d zavádza požiadavku bezodplatnosti odkladu splátok, prostredníctvom ktorej sa rozumie zákaz vyžadovať úhradu akýchkoľvek poplatkov, náhradu akýchkoľvek nákladov vzniknutých v súvislosti s odkladom splátok, alebo inú odplatu za odklad splátok úveru alebo s tým spojených úkonov. Celý proces podávania žiadostí a ich schvaľovania je v princípe jednoduchý a bezodplatný, avšak aj napriek dostatočnej informovanosti smerom k žiadateľom o odklad si mnohí tento nástroj mýlia s odpustením splátok.

Následky odkladu splátok vo svetle kredibility dlžníka

V zmysle zákonného imperatívu precizovaného § 30b ods. 13 lex korona sa garantuje, že odklad splátok by nemal mať vplyv na príznak zlyhania a nemal by zhoršiť kreditnú kvalitu dlžníka. V korelácii uvedeného je v § 30e toho istého zákona uvedené, že sa splátka úveru na účely elektronického registra údajov o spotrebiteľských úveroch nepovažuje za omeškanú. Túto konkrétnu dikciu zákona lex korona zdôrazňuje aj Národná banka Slovenska (ďalej len „NBS“) na svojom webovom sídle pričom uisťuje, že odklad splátok sa nesmie neskôr negatívne prejaviť na histórii splácania úveru klienta. Podľa NBS žiadateľ o odklad splátok nebude mať v úverovom registri záznam, ktorý by mu v budúcnosti spôsobil problémy.

Zápis odkladu splátok v úverovom registri by teda klienta banky nemal nijako v budúcnosti znevýhodniť v porovnaní s klientom, ktorý o odklad splácania úveru podľa uvedeného zákona banku nepožiadala.³ Spotrebiteľ, ktorý má na základe preukázateľných skutočností podozrenie, že ho banka v súvislosti s odkladom splátok úveru nejako znevýhodnila sa môže obrátiť na NBS, ktorá vykonáva dohľad nad dodržiavaním uvedeného zákona. NBS je zároveň oprávnená udeliť dohliadanému subjektu a teda banke v prípade preukázania dôvodnosti podozrenia finančnú sankciu. V kontexte uvedeného má spotrebiteľ zákonnú možnosť obrátiť sa prostredníctvom žaloby na súd.⁴ V takomto prípade pôjde o spotrebiteľský spor.⁵

---

³ Tlačová správa Slovenskej Bankovej Asociácie. [online]. Dostupné na: <https://www.sbaonline.sk/novinka/uver-sa-aj-pocas-odkladu-splatok-uroci-urcuju-to-europske-pravidla/>.

⁴ Medzi konania so slabšou stranou patrí aj súdne konania, ktorých stranou sporu je spotrebiteľ – bližšie pozri: MASARYK, P.: Špecifiká spotrebiteľského práva v novom Civilnom sporovom poriadku. In: *Právo v podnikaní vybraných členských štátů EU. Sborník příspěvků k IX. ročníku mezinárodní vědecké konference 2017*, s. 175. Dostupné z: https://kpep.vse.cz/wp-content/uploads/page/1940/Sborn%C3%ADk-2017_fv.pdf.

⁵ Bližšie pozri: LAŽÍKOVÁ, J.: *Riešenie spotrebiteľských sporov v práve EÚ*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2018, s. 75.

V nadväznosti na uvedené mierne mäťúco pôsobila aj činnosť Európskeho orgánu pre bankovníctvo⁶ (ďalej len „EBA“) ktorý v období od zavedenia možnosti odkladu splátok niekoľkokrát predĺžil platnosť usmernenia⁷, ktoré obsahuje pravidlá pre hodnotenie klientov, ktorí počas pandémie o takýto odklad požiadali. Najskôr EBA komunikovala rozhodnutie, ktorým koncom septembra 2021 ukončí usmernenie pre banky pri hodnotení bonity klientov⁸, ktorí si počas pandémie požiadali o odklad splátok úverov. Inak povedané, rozhodnutie EBA podľa NBS znamenalo, že banky majú povinnosť postupovať pri hodnotení rizika klientov tak, ako to robili pred vypuknutím pandémie, ktoré *ad absurdum* narušalo legislatívny zámer v tom čase platného lex korona v oblasti odkladu splátok úveru.

V korelácii uvedeného sa banky na základe usmernení EBA nemuseli zaoberať platobnou kondíciou dlžníkov, nakoľko moratórium sa uplatňuje na veľkú skupinu dlžníkov vopred vymedzených na základe širokých kritérií bez posúdenia jeho úverovej bonity.⁹ Toto prijaté rozhodnutie¹⁰ tak implikovalo stav, v ktorom nebolo v rámci platnej právnej úpravy lex korona možné zabezpečiť právnu istotu žiadateľov o odklad splátok úveru a teda vplyv na ich príznak zlyhania a zhoršenie kreditnej kvality dlžníka. S prezumpciou skutočnosti, že žiadatelia o odklad splátok sa naďalej riadili ustanoveniami precizovaných v zákone lex korona, možno predpokladať zhoršené postavenie spotrebiteľa. V intenciách uvedeného Ministerstvo financií Slovenskej republiky (ďalej len „MFSR“) vydalo stanovisko, v ktorom reagovalo na nečakané rozhodnutie EBA o začatí označovania klientov negatívnymi príznakmi.

V intenciách uvedeného sa aplikačná prax vysporiadala s touto kolíziou tak, že do zrušenia ustanovení lex korona, ktoré zaručovali klientom na Slovensku nerizikovosť s ohľadom na odklad splátok počas pandémie, aj naďalej banky uplatňovali znenie zákona, a teda neoznačovali dotknutých klientov ako rizikových.¹¹ Z titulu verejnej kritiky a značného nesúladu pristúpilo EBA k ďalšiemu rozhodnutiu o predĺžení platnosti precizovaného

---

⁶ Európsky orgán pre bankovníctvo vznikol na základe nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1093/2010 z 24. novembra 2010 a je súčasťou Európskeho systému finančného dohľadu.

⁷ Dňa 2. apríla 2020 boli zverejnené zo strany EBA *Usmernenia o legislatívnych a nelegislatívnych moratóriách na splácanie úverov uplatňovaných v súvislosti s krízou spôsobenou ochorením COVID-19* (EBA/GL/2020/02). Tieto usmernenia sa platili od 2. apríla 2020.

⁸ Tieto pravidlá zafinoval EBA vo svojom nariadení z 2. apríla 2020, s. 13-19. Dostupné na: https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Guidelines/2020/Guidelines%20on%20legislative%20and%20non-legislative%20moratoria%20on%20loan%20repayments%20applied%20in%20the%20light%20of%20the%20COVID-19%20crisis/882537/EBA-GL-2020-02%20Guidelines%20on%20payment%20moratoria.pdf.

⁹ Národná banka Slovenska pri hlasovaní EBA hlasovala s ďalšími krajinami za predĺženie tohto obdobia, ale nakoniec bolo väčšinovo schválené rozhodnutie toto obdobie nepredĺžiť.

¹⁰ EBA phases out its Guidelines on legislative and non-legislative loan repayments moratoria. Dostupné na: <https://eba.europa.eu/eba-phases-out-its-guidelines-legislative-and-non-legislative-loan-repayments-moratoria>.

¹¹ Stanovisko MF SR k zrušeniu usmernení EBA. Dostupné na: <https://www.mfsr.sk/sk/media/tlacove-spravy/stanovisko-mf-sr-k-zruseniu-usmerneni-eba.html>.

usmernenia do 31. marca 2021¹². Jedným z hlavných dôvodov predĺženia platnosti bolo pokračovanie druhej a následne aj tretej vlny koronavírusu a zabezpečenie dostatočnej likvidity najviac zasiahnutým klientom bánk pandémiou. Súčasťou rozhodnutia je určenie platnosti tohto usmernenia tak, aby sa zabezpečila kontinuálna aplikácia od 2. apríla 2020 do 31. marca 2021. Banky až určením časového stropu dňom 31. marca 2021 mali dostatočný priestor na úpravu svojich procesov tak, aby po ukončení platnosti usmernenia prešli do režimu prehodnocovania bonity aplikovaného pred vypuknutím pandémie. Klientom, ktorí požiadali o odklad splátok z dôvodu pandémie a nemali iné finančné ťažkosti, ktoré by indikovali zvýšenú pravdepodobnosť nesplácania úveru po ukončení odkladu, tak banky nemuseli zhoršovať ich bonitu.

Vzhľadom na skutočnosť, že platnosť európskych pravidiel skončila 31. marca 2021, banky mali od 1. apríla 2021 povinnosť posudzovať žiadosti klientov o odklad splátok úverov individuálne, vrátane ich schopnosti splácať úver. To znamená, že odklad splátok realizovaný v zmysle príslušných ustanovení lex korona ostal prípustný, ale začal mať negatívny vplyv na kreditnú bonitu klienta.

S odstupom času usudzujeme, že dikcia zákona v ustanovení § 30b ods. 13 a v § 30e lex korona používa terminológiu ako „príznak zlyhania“ a „omeškaná splátka“, avšak uvedené nevyklučuje použitie pozitívneho príznaku označeného napríklad ako „COVID-19“ čím by *a contrario* potlačil akúsi garantovanú ochranu pred záznamom dlžníka, ktorý inštitút odkladu splátok využil. V korelácii vyššie uvedeného by sme mohli polemizovať o tom, či prednesený mýlnik v dátume 31. marec 2021 zohráva až tak zásadnú úlohu z hľadiska úverového registra a jeho záznamov, nakoľko ak niekto požiadal o odklad splátok ešte pred marcom 2021, môže byť jeho kredibilita poznačená aj takýmto síce navonok pozitívnym ale v skutočnosti stále nosným príznakom akejsi platobnej neschopnosti a finančnej nestability.

Aktuálna rozhodovacia činnosť súdnej doktríny aj napriek časovému odstupu od účinnosti precizovanej právnej regulácie nie je bohatá, práve naopak, jednotlivé inštanície súdov reflektujú na precizovanú právnu reguláciu, zároveň ju aj rešpektujú¹³, avšak len v akýchsi vedľajších odôvodneniach k nosnému právnemu názoru daného rozhodnutia.

---

¹² The EBA reactivates its Guidelines on legislative and non-legislative moratoria. Dostupné na: <https://www.eba.europa.eu/publications-and-media/press-releases/eba-reactivates-its-guidelines-legislative-and-non>.

¹³ Pozri napríklad konštatovanie Krajského súdu Banská Bystrica v Rozsudku, sp. zn. 15Co/79/2022 zo dňa 19.04.2023, ktorý v tejto súvislosti poukázal:... na § 30b ods. 13, 14 zákona č. 67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti, ktoré sa týkali odkladu splátok, ktoré nemajú vplyv na príznak zlyhania a nezhoršuje to kreditnú kvalitu dlžníka. Tvrdenie žalovanej v odvolaní, že odklad splátok zapríčinil jej zápis na akýkoľvek Black list, či do registra bankových úverov a záruk, ktoré majú mať vplyv na kredibilitu žalovanej...“

NBS avizovala, že od júla do decembra 2020 bude realizovať šesť prieskumov, v ktorých zisťovala, v akej finančnej kondícii sa nachádzajú slovenské domácnosti, hlavne vo vzťahu k schopnosti splácať svoje záväzky. Na základe priebežne zverejnených správ o finančnej stabilite je zrejmé, že návrat spotrebiteľov k splácaniu úverov po ich schválenom odklade je hodnotený prínosne.

Aj napriek tomu, že zatiaľ čo vo finančných správach z roku 2021 prevládajú premisy o negatívnom scenári¹⁴ schopnosti domácností pokračovať v plnení svojich záväzkov, tak vo finančnej správe z mája 2022 je skúsenosť s inštitútom odkladu splátok hodnotená ako pozitívna. *Vice versa* ho považujú za prínosný nástroj vo vzťahu k eliminovaniu rizika ostatných (aktuálnych) možných rizík ovplyvňujúcich bonitu jednotlivcov vo vzťahu k splácaniu úverov.¹⁵

Zabezpečenie záväzkov ako nástroj právnej istoty vo svetle odkladu splátok

Zabezpečovacie inštitúty predstavujú nástroj, pomocou ktorého dochádza k ochrane veriteľovej pohľadávky voči dlžníkovi, znižujú veriteľovo majetkové riziko a zároveň posilňujú jeho postavenie v záväzkovo-právnom vzťahu¹⁶. Výpočet možného použitia zabezpečovacích inštitútov predstavuje pre účely tejto kapitoly len demonštratívny výpočet a to z titulu ich rozmanitosti v rámci aplikačnej praxe. Pre účely zaistenia poskytnutého plnenia bankou respektíve iného oprávneného subjektu sa v praxi stretávame so zmluvnou pokutou, ručením ako osobnou formou zabezpečenia či záložnou zmluvou.¹⁷

Osud uvedených zabezpečovacích prostriedkov je založený na ich akcesorickej povahe a teda vedľajší (zabezpečovací) záväzok nemôže platne vzniknúť bez existencie platného hlavného záväzku.¹⁸ V prípade neplatného dojednania pri hlavnom záväzku by nemohlo platne vzniknúť ani jeho zabezpečenie.¹⁹ V praxi to znamená, že v prípade neplnenia povinnosti

---

¹⁴ Zo správy o finančnej stabilite NBS z mája 2020 na str. 9 poukazujeme na očakávané riziko pri skončení úverového moratória:... „Predpokladáme, že v prípade scenára pokračujúceho nepriaznivého ekonomického vývoja aj po uplynutí moratória na úverové splátky, mnohé domácnosti môžu mať problém s návratom k splácaniu úverov. Je preto dôležité už teraz začať diskusiu o tom, aké opatrenia by mohli zmierniť negatívne vplyvy takéhoto vývoja...“

¹⁵ Ako napríklad zvýšená miera inflácie, nárast nezamestnanosti atď., bližšie pozri: NBS: Správa o finančnej stabilite máj 2022. [online]. Dostupné na internete: <https://nbs.sk/publikacie/sprava-o-financnej-stabilite/> [cit. 12.12. 2023].

¹⁶ DZIMKO, J.: Veriteľ verzus dlžník - hra na mačku a myš. In: *Neštandardné legislatívne zásahy štátu v neštandardných situáciách : pocta profesorovi Milanovi Ďuricovi*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2023, s. 187-201.

¹⁷ JAKUBOVIČ, D.: *Zmluvná disciplína a zabezpečovacie právne inštitúty v obchodnom práve*. Bratislava : EPOS, 2005, s. 290.

¹⁸ FEKETE, I.: *Občiansky zákonník 3. zväzok. Veľký komentár. 2. aktualizované a rozšírené vydanie*. Bratislava : EUROKÓDEX, 2015, s. 552.

¹⁹ Pozri napríklad Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR zo dňa 31.05.2004, sp. zn. 33Odo/330/2002.

dlžníkom z hlavného záväzku nastúpi zabezpečovací inštitút, ktorý splní očakávaný zámer veriteľsko-dlžníckeho vzťahu a to uspokojenie pohľadávky v prospech veriteľa. S prezumpciou skutočnosti, že predmetný odklad splátok síce neznamená omeškanie dlžníka, ale akýsi ukazovateľ nedostatočných úspor a nedostatočného pravidelného príjmu, môže to mať za následok neschopnosť plnenia záväzkov a teda nesplácania dlhov.

Možno konštatovať, že dočasné pandemické opatrenia subsumované pod lex korona pre pomoc spotrebiteľom boli pre banky akýmsi nástrojom pre zber informácií o bonite a teda kredibilitate ich klientov. Dôvod tejto premisy je skutočnosť, že aj banky napriek vymožitelnosti práva čelia pri poskytnutí úveru a teda vzťahu veriteľ – dlžník riziku. Práve pre zmiernenie týchto rizík a vyššej šanci dosiahnutia plnenia v prospech veriteľa sa využívajú zabezpečovacie inštitúty. Z polročnej správy o finančnej stabilite vydanéj v máji 2020²⁰ je zrejmé, že časť domácností mala už pri vstupe do krízy pomerne napätú finančnú situáciu s nízkou mierou úspor, na čo NBS v minulosti opakovane upozorňovala. Vzhľadom na vysokú neistotu z vplyvu budúceho ekonomického vývoja na finančnú situáciu klientov je dôvodný predpoklad, že banky budú výrazne opatrnejšie pri poskytovaní úverov.

V kontexte uvedeného teda môže nastať situácia, v ktorej banky a ostatné subjekty použijú históriu dlžníka, ktorá zachytáva schválený odklad splátok úveru v súlade s lex korona a zapracujú ju do svojich interných databáz. Inak povedané, spotrebiteľ s históriou odkladu splátok by v budúcnosti opätovne žiadal o poskytnutie úveru, pričom banka resp. iný oprávnený subjekt by mohol *lege artis* k poskytnutému plneniu požadovať aj jeho zabezpečenie napríklad vo forme ručenia alebo záložného práva. Aj napriek tomu, že oba inštitúty sa v princípe líšia²¹ splnili by svoju uhradzovaciu funkciu a teda v prípade, že by dlžník porušil povinnosť, veriteľ by sa následne uspokojil buď v rámci zálohu alebo prostredníctvom požadovania plnenia od ručiteľa dlžníka.

V korelácii uvedeného sa opierame o premisy, avšak práve aktuálnosť prednesenej problematiky nám zatiaľ neposkytuje relevantnú judikatúru. Práve z titulu zvýšenej šance vymožitelnosti práva veriteľa možno prezumovať, že banky a ostatné subjekty na strane veriteľov môžu pristúpiť v individuálnych prípadoch k zvýšenej ochrane práve formou zabezpečenia záväzkov. Práve ich požadovanie nemusí byť navonok vôbec spájané s predošlým odkladom splátok spotrebiteľa, avšak v skutočnosti môže ísť o formu ochrany veriteľa pri

---

²⁰ Správa NBS o finančnej stabilite – máj 2020. Dostupné na: <https://www.nbs.sk/sk/publikacie/sprava-o-financnej-stabilite>.

²¹ Dôležitým špecifikom je osobný charakter ručiteľského záväzku, ktorý sa neviaže na určitý predmet (záloh), ale na celý majetok ručiteľa a veriteľ má istejšie postavenie.

poskytnutí ďalšieho spotrebiteľského úveru, nakoľko predošlý schválený odklad splátok implikuje stav nedostatočnej finančnej stability posudzovaného klienta.

Máme za to, že banky to nebudú proaktívne komunikovať, nakoľko pri akomkoľvek náznaku zohľadnenia možného rizika spojeného s odkladom splátok úveru v zmysle zákona lex korona by nastalo porušenie zákona. Dôvodom tohto predpokladu je aj neverejnosť interných databáz klientskeho portfólia a kreditného rizika a teda môžeme konštatovať, že klient nezistí reálny pôvod požadovaného zabezpečovacieho inštitútu pri dojednávanej záväzku. Zabezpečovacie inštitúty majú svoje legálne definície a sú považované za silný nástroj v záväzkovoprávných vzťahoch.²² Je preto nanajvýš legálne, aby banka resp. iný subjekt poskytujúci úver komunikovala tento inštitút smerom ku klientovi ako oprávnený a opodstatnený, *vice versa* ak bude mať klient pocit negatívneho posúdenia z titulu predošlého odkladu splátok, môže sa domáhať ochrany aj na súde v rámci spotrebiteľského sporu.

Ručenie ako jedna z foriem zabezpečenia záväzkov

Zo všeobecnejšieho výkladu definujeme ručenie ako osobitný zabezpečovací prostriedok, ktorý predstavuje prostriedok sekundárneho uspokojenia pohľadávky, čím prispieva k vyššej miere právnej istoty pozície veriteľa. V nadväznosti na uvedené možno doplniť, že ručenie je právnym vzťahom medzi veriteľom a ručiteľom (osoba odlišná od osoby dlžníka), v rámci ktorého sa ručiteľ zaväzuje splniť dlh dlžníka, pričom tento dlh nie je jeho vlastným dlhom, ale dlhom cudzím.²³

Ručenie ako osobná forma zabezpečenia záväzku²⁴ je normatívne upravená v Občianskom zákonníku²⁵ (ďalej len „OZ“) v rozsahu paragrafového znenia § 546 až § 550 a súčasne ho upravuje aj Obchodný zákonník²⁶ (ďalej len „ObZ“) v ustanoveniach § 303 až § 312.²⁷ Táto právna úprava predmetného inštitútu je komplexná v oboch súkromnoprávných kódexoch, čím sa vylučuje aplikácia ustanovení o ručení nachádzajúcich sa v Občianskom zákonníku na obchodné záväzkové vzťahy. S predpokladom skutočnosti, že inštitút ručenia by mal prispieť k lepšej vymožitelnosti pohľadávky je pomerne často vyzdvihovaná jeho podstata

---

²² Zabezpečovacie prostriedky predstavujú právne záruky v rámci ktorých nútia strany záväzkových vzťahov k splneniu svojich záväzkov riadne a včas. – bližšie pozri výklad ŠTEVČEK, M. a kol.: *Občiansky zákonník II. Veľký komentár*. 2. vydanie. Bratislava : C. H. Beck, 2019, s. 2033.

²³ FEKETE, I.: *Občiansky zákonník. Veľký komentár, 2. diel*. Bratislava: EUROKÓDEX, 2011, s. 1561.

²⁴ Rozdiel od kumulatívneho prevzatia dlhu, konkrétne ustanovenie § 531 ods. 2 OZ v rámci ktorého sa ďalší dlžník stane pasívne zaviazaný za pôvodný dlh.

²⁵ Zákon č. 40/1964 Zb. v platnom znení.

²⁶ Zákon č. 513/1991 Zb. v platnom znení

²⁷ Ručenie v pracovnoprávných vzťahoch upravuje zákon č. 311/2001 Z. z. v platnom znení, *in concreto* § 20 ods. 3.

postavená na konkrétnom ručiteľskom subjekte, čo môže výrazne aj z titulu jeho bonity a platobnej schopnosti ovplyvniť úspech požadovaného splnenia veriteľovi. Zároveň platí, že ručiteľ sa nemôže zaviazat' na vyššie plnenie ako dlžník a za prísnejších podmienok, a teda ručiteľský záväzok možno prevziať iba vo výške záväzku dlžníka.²⁸ Inak povedané, ručiteľ sa nemôže zaviazat' na plnenie vo väčšom rozsahu v porovnaní s rozsahom plnenia dlžníka. Ak by aj nastala situácia väčšieho rozsahu plnenia, prípadne za prísnejších podmienok (*in causam duriozem*) v ručiteľskom záväzku, malo by to za následok vznik samostatného záväzku ručiteľa práve z titulu akcesorickej povahy ručenia.²⁹

Predmetný zabezpečovací inštitút sa determinuje dvoma základnými princípmi, v ktorých sú samotná podstata ako aj charakter ručenia obsiahnuté, a to princíp akcesority a princíp subsidiarity. Akcesorická povaha (latinsky *accessoritas* – závislosť) ručiteľského záväzku vyjadruje závislosť vedľajšieho záväzku (ručiteľský záväzok) na hlavnom záväzku (medzi veriteľom a dlžníkom), čiže obsah tohto vedľajšieho záväzku sa riadi podľa obsahu hlavného záväzku. Jeho jednostrannú závislosť judikoval aj Najvyšší súd SR: „... *ručiteľský záväzok je akcesorický a teda vedľajší, závisí čo do svojho vzniku, zániku, platnosti a spravidla aj obsahu od záväzku medzi veriteľom a dlžníkom, ktorý je hlavný, určujúci. Pre určenie povahy tohto záväzkového vzťahu je teda podstatné to, akej povahy je hlavný záväzkový vzťah...*“³⁰

Prednesenú akcesoritu³¹ aj z titulu prehľadnosti v nasledujúcich odsekoch charakterizujeme na základe jednotlivých atribútov:

Ad 1 platnosť hlavného záväzku (medzi veriteľom a dlžníkom), teda platí, že ručením je možné zabezpečiť len platný záväzok, v prípade opaku by bolo neplatné aj ručiteľské vyhlásenie.³² Zároveň sa neprihliada na to, či sa jedná o relatívnu, respektíve absolútnu neplatnosť, pričom by sa mali zohľadňovať jednotlivé okolnosti, ktorými sa bude predmetná neplatnosť posudzovať.

²⁸ VOJČÍK, P. a kol.: *Občiansky zákonník. Stručný komentár. Tretie vydanie*. Bratislava : IURA EDITION, 2010, s. 726.

²⁹ FEKETE, I.: *Občiansky zákonník. Veľký komentár, 2. diel*. Bratislava: EUROKÓDEX, 2011, s. 1562.

³⁰ Rozsudok Najvyššieho súdu SR zo dňa 27.03.2013, sp. zn. 6MCdo/4/2012.

³¹ Slovenská, ale aj staršia česká judikatúra často v svojich rozhodnutiach zdôrazňuje akcesorickú povahu ručenia, výnimkou nebolo ani rozhodnutie Mestského súdu v Prahe, ktorý vyslovil názor, že charakteristickou črtou inštitútu ručenia je jeho akcesorická povaha vo vzťahu k hlavnému záväzku, teda k povinnosti samotného dlžníka. Táto akcesorická povaha sa prejavuje v troch smeroch: 1. vedľajšia povinnosť ručiteľa predpokladá existenciu hlavnej povinnosti dlžníka a teda splatnosť existujúceho dluhu 2. povinnosť ručiteľa nastupuje až vtedy, ak dlžník svoj dlh nesplnil aj keď bol k jeho zaplateniu vyzvaný 3. vedľajšia povinnosť ručiteľa trvá len počas doby, počas ktorej trvá aj povinnosť dlžníka, bližšie pozri rozhodnutie Mestského súdu v Prahe zo dňa 15.08.1975, sp. zn. 11Co/363/75.

³² K situácii, v ktorej bola dlžníkovi vyplatená len určitá časť pôžičky a jej zostávajúca časť bola použitá na vyplatenie dosiaľ neuhradenej a predošlej pôžičky, vyjadril svoj právny názor súd ešte v roku 1972, v ktorom judikoval, že na platnosť ručiteľského záväzku nemá vplyv vyššie popisovaný postup s čiastkovým vyplatením pôžičky dlžníkovi aj za predpokladu nevedomosti o tejto skutočnosti samotným ručiteľom, bližšie pozri: R 8/1972.

Ad 2 existencia primárneho záväzku (medzi veriteľom a dlžníkom), v rámci ktorej je podstatný okamih, ktorý zakladá časovú rovnicu pre vznik ručiteľského záväzku a existenciu hlavného záväzku.³³ Z uvedeného nám Obchodný zákonník *expressis verbis* stanovuje výnimky, ktoré síce Občiansky zákonník nestanovuje, ale na druhej strane ich ani nevylučuje. Medzi zmienené výnimky v zmysle zákonnej dikcie § 304 ods. 2 ObZ patrí možnosť zabezpečiť pohľadávku veriteľa prostredníctvom ručenia, pričom táto pohľadávka vznikne v budúcnosti. Vnímame tu najmä záväzky, ktorých vznik vyplýva zo zmluvy o budúcej zmluve.³⁴

Rovnako za výnimku pri tomto atribúte akcesorickej povahy radíme aj záväzok, ktorého vznik je viazaný na splnenie podmienky sa nekladie dôraz na jej typ a teda podmienka môže byť odkladacia alebo rozvázovacia.³⁵ V tomto kontexte zároveň dodávame, že za okamih vzniku ručenia pokladáme okamih splnenia odkladacej podmienky a okamih vzniku dohodnutej zmluvy v súlade so zmluvou o budúcej zmluve.

Ad 3 inštitút ručenia nie je prevzatím dlhu, ktorý je normatívne upravený v § § 531 až 532 OZ. V intenciách uvedeného platí, že hlavný záväzok dlžníka trvá popri existencii akcesorického (ručiteľského záväzku), čím sa prejavuje akcesorita ručenia. Pri prevzatí dlhu v zmysle § 531 ods.1 OZ preberá dlh nový dlžník namiesto pôvodného dlžníka (nie ručiteľ), čím sa zakladá úplne nový právny vzťah a teda tento dlžník nezastáva miesto náhradného dlžníka, ale miesto primárneho dlžníka. V nadväznosti na ods. 2 príslušnej zákonnej dikcie takisto platí, že nepôjde o ručenie ako také, ale o spoludlžníctvo, ktoré z pohľadu právnej istoty tiež posilňuje postavenie veriteľa.

Ad 4 ručiteľ sa nemôže zaviazat' na vyššie plnenie ako dlžník a za prísnejších podmienok, a teda ručiteľský záväzok možno prevziať iba vo výške záväzku dlžníka.

Ako druhý základný znak predneseného inštitútu vnímame subsidiaritu ručiteľského záväzku, ktorá vyjadruje, že ručiteľ nie je zaviazaný popri hlavnom dlžníkovi ako spoludlžník. Jeho povinnosť ako ručiteľa uspokojiť pohľadávku vzniká v okamihu, ak ju neuspokojí dlžník, inak povedané ručiteľ nie je primárnym, ale až sekundárnym dlžníkom.³⁶

---

³³ Bližšie pozri: Rozsudok Najvyššieho súdu SR zo dňa 29.10.2009, sp. zn. 4Obo/4/2009, ktorý sa ustálil na tom, že právny vzťah ručenia je akcesorickým vzťahom a závisí od existencie záväzku dlžníka na určité plnenie veriteľovi, pričom vzniká na základe vzťahu veriteľ - dlžník, a to ako zabezpečovací mechanizmus.

³⁴ Účelom tohto zmluvného typu je dojednanie záväzku uzavrieť v budúcnosti zmluvu, ktorej základné náležitosti sú už zmluvným stranám známe – bližšie pozri § 289 OZ.

³⁵ Bližšie pozri § 36 OZ.

³⁶ Bližšie pozri Rozsudok Najvyššieho správneho súdu ČR zo dňa 30.11.2006, sp. zn. 1Afs/73/2006-55.

Záver

Ručenie môžeme všeobecne zahrnúť pod frekventovaný zabezpečovací inštitút, a hoci oficiálna štatistika jeho využitia absentuje, jeho prínosy a zrozumiteľnosť je často prvou voľbou veriteľa z možností zabezpečovacích prostriedkov. Práve pri inštitúte odkladu splátok je aktuálne na mieste uvažovať, ako sa jednotliví veritelia, konkrétne banky, postavia k dostupnej histórii žiadateľov o odklad splátok podľa lex korona. V zmysle nariadenia vlády SR č. 359/2023 Z. z. zo dňa 13.9.2023, ktorým sa zrušuje nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 183/2021 Z. z. na vykonanie niektorých opatrení hospodárskej mobilizácie v súvislosti s vyhlásenou mimoriadnou situáciou na zabezpečenie riešenia koronavírusu COVID-19 v znení neskorších predpisov, sa s účinnosťou od 15.9.2023 zrušila mimoriadna situácia vyhlásená v súvislosti s ochorením COVID-19. Inak povedané, o odklad splátok lex korona sa dalo požiadať do 30. 9. 2023 (vrátane). Ak do tohto termínu dlžník o odklad požiadal, postupovalo sa podľa predmetnej právnej úpravy. Od októbra 2023 však už o nové odklady nie je možné požiadať kvôli ukončeniu mimoriadnej situácie v súvislosti s COVID-19.

V súvislosti s vyššie uvedeným si dovoľíme vysloviť názor, že práve ručenie z titulu svojej povahy a existujúcich funkcií je schopné formálne naplniť očakávaný prínos ako podporný nástroj pre veriteľa pri poskytovaní finančného plnenia dlžníkovi. V nadväznosti na skutočnosť, že sa okrem ostatných funkcií vyznačuje aj uhradzovaciou máme za to, že poskytuje alternatívny zdroj uspokojenia pohľadávky na strane veriteľa. Konkrétne by mohlo ísť o situáciu, v ktorej dlžník A, ktorému bol odklad splátok umožnený a zároveň pokračuje v plnení svojich povinností bez omeškania pri inej žiadosti o úver, bude zo strany banky ako veriteľa posudzovaný horšie ako dlžník B, ktorý odklad splátok nevyužil. Aj napriek tomu, že zákon lex korona v nami analyzovaných ustanoveniach poskytuje ochranu pred takýmto negatívnym nazeraním na dlžníka A, dá sa predpokladať opodstatnená požiadavka na dodatočné zabezpečenie pri ďalšej žiadosti o úver napríklad vo forme ručenia. Zákon totiž výslovne nezakazuje nazerať na odložené splátky dlžníka len ako na informáciu, nakoľko v zmysle § 30b ods. 13 lex korona odklad splátok nemá vplyv na príznak zlyhania a nezhoršuje kreditnú kvalitu dlžníka. Dá sa síce predpokladať, že banky a ostatné oprávnené subjekty zohľadnia históriu odkladu splátok na internej úrovni, avšak ostáva otáznou, do akej miery bude táto forma posúdenia kredibility klienta prínosná vo vzťahu k možnému porušeniu zákona.

V intenciách uvedeného si preto dovoľíme vysloviť taký návrh riešenia, v rámci ktorého má vyššia miera požadovania zabezpečovacích inštitútov smerom k spotrebiteľovi (dlžníkovi) potenciál, avšak zdroj tejto požiadavky nemá plynúť z histórie využitia odkladu splátok toho ktorého spotrebiteľa, ale z posúdenia v zmysle platnej legislatívy a lepšej vymožitelnosti práva.

Podľa nášho názoru ukončený inštitút odkladu splátok priniesol bankám a iným oprávneným subjektom zaujímavé odkrytie finančnej kondície mnohých spotrebiteľov, takisto požiadavka na zabezpečenie pohľadávky od dlžníka v prospech veriteľa exitovala a bola využívaná aj pred samotným zavedením odkladu splátok. V konklúzii uvedeného v rámci úvah *de lege ferenda* si preto dovoľíme konštatovať, že ak banky pri posúdení budúcej bonity klientov s vysokou mierou citlivosti pristúpia k databáze dlžníkov, ktorí odklad splátok využili a to v súlade s analyzovanou právnou úpravou, môžu požadovať dodatočné zabezpečenie napríklad vo forme ručenia práve z titulu zvýšenej opatrnosti.

Prednesené by sa mohlo síce javiť ako obchádzanie zákona, ale v skutočnosti by požiadavka na zabezpečenie pohľadávky veriteľa vo forme ručenia stále predstavovala legitímny nástroj zvýšenia právnej istoty veriteľa. Na záver uvádzame, že ani táto premisa nie je dokonalá pre uspokojenie veriteľa, nakoľko ani ručenie ako zabezpečovací inštitút mu negarantuje úplnú právnu istotu v tom, že veriteľ bude uspokojený.

Takzvaná „atraktivnosť“ tohto inštitútu pramení v tom, že ručiteľ poskytuje v prípade uspokojenia veriteľa celý svoj majetok a nie len individualizovanú vec (ako napríklad pri záložnom práve). Ako ďalšia výhoda sa môže javiť skutočnosť, že ručiteľ je osobou odlišnou od osoby dlžníka a teda splnenie záväzku nezávisí na jeho solventnosti, ako napríklad pri zmluvnej pokute. Avšak aj pandemická situácia a iné makroekonomické vplyvy odkryli nepripravenosť subjektov plniť svoje povinnosti zo záväzkov. V intenciách uvedeného sa preto ako negatívum môže javiť dĺžka trvania ručiteľského záväzku, nakoľko čím dlhšie ručenie trvá, tým sa zvyšuje pravdepodobnosť zmeny majetkových pomerov na strane ručiteľa.

Zoznam bibliografických odkazov

DZIMKO, J.: Veriteľ verzus dlžník - hra na mačku a myš. In: *Neštandardné legislatívne zásahy štátu v neštandardných situáciách : pocta profesorovi Milanovi Ďuricovi*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2023, s. 187-201. ISBN 978-80-557-2058-6.

FEKETE, I.: *Občiansky zákonník. 3. zväzok. Veľký komentár. 2. aktualizované a rozšírené vydanie*. Bratislava : EUROKÓDEX, 2015. ISBN 978-80-815-5041-6.

FEKETE, I.: *Občiansky zákonník. Veľký komentár, 2. diel*. Bratislava : EUROKÓDEX, 2011. ISBN 978-80-815-5040-9.

JAKUBOVIČ, D.: *Zmluvná disciplína a zabezpečovacie právne inštitúty v obchodnom práve*. Bratislava : EPOS, 2005. ISBN 978-80-805-7647-5.

LAZÍKOVÁ, J.: *Riešenie spotrebiteľských sporov v práve EÚ*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-8168-818-8.

MASARYK, P.: Špecifiká spotrebiteľského práva v novom Civilnom sporovom poriadku. In: *Právo v podnikaní vybraných členských štátů EU. Sborník příspěvků k IX. ročníku mezinárodní vědecké konference 2017*. Dostupné na: https://kpep.vse.cz/wp-content/uploads/page/1940/Sborn%C3%ADk-2017_fv.pdf.

ŠTEVČEK, M. a kol.: *Občiansky zákonník II. Veľký komentár. 2. vydanie*. Bratislava : C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-740-0770-5.

VOJČÍK, P. a kol.: *Občiansky zákonník. Stručný komentár. Tretie vydanie*. Bratislava : Iura Edition, 2010. ISBN 978-80-8078-368-6.

VPLYV PANDÉMIE COVID-19 NA VYMOŽITEĽNOSŤ PRÁVA V SÚKROMNOPRÁVNÝCH VZŤAHOCH¹

IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON PRIVATE LAW ENFORCEMENT

Jakub Dzimko² – Lenka Ušiaková³

Abstrakt

Pandémia ochorenia COVID-19 zasiahla do všetkých oblastí života tak jednotlivcov, ako aj celej spoločnosti. V rámci prijímaní opatrení jednak pred ďalším šírením ochorenia COVID-19, ako aj pre zmiernenie dopadov pandémie, prijal slovenský zákonodarca širokú škálu právnych predpisov. Jedným z nich je aj zákon č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v znení neskorších predpisov, ktorý výrazným spôsobom zasiahol do vymožitelnosti práva v súkromnoprávných vzťahoch.

Kľúčové slová

COVID-19, vymožitelnosť práva, premlčanie, právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov.

Abstract

The COVID-19 pandemic has affected all aspects of life for individuals and society. To take measures both to prevent the further spread of COVID-19 and to mitigate the impact of the pandemic, the Slovak legislature has adopted a wide range of legislation. One of them is Act No 62/2020 Coll. on specific emergency measures in connection with the spread of the dangerous contagious human disease COVID-19 and in the judiciary and amending and supplementing certain acts, as amended, which has significantly affected the enforcement of the law in private law relations.

Keywords

COVID-19, enforceability of law, limitation, right to a hearing without undue delay.

Úvod

Pandémia ochorenia COVID-19 zasiahla do všetkých sfér života jednotlivcov, ako aj celej spoločnosti a vyvolala s tým súvisiace zmeny v takmer každej oblasti života, nakoľko samotná pandémia sa výrazným spôsobom podpísala na zdraví jednotlivcov a tiež výrazne ovplyvnila ekonomický a spoločenský život celej spoločnosti. Považujeme za nesporné, že

---

¹ Táto kapitola bola spracovaná v rámci riešenia výskumného projektu VEGA č. 1/0472/21 s názvom „Prierezová analýza mimoriadnych intervenčných zásahov štátu a ich aplikácie v období krízy spôsobenej ochorením COVID-19 na súkromnoprávne vzťahy v Slovenskej republike“.

² Mgr. Jakub Dzimko, PhD., Katedra obchodného a finančného práva, Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, jakub.dzimko@umb.sk

³ JUDr. Lenka Ušiaková, PhD., univ. doc., Katedra obchodného a finančného práva, Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, lenka.usiakova@umb.sk

následky pandémie sa budú prejavovať ešte niekoľko nasledujúcich rokov, a to vo všetkých oblastiach ľudskej činnosti. V snahe zmierniť nepriaznivé dopady pandémie na uvedené aspekty osobného i pracovného života, ekonomiku či zdravie obyvateľov, vlády po celom svete prijali rad opatrení na podporu vybraných skupín obyvateľstva a na zamedzenie ďalšieho šírenia ochorenia. Slovenská republika v tomto prípade nebola výnimkou a rovnako ako v ostatných krajinách, aj v Slovenskej republike bola prijatá celá rada opatrení. Hlavným cieľom a podstatou prijímania predmetných opatrení bolo zamedzenie šírenia ochorenia COVID-19, ako aj následná podpora vybraných skupín obyvateľstva.

Medzi takéto opatrenia môžeme nesporne zaradiť aj prijatie zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v znení neskorších predpisov. Cieľom predmetného zákona bolo prijatie niektorých mimoriadnych opatrení v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a prijatie niektorých opatrení v justícii. Časť predmetných opatrení bola koncipovaná ako opatrenia dočasného charakteru, pričom ich dočasnosť je daná dátumom, do kedy sa uplatňujú. Druhá časť opatrení bola koncipovaná ako opatrenia, ktoré možno aplikovať len v čase mimoriadnej situácie podľa zákona č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov alebo v čase núdzového stavu podľa ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších predpisov.

Cieľom tejto kapitoly je analýza a rozbor vybraných opatrení implementovaných zákonom č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v znení neskorších predpisov, ktoré výrazným spôsobom zasiahli do existujúcich právnych inštitútov a zároveň tiež zásadným spôsobom ovplyvnili vymožitelnosť práva v rámci súkromnoprávných vzťahov.

Obmedzenie plynutia hmotnoprávných lehôt v súkromnoprávných vzťahoch

Predmetné opatrenie zákonodarcu spočívajúce v obmedzení plynutia hmotnoprávných lehôt v súkromnoprávných vzťahoch si kládlo dva ciele, a to v prvom rade dočasne obmedziť plynutie hmotnoprávných, t. j. premlčacích a prekluzívnych lehôt a v druhom rade prinavrátiť už uplynuté hmotnoprávne, t. j. premlčacie a prekluzívne lehoty, ktoré uplynuli v čase mimoriadnej situácie na území Slovenskej republiky.

Pokiaľ ide o neplynutie hmotnoprávných lehôt, t. j. premlčacích a prekluzívnych lehôt, tieto neplynuli v časových obdobiach od 27.03.2020 do 30.04.2020⁴ a následne od 19.01.2021 do 28.02.2021⁵. Ako vyjadril aj samotný zákonodarca, počas predmetných časových období neplynuli lehoty ustanovené právnymi predpismi v súkromnoprávných vzťahoch na uplatňovanie alebo bránenie práv na súde, uplynutím ktorých by došlo k premlčaniu alebo k zániku práva.

Účel prijatej právnej úpravy ozrejmil zákonodarca v rámci dôvodovej správy tak, že toto opatrenie môže prispieť k tomu, aby občania a podnikatelia nemuseli nevyhnutne vykonávať úkony potrebné pre uplatňovanie ich práv v súkromnoprávných vzťahoch v čase pandémie bez obavy, že by prišli o svoje práva v dôsledku premlčania alebo preklúzie.⁶ V kontexte takto vymedzeného účelu je však otázne, či zákonodarca nezasiahol do súkromnoprávných vzťahov spôsobom, ktorý síce naplnil sledovaný cieľ, no bez zrejmeho dôvodu vniesol právnu neistotu a interpretačné problémy do právnych vzťahov aj do ďalších najbližších rokov.⁷

V rámci predmetnej právnej úpravy zákonodarca implementoval aj retroaktívne pôsobiace ustanovenie, ktoré „oživilo“ už uplynuté lehoty po 12.03.2020 s tým, že tieto sa neskončili skôr ako 30 dní po nadobudnutí účinnosti tohto zákona, t. j. až dňa 26. apríla 2020⁸, resp. už uplynuté lehoty po 31.12.2020 sa neskončili skôr ako 30 dní po nadobudnutí účinnosti tohto zákona, t. j. až dňa 18.02.2021⁹. Je na mieste poukázať na skutočnosť, že takéto ustanovenie je však v rozpore s požiadavkou predvídateľnosti pôsobenia právnych noriem, resp. princípom legitímnych očakávaní a taktiež v rozpore so zásadou právnej istoty.¹⁰

Hmotnoprávne lehoty v súkromnoprávných vzťahoch počas prvej vlny pandémie v roku 2020 neplynuli po dobu 35 dní a následne počas druhej vlny pandémie v roku 2021 neplynuli po dobu 41 dní, a teda súborne tieto lehoty neplynuli dokopy 76 dní. Aj s odstupom času, kedy už obdobie pandémie a s tým súvisiacich reštriktívnych opatrení predstavuje len spomienky, nám tento zásah zákonodarcu stále vstupuje do súkromnoprávných vzťahov a bude nesporne

---

⁴ § 1 písm. a) zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii v znení neskorších predpisov.

⁵ § 8 písm. a) zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii v znení účinnom od 19.01.2021.

⁶ Dôvodová správa k zákonu č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

⁷ MLKVÁ ILLÝOVÁ, Z.: O magickom svete práva a vláde nad časom. In: *Bulletin slovenskej advokácie*, roč. 28, 2022, č. 3, s. 22.

⁸ § 1 písm. b) zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii v znení neskorších predpisov.

⁹ § 8 písm. b) zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii v znení účinnom od 19.01.2021.

¹⁰ MLKVÁ ILLÝOVÁ, Z.: O magickom svete práva a vláde nad časom. In: *Bulletin slovenskej advokácie*, roč. 28, 2022, č. 3, s. 22-23.

vstupovať ešte niekoľko ďalších rokov (napr. pri plynutí 10 ročnej premlčacej lehoty pri uznaní dlhu, ktoré bolo urobené po 31.12.2020).

Obmedzenie plynutia procesných lehôt na strane účastníkov konania a strán v konaní

Zákonodarca sa nezameral vo svojej právnej regulácii len na plynutie hmotnoprávných lehôt, ale dôraz kládol aj na úpravu plynutia procesnoprávných lehôt na strane účastníkov konania, strán v konaní a iných subjektov konania podľa procesnoprávných predpisov v konaní pred súdom, ktoré sú ustanovené zákonom (najmä v rámci procesnoprávných predpisov) alebo určené priamo súdom ako lehota na vykonanie určitého procesného úkonu. Aj v tomto prípade predmetné procesnoprávne lehoty neplynuli v časovom období od 27.03.2020 do 30.04.2020¹¹ a následne od 19.01.2021 do 28.02.2021¹². Zákonodarca od tohto opatrenia očakával zníženie náporu, resp. tlaku na účastníkov konania, či strany v konaní prichádzať na súd alebo do priameho styku so svojim právnym zástupcom.

Predmetné opatrenie zákonodarcu je možné hodnotiť ako úspešné, kedy na okresné sudy napadlo v roku 2020 v hlavných súdnych agendách (civilná, obchodná, rodinná a trestná, avšak bez súdnej agendy obchodného registra a exekúcií) medziročne o 2,6 % menej podaní v porovnaní s rokom 2019. Výrazný úbytok nastal v hlavných súdnych agendách – civilná, obchodná, rodinná a trestná, kedy okresné sudy v nich začali o 7,6 % menej sporov v porovnaní s rokom 2019.¹³ Počet doručených vecí na okresné sudy v roku 2021 medziročne stagnoval, keď nápad klesol len o 0,8 % v porovnaní s rokom 2020. Pri porovnávaní predpandemického a covidového obdobia možno výrazné poklesy pozorovať najmä v jarných a jesenných mesiacoch. V roku 2020 na jar prebiehala prvá vlna ochorenia COVID-19, na jar roku 2021 bola na vrchole druhá vlna. Na jeseň roku 2020 začínala druhá vlna a v roku 2021 tretia vlna.¹⁴

Zákonodarca taktiež umožnil súdu, aby za splnenia mimoriadnych okolností vzniknutých ešte zo závažnejších dôvodov, akými je šírenie nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 v konkrétnej veci posúdiť, že vec v takom prípadne neznesie odklad a s ohľadom na princíp proporcionality neaplikovať ustanovenie o predĺžení procesných lehôt

---

¹¹ § 2 ods. 1 v spojení s § 1 písm. a) zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii v znení neskorších predpisov.

¹² § 9 ods. 1 v spojení s § 8 písm. a) zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii v znení účinnom od 19.01.2021.

¹³ Analytické centrum Ministerstva spravodlivosti SR: *Vývoj na súdoch počas pandemického roka 2020. Správa.* Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti SR, 2021. Dostupné na: https://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2021/analyzy_komentare/2021_Sprava_covid-19_sudnictvo_vplyv_pandemia_2020.pdf.

¹⁴ Analytické centrum Ministerstva spravodlivosti SR: *Vývoj na súdoch počas COVID-19. Analytická správa.* Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti SR, 2022. Dostupné na: https://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2022/covid19/Vyvoj_na_sudoch_pocas_covid-19.pdf.

podľa tohto zákona. V praxi to znamenalo, že sa aplikuje pôvodná lehota, prípadne súd bol oprávnený určiť novú procesnú lehotu na vykonanie procesného úkonu.

Je však potrebné poukázať na skutočnosť, že predmetnú právnu úpravu je možné považovať za neprimeraný zásah do práva na spravodlivý súdny proces. Spočívanie plynutia procesných lehôt nepochybne tiež negatívne vplývalo na predlžovanie súdneho konania.¹⁵

Obmedzenie nutnosti vykonávať pojednávania na súdoch a účasti verejnosti na týchto pojednávaniach

Zákon č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii v znení neskorších predpisov rieši aj problematiku vykonávania pojednávania, hlavného pojednávania a verejného zasadnutia súdmi v čase mimoriadnej situácie a núdzového stavu. Podstatou právnej úpravy je docieľiť taký stav, aby súdy vykonávali pojednávania len v nevyhnutnom rozsahu ustanovenom všeobecne záväzným právnym predpisom, ktorý vydá Ministerstvo spravodlivosti SR. Týmto právnym predpisom je Vyhláška Ministerstva spravodlivosti SR č. 24/2021 Z. z. o vykonávaní pojednávania, hlavných pojednávania a verejných zasadnutí v čase mimoriadnej situácie a núdzového stavu v znení neskorších predpisov. Predmetná vyhláška ustanovuje, že v čase mimoriadnej situácie alebo núdzového stavu sa vykonávajú pojednávania, hlavné pojednávania a verejné zasadnutia napr. vo väzobných veciach vrátane rozhodovania o väzbe, konania vo veciach určenia rodičovstva, konania vo veciach starostlivosti súdu o maloletých vrátane výkonu rozhodnutia, konania o dedičstve alebo konania v civilnom sporovom konaní a v civilnom mimosporovom konaní, ak strany sporu alebo účastníci konania súhlasili s pojednávaním v ich neprítomnosti.

Samotný zákonodarca odôvodňoval prijatie takéhoto opatrenia potrebou minimalizovania presunov účastníkov konaní a ich právnych zástupcov na súdy, resp. minimalizáciou koncentrácie sa viacerých osôb v pojednávacích miestnostiach súdov. Ako uvádza aj zákonodarca – predmetná právna úprava nemá znamenať právo súdov neuskutočňovať pojednávania, ale ide o opatrenie, ktoré má vykonávanie pojednávania obmedziť len na nevyhnutné minimum.¹⁶

---

¹⁵ ČIPKOVÁ, T.: Právo na spravodlivý súdny proces a jeho realizácia v čase núdzového stavu. In: *Bratislavské právnické fórum 2021 : Hodnotové determinanty občianskeho práva v čase krízy : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej online konferencie*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave. Právnická fakulta UK, 2021, s. 20.

¹⁶ Dôvodová správa k zákonu č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

Predmetné opatrenie výrazným spôsobom zasiahlo do činnosti súdov, kedy sa na okresných súdoch v roku 2020 v hlavných agendách (civilná, obchodná, rodinná, trestná) uskutočnilo medziročne o vyše 40.000 menej pojednávanií. Najväčší pokles oproti roku 2019 nastal počas prvej vlny pandémie koronavírusu. Aj keď sa v lete (jún, júl, august) situácia zlepšila a v hlavných agendách okresných súdov sa uskutočnilo o 5.200 pojednávanií viac ako rok predtým, so začínajúcou druhou vlnou začal ich počet opäť klesať. Pojednávania sa menej nariad'ovali, ale vo väčšej miere boli aj rušené. Napríklad v civilnej agende okresné sudy v porovnaní s rokom 2019 nariadili o 20.000 pojednávanií menej, zrušených muselo byť takmer o 10.000 pojednávanií viac. Celkovo sa v tejto agende uskutočnilo približne 62.000 pojednávanií oproti 82.000 pojednávaniám rok predtým. V hlavných agendách okresných súdov vzrástol počet zrušených pojednávanií medziročne v priemere takmer dvojnásobne. Najviac v rodinnej agende (2,4-násobný nárast) a najmenej v spomínanej civilnej agende (1,7-násobne). Nominálne bolo v roku 2020 v hlavných agendách zrušených viac ako 54.000 nariadených pojednávanií oproti vyše 28.000 zrušeným pojednávaniám v roku 2019. Počet nezrušených pojednávanií oproti predchádzajúcemu roku klesol z približne 197.000 na takmer 157.000 (80 % hodnoty roku 2019, od 70 % v obchodnej agende až po 86 % v rodinnej agende).¹⁷

Podľa názoru Ministerstva spravodlivosti SR početné rušenie pojednávanií v prvom roku pandémie COVID-19, t. j. v roku 2020 nemalo zásadný vplyv na dĺžku súdnych konaní v prvých rokoch pandémie ochorenia COVID-19. Ani v roku 2021 neexistoval jednoznačný trend. Kým konania v trestnej a obchodnej agende sa predlžovali, v civilnej agende sa konanie zrýchliło. V roku 2021 najkratšie trvali konania v trestnej agende – 6,4 mesiaca, najdlhšie v občianskoprávnej agende vrátane obchodných vecí – 19,3 mesiaca.¹⁸

Súd počas pandémie COVID-19 bol povinný zvážiť, či v prípade tých vecí, ktoré nespádajú pod vymedzenie § 1 ods. 1 Vyhlášky Ministerstva spravodlivosti SR č. 24/2021 Z. z. o vykonávaní pojednávanií, hlavných pojednávanií a verejných zasadnutí v čase mimoriadnej situácie a núdzového stavu v znení neskorších predpisov, je vo veci možné vykonať pojednávanie a vydať rozhodnutie, podľa toho, či ide o vec ktorá znesie odklad. Vyhodnotenie tohto stavu vykonáva súd na základe platných a účinných právnych predpisov vrátane Civilného sporového poriadku, ktorý v zmysle článku 17 zaväzuje súd aby postupoval v konaní tak, aby

---

¹⁷ Analytické centrum Ministerstva spravodlivosti SR: *Rok bez pojednávanií? Komentár*. Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti SR, 2021. Dostupné na: https://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2021/analyzy_komentare/20210208_COVID_REPORT_Pojednavania_FINAL_1.pdf.

¹⁸ Analytické centrum Ministerstva spravodlivosti SR: *Vývoj na súdoch počas COVID-19. Analytická správa*. Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti SR, 2022. Dostupné na: https://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2022/covid19/Vývoj_na_súdoch_pocas_covid-19.pdf.

vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, aby predchádzal zbytočným priet'ahom, konal hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb. V tomto svetle je povinný vyhodnocovať aj otázku, či vec znesie odklad (medzi takéto konania je možné zaradiť napr. aj pojednávanie za účelom rozhodnutia o návrhu na vyhlásenie konkurzu). Opatrenia prijímané zákonodarcom nie je možné zneužívať za účelom odkladu plnenia povinností sporových strán, naopak, treba ich vnímať ako citlivý nástroj regulovania pojednávania v prípade, ak to závažnosť epidemiologickej situácie na Slovensku predpokladá.¹⁹ Zároveň je však nevyhnutné zdôrazniť, že úvaha súdu o tom, čo je potrebné považovať za vec, ktorá neznesie odklad nesmie byť svojvoľná a musí byť logická s tým, že je zrejmé, že reštančnú vec možno bez pochyb považovať za vec ktorá neznesie odklad.²⁰

Je potrebné zdôrazniť, že predmetné opatrenie nie je možné paušálne vykladať počas celého obdobia pandémie COVID-19 na všetky prípady. V opačnom prípade by takýto výklad viedol k ospravedlneniu nečinnosti súdov a s tým súvisiacich priet'ahov v konaní, ktoré by neboli nevyhnutné. Predmetné opatrenie je potrebné vykladať cez jednotlivé kritéria práva na prejednanie veci v primeranej lehote tak, ako ich vymedzil Ústavný súd SR, ako aj Európsky súd pre ľudské práva.²¹ V prvom rade je potrebné v každom individuálnom prípade zohľadňovať, do akej miery a v akom rozsahu je priet'ah v konaní spôsobený nekonaním súdu (vrátane nekonania pojednávania) pripočítateľný štátu a do akej miery a v akom rozsahu je ospravedlniteľný z titulu potreby prijatia opatrení štátom na obmedzenie šírenia ochorenia COVID-19. Rovnako je potrebné brať do úvahy aj ďalšie kritérium, a to je význam konania pre jeho účastníka. Štát síce vymedzil preferované konania, v rámci ktorých sa majú konať pojednávania aj počas mimoriadnej situácie a núdzového stavu. Táto skutočnosť však neznamená, že aj v iných konaniach nemôže byť daný obzvlášť vysoký význam pre účastníka konania, kedy je potrebné konať zvlášť rýchlo (napr. veci sociálneho zabezpečenia, pracovnoprávne spory, ktoré nie sú medzi vecami s preferovanými pojednávaniami).²²

Ústavný súd SR tiež vo svojej koncíznej rozhodovacej činnosti konštatoval, že nepriaznivá epidemiologická a pandemická situácia nepredstavuje zásadnú prekážku pre

---

¹⁹ Uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 25.05.2022, sp. zn. 41CoKR/6/2022.

²⁰ Uznesenie Krajského súdu v Nitre zo dňa 17.03.2022, sp. zn. 8Co/46/2021.

²¹ K tomu bližšie pozri napr. ONDROVÁ, J.: *Právo na prerokovanie veci v primeranej lehote v kontexte vybraných rozhodnutí súdov*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2020, 94 s. ISBN 978-80-557-1713-5 alebo UŠIAKOVÁ, L.: *Primeraná dĺžka občianskeho súdneho konania ako faktor ovplyvňujúci postavenie veriteľa ako účastníka konania*. In: *Právne postavenie veriteľa pri vymáhaní pohľadávok*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2014, s. 192-224 ISBN 978-80-557-0819-5.

²² JAKAB, R. – JANČÁT, L.: *Právo na prejednanie veci v primeranej lehote pod vplyvom mimoriadnej situácie spôsobenej ochorením COVID-19*. In: *Základné práva a slobody a ich ochrana v núdzovom stave a iných osobitných právnych režimoch : 10. ústavné dni*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2022, s. 173-174.

fungovanie súdництва a nečinnosť súdov v takomto prípade klasifikuje ako neprimerané priet'ahy v konaniach.²³ Ústavný súd SR taktiež vo svojej rozhodovacej činnosti konštatoval, že pandémiu nemožno pričítať súdu a súd v dôsledku opatrení, ktoré sledovali ochranu verejného zdravia, objektívne nemohol vykonávať pojednávania, teda procesné úkony, kde sa vyžadoval osobný kontakt súdu a strán, ibaže by strany s rozhodnutím vo veci v ich neprítomnosti súhlasili.²⁴ Navyše predmetné ustanovenie zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii v znení neskorších predpisov nebránilo všeobecným súdom uskutočňovať pojednávania, len ich obmedzovalo na nevyhnutný rozsah.²⁵

V súvislosti s účasťou účastníkov konania na nariadených pojednávaniach v období pandémie COVID-19 je potrebné citlivo zvažovať vhodnosť rozhodovania rozsudkom pre zmeškanie a dôsledne posudzovať splnenie podmienok pre vydávanie rozsudkov pre zmeškanie strany sporu tak, aby nedochádzalo k porušeniu práv strán sporu na spravodlivý proces a k porušovaniu ich ústavných práv.²⁶

Predmetné ustanovenie zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii v znení neskorších predpisov explicitným spôsobom vytvorilo nový dôvod pre vylúčenie verejnosti z pojednávania, ktorým je ochrana zdravia.²⁷ Ako uviedol samotný zákonodarca, v tomto prípade nejde o automatické vylúčenie verejnosti z účasti na pojednávaniach, ale „len“ o vytvorenie nového dôvodu pre vylúčenie verejnosti, o ktorom bude prináležať rozhodnúť sudcovi, ktorý bude viesť pojednávanie.²⁸

Z dikcie predmetnej právnej normy vyplýva, že ochrana života a zdravia v súvislosti s pandemiou COVID-19 je jedným z dôvodov pre vylúčenie verejnosti z pojednávania, ale nevzťahuje sa na právo účastníka konania, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejedaná nezávislým a nestranným súdom. V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť aj tú zásadnú skutočnosť, že predostretá právna úprava súdu neumožňuje automaticky vylúčiť verejnosť z pojednávania, ale vytvára priestor pre súd, aby v každej

---

²³ Nález Ústavného súdu SR zo dňa 16.02.2021, sp. zn. III. ÚS 421/2020, obdobne aj Nález Ústavného súdu SR zo dňa 15.04.2021, sp. zn. III. ÚS 111/2021, obdobne aj Nález Ústavného súdu SR zo dňa 26.08.2021, sp. zn. III. ÚS 335/2021.

²⁴ Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 09.09.2021, sp. zn. II. ÚS 400/2021.

²⁵ Nález Ústavného súdu SR zo dňa 24.01.2023, sp. zn. IV. ÚS 592/2022.

²⁶ Uznesenie Krajského súdu v Trenčíne zo dňa 31.05.2022, sp. zn. 8Cob/53/2022.

²⁷ § 3 ods. 1 písm. b) zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii v znení neskorších predpisov.

²⁸ Dôvodová správa k zákonu č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

prejednávanej veci vo vzťahu k účasti verejnosti na pojednávaní zväžil mieru rizika nákazy ochorením COVID-19 v súvislosti s nariadením ústneho pojednávania, a to aj s ohľadom na aktuálnu epidemickú situáciu.²⁹ V prípade, že súd pristúpil k vylúčeniu verejnosti z pojednávania za účelom ochrany zdravia, bol povinný vyhotoviť zvukový záznam z celého pojednávania, ktorý komukoľvek a bezodkladne sprístupní po skončení pojednávania. Takto vyhotovený zvukový záznam nahrádza povinnosť vyhotoviť zvukový záznam z pojednávania podľa predpisov o konaní pred súdmi.³⁰

Odklad exekúcií

Ďalším legislatívnym opatrením prijatým v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19, je právna úprava osobitnej možnosti odkladu exekúcie, ktorá dopĺňa všeobecné dôvody odkladu exekúcie ustanovené § 61h zákona č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov v znení neskorších predpisov.

V zmysle predmetnej právnej úpravy mohla o odklad exekúcie požiadať akákoľvek fyzická osoba, voči ktorej prebiehalo v období pandémie COVID-19 exekučné konanie, ktoré bolo začaté po 12.03.2020. Predmetná právna úprava však neumožňovala odklad exekúcie voči právnickým osobám.

O odklade exekúcie rozhodoval exekútor poverený vykonaním exekúcie, a to na základe žiadosti povinného o odklad exekúcie. Okrem všeobecných náležitostí musí žiadosť o odklad exekúcie obsahovať aj osobitné náležitosti stanovené právnou úpravou, a to vyhlásenie povinného, že v dôsledku mimoriadnej situácie spôsobenej šírením COVID-19 prechodne klesli príjmy povinného a neodkladný výkon exekúcie by mohol mať pre žiadateľa a príslušníkov jeho rodiny zvlášť nepriaznivé následky, ako aj vyhlásenie povinného o jeho majetku.

Je potrebné zdôrazniť, že odklad exekúcie však v tomto prípade nebol automatický a zákonodarca kreoval aj dôvody, z ktorých návrhu na odklad exekúcie nebolo možné zo strany súdneho exekútora vyhovieť. Takýmito dôvodmi boli

- neúplná žiadosť povinného o odklad exekúcie, ktorá neobsahovala obligatórne náležitosti,
- exekúcia už bola odložená na žiadosť povinného,
- povinnému už bolo povolené splácať vymáhaný nárok v splátkach,

---

²⁹ Rozsudok Najvyššieho správneho súdu SR zo dňa 26.10.2022, sp. zn. 10Sžrk/5/2020.

³⁰ § 3 ods. 2 zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii v znení neskorších predpisov.

- exekúcia bola zastavená,
- ide o vymożenie pohľadávky na výživnom,
- ide o uspokojenie práva na nepeňažné plnenie, alebo
- exekučné konanie začalo pred 12.03.2020.

V prípade, že súdny exekútor vyhovie žiadosti povinného o odklad exekúcie, súdny exekútor vydá bezodkladne upovedomenie o odklade exekúcie, ktoré bezodkladne doručí účastníkom konania, platiteľovi mzdy povinného, banke, dlžníkovi povinného alebo iným osobám dotknutým exekúciou. Ak sa na žiadosť povinného neprihliada, súdny exekútor bezodkladne poučí povinného o dôvode, pre ktorý sa na jeho žiadosť neprihliada.

Predmetný odklad exekúcie v súlade so zákonom č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii v znení neskorších predpisov trvala 6 mesiacov od vydania upovedomenia o odklade exekúcie, najdlhšie však do 01.12.2020.

Odklad exekúcie je inštitút procesného práva, ktorého úlohou je zabrániť okamžitému vykonaniu exekúcie, resp. oddialiť vykonanie exekúcie. V prípade, že exekúcia bude po skončení odkladu pokračovať ďalej, pre dosiahnutie cieľa exekučného konania bude (opäť) dôležité zistenie a zabezpečenie majetku povinného. Analogickým výkladom ustanovenia § 3a zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii v znení neskorších predpisov v spojení s § 61h ods. 1 písm. d) zákona č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov v znení neskorších predpisov je potrebné dospieť k záveru, že odklad exekúcie v dôsledku pandémie COVID-19 bude odkladom exekúcie s blokovaním, ktoré spočíva v tom, že napriek nemožnosti vykonať exekúciu počas doby odkladu zostávajú zachované účinky blokačných úkonov, ktoré exekútor uskutočnil pred vydaním upovedomenia o odklade exekúcie (napr. arrestatorium a inhibitorium vzniknuté doručením príkazu na začatie exekúcie zrážkami zo mzdy povinného platiteľovi mzdy, vyznačenie obmedzujúcej poznámky následkom doručenia upovedomenia o začatí exekúcie predajom nehnuteľnosti katastrálnemu odboru okresného úradu), a súdny exekútor môže naďalej zisťovať, ako aj zabezpečovať majetok povinného v potrebnom rozsahu.³¹

Od mája do decembra v roku 2020 v porovnaní s rovnakým obdobím roka 2019 narástol počet odkladov exekúcií takmer o 55 %, a to z 266 na 412 registrovaných odkladov exekúcií v Centrálnom registri exekúcií. Za celý pandemický rok 2020 počet registrácií odkladov

³¹ MOLNÁR, P.: § 61i [Všeobecné účinky odkladu exekúcie]. In: ŠTEVČEK, M. – KOTRECOVÁ, A. – TOMAŠOVIČ, M. – MOLNÁR, P. a kol.: *Exekučný poriadok. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2018, s. 337.

exekúcií vzrástol takmer o 60 %, zo 430 v roku 2019 na 685 v roku 2020 registrovaných odkladov v Centrálnom registri exekúcií.³²

Počet návrhov na vykonanie exekúcie sa v druhom roku pandémie, t. j. v roku 2021 výrazne zvýšil na najvyššiu úroveň od roku 2018. Medziročne v roku 2021 stúpol takmer o 80 % (v roku 2021 bolo podaných 288.800 návrhov na vykonanie exekúcie oproti roku 2020 kedy bolo podaných 161.200 návrhov na vykonanie exekúcie), v porovnaní s rokom 2019 nárast dosiahol vyše 60 %. Dôvodom bol vyšší počet návrhov na vykonanie súdnych exekúcií zo strany zdravotných poisťovní. Okresný súd Banská Bystrica zaznamenal najvýraznejší nárast v máji a júni 2021 po odznení druhej vlny pandémie COVID-19. Počas týchto dvoch mesiacov bola doručená viac ako štvrtina (cca 74.700 návrhov na vykonanie exekúcie) všetkých návrhov na vykonanie exekúcie, ktoré boli na Okresný súd Banská Bystrica ako jediný exekučný súd doručené počas roku 2021. Spomedzi rokov 2018 až 2021 bolo exekučnému súdu v roku 2021 doručených najviac návrhov na vykonanie exekúcie spomedzi posledných štyroch rokov. Na rozdiel od roku 2020, keď pandémie vypukla, však zákonodarca žiadne nové špeciálne opatrenia na zmiernenie ekonomických dopadov neschválil a rovnako tak ani neobnovil možnosť odkladu exekúcie z dôvodu pandémie COVID-19.³³

Predĺženie lehoty na podanie dlžníckeho návrhu na vyhlásenie konkurzu

Právo podať návrh na vyhlásenie konkurzu má podľa zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii v znení neskorších predpisov tak dlžník ako aj veriteľ. Z pohľadu veriteľa je možné chápať podanie návrhu na vyhlásenie konkurzu ako nástroj ochrany pred poškodzovaním spoločného statku (dlžníckovej majetkovej podstaty) individuálnym postupom veriteľov, rovnako ako ochrana pred morálnym hazardom s majetkom dlžníka, ktorý v dôsledku existencie úpadku stráca legitímnu ekonomickú motiváciu na pokračujúcej efektívnej správe svojho majetku.³⁴

Dlžník, ktorý je právnickou osobou, je, v súlade s § 11 ods. 2 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii v znení neskorších predpisov, povinný podať návrh na vyhlásenie konkurzu do 30 dní, od kedy sa dozvedel alebo sa pri zachovaní odbornej starostlivosti mohol dozvedieť o svojom úpadku. V dôsledku pandémie COVID-19

---

³² Analytické centrum Ministerstva spravodlivosti SR: *Exekúcie si dlžníci neodkladali. Komentár*. Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti SR, 2021. Dostupné na: https://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2021/analyzy_komentare/20210326_Covid_19_Exe_komentar_FINAL_1.pdf.

³³ Analytické centrum Ministerstva spravodlivosti SR: *Vývoj na súdoch počas COVID-19. Analytická správa*. Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti SR, 2022. Dostupné na: [https://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2022/covid19/Vývoj_na_súdoch_pocas_covid-19.pdf](https://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2022/covid19/Vyvoj_na_sudoch_pocas_covid-19.pdf).

³⁴ ĎURICA, M.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2021, s. 57.

zákonodarca pristúpil k predĺženiu lehoty na podanie návrhu na vyhlásenie konkurzu dlžníkom, a to v tom smere, že sa táto lehota predĺžila na 60 dní, avšak len pre v tých prípadoch, keď nastal úpadok dlžníka v čase od 12.03.2020 do 30.04.2020.³⁵

Vo vzťahu k návrhom na vyhlásenie konkurzu iniciovaným zo strany veriteľa je potrebné poukázať na skutočnosť, že právo veriteľa na domáhanie sa vyhlásenia konkurzu na majetok jeho dlžníka bolo prelomené tzv. inštitútom dočasnej ochrany podnikateľov zavedeným zákonom č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii v znení neskorších predpisov. Predmetný inštitút dočasnej ochrany predstavuje tzv. moratórium, teda časový úsek, počas ktorého sa na podnikateľov bude vzťahovať ochrana pred účinkami konkurzov, exekúcií, výkonu záložného práva a zákaz ukončenia zmlúv.³⁶

Samotné konkurzné moratórium je všeobecne aplikovateľné na už prebiehajúce (začaté) konkurzné konania, ako aj na potencionálne hroziace konkurzné konania iniciované veriteľmi, pričom jeho účinky sú nasledovné: (i) prerušenie konania vo veci návrhu veriteľa na vyhlásenie konkurzu na majetok dlžníka (podnikateľa) pod dočasnou ochranou podanom po 12.03.2020 a počas dočasnej ochrany; (ii) prerušenie konkurzného konania, v ktorom doposiaľ nebolo rozhodnuté o vyhlásení konkurzu na základe návrhu veriteľa, ktorý bol podaný po 12.03.2020; (iii) oslobodenie podnikateľa (dlžníka) pod dočasnou ochranou od zákonnej povinnosti podať návrh na vyhlásenie konkurzu.³⁷

Dočasný zákaz výkonu záložného práva a dražby

Zákonodarca výrazným spôsobom zasiahol do vymožitelnosti práva v súkromnoprávných vzťahoch, a to obmedzením možnosti záložného veriteľa pristúpiť k výkonu svojho záložného práva v prípade, že dlžník riadne a včas neplní svoju pohľadávku.

Toto obmedzenie bolo platné v období od 27.03.2020 do 31.05.2020, kedy počas tohto obdobia nemohol záložný veriteľ pristúpiť k výkonu záložného práva. V prípade, že v období 27.03.2020 do 31.05.2020 záložný veriteľ vykonal úkony smerujúce k výkonu záložného práva,

---

³⁵ § 4 zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii v znení neskorších predpisov.

³⁶ BARAN, R.: Uplatňovanie kolektívnych práv veriteľov v insolvenčnom konaní počas pandémie COVID-19. In: *Bratislavské právnické fórum 2021 : Legislatívna a aplikačná invencia v obchodnom práve počas pandémie COVID-19 : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej online konferencie*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave. Právnická fakulta UK, 2021, s. 13.

³⁷ § 17 zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii v znení neskorších predpisov.

tieto úkony sa považovali za neúčinné.³⁸ Podľa názoru zákonodarcu malo dočasné obmedzenie výkonu záložného práva za cieľ eliminovať v čase mimoriadnej situácie alebo núdzového stavu koncentráciu väčších skupín osôb na jednom mieste, pretože základným spôsobom výkonu záložného práva je dražba.³⁹

Predmetné opatrenie úzko súvisí aj s dočasným zákazom realizácie procesu speňažovania majetku. Dražobník, súdny exekútor a správca boli v časových obdobiach od 27.03.2020 do 31.05.2020⁴⁰ a následne od 19.01.2021 do 28.02.2021⁴¹ povinní upustiť od vykonania dražby, poverovania predajom majetku dražobníka, organizovania ponukového konania alebo iného súťažného procesu smerujúceho k predaju majetku. V prípade, že dražobník, súdny exekútor a správca vykonali akýkoľvek spôsob speňažovania majetku dlžníka vydaný v časových obdobiach od 27.03.2020 do 31.05.2020⁴² a následne od 19.01.2021 do 28.02.2021, tak tento proces speňažovania majetku sa považoval za neplatný.

Zákonodarca prijatie tohto opatrenia odôvodňoval potrebou dočasného zákazu vykonávania dražieb podľa zákona č. 527/2002 Z. z. o dobrovoľných dražbách a o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení neskorších predpisov, podľa zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení ďalších zákonov a podľa zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Nakoľko, ak má dražba splniť svoj účel, je nutné, aby boli vytvorené predpoklady pre čo najširšiu účasť záujemcov, čo za vtedajšej mimoriadnej situácie nebolo možné, pretože bolo nežiaduce, aby sa na jednom mieste koncentrovali väčšie skupiny osôb. Vzhľadom na to sa z pohľadu zákonodarcu javilo ako účelné dočasne zamedzenie vykonávania dražieb pod hrozbou sankcie neplatnosti takejto dražby.⁴³

---

³⁸ § 6 zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii v znení neskorších predpisov.

³⁹ Dôvodová správa k zákonu č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

⁴⁰ § 7 zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii v znení neskorších predpisov.

⁴¹ § 10 zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii v znení neskorších predpisov.

⁴² § 7 zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii v znení neskorších predpisov.

⁴³ Dôvodová správa k zákonu č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

Záver

Základná idea zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii v znení neskorších predpisov pri ochrane práv veriteľov a zároveň pravom chránených záujmov dlžníkov vychádzala z premisy, že v dôsledku negatívnych dôsledkov pandémie COVID-19 nebudú fyzické a právnické osoby schopné plniť všetky svoje peňažné záväzky voči svojim veriteľom riadne a včas.

Z vecnej a časovej pôsobnosti zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii v znení neskorších predpisov je zrejmé, že ide iba o dočasné opatrenia slúžiace na preklopenie mimoriadne náročnej a právom nepredpokladanej situácie pandémie, ktorá svojimi následkami je spôsobilá prívodiť negatívne ekonomické dopady na fyzické, ako aj právnické osoby, ktoré môžu mať dlhotrvajúce až fatálne dôsledky.

Opatrenia prijaté zákonodarcom je možné z hľadiska aplikačnej praxe hodnotiť ako efektívne, kedy napomohli ako veriteľom, tak aj dlžníkom. Avšak ako už bolo v rámci kapitoly naznačené, niektoré z opatrení (napr. obmedzenie plynutia premlčacích a prekluzívnych lehôt), presahujú dočasné opatrenia z pandémie COVID-19 a budú mať ďalekosiahle presahy na súkromnoprávne vzťahy aj v ďalších rokoch. Rovnako tak je možné z hľadiska aplikačnej praxe prijaté opatrenia hodnotiť ako negatívne vo vzťahu k vymožitelnosti práva v súkromnoprávných vzťahoch z pohľadu veriteľov, kedy dochádzalo k obmedzeniu možnosti realizovať súdne pojednávania, odkladu exekúcií ako procesu núteného výkonu súdnych rozhodnutí na podklade ktorých bola dlžníkom uložená povinnosť plniť veriteľom nejakú povinnosť, ako aj k vzniku prietáhov v konaniach a s tým súvisiacimi porušeniami práv na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov. Zákonodarca v tomto prípade kládol primárny dôraz na ochranu dlžníkov a neprehľbovanie negatívnych dôsledkov pandémie aj v ďalších ekonomických sférach dlžníka a naopak právo veriteľa na vymoženie jeho pohľadávky išlo pri kreovaní predmetných opatrení do úzadia.

Zoznam bibliografických odkazov

BARAN, R.: Uplatňovanie kolektívnych práv veriteľov v insolvenčnom konaní počas pandémie COVID-19. In: *Bratislavské právnické fórum 2021 : Legislatívna a aplikačná invencia v obchodnom práve počas pandémie COVID-19 : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej online konferencie*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave. Právnická fakulta UK, 2021, s. 7-16. ISBN 978-80-7160-607-9.

CUKEROVÁ, D.: Obchodné záväzkové vzťahy v dobe pandémie ochorenia COVID-19. In: *Bratislavské právnické fórum 2021 : Legislatívna a aplikačná invencia v obchodnom práve počas pandémie COVID-19 : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej online konferencie*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave. Právnická fakulta UK, 2021, s. 33-43. ISBN 978-80-7160-607-9.

ČIPKOVÁ, T.: Právo na spravodlivý súdny proces a jeho realizácia v čase núdzového stavu. In: *Bratislavské právnické fórum 2021 : Hodnotové determinanty občianskeho práva v čase krízy : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej online konferencie*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave. Právnická fakulta UK, 2021, s. 16-24. ISBN 978-80-7160-609-3.

DOLÍHALOVÁ, M.: Odklad splátok počas trvania pandémie - cesta k následnému posilneniu zabezpečovacích inštitútov?. In: *Právo v podnikaní vybraných členských štátů Evropské unie : sborník příspěvků k 12. ročníku mezinárodní vědecké konference*. Praha : TROAS, 2020, s. 349-355. ISBN 978-80-88055-10-5.

DOLNÝ, J. – SUCHÝ, T.: Právne účinky dočasnej ochrany podnikateľov po novom. In: *Bulletin slovenskej advokácie*, roč. 27, 2021, č. 5, s. 21-25. ISSN 1335-1079.

DOLNÝ, J.: Zodpovednosť štatutárneho orgánu za nepodanie návrhu na vyhlásenie konkurzu: komparácia slovenského a nemeckého právneho poriadku. In: *Právo, obchod, ekonomika 9 : zborník príspevkov z medzinárodného vedeckého sympózia*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2019, s. 111-118. ISBN 978-80-8152-775-3.

ĎURANA, M.: Premlčanie práva priznaného právoplatným rozhodnutím súdu. In: *Štát a právo*, roč. 1, 2014, č. 2, s. 249-257. ISSN 1339-7753.

ĎURANA, M.: Zásada vigilantibus iura a jej prejav v súkromnom práve. In: *Banskobystrické zámocké dni práva : zborník z 5. ročníka medzinárodnej vedeckej konferencie, Viglaš, 14. - 15. november 2019. Sekcia súkromného práva "Princípy súkromného práva ako stabilizačný faktor pri tvorbe a interpretácii právnych predpisov"*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2020, s. 60-69. ISBN 978-80-557-1714-2.

ĎURICA, M.: Dočasná ochrana podnikateľov a jej právne účinky. In: *Justičná revue*, roč. 72, 2020, č. 6-7, s. 776-789. ISSN 1335-6461.

ĎURICA, M.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2021, 1496 s. ISBN 978-80-7400-846-7.

JAKAB, R. – JANČÁT, L.: Právo na prejednanie vecí v primeranej lehote pod vplyvom mimoriadnej situácie spôsobenej ochorením COVID-19. In: *Základné práva a slobody a ich ochrana v núdzovom stave a iných osobitných právnych režimoch : 10. ústavné dni*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2022, s. 157-175. ISBN 978-80-574-0125-4.

- MLKVÁ ILLÝOVÁ, Z.: O magickom svete práva a vláde nad časom. In: *Bulletin slovenskej advokácie*, roč. 28, 2022, č. 3, s. 21-24. ISSN 1335-1079.
- NÉMETHOVÁ, M.: Výkon záložného práva. In: *Notitiae Novae Facultatis Iuridicae Universitatis Matthiae Beli Neosolii. Roč. 5*. Banská Bystrica : Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela, 2001, s. 132-138. ISBN 80-8055-508-7.
- ONDROVÁ, J.: *Právo na prerokovanie vecí v primeranej lehote v kontexte vybraných rozhodnutí súdov*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2020, 94 s. ISBN 978-80-557-1713-5.
- ONDROVÁ, J.: *Právo na spravodlivý proces v rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky a Európskeho súdu pre ľudské práva*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2018, 144 s. ISBN 978-80-557-1400-4.
- ONDROVÁ, J.: Procesné lehoty ako prostriedok odstránenia priet'ahov v konaní, v kontexte práva na spravodlivé súdne konanie. In: *Štát a právo*, roč. 8, 2021, č. 2-3, s. 160-174. ISSN 1339-7753.
- STRAPÁČ, P. – ĎURANA, M.: Námiетка premlčania a rozpor s dobrými mravmi. In: *Bulletin slovenskej advokácie*, roč. 19, 2013, č. 4, s. 14-22. ISSN 1335-1079.
- ŠTEVČEK, M. – KOTRECOVÁ, A. – TOMAŠOVIČ, M. – MOLNÁR, P. a kol.: *Exekučný poriadok. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2018, 1072 s. ISBN 978-80-7400-706-4.
- TAKÁČ, J.: Premlčacia doba v občianskom a obchodnom práve. In: *Banskobystrické zámocké dni práva : zborník z 3. ročníka medzinárodnej vedeckej konferencie na tému Identifikácia únosnej miery autonómie právnych odvetví a súčasnej potreby ich synergie, Víglaš, 23.-24. november 2017*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2018, s. 91-100. ISBN 978-80-557-1405-9.
- UŠIAKOVÁ, L.: Primeraná dĺžka občianskeho súdneho konania ako faktor ovplyvňujúci postavenie veriteľa ako účastníka konania. In: *Právne postavenie veriteľa pri vymáhaní pohľadávok*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2014, s. 192-224 ISBN 978-80-557-0819-5.

MIMORIADNA SITUÁCIA A PRÁVO VERITEĽA NA SPLNENIE¹

AN EMERGENCY SITUATION AND THE CREDITOR'S RIGHT TO PERFORMANCE

Marian Ďurana² – Monika Némethová³

Abstrakt

V predkladanej kapitole zamerali autori svoju pozornosť na jeden z právnych dopadov pandémie ochorenia COVID-19, ktorá si ako mimoriadna situácia vyžiadala celý rad reštriktívnych opatrení štátu. Svoju pozornosť sústredili na oblasť povinnosti dlžníka splniť svoj záväzok v prípade podstatnej zmeny okolností, z ktorých strany pri vzniku záväzky vychádzali. Otázky v kapitole nastolené majú svoju aktuálnosť aj v súčasnosti v súvislosti s vojenským konfliktom na Ukrajine.

Kľúčové slová

Pacta sunt servanda, rebus sic stantibus, splnenie záväzku, prekážka plnenia, nemožnosť plnenia, zodpovednosť za škodu, omeškanie, hardship, vyššia moc, zmarenie účelu zmluvy.

Abstract

In the presented chapter, the authors focused their attention on one of the legal impacts of the COVID-19 pandemic, which, as an emergency situation, required a number of restrictive state measures. They focused their attention on the area of the debtor's obligation to perform its obligation in the event of a material change in the circumstances on which the parties based the obligation. The questions raised in the chapter are still relevant today in connection with the military conflict in Ukraine.

Keywords

Pacta sunt servanda, rebus sic stantibus, fulfillment of the obligation, hindrance to the fulfillment, impossibility of the fulfillment, liability for damage, delay, hardship, force majeure, defeating the purpose of the contract.

Úvod

Nepredvídateľný vývoj spoločenských udalostí, ktoré nastali od roku 2020 nastolil v oblasti záväzkových vzťahov otázku vplyvu okolností vyššej moci na plnenie záväzkov. Na počiatku obdobia pandémie, ktorej závažnosť, rozsah a priebeh nebol v začiatkoch vôbec odhadnuteľný, bolo potrebné sa prioritne zaoberať podriadením pandémie pod príslušné inštitúty právneho poriadku, pričom viac-menej panovala zhoda, že pandémia ochorenia

---

¹ Táto kapitola bola spracovaná v rámci riešenia výskumného projektu VEGA č. 1/0472/21 s názvom „Prierezová analýza mimoriadnych intervenčných zásahov štátu a ich aplikácie v období krízy spôsobenej ochorením COVID-19 na súkromnoprávne vzťahy v Slovenskej republike“.

² doc. JUDr. Marian Ďurana, PhD., Katedra občianskeho a pracovného práva, Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, marian.durana@umb.sk

³ JUDr. Monika Némethová, PhD., univ. doc., Katedra obchodného a finančného práva, Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, monika.nemethova@umb.sk

COVID-19 predstavuje objektívnu právnu skutočnosť majúcu povahu vyššej moci (*vis maior*, *Acts of God* alebo *Höhere Gewalt*). Pod vyššou mocou sa pritom rozumie nepredvídateľná a neovplyvniteľná mimoriadna udalosť, ktorej nemožno zabrániť alebo ju odvrátiť ani pri maximálnej opatrnosti. Takáto udalosť môže mať svoj pôvod v pôsobení prírodných síl alebo aj vo faktickom správaní sa iných osôb, za ktoré nenesie žiadna zo strán právneho vzťahu žiadnu zodpovednosť. Následne vznikol celý rad ďalších právnych otázok súvisiacich s negatívnym dopadom pandemického obdobia na možnosť dlžníkov splniť svoje záväzky.

V období, keď ešte pandémie ani neodznela, bolo nutné sa právne vysporiadať s novou situáciou, a to s dôsledkami vojny na Ukrajine a jej vplyvu na plnenie záväzkov zo záväzkovo-právnych vzťahov a tým aj s prípadnou možnosťou aplikácie tzv. medzivojnovej judikatúry ČSR, na ktorú autori poukazujú v ďalších častiach kapitoly.

Pri skúmaní právneho vplyvu vojny na plnenie súkromnoprávnych záväzkov sa vojna (rovnako ako pandémie) zaraďuje medzi okolnosti vyššej moci, pričom môže zásadne a podstatne ovplyvniť či už schopnosť a/alebo možnosť plniť záväzok zo záväzkovo-právneho vzťahu, alebo sa môže prejaviť v neúmernom zaťažení jednej zo strán nad mieru, ktorú predvídala pri jeho uzatvorení tak, že pre túto stranu stratí plnenie záväzku hospodársky význam, resp. sa stane plnenie hospodársky nevyvážené.

Všetky tieto situácie vedú nevyhnutne ku skúmaniu vzájomnej koexistencie dvoch základných zásad záväzkového práva, a to zásady *pacta sunt servanda* a zásady *rebus sic stantibus*. V predkladanej kapitole venujú autori pozornosť práve vzťahu uvedených zásad súkromného práva v kontexte krízových situácií akou bola najmä pandémie ochorenia COVID-19.

Zásada *pacta sunt servanda*

Zásada *pacta sunt servanda* (zmluvy sa majú dodržiavať) predstavuje od nepamäti jednu zo základných zásad súkromného zmluvného práva. Ako uvádza Mazaccano je to dané tým, že tento princíp vyjadruje nielen prirodzenú spravodlivosť, ale aj ekonomickú nevyhnutnosť, nakoľko obchod by nebol možný bez spoľahlivých prísľubov.⁴ Aj v slovenskom právnom poriadku sa vychádza z dôsledného uplatňovania tejto zásady čo sa odráža v premise, že zmena

---

⁴MAZACCANO, P.: Force Majeure, Impossibility, Frustration & the Like: Excuses for Non-Performance; the Historical Origins and Development of an Autonomous Commercial Norm in the CISG, In: *Nordic Journal of Commercial Law*, No. 2/2011, s. 6, dostupné na <https://journals.aau.dk/index.php/NJCL/article/view/3001/2533>, DOI: <https://doi.org/10.5278/ojs.njcl.v0i2.3001>

pomerov po uzavretí zmluvy zásadne nemá vplyv na trvanie záväzku a plnenie povinností z nej vyplývajúcich. Strany sú v zásade pri uzatváraní zmluvy s odloženým plnením alebo pri dlhotrvajúcich záväzkoch povinné aj odhadnúť riziká, ktoré sú v súvislosti s existenciou takéhoto záväzkového vzťahu spojené. Pri alokácií tohto rizika však strany vychádzajú spravidla len z tých negatívnych externalít, ktoré mohli v čase uzatvorenia zmluvy predvídať, t. j. mohli predvídať ich pôsobenie a nie z akéhokoľvek negatívneho javu, ktorý môže nastať.

Niekedy sa však udalosti vyvíjajú horšie ako strany predpokladali pri uzatvorení zmluvy. V danom prípade vyvstáva otázka, či je potom spravodlivé naďalej trvať na dôslednom plnení zmluvných povinností a striktnom a absolútnom uplatňovaní uvedenej zásady a súčasne aké právne následky by prípadne nesplnenie povinnosti plniť vyvolalo?

Nesplnenie záväzku a právne následky jeho nesplnenia

Pojem nesplnenia záväzku nie je v právnom poriadku Slovenskej republiky výslovne vymedzený. V právnom poriadku SR sa neuplatňuje jednotný systém právnych následkov nesplnenia záväzku a pri skúmaní dôsledkov nesplnenia sa vychádza z jednotlivých čiastkových inštitútov, ktoré nútia dlžníka plniť alebo sa týkajú zániku nesplneného záväzku v dôsledku jeho porušenia. Pojem nesplnenia právna teória vymedzuje a contrario k pojmu splnenie záväzku. Právom na splnenie sa pritom v kontinentálnom práve rozumie veriteľove právo na plnenie (pohl'adávkou), vyplývajúca zo záväzkového vzťahu, ktorému zodpovedá povinnosť dlžníka plniť⁵ a je odvodené od princípu *pacta sunt servanda*.⁶ Knapp charakterizuje splnenie ako právny úkon, ktorým dlžník, resp. iná oprávnená osoba s úmyslom splniť dlh poskytuje veriteľovi predmet plnenia zodpovedajúci obsahu záväzku, t. j. plní najmä stanoveným spôsobom, v stanovenej dobe a na stanovenom mieste.⁷ Solučné správanie sa dlžníka je právnym poriadkom vyžadované a zánik záväzku iným spôsobom, odhliadnuc od konsenzu s veriteľom, predstavuje do určitej miery výnimku mimo úrovne očakávaného štandardu.⁸

Samotné nesplnenie, a teda aj porušenie povinnosti plniť bude predstavovať prípady, ak dlžník v procese plnenia poruší svoju povinnosť plniť riadne a včas. Šilhán v tejto súvislosti uvádza, že porušením zmluvy je akákoľvek odchýlka od toho, čo medzi stranami existuje, a čo

---

⁵ Pozri § 488 OZ

⁶ V systéme common law právo na splnenie ako specific performance predstavuje sekundárny nárok veriteľa, založený na práve equity, ktorý je dostupný len za špecifických situácií pozri napr.: HAAS, D. HESSEN, G., SMITS, J.: *Specific Performance in Contract law: National and other Perspectives*, Antwerp-Oxford-Portland: Intersentia, 2008, s.2

⁷ KNAPP, V.: *Splnění závazků a jiné způsoby jejich zániku*. Praha : Nakladatelství Československé akademie věd 1955, s. 36

⁸ ŠTEVČEK, M. – DULAK, A. – BJANKOVÁ, J. – FEČÍK, M. – SEDLAČKO, M. – TOMAŠOVIČ, M. a kol.: *Občiansky zákonník I. a II. zväzok. Veľký komentár*. Praha : C. H. BECK, 2019. s. 2094

by medzi nimi na základe záväzku malo byť. Odvoláva sa na Kandovu definíciu nesplnenia zmluvy, podľa ktorej ide o každý zásah do existujúcej povinnosti plniť, ktorý má za následok rozdiel medzi povinnosťou sľúbenou (existujúcou) a tou, ktorá bola realizovaná, pričom nie je možné za porušenie povinnosti plniť považovať len nedodržanie zmluvného sľubu, ale pôjde o akúkoľvek odchýlku záväzkovej reality od toho, čo z existujúceho záväzku vyplýva ako oprávnené očakávaný výsledok.⁹ Prípady nesplnenia preto budú v kontinentálnom práve zahŕňať všetky nedostatky v poskytnutí plnenia. Pri porušení povinnosti plniť včas de lege v zmysle slovenskej právnej úpravy do úvahy prichádza aplikácia zodpovednostných inštitútov zahrňujúcich zodpovednosť za i) omeškanie (mora), ii) za škodu, aplikácia inštitútov zabezpečujúcich plnenie a v neposlednom rade inštitútov obmedzujúcich právo na plnenie, t. j. upravujúcich zánik nesplneného záväzku v dôsledku dodatočnej nemožnosti plnenia alebo vplyvu a pôsobenia klauzuly *rebus sic stantibus na zásadu pacta sunt servanda*.

Ako uvádza Jurčová v slovenskom právnom poriadku je právna úprava práva na plnenie de lege lata takmer neobmedzená,¹⁰ čo vyplýva z prísnej úpravy zániku záväzku pre dodatočnú nemožnosť plnenia, limitovaného využitia inštitútu zmarenia účelu zmluvy a takmer neexistujúcu úpravu zániku záväzku pre podstatnú zmenu okolností (s výnimkou zmluvy o budúcej zmluve, ktorá je v režime obchodných záväzkových vzťahov rozšírená ešte o jej aplikáciu v rámci právnej úpravy zmluvy o uložení veci v ustanovení § 518 Obchodného zákonníka a právnu úpravu zániku záväzku v dôsledku zmarenia účelu zmluvy v ustanovení § 352 Obchodného zákonníka). Súčasne je možné toto tvrdenie doplniť aj o záver relatívne prísnej zodpovednosti za nesplnenie záväzku vyplývajúcej z porušenia povinnosti plniť, ktorej sa budeme venovať v ďalšom texte. Je pritom zrejmé, že pandemická situácia a s ňou spojené reštrikcie sa prejavili predovšetkým v schopnosti strany plniť včas alebo vôbec, a preto sa v analýze nebudeme zaoberať otázkou tzv. vadného plnenia. Pri ďalšom skúmaní nebudeme v zásade, pokiaľ to nebude nevyhnutné, poukazovať na jednotlivé osobitosti v oblasti občianskych, obchodných a spotrebiteľských zmluvných vzťahoch, ale budeme sa sústreďovať na zásadné základné črty uvedených inštitútov.

Obmedzenie práva na splnenie

Ako sme uviedli v kontinentálnej Európe právo na splnenie predstavuje prirodzené právo vyplývajúce zo záväzkového vzťahu v súlade s princípom právnej istoty, ktorého súčasťou je aj zásada *pacta sunt servanda* a jeho limity sa nachádzajú na hranici s inštitútmi

---

⁹ ŠILHÁN, J.: *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. Praha : C. H. Beck, 2015

¹⁰ JURČOVÁ, M.: Právo na splnenie a možnosti jeho obmedzenia In: *Právnik* 2/2017, roč. 2017, s. 130

nemožnosti plnenia alebo zmeny okolností, ktoré sú uplatňované v právnej úprav a praxi jednotlivých štátov¹¹ ako dôsledok vplyvu zmeny pomerov na trvanie existujúceho záväzkového vzťahu.

Účastníci zmluvného vzťahu uzatvárajú zmluvu pre nejaký účel spravidla vyjadrujúcich ich určitý osobný, osobnomajetkový alebo majetkový cieľ, pričom po jej uzatvorení môže nastať určitá okolnosť, s ktorou strany nepočítali (zmena pomerov), ktorá naplnenie tohto cieľa môže zmariť. Je pritom zrejmé, že triezvo zmýšľajúce osoby by z takýchto okolností danú zmluvu neboli nikdy uzatvorili. Samotný pojem podstatnej zmeny okolností ako vyvažovania zásady pacta sunt servanda bol známy, aj keď v marginálnej podobe, už v rímskom práve a k jeho rozvoju došlo v stredoveku. V tomto smere podľa Mazaccana Tomáš Akvinský uvádzal, že plnenie zo zmluvy v zmysle zásady pacta sunt servanda je podmienené zachovaním podmienok, za ktorých bola zmluva uzatvorená.¹² Prípadná podstatná zmena týchto podmienok predstavuje ospravedlňiteľný dôvod pre neplnenie.

Samotné presadzovanie zásady podstatnej zmeny okolností v oblasti súkromného práva však bolo rôzne. V mnohých právnych systémoch to bolo dosiahnuté odkazom na koncept klauzuly rebus sic stantibus,¹³ v Anglicku sa vyvinula doktrína frustrácie,¹⁴ vo Francúzsku doktrína imprévision alebo nepredvídateľnosti a v Nemecku teóriou Wegfall der Geschäftsgrundlage,¹⁵ ale aj v teórií vyššej moci a teórií o nemožnosti plnenia. Napriek vzájomnej odlišnosti týchto teórií majú spoločný základ, ktorý práve spočíva v prelomení striktného ponímania zásady pacta sunt servanda a absolútnej povahy práva na plnenie cez prizmu podstatnej zmeny okolností.

De lege lata je úprava práv a povinností v súvislosti s tzv. podstatnou zmenou okolností buď v rovine dispozitívnej zákonnej úpravy ponechávajúcej riešenie na dohodu zmluvných strán alebo v rovine aplikácie zákonnej právnej úpravy obsiahnutej v súkromnom práve, ktorá

---

¹¹ pozri napr.: HAAS, D. HESSEN, G., SMITS, J.: *Specific Performance in Contract law: National and other Perspectives*, Antwerp-Oxford-Portland: Intersentia, 2008

¹² Tamiež: pozn. č. 4, s. 8

¹³ Vychádza z princípu, že majú byť zachované pomery, za ktorých bola zmluva uzatvorená (*convention omnis intelligitur rebus sic stantibus*), pričom v modernom práve sa pripúšťa len tam, kde ju zákon alebo strany pripustia. pozri KANDA, A.: *Vliv změny poměrů na trvání závazku*, Praha, Academia, nakladatelství ČSAV, 1966, s. 26.

¹⁴ K zmareniu zmluvy dochádza potom, čo je plnenie znemožnené vonkajšími okolnosťami vzniknutými po vzniku zmluvy ako dôsledok nemožnosti plnenia, jeho nezákonnosti alebo podstatnej odlišnosti od predstavy, ktorú mli strany pri jej uzatvorení a spôsobuje zánik záväzku. Aplikuje sa v prípade faktickej a právnej nemožnosti plnenia z zničenia veci, smrti alebo nespôsobilosti plniť, nedostupnosti plnenia alebo v prípade zmarenia účelu zmluvy.

¹⁵ HORN, N.: *Changes in Circumstances and the Revision of Contracts in Some European Laws and in International Law In: Horn ed., Adaptation and Renegotiation of Contracts in International Trade and Finance*, Antwerp, Boston, London, Frankfurt a. M.: 1985, s. 17, dostupné na: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/9783110474183-025/html?lang=en>

akceptuje prelomenie zásady pacta sunt servanda cez podstatnú zmenu okolností. Dispozitívna právna úprava umožňuje dojednanie tzv. inflačných doložiek, menových doložiek, odstúpenia od zmluvy, dojednania osobitných liberačných dôvodov v súvislosti so zodpovednosťou za škodu a pod. Ex lege k prelomeniu zásady pacta sunt servanda na základe podstatnej zmeny okolností dochádza v slovenskej právnej úprave v prípade:

- nemožnosti plnenia (§ 575 a nasl. Občianskeho zákonníka (ďalej len OZ), resp. mutatis mutandis § 352 a nas. Obchodného zákonníka (ďalej len ObZ) upravujúcich niektoré ustanovenia dodatočnej o nemožnosti plnenia,
- zániku zmluvy o budúcej zmluve pre zmenu okolností, z ktorých účastníci pri jej vzniku vychádzali podľa § 50a ods. 3 OZ, resp. v prípade ObZ podľa § 292 ods. 5 ObZ,
- v právnej úprave zmarenia účelu zmluvy podľa § 356 ObZ,
- v možnosti vznesenia námietky neistoty dočasného odopretia plnenia pri synalagmatických záväzkoch z dôvodu ohrozenia protiplnenia podľa § 560 OZ, resp. § 326 ObZ
- v osobitnej úprave pri niektorých zmluvných typoch ako napr. v ustanoveniach § 635, § 636 OZ pri zmluve o dielo (mutatis mutandis § 547 ObZ), v zmluve o uložení veci - § 518 ObZ, v zmluve o zájazde v zmysle zákona č. 170/2018 Z. z. o zájazdoch, spojených službách cestovného ruchu, niektorých podmienkach podnikania v cestovnom ruchu a o zmene a doplnení niektorých zákonov (§ 19 a nasl. cit. zákona), v zmluve o úschove (§ 749 OZ) a pod.

Nemožnosť plnenia

Právna konštrukcia nemožnosti plnenia má svoje počiatky už v rímskom práve a rímsky právnik Celsus ju vymedzil vyjadrením „*impossibilium nulla obligatio est*“¹⁶, t. j. „čo nemožné nemôže byť predmetom záväzku“ alebo „záväzok k nemožnému nevznikne“. Vo všeobecnosti bolo teda nesplnenie ospravedlnené v prípade, ak išlo o počiatočnú nemožnosť plnenia, ktorá bola objektívna a absolútna t. j. nebola naviazaná iba na osobu konkrétneho dlžníka, pričom v niektorých prípadoch právna veda pripúšťala uvedenú aplikáciu nemožnosti plnenia aj na prípady tzv. dodatočnej nemožnosti plnenia.¹⁷ V následnom období kanonickí právnici nadviazali na tieto tézy a za použitia Aristotelovej teórie ľudskej zodpovednosti

---

¹⁶ Digesta D 50, 17, 185

¹⁷ ZIMMERMANN, R.: *The law of obligations: Roman foundations of the civilian tradition*, Oxford: Clarendon Press, 1996, s. 687

dovodili, že byť zaviazaný k nemožnému je nemorálne. Je to dané tým, že voľba je vôľovým konaním a osoba si môže vybrať len to, čo je možné. Nemožný sľub preto nezaväzuje, čím je vylúčené aj zavinenie. Ďalší rozvoj náuky nemožnosti plnenia prebiehal v 19. storočí Friedrichom Mommsenom ako predstaviteľom pandektickej školy, ktorý kategorizoval a roztriedil rôzne druhy nemožnosti plnenia. K Mommsenovej kategorizácii Zimmermann konštatuje, že kategorizácia je dôsledkom abstraktnej a excesívnej konceptualizácie typickej pre pandektistov, pričom takáto kategorizácia je cudzia ako rímskemu právu, tak aj moderným právnikom.¹⁸ Napriek uvedenému sa však táto náuka stala inšpiráciou pre zmluvné právo upravené BGB (Bürgerliches Gesetzbuch) až do jej reformy v roku 2002.

De lege lata je nemožnosť plnenia upravená v § 575 a nasl. OZ, resp. mutatis mutandis v § 352 a nasl. ObZ. Zovšeobecnením pravidiel OZ ako aj ObZ je zrejmé, že pod tzv. následnou (dodatočnou)¹⁹ nemožnosťou plnenia sa rozumie stav ak po vzniku záväzkovo-právneho vzťahu nastala skutočnosť, ktorá robí plnenie fakticky, objektívne a trvalo nemožné. Uvedené je možné vyvodiť práve z negatívneho vymedzenia nemožnosti plnenia v § 575 ods. 2 OZ, ktorý ustanovuje, že plnenie nie je nemožné, najmä ak ho možno uskutočniť aj za sťažených podmienok, s väčšími nákladmi alebo až po dojednanom čase. V prípade obchodnoprávných vzťahov je toto ustanovenie ešte doplnené pravidlom, ktoré ustanovuje, že záväzok sa považuje za splniteľný aj v prípade, ak ho možno splniť pomocou inej osoby (§352 ods. 1 ObZ).

Z hľadiska jednotlivých vymenovaných pojmových znakov vymedzujúcich dodatočnú nemožnosť pod faktickou nemožnosťou plnenia rozumieme situáciu, kedy nie je možné plniť vôbec, ktorá spočíva buď vo faktickej nemožnosti *stricto sensu* alebo právnej nemožnosti plnenia. Faktická nemožnosť *stricto sensu* spočíva v prirodzenej nemožnosti uskutočnenia plnenia a nastáva napríklad z dôvodu zániku jedinečnej veci alebo v nemožnosti uskutočnenia plnenia pre rozpor uskutočnenia plnenia s prírodnými zákonmi napr. fyzikálnymi. Právna nemožnosť spočíva v dodatočnom rozpore plnenia so zákonom, napríklad ako dôsledok zmeny právnej úpravy, ktorá plnenie celkom alebo sčasti zakazuje, alebo v prípade, ak zmenou právneho predpisu sa plnenie naviazalo na podmienku, ktorú zaviazaná osoba nemôže splniť.²⁰

---

¹⁸ ZIMMERMANN, R.: *The law of obligations: Roman foundations of the civilian tradition*, Oxford: Clarendon Press, 1996, s. 810

¹⁹ Rozlišujeme medzi počiatočnou nemožnosťou a tzv. dodatočnou nemožnosťou plnenia. Pokiaľ by bol predmet plnenia nemožný od počiatku, teda už v dobe vzniku právneho vzťahu, nemôže vzniknúť platný záväzok, lebo právny úkon zaväzujúci k nemožnému plneniu je absolútne neplatný. Dodatočná nemožnosť nastáva po vzniku právneho vzťahu, v dôsledku ktorej je plnenie neuskutočniteľné za splnenia ostatných kritérií nemožnosti plnenia.

²⁰ Pre režim občiansko-právnych záväzkových vzťahov však podľa Sedlačka (In: ŠTEVČEK, M. – DULAK, A. – BJANKOVÁ, J. – FEČÍK, M. – SEDLAČKO, M. – TOMAŠOVIČ, M. a kol.: *Občiansky zákonník I. a II. zväzok. Veľký komentár*. Praha : C. H. BECK, 2019. s. 2174) „Pokiaľ nespočíva okolnosť vylučujúca plnenie vo faktickom stave, ale v stave právnom, nejde v súlade s prevládajúcou doktrínou o nemožné, ale o nedovolené plnenie, na

Objektívna nemožnosť spočíva v tom, že prekážka plniť je nezávislá na osobe alebo na vôli dlžníka. Inými slovami povedané prekážka pôsobí absolútne voči každému a plnenie je nemožné aj pre kohokoľvek iného. Naopak subjektívna nemožnosť nastáva vtedy, ak dlžník pre prekážky, ktoré nastali na jeho strane nie je schopný poskytnúť veriteľovi plnenie, aj keď iná osoba by bola schopná plniť.²¹ Objektívna nemožnosť plnenia tým, že plnenie je nemožné pre kohokoľvek, spôsobuje vždy zánik záväzku. Subjektívna nemožnosť (celkom pre dôvody na strane dlžníka) spôsobí zánik záväzku iba vo výnimočných situáciách, a to pri záväzkoch osobnej povahy, kedy je síce plnenie niekým uskutočniteľné, ale je vylúčené, aby ho poskytla osoba zaviazaná, a na poskytnutí plnenia inou osobou by veriteľ nemal záujem.²² Hulmák v tejto súvislosti uvádza, že ak je plnenie viazané na konkrétneho človeka (napr. sochár, spevák, architekt a pod.), tak subjektívna nemožnosť plnenia konkrétnou osobu má za následok, že plnenie je v skutočnosti objektívne nemožné, ak ho osoba, ktorá je na jeho poskytnutie zaviazaná, nemôže uskutočniť (napr. pre trvalo zhoršený zdravotný stav brániaci mu plniť záväzok čisto osobnej povahy).²³

Nemožnosť plnenia musí byť trvalá. Dočasné prekážky nespôsobujú nemožnosť plnenia a zánik záväzku s tým spojený a ako uvádza Eliáš bude v danom prípade nutné v zásade posudzovať okolnosti konkrétneho prípadu²⁴ s prihliadnutím na hospodársky účel zmluvy a podľa toho vyvodit' aké následky vznikajú, a teda či pôjde o nemožnosť plnenia, s ktorým zákon spája zánik záväzku alebo ide o dôsledok omeškania.

V spojitosti so subjektívnou nemožnosťou plnenia a prechodnou nemožnosťou plnenia úzko súvisí tzv. hospodárska nemožnosť plnenia, kedy je možné splniť záväzok iba za sťažených podmienok, s väčšími nákladmi (t. j. nákladmi zvýšenými, a nie bez ohľadu na náklady) alebo až po dojednanom čase (predovšetkým ak možno dôvodne očakávať, že záväzok, ktorý nemožno splniť v dobe splatnosti, bude možné splniť neskôr. Pri nej je plnenie objektívne možné, ale z hospodárskeho hľadiska obtiažne. Ak je záväzok fakticky i právne splniteľný *de lege lata*, nemá samotná hospodárska nemožnosť za následok zánik záväzku (por. § 575 ods. 2 OZ). V nadväznosti na vyššie uvedené je možné poukázať na ustanovenie § 275

---

ktoré sa vzťahuje § 39. To môže nastať v prípade dodatočnej zmeny alebo doplnenia právnej úpravy, ktorá bude mať za následok protiprávnosť a z toho rezultujúcu zakázanosť pôvodného predmetu záväzku.“

²¹ HULMÁK, M. a kol.: *Občanský zákoník V. Záväzkové právo. Obecná časť (§1721 - 2054), Komentár. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1222.

²² Pozri: Rozsudok NS ČR sp. zn.: 32Cdo 3334/2010 zo dňa 25.01.2012

²³ HULMÁK, M. a kol.: *Občanský zákoník V. Záväzkové právo. Obecná časť (§1721 - 2054), Komentár. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1222.

²⁴ ako uvádza Vážny riešenie je obtiažne, pretože zákonným následkom nemožnosti plnenia je zánik záväzku bez ohľadu na to, prečo bolo plnene obtiažne (npr. strata a nález veci) a následné oživenie sa doktrinálne nepripúšťa. pozri ELIÁŠ, K. a kol.: *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 2. sv.* Praha: Linde Praha, 2008, s. 1676

ods. 2, 3 BGB,²⁵ ktoré upravujú prípady tzv. praktickej a morálnej nemožnosti plnenia. Praktická nemožnosť predstavuje situáciu, kedy je povinnosť na strane dlžníka vo výraznom nepomere voči tomu, aký by mal z jeho plnenia prospech veriteľ.²⁶ Cieľom a zmyslom tohto ustanovenia je zabrániť neefektívnemu plytvaniu v mimoriadnych prípadoch a predísť tak zbytočnému neúmernému zaťaženiu dlžníka, ktoré nie je vyvážené záujmu veriteľa, a preto záujem veriteľa následne musí ustúpiť.²⁷ Ilustruje sa to na prípade prsteňa, ktorý spadne na dno jazera, s tým, že hoci je možné prsteň vyloviť náklady na jeho vylovenie by prevýšili záujem veriteľa.

Okrem praktickej nemožnosti BGB upravuje aj morálnu nemožnosť a zákon oslobodzuje od povinnosti plniť dlžníka v prípade, ak má plniť osobne a v plnení mu bráni prekážka, ktorej odstránenie nemožno po zvážení so záujmom veriteľa na plnenie od neho spravodlivo očakávať. Uvedená situácia sa ilustruje na možnosti operného speváka odmietnuť vystúpenie v prípade, ak mu po vzniku záväzku ochorie dieťa smrteľnou chorobou.²⁸ Náš právny poriadok by tieto prípady poňal len ako ťažkosť pri plnení, ktorá by nevedla k zániku záväzku, a preto vzhľadom na skutočnosť, že pandemická situácia a s tým súvisiace nariadené opatrenia mali len prechodný a nie trvalý charakter, by v našich podmienkach k zániku záväzku nedošlo a bolo by to vyhodnotené ako ťažkosť v plnení, ktorá však k aplikácií ustanovení o nemožnosti plnenia v zásade nevedie k zániku záväzku a platí zásada *pacta sunt servanda*.

Aj keď v určitej miere je možné poukázať, že aj ustanovenie § 575 ods. 2 OZ v rámci ťažkostí pri plnení upravuje len tzv. zvýšené náklady a teda nie akékoľvek náklady, tak v konečnom dôsledku by bolo možné namietat', že existencia zmluvy je v dôsledku zmenených pomerov v rozpore s dobrými mravmi alebo poctivým obchodným stykom ako prejavu podstatnej zmeny okolností. Vis maior môže teda privodiť zánik záväzku pre nemožnosť plnenia, za predpokladu trvalej objektívnej nemožnosti plnenia. Ak však pôjde len o dočasné

---

²⁵ „Der Schuldner kann die Leistung verweigern, soweit diese einen Aufwand erfordert, der unter Beachtung des Inhalts des Schuldverhältnisses und der Gebote von Treu und Glauben in einem groben Missverhältnis zu dem Leistungsinteresse des Gläubigers steht. Bei der Bestimmung der dem Schuldner zuzumutenden Anstrengungen ist auch zu berücksichtigen, ob der Schuldner das Leistungshindernis zu vertreten hat“.

„Der Schuldner kann die Leistung ferner verweigern, wenn er die Leistung persönlich zu erbringen hat und sie ihm unter Abwägung des seiner Leistung entgegenstehenden Hindernisses mit dem Leistungsinteresse des Gläubigers nicht zugemutet werden kann.“

²⁶ TICHÝ, L.: Změna okolností a její následky pro smluvní vztahy. In PAUKNEROVÁ, M. – TOMÁŠEK, M.: *Nové jevy v právu na počátku 21. století. Vyd. 1.* Praha: Karolinum, 2009, s. 285

²⁷ RÖSLER, H.: Hardship in German Codified Private Law: In Comparative Perspective to English, French and International Contract Law. In: *European Review of Private Law*, 2007, vol. 15, no. 4. Dostupné z: <http://ssrn.com/abstract=1154004>, [cit. 27.12.2023], s. 493-494

²⁸ RÖSLER, H.: Hardship in German Codified Private Law: In Comparative Perspective to English, French and International Contract Law. In: *European Review of Private Law*, 2007, vol. 15, no. 4. Dostupné z: <http://ssrn.com/abstract=1154004>, [cit. 27.12.2023], s. 495-496

pôsobenie vis maior na možnosť plnenia, k zániku záväzku nedôjde. Rozsah prípadných nárokov bude závislý od režimu, ktorým sa uvedený záväzkový vzťah spravoval a plnenia tzv. mitigačných prevenčných povinností. Kým v rovine občianskeho práva samotná zodpovednosť za nesplnenie záväzku pre nemožnosť plnenia nevzniká, a právne vzťahy sa riadia výlučne len ustanoveniami o vydaní bezdôvodného obohatenia, tak v obchodnom práve uvedená zodpovednosť vzniká v súlade s § 353 ObZ. Uvedené ustanovenie podriaďuje režim náhrady majetkovej ujmy pre nesplnenie záväzku režimu zodpovednosti za škodu obdobne, ako keby došlo k porušeniu záväzku. Z uvedenej zodpovednosti je možná liberácia za rovnakých podmienok, ako v prípade všeobecnej zodpovednosti za škodu. Osobitný režim má porušenie tzv. mitigačných povinností, ktorých nesplnenie v oboch prípadoch vedie k vzniku objektívnej zodpovednosti za škodu²⁹.

Zmena okolností – niekoľko úvah

Zmena pomerov je pomerne široký pojem, ktorý zahŕňa akýkoľvek vnútorný alebo vonkajší podstatný zásah do základných právnych a skutkových okolností dotknutého právneho pomeru.³⁰ Je potrebné rozlišovať medzi zmenou pomerov ako právnym inštitútom a prejavom zmeny pomerov ako princípom, ktorého účelom je spravodlivé usporiadanie práv a povinností v právnom vzťahu.

Samotná zmena okolností ako dôvod vzniku právneho následku je de lege lata v právnom poriadku SR upravená pomerne stroho, a to v ustanoveniach o zmluve o budúcej zmluve podľa § 50a ods. 3 OZ resp. pre oblasť obchodno-záväzkových vzťahov v § 292 ods. 5 ObZ a v právnej úprave zmarenia účelu zmluvy podľa § 356 ObZ . Prejav tohto princípu za účelom spravodlivého usporiadania právneho vzťahu však nájdeme tak, ako sme už spomínali, aj v právnej úprave niektorých zmluvných typov napr. pri zmluve o dielo v rámci úpravy práva na zvýšenie ceny diela alebo dôsledku existencie skrytých prekážok pri vykonávaní diela a pod. a nad rámec toho čo už bolo uvedené vyššie napr. aj v § 716 ods. 2 OZ, alebo v § 19, 20 zákona č. 170/2018 Z. z. o zájazdoch, spojených službách cestovného ruchu, niektorých podmienkach podnikania v cestovnom ruchu a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Z hľadiska uplatňovania tohto princípu však je na mieste konštatovať, že jeho prejav sa uplatní len tam, kde to zákon alebo dohoda účastníkov pripúšťa, a teda nemá dochádzať k jeho

---

²⁹ Napr. v režime obchodného práva pôjde o škodu, ktorá vznikne veriteľovi v dôsledku toho, že dlžník neoznámí včas prekážku, ktorá mu bráni v splnení povinnosti alebo ktorá bude brániť v jej splnení v zmysle ustanovenia § 377 ObZ.

³⁰ TICHÝ, L.: Změna okolností a její následky pro smluvní vztahy. In: PAUKNEROVÁ, M. – TOMÁŠEK, M.: *Nové jevy v právu na počátku 21. století*. vyd. 1. Praha: Karolinum, 2009, s. 272.

extenzívnemu uplatňovaniu. Dôvodnosť na takýto postoj je daný v tým, že ako obmedzenie práva na plnenie a prelomenie zásady pacta sunt servanda nemá slúžiť ako úniková cesta pre prípad, že sa vyjednané podmienky ukázali neskôr nevýhodné.

Ako vyplýva z rozhodnutia NS ČR sp. zn. 33 Cdo 3216/2010 zo dňa 30.01.2012 podstatná zmena okolností vyjadruje premenlivosť práv a povinností vyplývajúcich zo záväzkových vzťahov, v dôsledku čoho v dôsledku podstatnej zmeny pomerov z ktorých zmluvné strany pri vzniku záväzku (uzavretie zmluvy) vychádzali, dochádza k zániku záväzku, ak nemožno (objektívne posudzované) od povinného spravodlivo požadovať realizáciu zamýšľaných práv.

V prípade zmarenia účelu zmluvy je v dôsledku podstatnej zmeny okolností oproti stavu, ktorý bol v dobe uzatvorenia zmluvy zmarený účel (spravidla hospodársky), ktorý bol v nej explicitne vyjadrený a v dôsledku čoho bol obom stranám známy, čo dáva strane dotknutej zmarením účelom zmluvy právo na odstúpenie od zmluvy a privodenie jej zániku. Najvyšší súd SR v rozsudku sp. zn. 1M Obdo V 2/2007, zo dňa 30. septembra 2009 uviedol, že ustanovenie § 356 ods. 1 Obchodného zákonníka umožňuje odstúpiť od zmluvy, ak by jej plnenie bolo pre niektorú zo strán bezúčelné vzhľadom na podstatnú zmenu okolností, za ktorých strany túto zmluvu uzavreli, pričom zmena okolností musí nastať až po uzavretí zmluvy a musí byť podstatná. Nie je pritom rozhodujúce, či táto zmena okolností bola spôsobená konaním niektorej strany alebo okolnosťami, ktoré nemajú pôvod v konaní strán. Okrem toho pre aplikáciu tohto ustanovenia je nevyhnutné, aby bol v zmluve vyjadrený jej základný účel, ktorým treba rozumieť taký účel, dosiahnutie ktorého bolo jediným dôvodom na uzavretie zmluvy. Nevyužitie práva na odstúpenie od zmluvy však nevyhnutne vedie k povinnosti strany plniť.

Ťažkosť plnenia v slovenskom práve nesmeruje k aplikácii tak ustanovení o nemožnosti plnenia a ako aj, pokiaľ to nevyplýva z právneho predpisu alebo dohody strán, ani k aplikácii zásady rebus sic stantibus. Tým sa dôsledne a neobmedzene uplatňuje zásada pacta sunt servanda. Historický vývoj slovenského práva však už zažil obdobné situácie, aké nastali v súvislosti s pandemickou situáciou ako aj krízovou situáciou v súvislosti s vojenským konfliktom na Ukrajine.

Tieto historické skúsenosti je možné použiť na riešenie situácií s tzv. hospodárskou ťažkosťou pri plnení, ktoré tieto vonkajšie nepredvídané udalosti mohli vyvolať a v danej súvislosti je možné poukázať aj na medzivojnový vývoj slovenského práva v období Československej republiky. ABGB (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch z roku 1811), ktorého pôsobnosť bola recepčnou normou prenesená pre Čechy a Moravu, rovnako ako

súčasný OZ a ObZ neupravoval hospodársku nemožnosť plnenia avšak hospodárska nemožnosť ako naliehavá spoločenská potreba, ktorú bolo nutné riešiť sa riešila za pomoci základných právnych zásad a princípov v spojitosti s § 7 ABGB, najmä princípom dobrých mravov a uloženej povinnosti súdu rozhodnúť „tak, ako by dotknutý prípad rozhodol zákonodarca, keby mal daný prípad na mysli, a aby sa rozhodnutie zaradilo harmonicky do celej výstavby ABGB a celého nášho právneho poriadku.“³¹

V nadväznosti na vyššie uvedené následne Najvyšší súd ČSR v rozhodnutí Rv 1 407/22 zo dňa 17. mája 1922 judikoval, že „Jestliže tedy plnění vzájemně povinná následkem nepředvídatelného převratu hospodářských poměrů ocitnou se strany v takovém nepoměru hodnot, s jakým za poměrů v čase uzavření smlouvy panovavších počítati se nemohlo, není strana, nepoměrem trpící, povinna smlouvu dodržeti - leda že by druhá ochotna byla, nepoměr vyrovnati. Tím jest vyslovena zásada, že smír potud nezavazuje, pokud ukládá oběti, jeich se při smíru nadíti nemohla, a tuto zásadu lze i dlužno vztáhnout na každou smlouvu, to mocí § 7 obč. zák., neboť přičí se to právnímu citu, zvláště zásadě věrnosti a víry takové oběti straně ukládati. Tím odpadá otázka, zda tu není případ § 1477 obč. zák., t. j. zda splnění smlouvy neohrožuje žalovaného hospodářskou zkázou, jež dle dnešní praxe rovná se účinkem svám nemožnosti plnění, o níž předpis mluví. Ta otázka odpadá, ježto obrana z doložky rebus sic stantibus působí i v případě možnosti plnění.“

Uvedené rozhodnutie tým, že umožňuje modifikáciu zmluvy výrazne pripomína inštitút hardship zakotvený v čl. 6.2.1 až 6.2.3 zásad UNIDROIT. Základom doložky hardship je postup prejednávania podmienok zmluvy, v prípade, že strana, pre ktorú sa plnenie v dôsledku zmeny okolností, ktoré sú mimo jej kontrolu, stalo v určitom smere náročné, nie však nemožné. Táto strana potom môže požadovať po druhej strane, aby s ňou znovu prerokovala príslušné podmienky tak, aby opäť nastala zmluvná rovnováha medzi stranami.³² Inštitút hardship je charakterizovaný tým, že dotknutú stranu od povinnosti plniť neoslobodzuje, nakoľko pokiaľ je plnenie možné, musí strana plniť, a to aj vtedy, ak by utrpela značné straty, ale umožňuje narušenie zmluvnej ekvivalencie saturovať vo výnimočných prípadoch oprávnením dotknutej strany domáhať sa obnovenia rokovaní o zmluve.³³

---

³¹ ROUČEK, F. – SEDLÁČEK, J. a kol.: *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi*. Repr. pôv. vyd. z r. 1937. Praha: Codex Bohemia, 1998, s. 410

³² ROZEHNALOVÁ, N.: *Právo mezinárodního obchodu*. Praha: ASPI, 2006, s. 440.

³³ Základný rozdiel medzi force majeure a hardship bez ohľadu na jednotlivé odlišnosti v uvedených návrhoch spočíva v to, že vis maior a zmena okolností s tým spojená pri force majeure vedie k ukončeniu zmluvného vzťah. Pri hardship však vis maior a zmena okolností vedie len k možnosti jeho zmeny spravidla prostredníctvom súdu za účelom zosúladenia vyrovnania vzniknutého nerovnovážneho postavenia zmluvných strán v dôsledku zmeny okolností. Pozri: UNIDROIT Principles of international commercial contracts 2010. [cit. 27.12.2023] Dostupné z:

K zrušeniu zmluvy môže následne dôjsť len v dôsledku absencie následného konsenzu. Prof. Sedláček v tejto súvislosti uviedol, že zrušenie záväzku je potom sankciou, spôsobujúcou oslobodenie strán od povinnosti plniť a vrátenie už plneného, ev. právo na úpravu záväzku podľa všeobecných hodnôt plnenia tak, aby bola ekvivalencia zachovaná za predpokladu ak

- i) strany rátajú so zachovaním ekvivalencie hodnôt aj počas plnenia,
- ii) porušenie ekvivalencie bolo nepredvídateľné a nad rámec objektívne vzatého rizika pri uzatváraní zmluvy
- iii) narušenie ekvivalencie musí byť výrazné, pričom súd prihliadne buď na hospodársku skazu dlžníka alebo nemravné obohatenie veriteľa na úkor dlžníka (hodnotené všeobecne, nie in concreto). Spravidla pôjde o prípad kedy porucha ekvivalencie je natoľko závažná, že by sa plnenie priečilo dobrým mravom.³⁴

Rovnako rozhodnutie citované v zbierke súdnych rozhodnutí Vážny č. 409, uvádza, že „nejde tu o zvýšenie ceny, s ktorým každý rádny obchodník, akož i výrobcu k dodávce se zavazující, musí počítati, a které po případe má za následek, že na uzavřetém obchodu nic nevydělá, ba třebas i prodělá, nýbrž nepředvídaně nastalými událostmi. Přivedeny byly poměry mimořádně, které způsobily tak závatný vzestup cen, že dodávka za cen puvodně smluvené pro každého rozumného obchodníka a dodavatele jest, nemá-li přivoditi jeho hospodařskou záhubu, vyloučena.“

Inšpiratívnym v danom prípade je ustanovenie §1764 a nasl. českého OZ, ktoré upravuje vo všeobecnosti dopad zmeny okolností na tzv. hospodársku obťažnosť zmluvy, kedy za stanovených podmienok v dôsledku nepredvídateľnej zmeny okolností vznikne obzvlášť hrubý nepomer znevýhodnením jednej zo strán buď neúmerným zvýšením nákladov plnenia, alebo neúmerným znížením hodnoty predmetu plnenia, má dotknutá strana právo domáhať sa voči druhej strane obnovenia rokovania o zmluve, ak preukáže, že zmenu nemohla rozumne predpokladať ani ovplyvniť. Uplatnenie tohto práva neoprávňuje dotknutú stranu, aby odložila plnenie, ak však sa strany nedohodnú v primeranej lehote, môže súd k návrhu ktorejkoľvek z nich rozhodnúť, že záväzok zo zmluvy zmení obnovením rovnováhy práv a povinností strán, alebo že ho zruší ku dňu a za podmienok určených v rozhodnutí.

<http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/integralversionprinciples2010-e.pdf>, s. 237-238.

³⁴ SEDLÁČEK, J.: Doporučuje sa ustanovení, že změna hospodářských poměrů působí na obsah smluvních povinností? In: *Druhý sjezd právníků československých: konaný v dnech 31. května, 1. a 2. června 1925 v Brně*. Brno : nákladem přípravného výboru druhého práv. sjezdu, 1925. s. 35.

Zodpovednosť za nesplnenie záväzku

Z hľadiska zodpovednosti za nesplnenie záväzku právny poriadok upravuje celý rad inštitútov, ktorých účelom je prenos nepriaznivých dôsledkov nesplnenia na zodpovednostný subjekt. Vo všeobecnosti môžeme konštatovať, že z hľadiska zodpovednostných princípov pôjde o zodpovednosť za omeškanie, zodpovednosť za vady, zodpovednosť za škodu.

Omeškanie (mora)

K omeškaniu so splnením povinnosti (záväzku) v záväzkovo-právnom vzťahu môže dôjsť na oboch stranách záväzkovo-právneho vzťahu, a preto rozlišujeme omeškanie na strane dlžníka omeškanie na strane veriteľa.

Omeškanie na strane dlžníka (*mora debitoris*) sa definuje pozitívnym a negatívnym spôsobom. Pozitívne sa vymedzuje, tak že dlžník je v omeškaní, ak nesplní svoj dlh riadne a včas. Omeškanie teda nastáva na základe dvoch alternatívnych skutočností, ktoré spočívajú v porušení povinnosti zo záväzkového právneho vzťahu. Toto porušenie môže byť buď z hľadiska času alebo z dôvodu porušenia iných povinností pri plnení (tzv. vecné dôvody). Časové náležitosti sa viažu na čas plnenia a v danom prípade sa dlžník dostáva do omeškania, ak nesplní svoj záväzok v čase vymedzenom či už dohodou strán, rozhodnutím súdu alebo zákonom. Naproti tomu, vecný dôvod omeškania sa viaže k nesplneniu ostatných náležitostí plnenia (napríklad miesto, subjekty, kvalitu, kvantitu plnenia a pod.), t. j. ak dlžník neplnil tomu, komu mal, nie v takej akosti alebo toľko a na takom mieste ako mal a bol povinný.

Negatívne definícia omeškania vychádza z vylúčenia omeškania v zákonom stanovenom prípade. Jediným dôvodom vylúčenia omeškania je ak príčina nesplnenia záväzku dlžníkom tkvie v konaní alebo opomenutí veriteľa. Uvedené negatívne vymedzenie zodpovedá ustanoveniu obmedzení znášania rizika za protiprávne konanie veriteľa alebo protiprávny stav, za ktorý veriteľ zodpovedá. Vylúčenie omeškania dlžníka pre prípad omeškania veriteľa zodpovedá rešpektovaniu vylúčeniu zodpovednosti obdobným spôsobom ako v čl. 7.1.2 Zásad medzinárodných obchodných zmlúv. V zmysle uvedeného článku sa strana nemôže odvolávať na nesplnenie druhej strany v tom rozsahu, v akom toto nesplnenie bolo spôsobené jej vlastným konaním alebo opomenutím alebo okolnosťou, riziko ktorej vzniku znáša.

Omeškanie veriteľa (*mora creditoris*), predstavuje právny dôsledok porušenia povinnosti veriteľa prijať riadne ponúknuté plnenie alebo porušenia jeho povinnosti poskytnúť potrebnú súčinnosť na splnenie dlhu. K vzniku omeškania veriteľa v režime tak občianskoprávných ako aj obchodnoprávných záväzkových vzťahov dochádza dvojakým spôsobom. Prvým spôsobom k naplneniu predpokladov omeškania veriteľa dochádza tým, že

veriteľ neprijal riadne ponúknuté plnenie (čo do spôsobu, miesta, predmetu atď.). A contrario z uvedeného ustanovenia vyplýva, že veriteľ nemá povinnosť prijať plnenie, ktoré nemá znaky riadneho plnenia, a takéto plnenie môže odmietnuť bez toho, aby sa dostal do omeškania. Druhým prípadom, ako možno naplniť podmienky pre nastúpenie právnych následkov omeškania veriteľa je, že veriteľ neposkytne súčinnosť potrebnú k plneniu. Táto súčinnosť môže byť rôznej povahy, ale bude nevyhnutné, aby išlo o súčinnosť potrebnú k plneniu záväzku dlžníka. Ak dlžník bude vedieť plniť i bez poskytnutia tejto súčinnosti, k omeškaniu veriteľa nedochádza.

Z analýzy jednotlivých ustanovení úpravy platnej v Slovenskej republike však vyplýva, že zodpovednosť za omeškание je založená na objektívnom princípe bez možnosti liberácie. Právne predpisy de lege lata neupravujú možnosť liberácie z právnych následkov z iných ako zákonom stanovených dôvodov. Okolnosť vyššej moci (vis maior) takouto skutočnosťou nie je. Určitou možnosťou je dovolávanie sa všeobecného obmedzenia výkonu subjektívnych práv, ktoré v oblasti občianskoprávných vzťahov vyplýva z ustanovenia § 3 ods. 1 OZ, podľa ktorého výkon práv a povinností má byť v súlade s dobrými mravmi resp. v oblasti obchodno-záväzkových vzťahov cez ustanovenie § 265 ObZ, ktoré ustanovuje možnosť odopretia ochrany právu uplatňovanému v rozpore so zásadou poctivého obchodného styku.

Táto úvaha je vedená aj obsahom Nálezu Ústavného súdu III. ÚS 47/2019³⁵, ktorý túto otázku nastolil aj keď na inom skutkovom a právnom základe. Naproti tomu niektoré zahraničné úpravy obsahujú explicitne dôvody liberujúce dlžníka zo zodpovednosti za nesplnenie. Ako príklad je možné uviesť ustanovenie § 286 ods. 4 BGB, ktoré vylučuje omeškание dlžníka, pokiaľ zlyhá plnenie pre okolnosť, za ktorú nezodpovedá. Uvedené negatívne vymedzenie omeškания dlžníka je širšie ako je úprava v Slovenskej republike. Rovnako je možné poukázať, že z čl. 7.1.7 (2) princíпов UNIDROIT resp. z pravidiel

---

³⁵ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 47/2019 z 15. októbra 2019, ktorého právna veta znie: „Pokiaľ sa zoberie do úvahy rozdielny právny základ uplatňovania nároku na úrok zo zmenkového vzťahu a nároku na úrok z omeškания z kauzálneho záväzku bez toho, aby sa zohľadnili individuálne okolnosti daného prípadu, najmä aspekt akcesority ručiteľského vzťahu, splatenie pôžičky ručiteľmi, zaplatenie zmenkových úrokov ručiteľmi, môže ísť o prísny a neadekvátne formalistický prístup k posudzovanej veci, umožňujúci presadenie zrejmej nespravodlivosti. Aj keď vzhľadom na rozdielnosť právneho základu ide formálnoprávne o správne použitie práva, na druhej strane tento právny záver naráža na morálny problém tkvejúci v otázke, či je spravodlivé a súladné s dobrými mravmi „sankcionovať“ ručiteľa zaplatením úrokov z omeškания z kauzálneho záväzku popri úrokoch zmenkových (t. j. dvakrát). Nemožno sa vyhnúť pochybnosti o súlade takéhoto stavu so všeobecne uznávanými pravidlami správania a s mravnými zásadami spoločenského poriadku a priznanie tohto nároku bez zohľadnenia špecifik konkrétnej veci vyznieva neprimerane tvrdo. Ručiteľský záväzok má akcesorickú povahu a je záväzkom existujúcim vedľa hlavného záväzku, ktorým je vzťah veriteľa a dlžníka. Prímeranosť úrokov vo väzbe na dobré mravy by mala platiť o to viac vo vzťahu k ručiteľovi, ktorý je druhotným subjektom vo veriteľsko-dlžníckom vzťahu a nesie bremeno pôžičky, hoci prvotným dlžníkom nebol a nie je.“

vymedzených v čl. III 3:104 sub 3 DCFR³⁶ je možné dovodiť, že vyššia moc a s tým súvisiaca zmena okolností sa považuje za tzv. ospravedlniteľný dôvod neplnenia, ktorý vylučuje zodpovednosť dlžníka. V zmysle uvedených ustanovení, ak prekážka, v plnení bude ospravedlniteľná, tak po dobu jej existencie bude dlžníka liberovať z právnych následkov spojených s neplnením záväzku. Neexistencia obdobnej explicitnej úpravy v slovenských kódexoch súkromného práva a možnosť dlžníka dovoľávať sa len všeobecných korektívov výkonu subjektívneho práva veriteľa vystavuje dlžníka právnej neistote v tom, či súd aplikáciu týchto korektívov vo vzťahu k dôsledkom omeškania bude akceptovať, keďže dôsledky omeškania a s nimi spojené subjektívne práva veriteľa nastávajú ex lege.

Zodpovednosť za škodu

Ďalším z mechanizmov nápravy porušených alebo ohrozených práv je tzv. zodpovednostný systém (pričom v rámci už vyššie uvedeného sa autori v tejto časti zaoberajú len jeho časťou – zodpovednosťou za škodu). Zodpovednostný systém predstavuje systém stanovenia podmienok prenosu nepriaznivých následkov, ktoré nastali v dôsledku porušenia zmluvnej alebo mimozmluvnej povinnosti. Úprava zodpovednostného systému v oblasti obchodno-záväzkových vzťahov a občianskoprávných vzťahov je v podmienkach Slovenskej republiky založená na odlišných princípoch. Kým v prípade všeobecnej zodpovednosti za škodu v oblasti občianskeho práva v § 420 OZ sa vychádza z koncepcie subjektívnej zodpovednosti za škodu, zodpovednosť v obchodnom práve je vystavaná na objektívnom princípe s možnosťou liberácie. Liberačný dôvod je vymedzený v ustanovení § 374 ObZ.

Z hľadiska uplatnenia zodpovednosti za škodu je teda zrejmé, že v občianskom práve vis maior ako neobvyklá, nepredvídateľná okolnosť, ktorá nastala nezávisle od vôle povinnej osoby bude korigovaná práve cez inštitút zavinenia. Zavinenie ako vnútorný psychický vzťah konajúceho k zamýšľanému následku bude v danom prípade vylúčené.

V prípade obchodného práva založeného na systéme objektívnej zodpovednosti bude korekcia prichádzať len cez možnosť uplatnenia liberačného dôvodu podľa § 374 ObZ. Bude to za predpokladu, že vyššia moc bude napĺňať znaky neovplyviteľnosti, neobvyklosti, nepredvídateľnosti, neodvratiteľnosti, a bude v príčinnej súvislosti s uvedenou okolnosťou.

Vis maior sa v rámci týchto koncepcií sa bude prejavovať odlišne, a to tak, že v prípade

---

³⁶ Draft Common Frame of Reference. K uvedenému pozri BAR, CH. - SCHULTE-NÖLKE, C. H. a kol: *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law Draft Common Frame of Reference (DCFR)* [online] Dostupné na: https://www.law.kuleuven.be/personal/mstorme/european-private-law_en.pdf

občianskoprávnej zodpovednosti bude vis maior pôsobiť na vznik prípadnej zodpovednosti práve cez inštitút zavinenia, v prípade obchodnoprávnej zodpovednosti sa bude prejavovať v prípadnom naplnení liberačného dôvodu. Zavinenie ako vnútorný psychický vzťah konajúceho k zamýšľanému následku bude v prípade okolností vis maior ako udalosti nezávislej od vôle konajúceho vylúčené. V obchodnom práve, a rovnako aj v prípade niektorých osobitných zodpovedností za škodu v občianskom práve, založených na objektívnom princípe s možnosťou liberácie, bude vis maior pôsobiť cez vylúčenie inak existujúcej zodpovednosti za škodu. Toto vylúčenie bude prichádzať do úvahy len ak vis maior bude napĺňať všetky zákonné znaky upravujúce daný liberačný dôvod, eventuálne v prípade dispozitívnosti právnej úpravy, znaky vymedzené v zmluve.

Ako už bolo spomínané zákonná definícia okolnosti vylučujúcej zodpovednosť je pre oblasť obchodnoprávnej zodpovednosti obsiahnutá v § 374 ObZ a zákon ju vymedzuje tak pozitívne ako aj negatívne. Pozitívne vymedzenie definuje okolnosť vylučujúcu zodpovednosť ako prekážku, ktorá nastala nezávisle od vôle povinnej strany a bráni jej v splnení jej povinnosti, ak nemožno rozumne predpokladať, že by povinná strana túto prekážku alebo jej následky odvrátila alebo prekonala, a ďalej, že by v čase vzniku záväzku túto prekážku predvídala. Z vyššie uvedeného teda vyplýva, že pre splnenie zákonných definičných znakov pozitívneho vymedzenia okolnosti vylučujúcej zodpovednosť sa vyžaduje kumulatívne naplnenie nasledovných podmienok:

- a) Vznik okolnosti vylučujúcej zodpovednosť nastáva nezávisle na vôli povinnej strany. Inými slovami povedané vznik prekážky v plnení či už objektívneho alebo subjektívneho charakteru nie je možné pričítať dlžníkovi ako dôsledok jeho úmyselného alebo nedbanlivostného konania alebo opomenutia. Nezávislosť od vôle povinnej strany je spravidla dôsledkom zásahu tretích osôb najmä verejných autorít alebo dôsledkom vplyvu objektívnych právnych skutočností, ktoré vždy pôsobia nezávisle od vôle strán ako napríklad pôsobenie prírodných síl a pod.
- b) Pôsobenie tejto okolnosti má za následok nesplnenie povinnosti, pričom medzi nesplnením povinností a okolnosťou vylučujúcou zodpovednosť musí byť vzťah príčinnej súvislosti. Toto predpokladá, že nesplnenie povinnosti je spôsobené práve existenciou prekážky v plnení, ktorá nastala ako dôsledok určitej okolnosti a naopak táto okolnosť spôsobila nesplnenie povinnosti. Zákon uvedenú príčinnú súvislosť vyjadruje slovami, že táto okolnosť (prekážka) musí brániť v splnení povinnosti.

Ako uvádza Valdhans sa musí ísť o takú intenzitu, ktorá plnenie zmluvných povinností

úplne znemožňuje alebo natoľko komplikuje, že to s nemožnosťou hraničí.³⁷ Prekážka môže mať či už dočasný alebo trvalý charakter. Samotné bránenie v plnení môže byť buď objektívneho (ktokoľvek v pozícii dlžníka by za daných okolností nebol schopný splniť svoju povinnosť) alebo subjektívneho charakteru (prekážka v plnení pôsobí len voči dlžníkovi, od ktorého za daných okolností nemožno rozumne požadovať po dobu trvania tejto prekážky plnenie). Pri subjektívnom charaktere však výrazne stúpa nevyhnutnosť skúmania okolností, či táto okolnosť nastala nezávisle od jeho vôle a súčasne podmienku tzv. odvrátiteľnosti. Podstata znemožnenia plnenia úzko súvisí aj s ďalšou podmienkou ako to tzv. neodvrátiteľnosti jej vplyvu, ktorú budeme rozoberať v ďalšom texte kapitoly.

Z hľadiska rozlišovania dočasného a trvalého charakteru prekážky je potrebné poukázať na to, že pokiaľ má len dočasný charakter, tak jej pôsobením ex lege k zániku záväzku nedochádza a tento bude trvať aj naďalej. Tým, že ex lege nedošlo k zániku záväzku, po odpadnutí prekážky má dlžník okamžite pristúpiť k splneniu povinnosti vyplývajúcej zo zmluvy, a ak si túto povinnosť nesplní, účinky okolnosti vylučujúcej zodpovednosť ho pred vznikom zodpovednostného vzťahu nechránia. Uvedené je zrejmé aj z ustanovenia § 374 ods. 3 ObZ, ktorý obmedzuje účinky pôsobenia okolností vylučujúcich zodpovednosť len na dobu, pokiaľ táto prekážka trvá. Povinnosť plniť po zániku prekážky trvá len v prípade, ak nedošlo k zániku záväzku. Hoci k zániku záväzku nedochádza ex lege, tým nie je vylúčená možnosť zániku záväzku z iného dôvodu. Okolnosti vylučujúce zodpovednosť teda ex lege nevyklúčujú možnosť zániku záväzku napr. odstúpením od zmluvy jednou zo zmluvných strán ako dôsledok omeškania alebo samotným omeškaním v prípade fixných zmlúv alebo v dôsledku aplikácie klauzuly *rebus sic stantibus*.

Nie je však možné vylúčiť, že okolnosť vylučujúca zodpovednosť bude brániť v splnení záväzku aj trvalo. V prípade, ak pôsobenie na možnosť plniť záväzok bude mať trvalý charakter, môže za splnenia ostatných zákonných podmienok nastať súbeh pôsobenia okolností vylučujúcich zodpovednosť v spojitosti s nemožnosťou plnenia. Zovšeobecnením pravidiel vyplývajúcich z právnej úpravy OZ ako aj ObZ je zrejmé, že zánik záväzku v dôsledku nemožnosti plnenia vyvoláva len objektívna trvalá nemožnosť plnenia, t. j. ak plnenie je všeobecne fakticky a trvalo nemožné. V zmysle negatívneho vymedzenia dodatočnej nemožnosti plnenia k zániku záväzku nedochádza

---

³⁷ ROZEHNALOVÁ, N. - STŘELEK, K. - SEHNÁLEK, D. - VALDHANS J.: *Mezinárodní obchodní transakce: multimediální učební text*. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 64.

ak ho možno splniť iným spôsobom alebo za sťažených podmienok, s väčšími nákladmi alebo s omeškaním. A contrario je právne irelevantná tzv. subjektívna nemožnosť plnenia jednej zo strán záväzkového vzťahu.³⁸ Aj keď niektorí autori, napríklad Eliáš poukazujú na Knappa a Sedláčka uvádzajú, že aj aj hospodárska nemožnosť alebo obtiažnosť môže vzhľadom na zásady slušnosti a hospodársky dôvod zmluvy spôsobiť nemožnosť plnenia.³⁹ Rozdielnosť teda spočíva v pôsobení prekážky na trvanie záväzkovo-právneho vzťahu: kým v prípade trvalej prekážky táto ex lege za splnenia ostatných podmienok spôsobuje súčasne aj zánik záväzku, pri dočasnej prekážke táto spravidla, zánik záväzku nespôsobuje.

Okrem toho je možné poukázať, že pri spolupôsobení trvalej prekážky z hľadiska nemožnosti plnenia a zodpovednosti za škodu platí, že rozsah prípadných zodpovednostných nárokov je závislý od režimu, ktorým sa uvedený záväzkový vzťah spravuje a v neposlednom rade, od plnenia tzv. mitigačných povinností. Odhliadnuc od plnenia prevenčných povinností, keďže ich porušenie v oboch prípadoch, a to či už podľa ObZ ako aj OZ, vedie k vzniku objektívnej zodpovednosti, platí, že v rovine občianskeho práva zodpovednosť za nesplnenie záväzku pre nemožnosť plnenia nevzniká, a právne vzťahy sa riadia výlučne len ustanoveniami o vydaní bezdôvodného obohatenia. Naproti tomu v obchodnom práve podľa § 353 ObZ sa režim náhrady majetkovej ujmy (škody) vzniknutej v príčinnej súvislosti s nesplnením záväzku z dôvodu nemožnosti plnenia podriaďuje režimu zodpovednosti za škodu porušením zmluvnej povinnosti podľa § 373 ObZ s možnosťou liberácie podľa § 374 ObZ.

- c) Neodvratiteľnosť ako podmienka predstavuje skutočnosť, že uvedená prekážka výrazným spôsobom ovplyvňuje možnosť plnenia zo strany povinného subjektu a ako sme už uvádzali, čo do intenzity ide o takú intenzitu, ktorá plnenie zmluvných povinností úplne znemožňuje alebo natoľko komplikuje, že to s nemožnosťou hraničí⁴⁰ a súčasne nie je v silách povinnej strany jej následkom zabrániť. Neodvratiteľnosť v tomto ponímaní sa prejavuje v nemožnosti zabránenia nastúpenia následkov, a to ani

---

³⁸ Osobitnou kategóriou budú plnenia naviazané na osobu dlžníka (splniteľné len dlžníkom, kedy aj tzv. subjektívnu trvalú nemožnosť plnenia (napr. z dôvodu trvalého poškodenia zdravia) bude možné podľa okolností prípadu považovať za nemožnosť plnenia, Pozri: GRAMBLIČKOVÁ, B. - PATAKYOVÁ, M.: Doktrína rebus sic stantibus ako prostriedok na ochranu výkonných umelcov, In: *Milníky práva v stredoeurópskom priestore* Bratislava: 2017, s. 298, dostupné na: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/milniky_zborniky_2011_2018/Zbornik_Milniky_2017.pdf

³⁹ ELIÁŠ, K.: *Občianský zákonník, veľký Akademický komentár, 2 svazek § 488 – 880*, Praha : Linde, 2008, s. 1681.

⁴⁰ ROZEHNALOVÁ, N. - STŘELEČEK, K. - SEHNÁLEK, D. - VALDHANS J.: *Mezinárodní obchodní transakce: multimediální učební text*. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 64.

pri vynaložení maximálneho úsilia, ktoré od povinnej strany je možné rozumne požadovať. Uvedené nezahŕňa vynaloženie akéhokoľvek úsilia na odvrátenie alebo prekonanie prekážky, ktorá bráni v plnení povinnosti, ale len plnenie tejto povinnosti v miere spravodlivej. Spravodlivá miera predstavuje vynaloženie takého úsilia, ktoré je možné od povinnej strany rozumne požadovať na odvrátenie pôsobenia prekážky pri zachovaní hospodársky vyváženého plnenia. O akú spravodlivú rozumnú mieru v skutočnosti pôjde, bude závisieť od okolností konkrétneho prípadu.

Pri posudzovaní sa budú brať do úvahy nielen možnosti a schopnosti povinného v objektívnom slova zmysle, ale súčasne sa bude zohľadňovať aj predmet plnenia. Je pritom zrejmé, že vzhľadom na zastupiteľnosť generického plnenia bude prekážka v plnení napríklad v zničení úrody, len subjektívneho hospodárskeho charakteru, ktorá spravidla neodvratiteľný charakter nemá. Nie je však možné vylúčiť, že v určitých prípadoch budú okolnosti vylučujúce zodpovednosť pôsobiť neodvratiteľne u zastupiteľného plnenia, napr. v dôsledku štátom nariadených protipandemických opatrení, ktoré dočasne znemožnili plnenie povinnej strany. Tým, že *úprava* okolností vylučujúcich zodpovednosť vychádza z koncepcie vis maior a nie z tzv. koncepcie hardship je zrejmé, že o prípad neodvratiteľnosti nepôjde ak postihnutá zmluvná strana je i naďalej schopná plniť povinnosti vyplývajúce zo zmluvy, avšak len za výrazne zhoršených podmienok, príp. dokonca i s rizikom ohrozenia jej ďalšej existencie.

Naproti tomuto názoru však v minulosti v rozhodovacej praxi súdov ČSR napr. Vážný 1815 vyplýva, že k „hospodárskej nemožnosti dlužno přihlížeti pouze tehdy, nastala-li událostmi, jež strany uzavírajíce smlouvou, nemohly předvídati. Uzavřela-li se smlouva před válkou a doba plnění nastala teprve za války, kdy poměry podstatně se změnili a splnění hospodářsky nemožným činili, přihlížela k tomu praxe jako k nemožnosti nezaviněné, protože takovou radikální změnu poměru nebylo možné předvídati. Pakliže však smlouva uzavřena byla teprve za války, poměry už byly takové, že strana musela s případnou budoucí hospodářskou nemožností počítati, zavinila si nemožnost tu sama, a nemůže sa náhody a dobrodiní právní úpravi dovolávati.“

- d) Nepredvídateľnosť prekážky spočíva v posúdení, či dlžník v čase vzniku záväzkovo-právneho vzťahu mohol vznik týchto okolností predvídať. Pojem nepredvídateľnosti v sebe zahŕňa dva aspekty, a to aspekt primeranej predvídavosti a aspekt, neexistencie tejto prekážky v čase uzatvorenia zmluvy. Aspekt predvídavosti je vymedzený opakom tak, že za nepredvídanú okolnosť sa považuje okolnosť, ktorú nebolo možno rozumne predpokladať, že by neplniaca strana v čase vzniku záväzku alebo uzavretia zmluvy túto

prekážku predvídala alebo mohla predvídať. Zahŕňa tzv. obvyklú mieru opatrnosti, ktorú je možné v čase uzatvorenia zmluvy od strany rozumne požadovať. Nezahŕňa tzv. maximálnu opatrnosť, ale obvyklú opatrnosť, nakoľko, ako uvádza Alper z historického hľadiska svojim spôsobom všetky prekážky sú v nejakom stupni predvídateľné - veď vojny, prírodné katastrofy, štátne opatrenia a pod. tu už niekedy v minulosti boli a dalo by sa očakávať, že nastanú znovu.⁴¹ Avšak obvyklá miera opatrnosti predpokladá rozumnú mieru obozretnosti v čase uzatvorenia zmluvy, ktorú je možné od strany požadovať. Nezahŕňa teda akúkoľvek obozretnosť, ale obozretnosť primeranú okolnostiam vzhľadom na odbornú starostlivosť resp. v občiansko-právnych vzťahoch starostlivosť primeranú konajúcej osoby v obdobnom postavení.

Odborná starostlivosť sa posudzuje objektívne s ohľadom na priemerne informovanú osobu a zahŕňa posúdenie, či by takáto osoba vzhľadom na dostupné informácie túto prekážku predvídala alebo mohla rozumne predvídať. Druhý aspekt sa viaže k otázke vzniku a výskytu tejto okolnosti, a to že k vzniku a výskytu prekážky a/alebo k prejavom jej dôsledkov na plnenie došlo až v čase po vzniku záväzku. Ak by tomu tak nebolo a táto okolnosť by existovala a pôsobila by na plnenie už v čase vzniku záväzku je zrejmé, že o nepredvídateľnú okolnosť nepôjde a povinná strana mala túto okolnosť zohľadniť v obsahu záväzku.

Ak aj okolnosť spĺňa vyššie uvedené definičné znaky negatívne vymedzenie vylučuje pôsobenie okolnosti vylučujúcej zodpovednosť podľa § 374 ods. 2 ObZ ak prekážka vznikla až v čase, keď povinná strana bola v omeškaní s plnením svojej povinnosti, alebo vznikla z jej hospodárskych pomerov. Ak k vzniku prekážky dôjde až v čase omeškania povinnej strany možnosť dovolávať sa účinkov okolnosti vylučujúcej zodpovednosť je vylúčená. Uvedené je dôsledkom skutočnosti, že omeškaním sa povinná strana už nachádza v porušení právnej povinnosti, a teda riziko za neplnenie v plnom rozsahu prechádza na omeškanú povinnú stranu. Do uvedeného momentu je riziko pomerne rozložené a prípadná vis maior s ohľadom na vyššie uvedené zaťažuje obe zmluvné strany. Druhým prípadom vylúčenia aplikácie okolnosti vylučujúcej zodpovednosť je prípad keď prekážka plniť pramení z hospodárskych pomerov strany. Prekážka musí byť mimo sféry vplyvu dlžníka, ktorý musí znášať riziko svojich vlastných aktivít sám, ako aj obvyklú mieru podnikateľského rizika. V tomto smere prekážky

---

⁴¹ ALPER, G. COVID-19: Force Majeure under CISG [online], In: *Jurist.org.*, s. 7. dostupné na <https://www.jurist.org/commentary/2020/05/gizem-alper-force-majeure/>

osobnej povahy (napr. choroba) alebo ekonomické ťažkosti zmluvnej strany (napr. dočasná alebo druhotná insolventnosť) alebo bežná inflácia a nárast cien, nezakladajú právo na vylúčenie zodpovednosti za škodu a tieto okolnosti je každá povinná strana znášať v rámci podnikateľského rizika.

V prípade inflácie je však potrebné rozlišovať, či nárast cien predstavuje obvyklé podnikateľské riziko alebo v zmysle napríklad pandemickej alebo vojnovnej situácie ide o mimoriadnu udalosť spôsobenú neobvyklým nepredvídateľným javom. V takomto prípade aj v súčasnosti ak napríklad miera rastu cien v dôsledku mimoriadnych okolností akými bol napríklad rast cien v dôsledku vojny na Ukrajine v prvom polroku roku 2022 nepredstavovala okolnosť, ktorá by pramenila z hospodárskej situácie subjektov. V danom prípade by bolo vhodné, aby právna úprava vzhľadom na súčasnú dynamiku svetového vývoja reagovala na tento stav zavedením koncepcie hardship, ktorá by umožnila reagovať aj na prípady, ktoré strany pri uzatváraní zmluvy ani pri zachovaní najvyššej miery starostlivosti nemohli očakávať, a ktoré presahujú rámec bežného podnikateľského rizika.

Aj v dôsledku uvedeného je zrejmé, že samotná strohosť právnej úpravy nemožnosti plnenia ako aj úpravy princípu rebus sic stantibus ako obmedzujúcej právo na plnenie predstavuje zásadnú limitáciu aj v oblasti zodpovednostných vzťahov. Na dôvažok je možné poukázať, že uvedené ešte viac zvyrazňuje inštitút zmluvnej pokuty, zabezpečujúcej právo na plnenie. Zmluvná pokuta predstavuje zabezpečovací inštitút, na základe ktorého sa jedna strana (povinná) zaväzuje druhej strane (oprávnenej) k zaplateniu sankcie pre prípad porušenia povinnosti. V prípade porušenia povinnosti zabezpečenej zmluvnou pokutou vzniká spravidla dodatočná povinnosť povinnej strane. Táto dodatočná povinnosť spočíva v tom, že popri primárnom (hlavnom) záväzku, ktorý bol zabezpečený zmluvnou pokutou, je povinná plniť i zmluvnú pokutu.

Povinnosť zaplatiť zmluvnú pokutu v občianskom práve, v zmysle soft law pravidiel, je naviazaná na subjektívny prvok – zavinenie. V obchodnom práve soft law pravidlá povinnosť zaplatiť zmluvnú pokutu nadväzujú na objektívny stav, a to bez možnosti liberácie. V obchodnom práve bez výslovného dojednanía zmluvných strán vis maior nepredstavuje liberačný dôvod z povinnosti zaplatiť zmluvnú pokutu.

Záver

Slovenská právna úprava nepovažuje automaticky vznik mimoriadnej situácie v štáte za okolnosť vylučujúcu zodpovednosť ani za nemožnosť plnenia. Každá takáto situácia však môže byť spojená s problémom dlžníka splniť záväzok. Naviac, príčinou nemusí byť vždy samotná

mimoriadna udalosť, ale jej ďalšie ňou vyvolané dôsledky. Tak napríklad v prípade pandémie ochorenia COVID-19 takouto okolnosťou nebol samotný vírus, resp. ochorenie ním spôsobené, ale následné mimoriadne intervenčné zásahy štátu. Štátne opatrenia prijaté vo forme zákonných a podzákonných právnych predpisov zasiahli počas pandemického obdobia do mnohých oblastí súkromného a verejného práva, sféru záväzkových právnych vzťahov nevynímajúc, a v mnohých prípadoch negatívne ovplyvnili plnenie záväzku dlžníkom. Určitú snahu o zmiernenie negatívnych dopadov v tejto oblasti priniesol zákon č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, tento však z pohľadu záväzkového práva zasiahol najmä do inštitútu premlčania, preklúzie a jeho niektorých právnych dôsledkov spojených s plynutím lehôt na uplatnenie a bránenie práva. Samotného omeškania alebo limitácie práva na plnenie sa uvedený zákon nedotkol a rovnako sa v danej oblasti nedotkli práv na plnenie ani iné právne predpisy. Jedinou výnimkou bol zákon č. 136/2020 Z. z.⁴², ktorý pripúšťal zmenu zmluvy o zájazde za stanovených podmienok. Zmena podmienok bola naviazaná na skutočnosť, že v dôsledku mimoriadnej situácie spojenej s ochorením COVID-19 v Slovenskej republike alebo obdobnej situácie v cieľovom mieste alebo v ktoromkoľvek mieste trasy zájazdu nie je možné poskytnúť cestujúcemu základné znaky služieb cestovného ruchu podľa zmluvy o zájazde bola cestovná kancelária oprávnená navrhnúť zmenu zmluvy alebo zaslať oznámenie o náhradnom zájazde, ak cestujúci neprijme navrhnutú zmenu zmluvy o zájazde. Cestujúci, ktorý uzatvoril zmluvu o zájazde, bol oprávnený náhradný zájazd do 14 dní odo dňa doručenia oznámenia o náhradnom zájazde z taxatívne stanovených dôvodov písomne úplne odmietnuť alebo čiastočne odmietnuť. Nevedno prečo zákonodarca dôvody na odmietnutie náhradného zájazdu stanovil taxatívne, nakoľko cestujúci na náhradnom zájazde už nemusel mať záujem a v danom prípade sa mali zvažovať nielen dôvody dlžníka ale aj záujem veriteľa, ktorý v danom prípade bol opomenutý.

V prípade vzniku predpokladov pre vyvodenie zodpovednosti za škodu môžu byť tieto štátom stanovené opatrenia pri splnení všetkých vyššie analyzovaných podmienok považované nedostatočné a účastníci záväzkovo-právnych vzťahov v prípade ich objektívnej zodpovednosti z dôvodu nedostatku právnej úpravy liberačných dôvodov sú vystavení právnej neistote. Právna neistota spočíva v nejasnosti prípadného výsledku sporu keďže majú možnosť sa dovolávať len všeobecných princípov práva s ohľadom na dobré mravy a poctivý obchodný styk.

---

⁴² Zákon č. 136/2020 Z. z. ktorým sa dopĺňa zákon č. 170/2018 Z. z. o zájazdoch, spojených službách cestovného ruchu, niektorých podmienkach podnikania v cestovnom ruchu a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 119/2019 Z. z.

Analyzovaný nedostatok obmedzenia práva na plnenie v nadväznosti na vis maior a prípadnú podstatnú zmenu okolností vrátane úpravy liberačných dôvodov zodpovednosti za škodu by mal nevyhnutne viesť k prípadným zmenám právnej úpravy v súlade s výrokom „len aby sme nezabudli“.

V rámci úvah de lege ferenda je možné prípadnú inšpiráciu hľadať v právnych úpravách Estónska, ktoré prijatím tzv. obligačného zákona⁴³ v roku 2001 zaviedlo jednotný systém nesplnenia záväzkov po vzore DCFR, hoc tým došlo k oslabeniu samotného práva veriteľa na splnenie v zmysle jeho kontinentálneho ponímania. Zdrojom inšpirácie tiež môže byť právna úprava nemeckého BGB, ktorý síce jednotný systém nesplnenia záväzkov v rámci reformy záväzkového práva nezaviedol, ale prepojením inštitútu nemožnosti plnenia a liberačných dôvodov pri zodpovednosti za škodu a omeškanie sa výrazne k uvedenej estónskej úprave priblížil.

Zoznam bibliografických odkazov

ALPER, G. COVID-19: Force Majeure under CISG [online], In: *Jurist.org.*, Dostupné na <https://www.jurist.org/commentary/2020/05/gizem-alper-force-majeure/>

BAR, CH. - SCHULTE-NÖLKE, C. H. a kol: Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law Draft Common Frame of Reference (DCFR) [online] Dostupné na: https://www.law.kuleuven.be/personal/mstorme/european-private-law_en.pdf

CSACH, K. - JURČOVÁ, M. *Jednotný systém nesplnenia a prostriedkov nápravy: Návrh koncepcie a pravidiel (ustanovení) budúcej právnej úpravy*. Praha: Leges, 2018. 220 s. ISBN 978-80-7502-327-8.

ĎURICA, M.: *Zodpovednosť za omeškanie dlžníka v obchodnom práve - experimenty a metamorfózy legislatívy (pocta k pocte)*. In: *Zodpovednosť v práve : pocta Ol'ge Ovečkovej* Bratislava : Wolters Kluwer, 2019. s. 94-121. ISBN 978-80-571-0031-7.

ELIÁŠ, K.: *Občanský zákonník, veľký Akademický komentár, 2 svazek § 488 – 880*, Praha: Linde, 2008, 2640 s. ISBN 978-80-7201-687-7.

GRAMBLIČKOVÁ, B. - PATAKYOVÁ, M.: *Doktrína rebus sic stantibus ako prostriedok na ochranu výkonných umelcov*, In: *Mil'niky práva v stredoeurópskom priestore*, Bratislava: 2017, [online] dostupné na:

https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/milniky_zborniky_2_011_2018/Zbornik_Milniky_2017.pdf

---

⁴³ Law of Obligations Act z 26.09.2001 Dostupné [online] na : <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/507022018004/consolid>

- HAAS, D. HESSEN, G., SMITS, J.: *Specific Performance in Contract law: National and other Perspectives*, Antwerp-Oxford-Portland: Intersentia, 2008, ISBN: 978-90-5095-714-4
- HULMÁK, M. a kol.: *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§1721 - 2054), Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2014, 1344 s. ISBN: 978-80-7400-535-0
- HORN, N.: Changes in Circumstances and the Revision of Contracts in Some European Laws and in International Law In: *Horn ed., Adaptation and Renegotiation of Contracts in International Trade and Finance*, Antwerp, Boston, London, Frankfurt a. M.: 1985, [online], dostupné na: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/9783110474183-025/html?lang=en>
- JURČOVÁ, M.: Právo na splnenie a možnosti jeho obmedzenia In: *Právnik* 2/2017, roč. 2017, s. 114-133
- KANDA, A.: *Vliv změny poměrů na trvání závazku*, Praha: Academia, nakladatelství ČSAV, 1966, 212 s.
- KNAPP, V.: *Splnění závazků a jiné způsoby jejich zániku*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd 1955. 327 s.
- MACUR, J.: *Odpovědnost a zavinění v občanském právu*. Brno: Universita J. E. Purkyně – právnická fakulta, svazek 35, 1980. 215 s.
- MAMOJKA, M. a kol.: *Obchodný zákonník. Veľký komentár. 2 zväzok*. Bratislava: Eurokódex s.r.o. 2016. 651 s. ISBN 978-80-8155-067-6.
- MAZACCANO, P.: Force Majeure, Impossibility, Frustration & the Like: Excuses for Non-Performance; the Historical Origins and Development of an Autonomous Commercial Norm in the CISG, In: *Nordic Journal of Commercial Law*, No. 2/2011, [online]dostupné na <https://journals.aau.dk/index.php/NJCL/article/view/3001/2533>.
- PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár. 5. vydanie*, Bratislava: C. H. Beck, 2016, 1696 s. ISBN: 978-80-89603-46-6.
- ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. a kol.: *Komentář k československému obecnému zákonníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi*. Repr. pôv. vyd. z r. 1937. Praha: Codex Bohemia, 1998.
- ROZEHNALOVÁ, N. - STŘELEK, K. - SEHNÁLEK, D. - VALDHANS J.: *Mezinárodní obchodní transakce: multimediální učební text*. Brno: Masarykova univerzita, 2008, 103 s. ISBN 978-80-210-3575-1.
- ROZEHNALOVÁ, N.: *Právo mezinárodního obchodu*. Praha: ASPI, 2006, 555 s. ISBN 80-7357-196-X.

RÖSLER, H.: Hardship in German Codified Private Law: In Comparative Perspective to English, French and International Contract Law. In: *European Review of Private Law*, 2007, vol. 15, no. 4. s. 483-513.

SEDLÁČEK, J.: Doporučuje sa ustanovení, že zmena hospodárskych poměrů působí na obsah smluvních povinností? In: *Druhý sjezd právníků československých: konaný v dnech 31. května, 1. a 2. června 1925 v Brně*. V Brně: nákladem přípravného výboru druhého práv. sjezdu, 1925.

ŠTENGLOVÁ, I. - PLÍVA, S. - TOMSA, M., a kol.: *Obchodní zákonník. Komentář. 13 vydání*, Praha: C. H. Beck, 2010, 1478 s. ISBN: 978-80-7400-354-7.

ŠTEVČEK, M. – DULAK, A. – BJANKOVÁ, J. – FEČÍK, M. – SEDLAČKO, M. – TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Občiansky zákonník I. a II. zväzok. Veľký komentár*. Praha: C. H. BECK, 2019. s. 3344 ISBN: 978-80-7400-770-5.

ŠILHÁN, J.: *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. Praha, C. H. Beck, 2015. 560 s. ISBN: 978-80-7400-544-2.

TICHÝ, L.: Změna okolností a její následky pro smluvní vztahy. In: PAUKNEROVÁ, M. – TOMÁŠEK, M.: *Nové jevy v právu na počátku 21. století*. vyd. 1. Praha: Karolinum, 2009, ISBN: 978-80-246-1687-2. s. 285-

VOJČÍK, P. a kol. *Občianske právo hmotné, 2 vydanie*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 640 s. ISBN 978-80-7380-719-1.

ZIMMERMANN, R.: *The law of obligations: Roman foundations of the civilian tradition*, Oxford: Clarendon Press, 1996.1312 s. ISBN: 978-01-9876-426-7.

PANDEMICKÁ LEGISLATÍVA V JUDIKATÚRE ÚSTAVNÝCH SÚDOV¹

PANDEMIC LEGISLATION IN THE CASE LAW OF THE CONSTITUTIONAL COURTS

Milan Ďurica²

Abstrakt

Za účelom zabránenia ďalšieho šírenia ochorenia COVID-19, zmiernenia dopadov a následkov pandémie pre spoločnosť a ochrany života a zdravia osôb boli zákonodarcom prijímané rozmanité všeobecne záväzné právne predpisy. Tieto právne predpisy ako aj ďalšie protipandemické opatrenia zásadným spôsobom zasahovali do jednotlivých oblastí fungovania spoločnosti, vrátane postavenia, práv a slobôd jednotlivcov. Autor sa v kapitole zaoberá ústavnou akceptovateľnosťou prijatých legislatívnych opatrení, a to na základe dostupnej judikatúry predovšetkým Ústavného súdu Slovenskej republiky.

Kľúčové slová

COVID-19, pandémie, zásah do práv a slobôd jednotlivca, ústavnosť, ústavný súd, právo na súdnu ochranu.

Abstract

In order to prevent the further spread of COVID-19, to mitigate the impact and consequences of the pandemic on society and to protect the life and health of individuals, a variety of generally binding legislation has been enacted by the legislature. This legislation as well as other anti-pandemic measures have fundamentally affected various areas of the functioning of society, including the status, rights and freedoms of individuals. In this chapter, the author deals with the constitutional acceptability of the adopted legislative measures on the basis of the available case law, in particular of the Constitutional Court of the Slovak Republic.

Keywords

COVID-19, pandemic, interference with individual rights and freedoms, constitutionality, constitutional court, right to judicial protection.

Úvod

Aj keď tzv. pandémické obdobie našťastie pominulo, stále ostávajú otvorené mnohé otázky vo vzťahu k opatreniam štátu, ktoré boli prijaté v tomto období. Svetové spoločenstvo nebolo pripravené reagovať na vzniknutú pandémiu ani právne, ani ekonomicky a ani medicínsky. Jednotlivé štáty prijímali opatrenia rôzneho druhu. Tak tomu bolo aj na Slovensku,

---

¹ Táto kapitola bola spracovaná v rámci riešenia výskumného projektu VEGA č. 1/0472/21 s názvom „Prierezová analýza mimoriadnych intervenčných zásahov štátu a ich aplikácie v období krízy spôsobenej ochorením COVID-19 na súkromnoprávne vzťahy v Slovenskej republike“.

² prof. JUDr. Milan Ďurica, PhD., Katedra obchodného a finančného práva, Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, milan.durica2@umb.sk

ktoré sa čiastočne inšpirovalo postupmi okolitých štátov. Väčšina opatrení štátu mala v zásade legislatívny základ rôzneho stupňa právnej sily. Spoločným cieľom týchto právnych úprav bola ochrana spoločnosti pred šírením nákazlivej choroby COVID-19. V dôsledku týchto právnych úprav vo väčšine prípadov dochádzalo k zásahu do základných práv a slobôd, čo v mnohých prípadoch narazilo na nepochopenie až odpor k prijatým opatreniam. Išlo najmä o zásahy do slobody pohybu a zhromažďovania. Výrazné však boli aj obmedzenia, ktoré sa týkali práva podnikat', prípadne aj práva na súdnu ochranu. Štát stál primárne pred problémom akými právnymi nástrojmi robiť mimoriadne opatrenia a súčasne aké opatrenia prijímať. Účelom tejto kapitoly je analýza vybranej judikatúry, najmä ústavného súdu SR, ktorá testovala ústavnú akceptovateľnosť najzávažnejších opatrení a ich právnych dôsledkov pri riešení pandémie.

Mimoriadna situácia a núdzový stav – ústavnoprávne dimenzie

Za pandemické obdobie sa označuje na Slovensku obdobie, ktoré začalo vyhlásením mimoriadnej situácie uznesením vlády. Vláda vyhlásila uznesením č. 111 z 11. marca 2020 podľa § 8 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov na území Slovenskej republiky mimoriadnu situáciu z dôvodu ochorenia COVID-19, spôsobenú koronavírusom SARS-CoV-2, a to dňom 12. marca 2020 od 6.00 hod SR, „*Na účely tohto zákona sa mimoriadnou situáciou rozumie obdobie ohrozenia alebo obdobie pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti na život, zdravie alebo majetok, ktorá je vyhlásená podľa tohto zákona; počas nej sa vykonávajú opatrenia na záchranu života, zdravia alebo majetku, na znižovanie rizík ohrozenia alebo činnosti nevyhnutné na zamedzenie šírenia a pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti. Na účely tohto zákona sa mimoriadnou udalosťou rozumie živelná pohroma, havária, katastrofa, ohrozenie verejného zdravia II. stupňa, smogová situácia, hromadný prílev cudzincov na územie Slovenskej republiky alebo teroristický útok*“.³

Po prijatí uznesenia vlády boli vykonané početné sektorové zmeny právnych úprav či už v oblasti verejného alebo súkromného práva, najmä v zdravotníctve, v školstve, v ekonomickej oblasti, v oblasti kultúry, justície a pod. Uvedené zásahy boli tak širokospektrálne, že na požiadavky spoločnosti na zrušenie mimoriadnej situácie po skončení pandémie sa tzv. úradnícka vláda vyslovila, že zrušenie mimoriadnej situácie je komplikované, pretože na tento právny stav je naviazaných veľa právnych úprav.⁴ Odvolanie sa týkalo

³ § 3 zákona č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva.

⁴ Mimoriadna situácia bola nakoniec odvolaná Uznesením vlády č. 446 z 13. septembra 2023 dňa 15. septembra 2023 ku 06:00 hod.

mimoriadnej situácie v súvislosti s ohrozením verejného zdravia II. stupňa z dôvodu ochorenia COVID-19 spôsobeným korona vírusom SARS-CoV-2.⁵ Zároveň toto uznesenie uložilo členom vlády a predsedom ostatných ústredných orgánov štátnej správy vyhodnotiť prijaté opatrenia na riešenie krízovej situácie vo svojej pôsobnosti zamerané na zamedzenie ohrozenia života, zdravia, majetku, zmiernenie následkov mimoriadnej udalosti a minimalizovanie škôd do 30. novembra 2024. Rozsah legislatívnych opatrení prijatých počas mimoriadnej situácie sa prejavil aj v tom, že aj po zrušení mimoriadnej situácie štát ponechal v účinnosti niektoré opatrenia. Za týmto účelom bolo prijaté nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 366/2023 Z. z., ktorým sa predlžuje uplatňovanie niektorých opatrení po odvolaní mimoriadnej situácie vyhlásenej v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19.⁶

Vyhlásenie mimoriadnej situácie umožňovalo vláde, ministerstvám, iným orgánom štátnej správy prijímať právne predpisy (najmä nariadenia vlády a vyhlášky), ktorými reagovali na vzniknuté akútne problémy.⁷ V období mimoriadnej situácie bola veľká časť zákonov prijatá v skrátanom legislatívnom konaní, čo vyvolalo kritiku nielen v odborných kruhoch, ale aj v samotnom parlamente. Skrátanie legislatívneho procesu bolo predmetom ústavnej sťažnosti, ktorú podala skupina poslancov, napr. ohľadne niektorých ustanovení zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.⁸

Okrem mimoriadnej situácie vláda vyhlásila aj núdzový stav podľa čl. 5 ods. 2 ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu. Podľa tohto ustanovenia *núdzový stav môže vláda vyhlásiť len za podmienky, že došlo alebo bezprostredne hrozí, že dôjde k ohrozeniu života*

---

⁵ Na Slovensku naďalej platí mimoriadna situácia, ktorú vláda vyhlásila podľa § 8 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov 26. februára 2022 od 12.00 h. v súvislosti s hromadným prílevom cudzincov na území Slovenskej republiky spôsobeným ozbrojeným konfliktom na území Ukrajiny.

⁶ Nariadenie Vlády SR ponechalo v účinnosti § 36c ods. 3 zákona č. 67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19, podľa ktorého *na nakladanie s hnuiteľným majetkom štátu, ktorý je potrebný na zamedzenie šírenia pandémie vrátane predaja alebo darovania liekov alebo zdravotníckych pomôcok do zahraničia, zmiernenie negatívnych následkov pandémie alebo na poskytovanie zdravotnej starostlivosti, nepoužije postup podľa osobitného predpisu. Pri takomto nakladaní je správca povinný postupovať účelne, hospodárne a v súlade s verejným záujmom; darovanie hnuiteľného majetku štátu na účely podľa prvej vety vo verejnom záujme, najmä testov, liekov a ochranných pomôcok, sa nepovažuje za neehospodárne nakladanie. Na platnosť zmluvy uzavretej počas obdobia pandémie, ktorej predmetom je nakladanie s hnuiteľným majetkom štátu podľa prvej vety, sa súhlas podľa osobitného predpisu nevyžaduje.* Zároveň nariadenie vlády ponechalo v platnosti právo vlastníkom bytov a nebytových priestorov hlasovať na schôdzi prostredníctvom prostriedkov informačnej a komunikačnej technológie.

⁷ Napr. Nariadenie Vlády SR č. 102/2022 Z. z. o niektorých opatreniach v oblasti sociálnych vecí, rodiny a služieb zamestnanosti v čase mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu vyhláseného v súvislosti s ochorením COVID-19.

⁸ K tomu pozri: Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 11.05.2022, sp. zn. PL. ÚS 13/2020.

a zdravia osôb, a to aj v príčinnej súvislosti so vznikom pandémie, k ohrozeniu životného prostredia alebo k ohrozeniu značných majetkových hodnôt v dôsledku živelnej pohromy, katastrofy, priemyselnej, dopravnej alebo inej prevádzkovej havárie; núdzový stav možno vyhlásiť len na postihnutom alebo na bezprostredne ohrozenom území, ktorým môže byť aj celé územie Slovenskej republiky. Núdzový stav možno vyhlásiť v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutný čas, najdlhšie na 90 dní. Núdzový stav vyhlásený z dôvodu ohrozenia života a zdravia osôb v príčinnej súvislosti so vznikom pandémie možno v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutný čas predĺžiť najviac o ďalších 40 dní, a to aj opakovane. S predĺžením núdzového stavu podľa druhej vety musí vysloviť súhlas národná rada, a to do 20 dní od prvého dňa predĺženého núdzového stavu.

V čase núdzového stavu je možné výrazne obmedziť základné práva a slobody.⁹ Núdzový stav bol vyhlásený uznesením vlády č. 587 z 30. 9. 2020, ktoré bolo publikované v Zbierke zákonov pod č. 268/2020. Uznesenie vlády bolo napadnuté generálnym prokurátorom a skupinou poslancov o súlade tohto uznesenia s Ústavou SR. Súčasne bolo napadnuté aj a nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 269/2020 Z. z. z 30. septembra 2020 na vykonanie niektorých opatrení hospodárskej mobilizácie v súvislosti s vyhlásením núdzového stavu na zabezpečenie riešenia druhej vlny koronavírusu COVID-19.

Predloženým návrhom ústavný súd nevyhovel a rozhodol tak, že uznesenie vlády aj nariadenie vlády je v súlade s Ústavou SR. Ústavný súd medzi iným konštatoval, že vláda, a nie súdna moc nesie primárnu zodpovednosť za bezpečnostnú situáciu v krajine. Pri prieskume nariadenia vlády konštatoval, že z hľadiska svojho obsahu vychádza ešte viac než samotný núdzový stav z expertných úvah a má nielen ľudskoprávnu, ale aj značne technickú povahu. Z týchto dôvodov platí, že ústavný súd by mal byť zdržanlivý v prieskume a intervenovať len pri vybočení z rámca núdzového stavu, čo v predmetnom prípade nenastalo.¹⁰

---

⁹ Podľa čl. 5 ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu: *V čase núdzového stavu vyhláseného z dôvodu ohrozenia života a zdravia osôb v príčinnej súvislosti so vznikom pandémie možno v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutný čas podľa závažnosti ohrozenia obmedziť základné práva a slobody a uložiť povinnosti na postihnutom alebo na bezprostredne ohrozenom území, ktorým môže byť aj celé územie Slovenskej republiky, a to najviac v tomto rozsahu:*

a) obmedziť nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia núteným pobytom v obydlí alebo evakuáciou na určené miesto, b) uložiť pracovnú povinnosť na zabezpečenie zásobovania, udržiavania pozemných komunikácií a železníc, vykonávania dopravy, prevádzkovania vodovodov a kanalizácií, výroby a rozvodu elektriny, plynu a tepla, výkonu zdravotnej starostlivosti, poskytovania sociálnych služieb, vykonávania opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, udržiavania verejného poriadku alebo na odstraňovanie vzniknutých škôd, e) obmedziť nedotknuteľnosť obydlia na ubytovanie evakuovaných osôb, g) obmedziť slobodu pohybu a pobytu, h) obmedziť alebo zakázať uplatňovanie práva pokojne sa zhromažďovať alebo zhromažďovanie na verejnosti podmieniť povoľovaním, j) zabezpečiť vstup do vysielania rozhlasu a televízie spojený s výzvami a informáciami pre obyvateľstvo.

¹⁰ Nález Ústavného súdu SR zo dňa 14.10.2020, sp. zn. PL. ÚS 22/2020.

Vláda opakovane predlžovala núdzový stav, čo vyvolalo nespokojnosť časti poslancov ako aj generálneho prokurátora, ktorý podali návrh na vyslovenie súladu uznesenia vlády č. 160 zo 17. marca 2021 publikovaného v Zbierke zákonov pod č. 104/2021 Z. z., ktorým bol obmedzená sloboda pohybu a pobytu zákazom vychádzania v čase od 05.00 hod. do 01.00 hod. nasledujúceho dňa. Ústavný súd vychádzal z toho, že predmetom prieskumu ústavného súdu v tomto prípade nemôže byť, či jednotlivé opatrenie je lepšie, či už z epidemiologického, ekonomického, sociologického alebo akékoľvek iného pohľadu. Predmetom prieskumu ústavného súdu je to, či jednotlivé zásahy do základných práv sú nevyhnutnou, nie však dokonalou reakciou na výnimočný jav pandémie, ktorá má vážne dôsledky nie len na zdravie, ale i na ľudské životy.¹¹ Ani v tomto prípade ústavný súd nevyhovel návrhu a konštatoval, že opakované predĺženie núdzového stavu je v súlade s Ústavou SR. Vyhlásenie núdzového stavu bolo aj predmetom pozornosti právnej doktríny.¹²

Pandemické obdobie otvorilo aj ďalšie ústavnoprávne aspekty, a to možnosť preskúmania vyhlásenia núdzového stavu na základe sťažnosti fyzickej osoby. Sťažovateľ podal ústavnú sťažnosť proti Uzneseniu Vlády Slovenskej republiky č. 665 z 18. 10. 2020 k návrhu na prípravu a vykonanie celoštátneho testovania obyvateľstva na území Slovenskej republiky na prítomnosť ochorenia COVID-19 v čase núdzového stavu a proti uzneseniu vlády Slovenskej republiky č. 693 z 28. 10. 2020 k návrhu na ďalšie rozšírenie opatrení v rámci vyhláseného núdzového stavu. Sťažovateľ namietal, že obmedzenia, ktoré boli spojené s absolvovaním alebo neabsolvovaním celoplošného testovania obyvateľstva Slovenskej republiky na prítomnosť ochorenia COVID-19 mu spôsobili viaceré problémy v osobnom a pracovnom živote.

Ústavný súd SR odmietol ústavnú sťažnosť pre nedostatok právomoci i keď v podstate ide o nedostatok aktívnej vecnej legitímácie sťažovateľa. „Z čl. 129 ods. 6 ústavy vyplýva, že do právomocí ústavného súdu patrí rozhodnutie o tom, či vyhlásenie núdzového stavu a ďalšie na neho nadväzujúce rozhodnutia boli v súlade s ústavou alebo ústavným zákonom. Táto právomoc je však obmedzená § 189 zákona o ústavnom súde tak, že návrh môže podať najmenej pätina poslancov národnej rady, prezident, vláda alebo generálny prokurátor a tento súlad sa preskúmava v osobitnom konaní podľa § 189 až § 197 zákona o ústavnom súde. Vylúčené je preskúmanie vyhlásenia núdzového stavu a ďalších na neho nadväzujúcich rozhodnutí v konaní podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby. Z citovaného

---

¹¹ Pozri: Nález Ústavného súdu SR, zo dňa 31.03.2021, sp. zn. PL. ÚS 2/2021.

¹² DRGONEC, J.: Podmienky a právny účinok vyhlásenia núdzového stavu. In: *Justičná revue*, roč. 64, 2021, č. 1, s. 81-85.

okrem iného vyplýva, že v konaní o ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy nemôže ústavný súd uplatniť právomoc, ktorou disponuje v konaní o súlade právnych predpisov podľa čl. 129 ods. 6 ústavy.¹³ Nie bez významu je však aj odlišné stanovisko sudcu Petra Straku.¹⁴

Opatrenia úradov verejného zdravotníctva v teste ústavnosti

Veľká časť zásahov do základných práv a slobôd obyvateľstva sa realizovala na základe opatrení úradov verejného zdravotníctva. Ide o ustanovenia, ktoré boli zavedené zákonom č. 304/2021 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Do tejto legislatívy zasiahla aj verejná ochrankyňa práv, ktorá napadla nesúlad konkrétnych ustanovení zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov s Ústavou SR a Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Veľkú pozornosť vzbudili ustanovenia, ktoré sa týkali povinnej karantény. Tieto a ďalšie ustanovenia napadla verejná ochrankyňa práv na ústavom súde v konaní o súlade s ústavou SR.

Vzhľadom na to, že rozhodnutie ústavného súdu považujeme vo vzťahu k pandemickej legislatíve za prelomové chceme poukázať na jeho podstatné závery. *„Na prvom mieste ústavný súd konštatoval nesúlad § 4 ods. 1 písm. g) a § 48 ods. 4 písm. aa) zákona o ochrane verejného zdravia s ústavnými normami zakotvujúcimi požiadavky na určovanie medzí základných práv slobôd. Šírka formulácie oboch napadnutých ustanovení („ďalšie opatrenia“) neposkytuje potrebné záruky ochrany jednotlivca pred svojvoľnými zásahmi do základných práv a slobôd, čím určovanie medzí základných práv a slobôd vyhradené zákonodarnej moci neprípustne prenecháva podzákonnej normotvorbe. Pri skúmaní izolácie ústavný súd dospel k záveru, že pokiaľ je táto realizovaná v domácom prostredí, čo § 12 ods. 2 písm. f) zákona o ochrane verejného zdravia explicitne umožňuje, potom zásah do ústavou a dohovorom chránenej autonómnej sféry jednotlivca nevykazuje charakter pozbavenia osobnej slobody, v dôsledku čoho izoláciu v domácom prostredí nie je potrebné testovať kritériami vyplývajúcimi z čl. 17 ústavy a čl. 5 dohovoru, a tak v medziach rozsahu a dôvodov návrhu navrhovateľky ústavnoprávne obstojí. Pokiaľ však ide o izoláciu mimo domáceho prostredia (v zdravotníckom*

---

¹³ Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 02.03.2023, sp. zn. III. ÚS 94/2023. Podobne aj Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 25.05.2021, sp. zn. IV. ÚS 270/2021.

¹⁴ „S právomocou pléna ústavného súdu a presne stanoveným okruhom subjektov na podanie návrhov na posúdenie ústavnosti rozhodnutí nadväzujúcich na vyhlásenie núdzového stavu sa nedá nesúhlasiť (porov. I. ÚS 21/2012 z 11. januára 2012). Namietam však, aby jednotlivec zostal bez súdnej ochrany a posúdenia (i. a.) proporcionality tak závažného zásahu výkonnej moci, akým je napriek výnimkám rozsiahly zákaz vychádzania občanov z ich obydľí. Nie je to Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), ktorý by mal chrániť základné práva a slobody ako súd prvej inštancie. Právomoc ústavného súdu musí byť odvodená aj od Dohovoru o ochrane základných práv a slobôd.“ Odlišné stanovisko sudcu Petra Straku vo veci sp. zn. PL. ÚS 22/2020.

zariadení alebo inom určenom zariadení), ide o pozbavenie osobnej slobody. Izolácia v zdravotníckom zariadení, prípadne v inom určenom zariadení v spojení s legálnou definíciou izolácie, ako aj absencia procesnoprávných záruk osobnej slobody viedli ústavný súd k záveru o nesúlade § 12 ods. 2 písm. f) v časti „alebo v zdravotníckom zariadení, prípadne v inom určenom zariadení“ zákona o ochrane verejného zdravia s garanciami osobnej slobody podľa ústavy a dohovoru. Napokon, tretí okruh napadnutých ustanovení tvoril iba § 58 ods. 2 zákona o ochrane verejného zdravia, v ktorom navrhovateľka dominantne videla neprimeraný zásah do základného práva vlastníť majetok a sprostredkovane aj do ďalších základných práv a slobôd. Po vykonanom teste proporcionality, so zohľadnením poznatku, že napadnuté ustanovenie ukladá povinnosť úhrady skutočných nákladov, ako aj po zistení, že fyzická osoba plniaca povinnosti tam uvedené by ich znášala aj v prípade, ak by napadnuté ustanovenie súčasť zákona o ochrane verejného zdravia netvorilo, ústavný dospel k záveru o ústavnej udržateľnosti povinnosti z neho plynúcej. Právny poriadok, ako aj vyhovujúca časť tohto nálezu ústavného súdu navyše efektívne eliminujú riziko povinnosti znášať neprimerane vysoké náklady. V uvedenom „mimoriadnom právnom prostredí sa prijímali početné právne predpisy, ktoré mali zmierniť negatívne dopady pandémie.“¹⁵

Návrh na konanie o súlade tohto zákona s Ústavou SR podala aj skupina poslancov, ktorá súčasne žiadala o pozastavenie účinností konkrétnych ustanovení zákona. Dotknuté ustanovenia oprávňovali Úrad verejného zdravotníctva alebo regionálny úrad verejného zdravotníctva pri ohrození verejného zdravia na prijatie opatrení, na dočasné podmieňovanie vstupu do prevádzkových priestorov zariadení, v ktorých dochádza k zhromažďovaniu osôb a vstupu na hromadné podujatia preukázaním sa vstupujúcich osôb potvrdením o absolvovaní očkovania proti ochoreniu COVID-19 alebo potvrdením o prekonaní ochorenia COVID-19, alebo potvrdením o negatívnom výsledku testu na ochorenie COVID-19.

Ústavný súd čiastočne prijal návrh na ďalšie konanie, pričom návrhu na pozastavenie účinnosti dotknutých ustanovení nevyhovel.¹⁶ Navrhovatelia argumentovali tým, že obmedzenia základných práv a slobôd musia mať formu zákona a ustanovenia zákona, ktoré splnomocňujú výkonné orgány na vydávanie podzákonných právnych predpisov musia byť dostatočne presné a zrozumiteľné. Prijatý zákon považovali za príklad pozitívnej diskriminácie osôb očkovaných a tých, ktorí ochorenie prekonali. Zároveň namietali, že zákon nespĺňa požiadavku generality právnej normy. Ústavný súd konštatoval, že samotným napadnutým ustanovením zákona o ochrane verejného zdravia nemôže dôjsť k protiústavnému zásahu do

---

¹⁵ Nález Ústavného súdu SR zo dňa 08.12.2021, sp. zn. PL. ÚS 4/2021.

¹⁶ Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 27.10.2021, sp. zn. PL. ÚS 14/2021.

ústavou garantovaných základných práv a slobôd. Protiústavné obmedzenie základných práv a slobôd môže za týchto okolností potenciálne vzniknúť z aplikácie zákonného splnomocnenia úradmi verejného zdravotníctva. Zmocnenie zákona ústavný súd považoval za dostatočne určité, pričom ústavná konformnosť jednotlivých podzákonných právnych predpisov sa môže stať predmetom samostatného ústavného prieskumu ústavného súdu v osobitných konaniach o súlade právnych predpisov.

Nerovnaké zaobchádzanie s nezaočkovanými osobami v porovnaní s osobami, ktoré disponujú platným potvrdením o absolvovaní očkovania proti ochoreniu COVID-19 alebo potvrdením o prekonaní ochorenia COVID-19 pri vstupe do prevádzkových priestorov zariadení, v ktorých dochádza k zhromažďovaniu osôb, ústavný súd nepovažoval za prejav ústavne neakceptovateľnej diskriminácie, pretože napadnuté zákonné ustanovenie zákona o ochrane verejného zdravia totiž sleduje legitímny cieľ spočívajúci (popri ochrane podnikateľského prostredia) predovšetkým ochranu zdravia, a to primárne nezaočkovaných osôb. Rovnako ústavný súd neakceptoval námietku absencie nedostatku generality zákona, pretože napadnutá právna úprava disponuje ústavne požadovanou mierou generality, keďže jej podstata sa vzťahuje na neurčitý počet nezaočkovaných osôb, resp. osôb, ktoré nevedia preukázať, že ochorenie COVID-19 prekonali, a tiež osôb, ktoré sa nevedia preukázať negatívnym výsledkom testu na ochorenie COVID 19. Na základe tejto argumentácie ústavný súd návrhu nevyhovel.¹⁷

Podstatná časť opatrení, ktoré boli realizované počas pandémie boli vykonávané prostredníctvom orgánov verejného zdravotníctva najmä Úradom verejného zdravotníctva a regionálnymi úradmi verejného zdravotníctva karanténne opatrenia, covidové semaforey a pod.).¹⁸ Na výkon právomoci orgánov verejného zdravotníctva bol prijatý zákon č. 286/2020 Z. z., ktorým sa menil a dopĺňal zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

Vykonaná novelizácia vyžaduje pre nariadenie opatrení podľa stanoveného zákona, či už na celom území Slovenskej republiky, určitej časti jej územia alebo pre skupinu inak ako jednotlivito určených osôb, všeobecne záväzný právny predpis. Zároveň stanovila, že všeobecne záväzným právnym predpisom úradom verejného zdravotníctva a regionálneho úradu verejného zdravotníctva je vyhláška, ktorá nadobúda platnosť dňom vyhlásenia vo Vestníku

---

¹⁷ Nález Ústavného súdu SR zo dňa 16.02.2022, sp. zn. PL. ÚS 14/2021.

¹⁸ Právna úprava je v zákone č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

vlády Slovenskej republiky. Vyhláška úradu verejného zdravotníctva a regionálneho úradu verejného zdravotníctva nadobúda účinnosť dňom vyhlásenia, ak v nej nie je ustanovený neskorší deň nadobudnutia účinnosti.

Generálny prokurátor podal na ústavný súd návrh o súlade týchto ustanovení s ústavou. Základom argumentácie bolo tvrdenie, že publikácia vyhlášok vo Vestníku vlády nie je v súlade s ústavným základom na vydávanie podzákonných predpisov a princípmi právneho štátu. Zároveň bola vylovená pochybnosť, či vyhlášky sú preskúmateľné v konaní o súlade právnych predpisov, a či ustanovenia, podľa ktorých sa opatrenia prijaté pred účinnosťou novely dočasne považujú za vyhlášky sú v súlade so zákazom retroaktivity. Ústavný súd prišiel k záveru, že ustanovenie § 59b zákona o ochrane verejného zdravia v napadnutej časti je v súlade s čl. 123 ústavy, pretože ústava predpokladá vyhlásenie všeobecne záväzných právnych predpisov zákonom stanoveným spôsobom, čo Vestník vlády ako zákonom predpokladaný publikačný nástroj spĺňa. Zároveň konštatoval, že vyhlášky úradu verejného zdravotníctva sú formálne aj prakticky dostupné adresátom práva. Ohľadne možnosti ich preskúmania uviedol, že ústavný súd má právomoc preskúmať vyhlášky úradu verejného zdravotníctva v konaní o súlade, pričom čl. 46 ods. 2 ústavy sa na prípustnosť preskúmateľnosti noriem v konaní o súlade neaplikuje. Ústavný súd návrhu generálneho prokurátora nevyhovel.¹⁹

Pandemická legislatíva a právo na súdnu ochranu

Základným právnym predpisom na začiatku pandemického obdobia, ktorý sa explicitne týkal súdnej ochrany bol zákon č. 62/2002 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej aj „pandemický zákon“).²⁰ Našou predlohou bola rakúska právna úprava, pretože obdobné zákony sa prijímali aj v ostatných členských štátoch Európskej únie.²¹ Pandemický zákon bol opakovane novelizovaný a rozsah jeho účinkov sa

---

¹⁹ Nález Ústavného súdu SR zo dňa 01.12.2021, sp. zn. PL. ÚS 8/2021 (K výroku rozhodnutia ústavného súdu boli vypracované tri odlišné stanoviská).

²⁰ Veľký počet opatrení v iných oblastiach bol realizovaný len podzákonnými právnymi predpismi. Napr. zákonom č. 89/2020 Z. z., ktorým sa dopĺňa zákon č. 453/2003 Z. z. o orgánoch štátnej správy v oblasti sociálnych vecí, rodiny a služieb zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, bola vláda zmocnená ustanoviť nariadením vlády Slovenskej republiky na obdobie v čase krízovej situácie alebo na obdobie bezprostredne nasledujúce po skončení krízovej situácie predĺženie, skrátenie, odpustenie zmeškania alebo spočívanie lehôt, zachovanie nárokov, ktoré boli priznané do vyhlásenia krízovej situácie a ďalšie oprávnenie tam uvedené.

²¹ V Rakúsku to bol 2. COVID-19-Justizbegleitgesetz und andere Änderungen im Justizbereich z 8. apríla 2020, v Nemecku to bol COVID-19-Insolvenzaussetzungsgesetz (BGBl. I S. 569) z 27. marca 2020, v ČR najmä zákon č. 191/2020 Sb. o niektorých opatreniach ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastníci se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu.

stále rozširoval. Prvotná verzia zákona na jednej strane obmedzovala pojednávania a na strane druhej riešila lehoty na uplatnenie práva. Tieto opatrenie mali znížiť mobilitu obyvateľstva, aby nedochádzalo k ďalšiemu šíreniu pandémie.

Za účelom dosiahnutia týchto cieľov bolo medzi iným stanovené, že súde vykonávajú pojednávania, hlavné pojednávania a verejné zasadnutia len v nevyhnutnom rozsahu a zároveň pandemický zákon umožnil vylúčiť verejnosť z hlavného pojednávania a verejného zasadnutia z dôvodu ochrany zdravia. Samozrejme, že tento útlm pojednávania sa negatívne prejavil na dĺžke súdneho konania. Pri individuálnych ústavných sťažnostiach ohľadom porušenia čl. 6 Dohovoru o základných ľudských právach a slobôd, v ktorých sťažovatelia namietali prietahy v konaní, ústavný súd v mnohých prípadoch zohľadnil pandemické obdobie a citovaný zákon. V jednotlivých prípadoch ústavný súd rozlišoval, či išlo o také konanie, ktoré bolo potrebné uprednostniť.²²

Pandemické obdobie však nebolo nejakým generálnym pardonom pri posudzovaní dĺžky súdneho konania. Ústavný súd prísne zohľadňoval aj povahu konania, v ktorom sťažovateľ namietal prietahy v konaní. Tak napr. pri rozhodovaní o žiadosti o prepustenie väzby hodnotil vplyv pandemického obdobia na dĺžku konania a zároveň hodnotil aj samotný postup súdu.²³ V inom prípade súd konštatoval nečinnosť okresného súdu v konaní, ako aj vplyv pandemického obdobia na dĺžku súdneho konania. S ohľadom na tieto skutočnosti ústavný súd považoval za primerané uloženie povinnosti okresnému súdu konať bez zbytočných prietahov bez priznania finančného zadosťučinenia. *Po zohľadnení konkrétnych okolností prípadu, najmä doterajšej dĺžky konania pred okresným súdom, konštatovanej neodôvodnenej nečinnosti okresného súdu, existencie objektívnych, náhle vzniknutých a nepredvídaných prekážok v súvislosti s opatreniami na zabránenie šírenia ochorenia COVID-19, ako aj predmetu sporu, ústavný súd dospel k záveru, že deklarovanie porušenia sťažovateľových práv je preňho v danom prípade dostatočným zadosťučinením. Ústavný súd preto sťažnosti sťažovateľa v časti požadovaného finančného zadosťučinenia nevyhovel.*²⁴

Pandemický zákon novelizoval viaceré zákony, medzi iným aj zákon č. 185/2002 Z. z. o Súdnej rade Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov a zákon č. 351/2011 Z. z. o elektronických komunikáciách, ktoré sa stali predmetom konania o ich súlade s Ústavou SR na ústavnom súde. Obzvlášť veľkú diskusiu a negatívne reakcie verejnosti vzbudila novelizácia zákona č. 351/2011 Z. z. o elektronických komunikáciách, ktorá umožnila

---

²² Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 21.03.2023, sp. zn. IV. ÚS 162/2023.

²³ Nález Ústavného súdu SR zo dňa 09.09.2021, sp. zn. II. ÚS 336/2021.

²⁴ Nález Ústavného súdu SR zo dňa 13.05.2021, sp. zn. III. ÚS 195/2021.

počas pandémie podniku, ktorý poskytuje siete a služby (telekomunikačný operátor), spracúvať stanovené údaje, ktoré sú predmetom telekomunikačného tajomstva a poskytovať ich Úradu verejného zdravotníctva SR.²⁵ Návrh na konanie o súlade s Ústavou SR podala skupina poslancov. Ústavný súd prijal návrh na ďalšie konanie a čiastočne vyhovel návrhu na pozastavenie účinnosti napadnutých ustanovení.²⁶ V konečnom dôsledku, opäť na škodu riešenej problematiky, k meritórnemu prieskumu nedošlo, pretože zákonodarca zmenil napadnuté ustanovenia pred rozhodnutím ústavného súdu v dôsledku čoho napadnuté ustanovenia stratili platnosť a účinnosť. Z týchto dôvodov ústavný súd konanie zastavil.²⁷

Podobný osud stihol aj návrh skupiny poslancov na konanie o súlade vyhlášky Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky č. 231/2021 V. v. s Ústavou SR, ktorá bola počas konania na ústavnom súde nahradená ďalšími vyhláškami.²⁸ Ústavný súd SR prijal návrh skupiny poslancov na ďalšie konanie a pozastavil účinnosť vyhlášky.²⁹ V dôsledku ďalšieho legislatívneho vývoja Ústavný súd SR zastavil konanie a konštatoval, že bez ohľadu na formálne označenie vyhlášky (vyhlášok) úradu verejného zdravotníctva bol pripravený vykonať materiálny prieskum vyhlášky (vyhlášok) úradu verejného zdravotníctva, ktoré nariaďujú opatrenia pri ohrození verejného zdravia ku karanténym povinnostiam osôb po vstupe na územie Slovenskej republiky. Tento prieskum však nebol možný, pretože došlo k úplnému zrušeniu všetkých karanténnych povinností pri vstupe na územie Slovenskej republiky.³⁰

---

²⁵ Doplnenie zákona o elektronických komunikáciách bolo formulované takto: § 63 sa dopĺňa odsekmi 18 až 20, ktoré znejú:

"(18) Údaje, ktoré sú predmetom telekomunikačného tajomstva podľa odseku 1 písm. b) a d) spolu s informáciou o čase vzniku lokalizačného údaju podnik v čase mimoriadnej situácie 46d) alebo núdzového stavu 46e) v zdravotníctve, a to v príčinnej súvislosti so vznikom pandémie 46g) alebo šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby,

a) spracúva v anonymizovanej podobe na štatistické účely potrebné na predchádzanie, prevenciu a modelovanie vývoja ohrozenia života a zdravia,

b) spracúva na účel identifikácie príjemcov správ, ktorým je potrebné oznámiť osobitné opatrenia Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky 46f) v záujme ochrany života a zdravia,

c) spracúva výlučne v rozsahu potrebnom na identifikáciu užívateľov v záujme ochrany života a zdravia.

(19) Údaje spracúvané podľa odseku 18 podnik poskytuje Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky na základe odôvodnenej písomnej žiadosti. Žiadosť podľa predchádzajúcej vety musí obsahovať identifikáciu účastníka alebo užívateľa, alebo spôsob určenia identifikácie účastníkov alebo užívateľov, na ktorých sa poskytnutie týchto údajov vzťahuje.

(20) Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky môže údaje spracúvané podľa odseku 18 zbierať, spracúvať a uchovávať počas trvania mimoriadnej situácie alebo núdzového stavu v zdravotníctve, najdlhšie do 31. decembra 2020."

²⁶ Nález Ústavného súdu SR zo dňa 11.05.2020, sp. zn. PL. ÚS 13/2020.

²⁷ Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 27.05.2020, sp. zn. PL. ÚS 13/2020 (Nové znenie prijalo viac obsahových zmien, predovšetkým tú, podľa ktorej údaje o dotknutej osobe môžu byť poskytnuté len s jej písomným alebo inak hodnoverne preukázateľným súhlasom.).

²⁸ Vyhláška stanovila karanténne povinnosti osôb po vstupe na územie Slovenska.

²⁹ Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 27.07.2021, sp. zn. PL. ÚS 11/2021.

³⁰ Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 26.10.2022, sp. zn. PL. ÚS 11/2021.

Právna úprava pandemického zákona zabraňovala premlčaniu a preklúzii práv zo súkromnoprávnych vzťahov, keď stanovila, že lehoty ustanovené právnymi predpismi v súkromnoprávnych vzťahoch na uplatňovanie alebo bránenie práv na súde, uplynutím ktorých by došlo k premlčaniu alebo k zániku práva neplynú v čase odo dňa účinnosti tohto zákona do 30. apríla 2020 a tie ktoré uplynuli po 12. marci 2020 do dňa účinnosti tohto zákona, sa neskončia skôr ako za 30 dní po nadobudnutí účinnosti tohto zákona. Neskoršou novelizáciou bolo stanovené, že lehoty, ktoré uplynuli po 31. decembri 2020 do dňa účinnosti tohto zákona, sa neskončia skôr ako za 30 dní po nadobudnutí účinnosti zákona.³¹

Zákonných zásahov do plynutia lehôt na uplatnenie práv, a to nielen súkromnoprávnych vzťahov bolo podstatne viac a na ich analýzu by nestačila ani jedna samostatná kniha.³² Tieto zásahy sa týkali aj lehôt, ktoré boli stanovené procesnými predpismi v súdnom konaní alebo boli stanovené sudcom na vykonanie procesných úkonov, lehoty na podanie návrhu na vyhlásenie konkurzu a ďalšie.

Pandemická legislatíva a jej dopad na niektoré súkromnoprávne vzťahy

Postupnými novelizáciami bol do pandemického zákona zavedený inštitút dočasnej ochrany podnikateľov ako nástroj ich komplexnej ochrany, ktorý nahradil pôvodné parciálne opatrenia. Tento inštitút zaviedol osobitné súdne konanie výsledkom ktorého bola ochrana podnikateľov pred exekúciou, konkurzným konaním, výkonom záložného práva a pod. Inštitút dočasnej ochrany bol nahradený novým variantom v zákone č. 421/2020 Z. z. o dočasnej ochrane podnikateľov vo finančných ťažkostiach a o zmene a doplnení niektorých zákonov. V zásade je potrebné oceniť snahu zákonodarcu o nájdenie určitého univerzálneho modelu právnej ochrany podnikateľov, ktorí sa dostanú do prechodných ťažkostí bez ohľadu na ich príčinu.

Hlavným nedostatkom inštitútu dočasnej ochrany podľa pandemického zákona, ktorý bol pôvodne viazaný len na pandémie spôsobenej ochorením COVID 19 bola tá skutočnosť, že podnikatelia museli požiadať o dočasnú ochranu na súde. Podľa citovaných zahraničných právnych úprav nastávali účinky právnej ochrany ex lege.³³ Ani tento inštitút nemal dlhú životnosť, pretože bol zrušený zákonom č. 111/2022 Z. z. o riešení hroziaceho úpadku

---

³¹ Zmena bola vykonaná zákonom č. 9/2021 Z. z. ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v súvislosti s druhou vlnou pandémie ochorenia COVID-19.

³² Pozri napr. MLKVÁ ILLÝOVÁ, Z.: O magickom svete práva a vláde nad časom. In: *Bulletin slovenskej advokácie*, roč. 28, 2022, č. 3, s. 23-26.

³³ Bližšie pozri: ĎURICA, M.: Vyvažovanie záujmov veriteľov a dlžníkov pri pandemickej a nepandemickej ochrane dlžníkov. In: *Justičná revue*, roč. 74, 2022, č. 1, s. 20-31.

a o zmene a doplnení niektorých zákonov.³⁴ Tento zákon zaviedol v súlade so Smernicou Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1023 z 20. 6. 2019 o rámcoch preventívnej reštrukturalizácie, o oddlžení a diskvalifikácii a o opatreniach na zvýšenie účinnosti reštrukturalizačných, konkurzných a oddlžovacích konaní a o zmene smernice (EÚ) 2017/1132, inštitút preventívnej reštrukturalizácie.

Pandemické opatrenia sa dotkli v celom spektre podnikateľskej sféry, pretože podnikateľom sa výrazne zasiahlo do ústavného práva podnikat', napr. uložením povinnosti zatvoriť obchody, reštaurácie a pod. Samozrejme, že štát prijímal aj zákony na zlepšenie podnikateľského prostredia³⁵ a poskytoval mnohé finančné kompenzácie.

Na podnikateľské prostredie negatívne dopadli aj mnohé opatrenia, ktoré sa týkali obmedzenia pohybu obyvateľstva, ako napr. na cestovné kancelárie. V dôsledku pandémie bol zmenený zákon č. 170/2018 Z. z. o zájazdoch, spojených službách cestovného ruchu, niektorých podmienkach podnikania v cestovnom ruchu a o zmene a doplnení niektorých zákonov.³⁶ Zmeny sa týkali práv cestujúceho voči cestovnej kancelárii, ktoré museli za stanovených podmienok navrhnuť zmenu zmluvy alebo náhradný zájazd.³⁷

Vykonaná novelizácia podstúpila test ústavnosti na základe individuálnej sťažnosti cestovnej kancelárie v spore o vrátenie zaplatenej ceny zájazdu po odstúpení od zmluvy pred účinnosťou vykonanej novelizácie zákona o zájazdoch, potom čo v odvolacom konaní krajský súd dospel k záveru, že § 33a zákona o zájazdoch je bezpochyby v rozpore s právom únie, a preto ju neaplikoval. *Ústavný súd po preskúmaní citovaných ustanovení zákona o zájazdoch dopadajúcich na skutkovú situáciu sťažovateľky konštatuje, že novela zákona o zájazdoch podstatným spôsobom modifikovala právne účinky odstúpenia od uzavretej zmluvy o zájazde, čím retroaktívne zasiahla do právneho postavenia žalobkyne, ako aj sťažovateľky tým, že právnenému úkonu odstúpenia od zmluvy uskutočnenému pred prijatím novely (účinnnej od 29. mája 2020) pripísala rozdielne hmotnoprávne účinky, teda so spätnou účinnosťou upravila už zaniknutý zmluvný vzťah medzi stranami, ktorý bol v prípade sťažovateľky ukončený*

³⁴ Citovaný zákon zrušil čl. I. zákona č. 421/2020 Z. z. o dočasnej ochrane podnikateľov vo finančných ťažkostiach a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

³⁵ Napr. zákon č. 198/2020 Z. z., ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v súvislosti so zlepšovaním podnikateľského prostredia zasiahnutým opatreniami na zamedzenie šírenia nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19.

³⁶ Ide o zákon č. 136/2020 Z. z.

³⁷ Podľa § 33a zákona č. 136/2020 Z. z.: „Ak v dôsledku mimoriadnej situácie z dôvodu ochorenia COVID-19 v Slovenskej republike alebo obdobnej situácie v cieľovom mieste alebo v ktoromkoľvek mieste trasy zájazdu nie je možné poskytnúť cestujúcemu základné znaky služieb cestovného ruchu podľa zmluvy o zájazde, je cestovná kancelária oprávnená cestujúcemu a) navrhnuť zmenu zmluvy o zájazde alebo b) zaslať oznámenie o náhradnom zájazde, ak cestujúci neprijme navrhnutú zmenu zmluvy o zájazde podľa písmena a).“ Citovaný zákon zároveň stanovil podmienky, za ktorých je cestujúci oprávnený odmietnuť náhradný zájazd a požadovať už zaplatenú sumu.

odstúpením od zmluvy o zájazde ešte pred nadobudnutím účinnosti novely. Predmetná právna úprava novely, podľa názoru II. senátu ústavného súdu vykazuje všetky znaky pravej retroaktivity“. Ústavný súd medzi iným konštatoval, že „pomoc“ jednostranne pomáha a chráni podnikateľské subjekty v cestovnom ruchu na úkor cestujúcich – spotrebiteľov ako „slabšej“ zmluvnej strany, a to za situácie, že tieto podnikateľské subjekty sú zároveň obligatórne poistené.³⁸

Quasi žalobou proti štátu bolo uplatňovanie nárokov obchodnej spoločnosti s ručením obmedzeným, ktorá prevádzkovala fitnees centra, ktoré muselo byť zavreté na základe opatrenia Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky zdravotníctva č. OLP/4083/2020 z 19. mája 2020 v období od 20. mája 2020 do 2. júna 2020. Žalobkyňa žiadala ústavnou sťažnosťou vyslovenie porušenie jej základných práv a požadovala primerané zadostučinenie vo výške 10.000 eur proti Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky. Sťažovateľka zároveň spochybňovala právomoc úradu verejného zdravotníctva podľa § 48 ods. 4 písm. e) zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia argumentovala tým, že napadnuté opatrenie nie je hybridný právny akt, pretože neobsahuje žiadne prvky individuálneho právneho aktu. Sťažovateľka tvrdila, že v dôsledku porušenia zákazu diskriminácie a príkazu na ukladanie povinnosti v spojitosti s právom na ochranu vlastníctva (resp. právom na pokojné užívanie majetku) a právom slobodne podnikat' utrpela nemajetkovú ujmu z dôvodu úzkosti a frustrácie pri každodennom riadení svojho podnikania v sume 10 000 eur.

Vzhľadom na to, že napadnuté opatrenie úradu verejného zdravotníctva nebolo zrušené ako nezákonné, sťažovateľka nemôže podať ani žalobu o náhradu škody podľa zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Ústavný súd SR sa nestotožnil s argumentáciou sťažovateľky. *Ústavný súd uzatvára, že aj na prípad sťažovateľky je plne aplikovateľný jeho názor opakovane vyjadrený vo viacerých už uvádzaných rozhodnutiach, v zmysle ktorého osoba priamo dotknutá opatrením úradu verejného zdravotníctva vydaným na predchádzanie chorobám a pri ohrození verejného zdravia je oprávnená napadnúť toto opatrenie všeobecnou správnu žalobou, a preto sa tu uplatňuje prednostná právomoc všeobecného súdu oproti (subsidiárnej) právomoci ústavného súdu rozhodnúť o ochrane základných práv dotknutej osoby v konaní o ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ústavy (toto ustanovenie je pre ústavný súd v súlade s čl. 2 ods. 2 ústavy neopomenuteľné a záväzné). Taký*

---

³⁸ Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 03.02.2022, sp. zn. II. ÚS 49/2022.

model (prieskum v správnom súdnictve a až následný prieskum rozhodnutia všeobecného súdu ústavným súdom v konaní o ústavnej sťažnosti) predstavuje vyšší štandard ochrany základných práv než jednoinštančné konanie pred ústavným súdom.³⁹ Fitnees centrá si uplatňovali svoje práva aj na Európskom súde pre ľudské práva.⁴⁰

Štát si uvedomoval možné následky svojich opatrení a snažil sa vyhnúť prípadnej zodpovednosti za škodu Takto napr. v § 58 ods. 5 zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 286/2020 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, vylúčil právo na náhradu škody a ušlého zisku z dôvodu vykonávania opatrení podľa zákona o ochrane verejného zdravia, ktoré sa týkajú neurčitého počtu osôb (ďalej len „proti epidemickej opatrenia“).

Okrem toho zákon č. 286/2020 Z. z. neobsahoval prechodné ustanovenia, na základe ktorých by sa dalo usúdiť, či sa vylúčenie zodpovednosti štátu za škodu vzťahuje aj na proti epidemickej opatrenia prijaté pred jeho účinnosťou, t. j. či vylúčenie zodpovednosti za škodu má pôsobiť retroaktívne aj vo vzťahu k opatreniam prijímaným na jar 2020 počas „prvej vlny“ pandémie ochorenia COVID-19. Toto ustanovenie napadla prezidentka SR na ústavnom súde, ktorý prijal je návrh na konanie o súlade s Ústavou SR a súčasne pozastavil jeho účinnosť.⁴¹ Aj v tomto prípade, na škodu veci, nedošlo k meritórnemu rozhodnutiu, pretože došlo k zmene zákona.⁴² V dôsledku zmeny napadnutého ustanovenia ústavný súd konanie zastavil.⁴³

V pandemickom období akcelerovala aj otázka zodpovednosti štátu za vzniknuté škody aj keď právna úprava v zákone č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu pri výkone verejnej

---

³⁹ Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 07.06.2021, sp. zn. IV. ÚS 301/2021.

⁴⁰ Podľa správy o činnosti zástupcu Slovenskej republiky pred Európskym súdom pre ľudské práva za rok 2022: „Súd v roku 2022 rozhodol tiež o viacerých sťažnostiach týkajúcich sa opatrení proti šíreniu ochorenia COVID-19. Päť sťažností majiteľov fitnesscentier, ktoré boli od marca do júna 2020 zatvorené z dôvodu protipandemických opatrení prijatých Úradom verejného zdravotníctva Slovenskej republiky, Súd rozhodnutím *Toromag, s. r. o. a ďalšie 4 sťažnosti proti Slovenskej republike z 28. júna 2022 odmietol pre zneužívajúci charakter týchto sťažností. Stotožnil sa s argumentáciou vlády, poukazujúcu na skutočnosť, že sťažovatelia neinformovali Súd o tom, že podali ústavné sťažnosti, ani o tom, že čerpali štátnu pomoc.*“ Dostupné na internete: <https://www.justice.gov.sk/dokumenty/2023/04/sprava-o-cinnosti-2022.pdf>.

⁴¹ Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 04.11.2020, sp. zn. PL. ÚS 27/2020.

⁴² Ide o zákon č. 220/2021 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Týmto zákonom bola nahradená pôvodná právna úprava § 58 ods. 5 zákona o ochrane verejného zdravia novou právnou úpravou takto: „Právo na náhradu škody a ušlého zisku z dôvodu vykonávania opatrení osobami, ktorým sú uložené, podľa tohto zákona a na jeho základe, ktoré sa týkajú neurčitého počtu osôb, je vylúčené; tým nie je dotknuté právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom podľa osobitného predpisu, 67a) ani právo na primeranú náhradu za vyvlastnenie alebo nútené obmedzenie vlastníckeho práva.“

⁴³ Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 30.06.2021, sp. zn. PL. ÚS 27/2020.

moci a o zmene niektorých zákonov to explicitne vylučuje. Za nezákonné rozhodnutie tento zákon nepovažuje výsledok postupu Národnej rady Slovenskej republiky pri výkone jej pôsobnosti podľa č. 86 písm. a) a d) Ústavy Slovenskej republiky.⁴⁴

Žaloby o náhradu škody boli podávané aj v iných štátoch, ktoré boli vo väčšine prípadov zamietnuté.⁴⁵ Prelomovým rozhodnutím v novej zodpovednosti štátu za opatrenia počas pandémie predstavuje rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR v konaní, v ktorom obchodná spoločnosť s ručením obmedzeným žalovala Českú republiku- Ministerstvo vnútra o náhradu škody vo výške 1 139 123 Kč vo forme ušlého zisku s príslušenstvom, ktorá jej mala vzniknúť v dôsledku konkrétnych opatrení, ktorými bol obmedzený a neskôr zakázaný predaj, ktorý sa vzťahoval aj na jej prevádzku.

Náhrada škody bola uplatnená podľa § 36 krízového zákona.⁴⁶ Najvyšší súd ČR medzi iným konštatoval: „*Nesprávne sú rovnako úvahy odvolacieho súdu v tom smere, že štát nenesie zodpovednosť za ujmu spôsobenú krízovými opatreniami, ktoré sú svojou povahou produktom legislatívnej činnosti. Predovšetkým je potrebné poukázať na to, že za ujmu spôsobenú normatívnymi aktmi so všeobecnou platnosťou štát nezodpovedá len v režime zákona č. 82/1998 Sb. Záver o tom, že štát nezodpovedá za ujmu spôsobenú legislatívnou činnosťou alebo jej absenciou, ale neplatí bezvýnimčne. V pomeroch žalobkyne došlo vydaním krízových opatrení k obmedzeniu, či zákazu maloobchodného predaje, čím mal žalobkyni ujsť zisk. Z povahy týchto opatrení vyplýva, že ich účinky nastali okamžikom, ktorý je v každom jednotlivom krízovom opatrení uvedený. Od neho získali dané opatrenia potenciál spôsobiť žalobkyni škodu. Tento okamžik je preto nutné považovať za okamžik vykonania krízových opatrení v zmysle § 36 odst. 1 krízového zákona*“⁴⁷.

Uplatňovanie práva na náhradu škody sa týkalo celého spektra zásahov štátu do základných práv a slobôd pri ochrane verejného zdravia, napr. aj sudcom, ktorému Súdna rada Slovenskej republiky dočasne pozastavila výkon funkcie z dôvodu, že počas súdnych pojednávaní odmietol nosiť ochrannú tvárovú masku (rúško alebo respirátor). Pozastavenie trvalo šesť mesiacov a pre sudcu znamenalo zníženie platu počas tohto obdobia o 20 %.

---

⁴⁴ Ide o zákonodarnú činnosť a vyslovovanie súhlasu s určenými medzinárodnými zmluvami.

⁴⁵ Dostupné z: https://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-in/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=pm&pm_nummer=0102/23; resp. na <https://www.zeit.de/gesundheit/2023-06/ischgl-coronavirus-klage-oberster-gerichtshof-urteil>.

⁴⁶ Podľa § 36 krízového zákona štát je povinný nahradiť škodu právnickým a fyzickým osobám, ktorá vznikne v príčinnej súvislosti s krízovými opatreniami a cvičeniami (§ 39 ods. 5) vykonávanými podľa tohto zákona. Tejto zodpovednosti sa môže štát zbaviť len vtedy, pokiaľ sa preukáže, že poškodený si spôsobil škodu sám.

⁴⁷ Rozsudok Najvyššieho súdu ČR zo dňa 31.08.2023, sp. zn. 30Cdo/63/2023.

Dotknutý sudca podal sťažnosť na Európsky súd pre ľudské práva a sťažoval na porušenie viacerých ustanovení Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.⁴⁸

Záver

Pandemické obdobie bolo veľkou školou pre celú spoločnosť. Štát stál pred problémom ako riadiť spoločnosť počas krízového režimu, ktorý bol vyvolaný ohrozením zdravia obyvateľstva. Všetky opatrenia štátu prostredníctvom orgánov verejnej moci a iných jeho orgánov museli mať právny základ a museli mať určitú právnu formu. V zásade všetky najdôležitejšie druhy opatrení prešli testom ústavnosti a niektoré z nich boli aj predmetom súdnych konaní pred európskymi súdmi.

V jednej kapitole nie je možné zaoberať sa celým komplexom právnych zásahov štátu počas epidémie. Cieľom kapitoly bolo poukázať na tie najrelevantnejšie, predovšetkým tie ktoré sa primárne týkali vyhlásenia mimoriadnej situácie a núdzového stavu, prípadne ich predlžovania, a to na teste ústavnosti, na vybranej judikatúre ústavného súdu. Sekundárne sa kapitola venuje právnej povahe tých opatrení, ktorými sa zasiahlo do základných práv a slobôd, tiež z pohľadu ich ústavnej udržateľnosti, ako aj možnými nárokmi na náhradu škody tých osôb, do práv ktorých bolo zasiahnuté. Právne aspekty príbehu pandémie, ako to vidíme z najnovších informácií, nie sú ešte ukončené.⁴⁹

Zoznam bibliografických odkazov

DRGONEC, J.: Podmienky a právny účinok vyhlásenia núdzového stavu. In: *Justičná revue*, roč. 64, 2021, č. 1, s. 81-85. ISSN 1335-6461.

ĎURICA, M.: Vyvažovanie záujmov veriteľov a dlžníkov pri pandemickej a nepandemickej ochrane dlžníkov. In: *Justičná revue*, roč. 74, 2022, č. 1, s. 20-31. ISSN 1335-6461.

---

⁴⁸ Podľa správy o činnosti zástupcu Slovenskej republiky pred Európskym súdom pre ľudské práva za rok 2022: „Súd rozhodnutím zo 6. decembra 2022 odmietol aj sťažnosť Mil'an proti Slovenskej republike v časti, ktorá bola rovnaká ako v prípade *Lörinc a ďalší*. V časti, ktorá sa týkala skutočnosti, že sťažovateľovi bol na 6 mesiacov pozastavený výkon funkcie sudcu z dôvodu, že počas súdnych pojednávaní odmietol nosiť ochranné tvárové rúško, Súd konštatoval, že sťažovateľ namietal porušenie práva na prácu, ktoré nie je zaručené Dohovorom, avšak aj za predpokladu, že sa chcel dovolávať článku 1 Protokolu č. 1 z dôvodu dočasného zníženia platu, neboli vyčerpané vnútroštátne prostriedky nápravy.“ Dostupné na: <https://www.justice.gov.sk/dokumenty/2023/04/sprava-o-cinnosti-2022.pdf>.

⁴⁹ Okresný súd Prešov priznal Rozsudkom zo dňa 06.11.2023, sp. zn. 18C 96/2022 právo náhradu nemajetkovej ujmy žiačke základnej školy z toho dôvodu, že počas pandémie škola zvolila dištančné vzdelávanie on line formou, pričom žiačka nemala pripojenie na káblový internet. Súd zároveň v rozsudku vyslovil, že žalovaná – Slovenská republika – Ministerstvo školstva, vedy výskumu a športu SR porušila zásadu rovnakého zaobchádzania a dopustilo sa diskriminácie žiačky v prístupe ku vzdelaniu a informáciám.

MLKVÁ ILLÝOVÁ, Z.: O magickom svete práva a vláde nad časom. In: *Bulletin slovenskej advokácie*, roč. 28, 2022, č. 3, s. 23-26. ISSN 1335-1079.

CHARAKTERISTICKÉ ZNAKY PLATNEJ PRÁVNEJ ÚPRAVY DEDIČSKÉHO PRÁVA V SLOVENSKEJ REPUBLIKE¹

CHARACTERISTIC FEATURES OF LEGAL REGULATION OF INHERITANCE IN SLOVAK REPUBLIC

Daniela Gandžalová² - Juraj Takáč³

Abstrakt

V kapitole poukazujeme na typické znaky súčasnej právnej úpravy dedenia v SR, vnímajúc zvýšený záujem verejnosti o túto oblasť právnej úpravy v súvislosti s ochorením COVID-19, ktoré bolo sprevádzané v mnohých prípadoch aj úmrtím fyzických osôb, čo je z hľadiska práva dôležitou objektívnou právnou skutočnosťou, s ktorou právo spája významné právne dôsledky.

Kľúčové slová

dedenie, dedičské právo, dedič, dedičstvo, konanie o dedičstve.

Abstract

In the chapter, we point out the typical features of the current legal regulation of inheritance in the Slovak Republic, perceiving the increased interest of the public in this area of legal regulation regarding to COVID-19 disease, which was in many cases accompanied by death, as an important objective legal fact to which the law connects specific legal consequences.

Keywords

succession, inheritance law, heir, succession proceedings.

Úvod

Smrťou zaniká spôsobilosť fyzickej osoby mať práva a povinnosti. Fyzická osoba prestáva byť právnym subjektom. Osudy práv a povinností, ktoré sa dovtedy na zomretú osobu viazali, nie sú rovnaké. Ich ďalšia existencia alebo zánik, prípadne ich transformácia alebo modifikácia bude závisieť od povahy týchto práv a povinností a od spôsobu, ako a z akých dôvodov boli na zomretého viazané. Aký bude ďalší osud práv a povinností, ktoré sa viazali na zomretú osobu, čo bude predmetom dedenia, kto bude dedičom, z akých právnych dôvodov sa dedí, ako prebieha konanie o dedičstve a mnohé ďalšie otázky, súvisiace s úmrtím človeka, sa totiž stávali v súvislosti s ochorením COVID-19 (ktoré v mnohých prípadoch končilo bohužiaľ

---

¹ Táto kapitola bola spracovaná v rámci riešenia výskumného projektu VEGA č. 1/0472/21 s názvom „Prierezová analýza mimoriadnych intervenčných zásahov štátu a ich aplikácie v období krízy spôsobenej ochorením COVID-19 na súkromnoprávne vzťahy v Slovenskej republike“.

² prof. JUDr. Daniela Gandžalová, PhD., Katedra občianskeho a pracovného práva, Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, daniela.gandzalova@umb.sk

³ doc. JUDr. Juraj Takáč, PhD., Katedra občianskeho a pracovného práva, Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, juraj.takac@umb.sk

až smrťou) stále aktuálnejšími. Pandémia ochorenia COVID-19 na Slovensku bola súčasťou celosvetovej pandémie ochorenia COVID-19, a na následky tohto ochorenia zomrelo u nás asi 20.859 ľudí.

V ďalšom texte sa snažíme poukázať na dôležité právne následky, ktoré so smrťou fyzickej osoby súvisia, poukázať na typické znaky súčasnej právnej úpravy dedenia v SR, vnímajúc zvýšený záujem verejnosti o túto oblasť právnej úpravy v súvislosti s ochorením COVID-19, a poskytnúť odpovede na najbežnejšie otázky, ktoré v súvislosti so smrťou osoby vystanú. Smrť fyzickej osoby je totiž významnou objektívnou právnou skutočnosťou, s ktorou právo spája dôležité právne následky.

Dedenie

Dedenie v súčasnej platnej právnej úprave vykazuje v porovnaní s viacerými zahraničnými právnymi úpravami svoje charakteristické črty. V prvom rade dedič vstupuje do všetkých práv a povinností, ktoré nezanikli poručiteľovou smrťou, a nie je pri nich ustanovený osobitný režim právneho nástupníctva. Systém dedičskej postupnosti, pri ktorom dedič nadobúda dedičstvo okamihom poručiteľovej smrti, sa označuje ako delačný systém (dedičstvo nadobúdajú dedičia priamo faktom smrti poručiteľa – *ipso iure*).⁴

Dnes dedenie v našom občianskom práve spočíva na princípe prechodu majetku, majetkových práv a povinností poručiteľa na jeho právnych nástupcov priamo zo zákona (*ex lege*) už okamihom smrti poručiteľa. Majetok poručiteľa prechádza na dedičov v momente smrti poručiteľa. Týmto okamihom dedič vstupuje do všetkých práv a povinností, ktoré nezanikli poručiteľovou smrťou a nie je pri nich ustanovený osobitný režim právneho nástupníctva. Ak bol poručiteľ vyhlásený za mŕtveho, deň uvedený v súdnom rozhodnutí ako deň smrti (deň, ktorý neprežil) je rozhodujúci pre nadobudnutie dedičstva. K prechodu nie je potrebný žiadny právny akt zo strany dediča (prijatie dedičstva). Takýto systém dedičskej postupnosti sa označuje ako delačný systém (dedičstvo nadobúdajú dedičia priamo faktom smrti poručiteľa). Naproti tomu podľa adičného systému sa subjekty stávajú dedičmi až prejavom vôle, že dedičstvo prijímajú.⁵

V našom dedičskom práve sa uplatňuje delačný systém. Princíp rovnosti subjektov v oblasti súkromného práva, podľa ktorého žiadne právo nemôže jeden subjekt vnútiť druhému

---

⁴ Právo platné na Slovensku bolo vždy založené na konštrukcii nadobúdania dedičstva smrťou poručiteľa – *ipso iure*, t. j. na nadobudnutie dedičstva nebolo treba osobitné prihlásenie, stačilo, ak dedič dedičstvo neodmietol.

⁵ KNAPP, V. – PLANK, K.: *Československé občianske právo. 1. sv. – obecná časť*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1973, s. 526.

subjektu proti jeho vôli však vyžaduje, aby aj dedič mal možnosť slobodne sa rozhodnúť, či dedičstvo chce nadobudnúť, a teda či vôbec chce byť dedičom. Dedičovi takúto možnosť poskytuje Občiansky zákonník tým, že mu priznáva právo odmietnuť dedičstvo (§ 463 OZ). Právne následky odmietnutia dedičstva potom nastávajú *ex tunc*, teda od okamihu poručiteľovej smrti. To znamená, že dedič, hoci bol za dediča povolaný, sa nestáva dedičom, lebo ním odmietol byť, a preto, aj keď mu vzniklo subjektívne dedičské právo, na základe ktorého by mohol dediť, nededí.

Aj keď platný Občiansky zákonník vychádza pri úprave dedičského práva zo základnej zásady, že dedičstvo prechádza na dediča *ipso iure*, t. j. okamihom poručiteľovej smrti, napriek tomu zachováva princíp úradnej ingerencie pri nadobudnutí dedičstva. Zachovanie úradnej ingerencie pri nadobúdaní dedičstva je odôvodnené požiadavkou právnej istoty pri zmene vlastníckych vzťahov alebo iných oprávnení v dôsledku smrti, ale aj právnej istoty, ak je viac dedičov, a tiež záujmom o čo najúplnejšie zistenie rozsahu majetku a práv patriacich do dedičstva, aby nedochádzalo k ohrozeniu práv tretích osôb, a to predovšetkým veriteľov. V týchto súvislostiach je potrebné vidieť potrebu úradného potvrdenia o tom, kto nadobudol dedičstvo a v akom rozsahu.

Vydávanie rozhodnutí v zmysle potvrdenia o nadobudnutí dedičstva patrí od 1. 1. 1993 do právomoci súdu. Pred týmto dňom prejednávane a rozhodovanie v dedičských veciach prináležalo štátnym notárstvám, ale zákonom č. 263/1992 Zb. bolo opäť zverené súdom (ako pred rokom 1955). Vzhľadom na uvedené podstata úradnej ingerencie spočíva v tom, že nadobudnutie dedičstva je obligatórne spojené s konaním a rozhodnutím príslušného štátneho orgánu, a to súdu. Súd poverí notára, aby ako súdny komisár reálne uskutočnil prejednanie dedičstva a rozhodol v dedičskom konaní, pričom všetky rozhodnutia a úkony notára, v ktorých koná ako súdny komisár, sa považujú za úkony súdu prvej inštancie, ktorý notára ako súdneho komisára poveril.

Úradná ingerencia sa týka všetkých prípadov úmrtia fyzickej osoby, bez ohľadu na rozsah zanechaného majetku, osobu dediča či dedičský titul.

V konaní o dedičstve ide najmä o to, aby sa zistil majetok, ktorý zostal po poručiteľovi, a aby sa zistili prípadné pohľadávky a dlhy poručiteľa. Ďalej ide o to, aby sa zistilo, kto sú dedičia, či chcú byť dedičmi, teda či dedičstvo neodmietajú, či sú dedičia spôsobilí, či nedošlo k vydedeniu dediča, a tiež či poručiteľ nezanechal závet. Pri dlhoch poručiteľa ide o zistenie jeho veriteľov a spôsobu, akým dedičia uspokojia pohľadávky veriteľov. Dedičia v rámci tohto konania uplatňujú svoje dedičské právo, ktoré súd skúma, a postupujú nasledovne:

- a) Ak je len jeden dedič a dedičstvo neodmietne, súd mu potvrdí, že dedičstvo nadobudol (§ 481). Toto potvrdenie má deklaratórny význam. Potvrdzuje tým právo, ktoré vzniklo už okamihom smrti poručiteľa.
- b) Ak je dedičov viac a dohodnú sa medzi sebou o vyporiadaní dedičstva, t. j. konkrétne sa dohodnú, ktorá vec či súbor vecí z dedičstva komu pripadne, resp. že zostanú spoluvlastníkmi, a ako sa medzi nich rozdelia aktíva a pasíva, súd dohodu schváli, ak neodporuje zákonu alebo dobrým mravom (§ 482).
- c) Ak je dedičov viac a nedohodnú sa o vyporiadaní medzi sebou, alebo súd ich dohodu neschváli, súd potvrdí nadobudnutie dedičstva podľa dedičských podielov tým dedičom, ktorých dedičské právo bolo preukázané.
- d) Súd (súdny komisár) vykoná vyporiadanie medzi dedičmi a rozhodne o tom, čo ktorý z dedičstva nadobudol.⁶
- e) Súd (súdny komisár) potvrdí, že dedičstvo, ktoré nenadobudol žiaden dedič, pripadlo štátu (§ 462 OZ). Štát nadobúda dedičstvo nie z titulu dedenia, ale pripadne mu ako odúmrt'.
- f) Ak poručiteľ zanechal nepatrný majetok, môže ho súd vydať tomu, kto sa postaral o pohreb, a konanie o dedičstve zastaví (§ 188 CMP).

Prejednanie dedičstva podľa ustanovení § 158 a nasl. CMP prichádza do úvahy iba pri naplnení hmotnoprávných predpokladov pre dedenie. Tie vyplývajú z právnej úpravy obsiahnutej v ustanoveniach § 460 a nasledujúcich Občianskeho zákonníka.⁷

Podľa týchto ustanovení dedičstvo sa nadobúda smrťou poručiteľa. Aby teda vôbec prichádzal do úvahy procesný postup, základným predpokladom je smrť poručiteľa. Smrťou poručiteľa dochádza k prechodu práv a povinností na právnych nástupcov (dedičov) ako

---

⁶ Súd pri vyporiadaní dedičov postupuje záväzne podľa pravidiel, ktoré sú vymedzené v § 484 Občianskeho zákonníka:

- Potvrdí nadobudnutie dedičstva podľa dedičských podielov.
- Dedičovi do jeho podielu pri dedení zo zákona započíta (tzv. kolácia) to, čo za života poručiteľa od neho bezplatne dostal, pokiaľ nešlo o obvyklé darovanie. Ak však nededí niektoré dieťa (pretože odmietlo dedičstvo, nemá dedičskú spôsobilosť, je vydedené, jeho pobyt nie je známy, neprežilo poručiteľa) a dedia jeho deti (teda poručiteľovi vnuci, prípadne pravnuci), započíta sa im (vnkom, pravnukom) do podielu to, čo bezplatne dostal od poručiteľa jeho predok. Zmysel tohto ustanovenia (§ 484) tkvie v tom, aby nedochádzalo k neopodstatnenému zvýhodneniu takých dedičov, ktorých rodičia, prípadne prarodičia boli poručiteľom obdarovaní mimo rámca obvyklého darovania. Pri dedení zo závetu treba započítanie urobiť len vtedy, ak dal na to poručiteľ prikaz, alebo ak by obdarovaný dedič bol neodôvodnene zvýhodnený oproti neopomenuteľným dedičom (§ 484).

- Pri rozdelení dedičstva sa prihliada na možnosti účelného využitia vecí. Z toho dôvodu môže jednotlivé veci alebo aj celé dedičstvo prevziať jeden z dedičov. Dedičské práva ostatných dedičov sa uspokojia buď v peniazoch, alebo zo zvyšujúceho dedičstva, pričom sa vezme zreteľ na dlhy prevzaté jednotlivými dedičmi.

⁷ CIRÁK, J. a kol.: *Dedičské právo*. Šamorín : Vydavateľstvo Heuréka, 2009, s. 59 a nasl. Rovnako LAZAR, J. a kol.: *Občianske právo hmotné*. Bratislava : Iura Edition, 2010, s. 602 a nasl. Rovnako VOJČÍK, P.: *Občianske právo hmotné II*. Košice : Vydavateľstvo PF UPJŠ v Košiciach, 2006, s. 261 a nasl.

dôsledok právnej skutočnosti, ktorou je smrť fyzickej osoby (poručiteľa).⁸ Zo zákona vyplýva, že účinky dedenia nastávajú ku dňu smrti poručiteľa a bez zreteľa na vôľu dedičov, hoci tieto účinky môže dedič odvrátiť tým, že dedičstvo odmietne.

Základom právnej úpravy dedenia je univerzálna sukcesia, ktorej dôsledkom je, že dedičia vstupujú do všetkých práv a povinností poručiteľa, ktoré podľa zákona zanikajú smrťou poručiteľa.⁹

Ďalším dôležitým predpokladom dedenia je existencia dedičstva (majetku poručiteľa). Pod dedičstvom je teda treba rozumieť majetkové práva a povinnosti, ktoré pôvodne patrili poručiteľovi, a to vrátane dlhov poručiteľa, ktoré sú základom pre určenie všeobecnej hodnoty majetku poručiteľa, výšky dlhov, ktoré vyústia do čistej hodnoty dedičstva alebo k jeho predĺženiu. Od toho je závislý aj ďalší možný postup pre vyporiadanie dedičstva, ako bolo uvedené vyššie.¹⁰ Ak by zomrela fyzická osoba, ktorá nezanechala žiadny majetok, tak k dedeniu nemôže dôjsť, a súd konanie o dedičstve zastaví. Ak poručiteľ zanechal iba majetok nepatrnej hodnoty, môže ho súd vydať tomu, kto sa postaral o pohreb, a tak isto konanie zastaví (§ 187 a 188 CMP).

Nevyhnutným predpokladom dedenia je aj existencia spôsobilého dediča, resp. dedičov. Tento predpoklad znamená, že je tu dedič, ktorý je povolaný dediť (či už na základe závetu alebo na základe zákona), a nie je dedičsky nespôsobilý. Dedič sa predovšetkým musí dožiť

---

⁸ Pod smrťou poručiteľa – fyzickej osoby – rozumieme existenciu smrti v právnom slova zmysle. Z ustanovenia § 7 ods. 2 OZ vyplýva, že smrť sa preukazuje predpísaným spôsobom. Bezprostredným podnetom pre začatie konania o prejednaní dedičstva je spravidla oznámenie matriky o tom, že došlo k smrti fyzickej osoby. Smrť fyzickej osoby sa konštatuje spôsobom upraveným v zákone č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti.

⁹ Od univerzálnej sukcesie, ku ktorej dochádza dedením, je potrebné odlišovať stav, ak práva a povinnosti prechádzajú na osoby, ktoré sú inak dedičmi, avšak práva a povinnosti na nich prechádzajú na základe osobitnej právnej úpravy. Takéto práva nemožno považovať za majetok patriaci do dedičstva. Napr. V prípade smrti zamestnanca (§ 35 Zákonníka práce) mzdové nároky z pracovného pomeru postupne až do výšky štvornásobku jeho priemerného mesačného zárobku pripadnú priamo na jeho manžela, deti a rodičov, ak s ním žili v čase smrti v domácnosti. Predmetom dedičstva sa stanú, iba ak takýchto osôb niet. Predmetom dedenia však nemôžu byť ani majetkové a iné práva, ku ktorých zániku dochádza smrťou poručiteľa. Takými právami sú napr. právo na bolestné, sťaženie spoločenského uplatnenia (§ 579 OZ), základné práva a slobody, resp. majetkové práva vyplývajúce z porušenia týchto práv (viď CIRÁK, J. a kol.: *Dedičské právo*. Šamorín : Vydavateľstvo Heuréka, 2009, s. 53 a nasl.; rovnako LAZAR, J.: *Občianske právo hmotné*. Bratislava : Iura Edition, 2010, s. 599 a nasl.; rovnako VOJČÍK, P.: *Občianske právo hmotné II*. Košice : Vydavateľstvo UPJŠ v Košiciach, 2006, s. 260 a nasl.; rovnako KRAJČO, J.: *Konanie o dedičstve (cezhraničné dedenie)*. Bratislava : Eurounion, 2016, s. 55). Ak zomrie poručiteľ, ktorý pôsobil v spoločnosti s ručením obmedzeným, vo verejnej obchodnej spoločnosti, komanditnej spoločnosti, s výnimkou akciovej spoločnosti, je predmetom dedenia ich obchodný podiel v týchto spoločnostiach, resp. vyrovnávací podiel. Podrobnejšie vo vzťahu k jednotlivým obchodným spoločnostiam v súvislosti s majetkom poručiteľa (dedičstva) ako predpokladom dedenia pozri ich právnu úpravu v Obchodnom zákonníku, najmä § 88, 91, 61, 116, 150, 114. Predmetom dedičstva môže byť aj podnik, resp. jeho časť (§ 5 a nasl. OBZ).

¹⁰ Opomenutím prejednať majetok poručiteľa v dedičskom konaní nebráni podaniu určovacej zálohy, v ktorej sa bude navrhovateľ domáhať určenia, že ku dňu smrti bol poručiteľ vlastníkom určitej veci. Výsledok takéhoto konania je dôvodom na konanie o novoobjavenom majetku (viď bližšie R NS ČR 22 Cdo 97/2005, 22 Cdo 1977/2001).

smrti svojho poručiteľa. Dedičská nespôsobilosť však prichádza do úvahy iba u fyzickej osoby ako dediča. Dedičskú spôsobilosť fyzickej osoby treba odlíšiť od spôsobilosti mať práva a povinnosti, a aj od spôsobilosti na právne úkony. Dediť môže každá fyzická osoba, ktorá má spôsobilosť mať práva a povinnosti, ako to vyplýva z § 7. Najmä pre dedičské právo je dôležité pripomenúť, že túto spôsobilosť má aj počaté dieťa, ak sa narodí živé. Ak by dedič nemal spôsobilosť na právne úkony, nie je to na prekážku toho, aby dedil. V konaní o dedičstvo bude zastúpený svojím zákonným zástupcom alebo kolíznym opatrovníkom. Právnická osoba môže byť dedičom za podmienky, že v čase smrti poručiteľa právne ako subjekt existuje.

Predpokladom dedenia je ďalej existencia právneho dôvodu dedenia. Dedičským právnymi titulmi (dôvodmi dedenia), ktoré určujú, na koho dedičstvo prechádza, sú buď zákon, existencia určitého príbuzenského alebo obdobného blízkeho osobného vzťahu určená zákonom, alebo jednostranný právny úkon poručiteľa pre prípad smrti, čiže závet. Dedičské právo pripúšťa aj dedenie súčasne z oboch titulov dedenia.¹¹

Za posledný predpoklad dedenia je možné považovať i nevyužitie práva odmietnuť dedičstvo podľa § 463 a nasl. OZ, a to v tom zmysle, že ak by boli splnené i všetky predchádzajúce predpoklady, ale dedič by dedičstvo odmietol, k dedeniu by nedošlo. Odmietnutie dedičstva je jednostranný právny úkon dediča adresovaný súdu (resp. notárovi ako súdnemu komisárovi), ktorý prejednáva dedičstvo, ktorým vyhlasuje, že dedičstvo odmieta. O možnosti odmietnuť dedičstvo má súd (súdny komisár) povinnosť upovedomiť dediča v zmysle § 189 CMP.¹²

Funkcie dedičského práva

Dedičské právo v objektívnom zmysle zabezpečuje zmenu v subjektoch majetkových práv a povinností po smrti fyzickej osoby. Napomáha tak zachovaniu majetkových hodnôt zomretého pre jeho nástupcov, predovšetkým pre jeho rodinu.

---

¹¹ Dôvody, z ktorých sa povolávali dedičia alebo z ktorých sa určitým osobám dedenie ponúkalo, poznalo už rímske právo. Boli to dva základné dôvody povolávania dedičov: závet (*testamentum*) a zákon. Podľa toho sa rozoznávalo dedenie zo závetu (*vocatio ex testamento*), a ak nebolo závetu, tak dedenie zo zákona (*vocatio ab intestato*). Pričom platilo, že dedenie ako univerzálna sukcesia sa v konkrétnom prípade muselo zakladať len na jednom dôvode na rozdiel od našej súčasnej právnej úpravy, platilo teda, že: po nikom nemožno dediť sčasti na základe závetu a sčasti na základe zákona (*nemo pro parte testatus, pro parte intestatus decedere potest* – ust. Inst. 2, 4, 5), vid' REBRO, K.: *Rímske právo*, Bratislava : Obzor, 1980, s. 247; tiež TUROŠÍK, M.: *Roman Law*. Banská Bystrica : UMB, 2013.

¹² K predpokladom dedenia pozri bližšie R NS ČR 30 Cdo 543/2013; R NS ČR 29 Cdo 163/2011; R NS ČR 22 Cdo 3793 /2008; R NS ČR 21 Cdo 5145/2007, rovnako R NS ČR 70/2009; R NS ČR 21 Cdo 1219/2006; R NS ČR 26 Cdo 637/2006; R NS ČR Odo 538/2006; R NS SR 3Cdo 332/2006 ZSP č. 79/2007; R NS SR 1Cdo 49/2005 ZSP 68/2006; R NS SR 2Cdo 8/2004 ZSP č. 18/2005; R NS SR 2Cdo 41/2000; R NS SR 29Cdo 1633/1999; R NS SR Cz 50/1991; R NS SR 1Cz 11/1997 R 31/1973.

Právny poriadok tým, že umožňuje tento prechod majetku, priaznivo ovplyvňuje nakladanie s majetkom počas života fyzických osôb, pretože im umožňuje postarať sa a zabezpečiť aj ďalšiu generáciu alebo osoby, ktoré sú v úzkom rodinnom alebo obdobnom vzťahu k poručiteľovi. Je tak jedným z významných činiteľov prispievajúcich k uchovaniu hodnôt, ktoré môžu slúžiť na uspokojovanie hmotných i kultúrnych potrieb jeho právnych nástupcov. Ide tu o určitý druh morálneho stimulu, ktorý napomáha zosúladiť záujmy jednotlivca so záujmami spoločnosti. Základnou funkciou dedičského práva, pokiaľ ide o hmotné zabezpečenie života potomkov, je teda posilnenie rodiny prostredníctvom generačného prepojenia.¹³

Právna úprava dedenia však nesleduje iba záujmy tých, ktorým plynie prospech z nadobudnutia poručiteľom zanechaného majetku, ale berie ohľad aj na subjekty, voči ktorým bol zomretý zaviazaný na majetkové plnenie, pretože veritelia nesmú byť ohrození vo svojich právach tým, že povinný subjekt zomrel. Dedičské právo tak prispieva k upevňovaniu právnej istoty osôb, ktoré boli v právnych vzťahoch s poručiteľom.

Úprava dedičského práva, predovšetkým zvýšenou ochranou poručiteľových potomkov ako tzv. neopomenuteľných dedičov, požiadavkou vyporiadania dedičstva medzi viacerými dedičmi, zreteľne smeruje k posilňovaniu vzájomných vzťahov vnútri rodiny, účelnému využitiu zanechaných majetkových hodnôt, predchádzaniu sporom, ku ktorým by medzi viacerými dedičmi mohlo dôjsť, a k dôslednej ochrane tretích osôb, voči ktorým mala zomretá osoba postavenie dlžníka. Na funkciu posilňovania rodinných vzťahov prostredníctvom inštitútov dedičského práva sa prihliada aj v daňových predpisoch, ktoré sú zakotvené v predpisoch finančného práva.

Na základe vyššie uvedeného je možné konštatovať, že dedičské právo napomáha zachovaniu majetkových hodnôt v rodine a prispieva k posilneniu medzigeneračnej solidarity v rodine. Priaznivo ovplyvňuje nakladanie s majetkom už počas života poručiteľa a umožňuje mu majetkovo zabezpečiť predovšetkým osoby, ktoré sú s ním v úzkom rodinnom alebo obdobnom vzťahu. K základným funkciám dedičského práva preto priradujeme najmä starostlivosť o hmotné zabezpečenie života pozostalého manžela a potomkov. Právna úprava však nesleduje iba záujmy tých, ktorým plynie prospech z nadobudnutia poručiteľom zanechaného majetku, ale berie ohľad aj na subjekty, voči ktorým bol poručiteľ pred svojou smrťou zaviazaný na majetkové plnenie. Veritelia nesmú byť ohrození vo svojich právach tým, že povinný subjekt zomrel. Dedičské právo preto prispieva aj k upevňovaniu právnej istoty

---

¹³ MIKEŠ, J.: *Dědické právo*. Praha : Panorama, 1982, s. 263.

osôb, ktoré boli v právnych vzťahoch s poručiteľom. Dedenie honoruje poručiteľových potomkov, ktorí majú zo zákona privilegované postavenie neopomenuteľných dedičov. Zreteľne tak smeruje k posilňovaniu vzájomných vzťahov vnútri rodiny, účelnému využitiu zanechaných majetkových hodnôt, predchádzaniu sporom a ochrane tretích osôb, voči ktorým mal poručiteľ postavenie dlžníka. Funkciu posilňovania rodinných vzťahov prostredníctvom inštitútov dedičského práva umocňujú svojimi ustanoveniami aj niektoré predpisy verejného práva (napr. daňové predpisy).¹⁴

Základné zásady dedenia

Vo všeobecnosti základné zásady vyjadrujú politicko-právne postuláty umožňujúce na danom stupni vývoja obsahovo sformovať jednotlivé inštitúty dedičského práva. Zásady reflektujú mravné postuláty a dávajú im normatívny charakter. Ide o normy imperfektné – neobsahujúce morálne pravidlá. Praktický význam zásad tkvie v tom, že vytvárajú sústavu základných pravidiel, ktoré usmerňujú interpretáciu a aplikáciu dedičského práva v právnej praxi. Keďže dedičské právo tvorí integrálnu súčasť všeobecného súkromného práva, to má za následok, že nosné zásady súkromného práva vyjadrené v podobe zásady rovnosti a zásady individuálnej autonómie (slobody) sa plnohodnotne uplatňujú aj v pomeroch upravených dedičským právom hmotným. Inak je to však pri úprave procesných noriem dedičského práva. Spoločenský záujem na právnej istote, ochrane maloletých detí, resp. veriteľov má za následok procesnú úpravu, ktorá sa s ohľadom na svoju arbitrážnu povahu riadi inými, osobitnými zásadami.¹⁵ Na tomto mieste sa budeme venovať výlučne hmotnoprávnym zásadám dedičského práva, ktorými sú: zásada univerzálnej sukcesie, zásada nadobúdania dedičstva okamihom smrti poručiteľa, zásada akrescencie a zásada dedičskej reprezentácie.

Aj nová právna úprava dedenia v ČR, systematicky začlenená do nového Občianskeho zákonníka (zák. č. 89/2012 Sb.), sa naďalej hlási k podobným, už tradičným zásadám dedičského práva – zásada univerzálnej sukcesie, nadobudnutie dedičstva smrťou poručiteľa, princíp ingerencie verejnej moci pri nadobudnutí dedičstva, zásada rovnosti, posilnenie autonómie vôle poručiteľa, zásada zachovania hodnôt a prechodu majetku dedením na jednotlivca.¹⁶

---

¹⁴ CIRÁK, J. a kol.: *Dedičské právo*. Šamorín : Heuréka, 2009, s. 17 a nasl.

¹⁵ CIRÁK, J. a kol.: *Dedičské právo*. Ostrava : Key Publishing, 2010, s. 22.

¹⁶ Výňatok z dôvodovej správy: „Dědické právo upravuje přechod majetkových poměrů zemřelého člověka na jiné osoby. Nová úprava dědického práva obecně vychází z většiny zásad právní úpravy dosavadní. Opticky je však na první pohled patrné zřejmé rozmnožení ustanovení o dědickém právu. Právní úprava dědení byla v naší občanském právu v průběhu kodifikací z 50. a 60. let postupně výrazně redukována, neboť v předchozím společenském zřízení nebyly potřeba a zájem věnovat výraznější pozornost péči o přechod větších majetkových

Univerzálna sukcesia

So smrťou fyzickej osoby ako objektívnou právnou skutočnosťou zákon spája zánik jej spôsobilosti mať práva a povinnosti a zároveň s ňou spája vznik subjektívneho dedičského práva prislúchajúceho dedičovi. Fyzická osoba teda smrťou prestáva byť právnym subjektom a práve dedením dochádza k zmene v osobe oprávneného, resp. zviazaného subjektu v majetkovoprávných vzťahoch a majetkových právach. Občiansky zákonník pri úprave dedenia vychádza zo zásady univerzálnej sukcesie, to znamená, že dedič vstupuje do majetkovoprávných pomerov svojho predchodcu v celej šírke a vo všetkých zložkách – práv aj povinností. Poručiteľom zanechaný majetok, t. j. aktíva i pasíva tvoria nerozlučný celok, ktorý prechádza na dediča.

Aj podľa platného práva v minulosti na Slovensku (uhorské právo) s výnimkou vecného odkazu bolo dedenie vždy univerzálnou sukcesiou po poručiteľovi. Dedič sa povolával k pozostalosti ako celku. Pozostalosť sa javila ako súhrn majetku a prechádzala na dediča buď v celku, alebo v určitom podiele z celku. Ak sa povolávalo k dedičstvu viac dedičov, mohli sa ich podiely určiť iba týmito pomernými podielmi so zreteľom na celok. Nebolo známe dedenie jednotlivej veci alebo práva. Odkazovník – legát – nebol singulárnym sukcesorom poručiteľa, lebo nenadobúdal odkázané veci alebo práva priamo po ňom, ale stal sa veriteľom dediča s obligačným nárokom voči nemu na vydanie alebo výplatu odkazu. Výnimkou bol odkazovník tzv. vecného odkazu na Slovensku, ktorý sa stal vlastníkom odkázanej veci priamo poručiteľovou smrťou.

---

podstat. V úprave práva dedického se tak najvýraznejši projevily někdejší simplifikační tendence totalitního zákonodárství. Některé základní zásady dedického práva vyplývají již z návrhu tohto ustanovení. Předně se jedná o zásadu zachování hodnot, tedy zachování hodnot se zřetelem k budoucnosti jako výra solidarity lidí a sledování cílů sahajících přes více generací. Že se tato zásada uplatňuje, pokud jde o nemovité i movité věci ve všech společnostech vyjma některých neliterárních (tzv. archaických či přírodních), je dostatečně známo. Moderní doba se v té souvislosti k uvedené zásadě přiklonila důsledněji, zejména co se týká předmětů duševního vlastnictví a jiných předmětů bez hmotné podstaty. Uvedené vyjadřují z různých úhlů všechny odstavce navrženého paragrafu. Posun oproti stávající úpravě je zejména v opuštění široce formulovaného pravidla § 579 stávajícího obč. z. o zániku subjektivních práv a povinností vázaných jen na osobu dlužníka nebo věřitele jeho smrti. Podle § 1475 odst. 2 spadají do pozůstalosti i subjektivní práva a povinnosti zakládající se pouze na osobních poměrech zůstavitele, pokud byly jako dluh uznány nebo jako pohledávka uplatněny tak, že to vede k určení nebo uspokojení nároku zásahem veřejné moci. Důsledkem toho přejdou do pozůstalosti např. i zůstavitelova práva na bolestné, na satisfakci v penězích apod., byla-li za jeho života uznána nebo zažalována. Druhá základní zásada dedického práva spočívá v přechodu majetku na jednotlivce (konceptce individualistického dedického práva). Základ tohto pojetí vyplývá z konstrukce odst. 3. Princip individualistického pojetí dedického práva zůstal u nás vždy zachován se zřetelem k tomu, že vědomí člověka, že jeho statky případnou osobám zůstaviteli blízkým, podporují jeho starostlivost o vlastní majetek a péči o rodinu. Dosavadní úprava však přece jen působila proti této zásadě, zejména redukcí okruhu zákonných dědiců provedenou v r. 1950 byla z okruhu zákonných dědiců vyloučena jejich čtvrtá třída (osnova jí v § 1638 mezi dědice ze zákona vrací a zavádí i další dedické třídy). Obě uvedené zásady dedického práva se promítají i do dalších ustanovení návrhu s tím, že k nim v úpravě těchto dalších ustanovení přistupují i zásady ostatní (zásada rovnosti, univerzální sukcese, volnosti dědice dědictví přijmout či odmítnout a princip ingerence veřejné moci při nabytí dědictví).“

Nadobúdanie dedičstva okamihom smrti poručiťa – *ipso iure*

Táto zásada je zakotvená hneď v úvodnom ustanovení siedmej časti Občianskeho zákonníka v § 460. Okamihom, keď majetok poručiťa prechádza na dedičov, je moment smrti poručiťa. Tento prechod si nevyžaduje žiadny právny akt zo strany dediča.

Uvedený systém dedičskej postupnosti, ako sme už uviedli, sa nazýva systém delačný; dedičstvo nadobúdajú dedičia *ipso iure* – priamo faktom smrti poručiťa. Spomenutý adičný systém, v ktorom sa subjekty stávajú dedičmi až prejavom vôle, že dedičstvo prijímajú, sa v našom dedičskom práve neuplatňuje. Princíp nadobúdania dedičstva okamihom smrti poručiťa má za následok, že úkony, ku ktorým dochádza neskôr, napríklad dedičská dohoda alebo odmietnutie dedičstva, majú spätné účinky (pôsobia *ex tunc*) ku dňu smrti poručiťa.

Práva dedičov, ktoré je potrebné potvrdiť rozhodnutím súdu, sa posudzujú podľa práva platného v čase poručiťovej smrti.

Táto zásada sa uplatňovala na území Slovenska už aj pred 1. januárom 1951, zatiaľ čo na území Čiech a Moravy sa zanechaný majetok v čase od poručiťovej smrti až do odovzdania dedičstva právoplatným rozhodnutím súdu považoval za samostatnú právnickú osobu – tzv. ležiacu pozostalosť (*hereditas iacens*). Dedičské právo muselo byť najprv prejednané pred súdom a až následne, podľa jeho výsledku, odovzdané dedičovi.

Právo platné na Slovensku bolo vždy založené na konštrukcii nadobúdania dedičstva smrťou poručiťa – *ipso iure*.¹⁷

Nový Občiansky zákonník, pripravovaný v rámci prebiehajúcej rekodifikácie súkromného práva v SR, vychádza aj naďalej z tejto konštrukcie, a preto sa odmietajú pokusy obnoviť pri príležitosti rekodifikácie súkromného práva pôvodný inštitút ležiacej pozostalosti (*hereditas iacens*), ktorý bol príznačný len pre dedičské právo platné v českých krajinách pred rokom 1950 a ktorý vychádzal z úpravy obsiahnutej už vo Všeobecnom rakúskom občianskom zákonníku z roku 1811, tak ako bolo uvedené vyššie. Predmetom dedenia bude všetok majetok, ktorý ku dňu smrti patrí poručiťovi. V niektorých krajinách sa rozlišuje pozostalosť a dedičstvo, pričom pozostalosťou sa rozumie všetok majetok poručiťa v momente jeho smrti, resp. tá jeho časť, ktorá je spôsobilá prechodu na dediča, kým dedičstvom sa zasa rozumie tá časť majetku poručiťa, ktorú dedič skutočne dedením nadobudol. Vzhľadom na to, že

---

¹⁷ Jedinou výnimkou, keď to bolo inak, bolo časovo krátke obdobie od roku 1853 do roku 1861, keď na území Uhorska platilo rakúske právo, v ktorom sa v dôsledku uplatňovania inštitútu ležiacej pozostalosti dedičstvo nenadobúdalo smrťou poručiťa.

dedičstvo sa nadobúda smrťou poručiteľa, tak oba tieto inštitúty splývajú a ich rozlišovanie stráca aj pre rekodifikáciu praktický význam.

V súčasnosti sú z právnych úkonov týkajúcich sa dedičstva až do právoplatného skončenia dedičského konania oprávnení i povinní voči tretím osobám všetci dedičia poručiteľa, pokiaľ dedičstvo neodmietli, a to spoločne a nerozdielne.

Akrescencia

Zásada akrescencie spočíva v prirastaní uvoľnených dedičských podielov k podielom ďalších dedičov. Prichádza však do úvahy iba pri dedení zo zákona, konkrétne v druhej dedičskej skupine. To znamená, že ak dedičstvo z určitého dôvodu nenadobudne napr. manžel poručiteľa, časť pripadajúca na neho sa rozdelí medzi ďalších dedičov tejto skupiny. Pri dedení zo závetu nedochádza k prirastaniu uvoľnenej časti dedičstva k podielom ostatných dedičov zo závetu, ale uvoľnený podiel sa stáva predmetom dedičskej postupnosti zo zákona. Občiansky zákonník v ustanovení § 462 ods. 2 vylučuje prirastanie dedičských podielov medzi dedičmi zo závetu. Ak totiž niektorý dedič zo závetu z nejakého dôvodu dedičstvo nenadobudol, nastupujú namiesto neho výhradne dedičia zo zákona. Dedič zo závetu nenadobudne dedičstvo napríklad vtedy, ak zomrie skôr ako poručiteľ, ak sa stane nespôsobilým dediť, ak odmietne dedičstvo, prípadne ak je následným prejavom poslednej vôle poručiteľa vydedený, a vtedy neprirastie takto uvoľnený podiel ostatným dedičom zo závetu, ale prirastá iba zákonným dedičom (čo nepovažujeme za správne). To isté platí, ak sa závetom neodkázal celý majetok, čo vyplýva z § 461 ods. 2 druhej vety OZ; podľa ktorého, ak sa nadobudne zo závetu len časť dedičstva, nadobúdajú zvyšnú časť dedičia zo zákona. Poručiteľ môže týmto situáciám zabrániť takým spôsobom, že v závete ustanoví náhradného dediča.

Dedičská reprezentácia

Zásada dedičskej reprezentácie znamená, že ak dedičstvo opäť z určitého dôvodu nenadobudne niektorý zo zákonom povolaných dedičov, zákon na ich miesto povoláva ich potomkov. V prípade, ak poručiťovo dieťa z akýchkoľvek dôvodov nededí, prípadne ním uvoľnený dedičský podiel rovnakým dielom každému z jeho žijúcich dedí. Ak nededí ani dieťa poručiťovho dieťaťa (teda vnuk), prichádzajú na rad ďalší potomkovia bez obmedzenia (pravnuke a pod.). Táto zásada sa uplatňuje v prvej, tretej i štvrtej skupine zákonných dedičov. Títo dedičia dedia vždy ten podiel, ktorý by dedil ich bezprostredný predok. Až vtedy, ak by nededili ani takto povolaní descendentí, mohlo by dôjsť ku akrescencii.

Prechod dlhov

Predmetom dedičského nástupníctva nie sú iba práva, ale aj povinnosti. Prechod dlhov je daný povahou dedenia. Dedič vstupuje ako univerzálny sukcesor do všetkých práv a povinností svojho predchodcu. Za dlhy poručiteľa zodpovedá dedič len vtedy, pokiaľ tieto nezanikajú smrťou poručiteľa, resp. pokiaľ práva a povinnosti po poručiteľovi neprechádzajú na iné subjekty inak než dedením, ako aj vtedy, ak nevyužil svoje právo dedičstvo odmietnuť. Občiansky zákonník upravuje problematiku prechodu dlhov v ustanoveniach § 470 až 472. Na uvedenú hmotnoprávnu úpravu nadväzuje úprava procesných pravidiel obsiahnutá v rámci konania o dedičstve podľa Civilného mimosporového poriadku. Dedič vstupuje do práv a povinností poručiteľa okamihom smrti poručiteľa. Je pritom irelevantné, či o dlhoch poručiteľa vie alebo nie, povinnosti nadobúda spolu s právami bez rozdielu.

Podľa § 470 OZ dedič zodpovedá do výšky ceny nadobudnutého dedičstva za primerané náklady spojené s pohrebom poručiteľa a za poručiteľove dlhy. Ak je viac dedičov, zodpovedá každý z nich za uvedené náklady a dlhy podľa pomeru toho, čo z dedičstva nadobudol, k celému dedičstvu.¹⁸ To znamená, že dedič zodpovedá za uvedené náklady a dlhy iba obmedzene, t. j. jeho zodpovednosť je ohraničená cenou dedičstva (aktívami dedičstva). Rovnako je z uvedeného ustanovenia zrejmé, že za náklady spojené s pohrebom poručiteľa, ako aj za jeho dlhy dedičia nezodpovedajú solidárne (spoločne a nerozdielne), ale každý z nich jednotlivo v pomere svojho dedičského podielu k cene celého dedičstva.

Spolu s prechodom poručiteľovho majetku na dediča dochádza k splynutiu dedeného majetku s majetkom dediča (*confusio bonorum*). Napriek limitácii dedičskej zodpovednosti do výšky ceny nadobudnutého dedičstva je dedič vystavený riziku, že veritelia poručiteľa sa budú pri uplatnení svojich pohľadávok zameriavať na ľahšie postihnuteľný a bonitnejší majetok dediča oproti menej bonitnému majetku pochádzajúcemu z dedičstva. Splynutie majetku však môže mať aj opačný dôsledok, ak dlhy zaťažujúce samotného dediča majú s ohľadom na ich povahu pri vymáhaní prednosť pred dlhmi, ktoré zaťažovali poručiteľa. Naša právna úprava v tomto smere nepamätá na možnosť ochrany poručiteľových veriteľov, pretože v dôsledku splynutia majetku pochádzajúceho z dedičstva s majetkom samotného dediča už nie je možné dosiahnuť oddelenie oboch druhov majetku (*separatio bonorum*) do prípadného času uspokojenia dlhov, ktorými bol poručiteľ zaťažený. K spojeniu zanechaného majetku s majetkom dediča, a tým ani k jeho zodpovednosti do výšky nadobudnutého dedičstva (*pro viribus hereditatis*) nedôjde, ak je dedičstvo predĺžené (pasíva prevyšujú aktíva), a dedičia sa

---

¹⁸ FEKETE, I.: *Občiansky zákonník. Komentár*. Bratislava : Epos, 2007, s. 500.

dohodnú s veriteľmi o prenechaní predĺženého dedičstva veriteľom na úhradu dlhov (§ 471 ods. 1 OZ), alebo dôjde k likvidácii dedičstva (§ 471 ods. 2 OZ).¹⁹ V oboch prípadoch dochádza k uspokojeniu nárokov veriteľov len z majetku, ktorý tvorí predmet dedičstva. V prípade prenechania dedičstva na úhradu dlhov pôjde o náhradné plnenie pozostávajúce z vecí, práv alebo práv patriacich do dedičstva. V prípade likvidácie dedičstva zasa dochádza k uspokojeniu veriteľov z výťažku, ktorý bol získaný predajom zanechaného majetku.²⁰

---

¹⁹ MOLNÁR, P.: Určovanie všeobecnej hodnoty dedičstva a jeho vplyv na zodpovednosť dediča za dlhy poručiteľa. In: FICOVÁ, S. – IVANČO, M. – RAKOVÁ, K. a kol.: *Dedičské právo v hmotnoprávných a procesných súvislostiach*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2022, s. 179.

²⁰ Z judikatúry:

21 Cdo 5145/2007 R 70/2009 (NS ČR): Veriteľ môže uplatniť svoju pohľadávku žalobou na súde podanú proti neznámym dedičom zomretého dlžníka, ak v konaní o dedičstve alebo inak doteraz nebolo objasnené, či poručiteľ zanechal dedičov, prípadne o kom možno dôvodne (najmä podľa poznatkov z prebiehajúceho dedičského konania) mať za to, že je poručiteľovým dedičom. Súd v tomto prípade posúdi, či je možné v konaní ihneď pokračovať, alebo či konania musia byť prerušené až do skončenia o poručiteľovom dedičstve. V konaní možno ihneď pokračovať len vtedy, ak bolo nepochybné zistené, že poručiteľ zanechal taký majetok, že poručiteľovi dedičia (štát, ak mu má dedičstvo pripadnúť podľa ustanovenia § 462 Obč. zák.) budú celkom iste zodpovedať v zmysle ustanovenia § 470 a § 472 Obč. zák. za všetky poručiteľove dlhy (a za primerané náklady spojené s pohrebom poručiteľa) v plnom rozsahu; v takom prípade súd v konaní ustanoví žalovaným neznámym dedičom zomretého dlžníka opatrovníka (§ 29 ods. 1 OSP). V ostatných prípadoch, najmä vtedy, ak je doteraz pochybné, v akom rozsahu budú poručiteľovi dedičia (štát, ak mu má dedičstvo pripadnúť podľa ustanovenia § 462 Obč. zák. zodpovedať v zmysle ustanovenia § 470 a § 472 Obč. zák. za poručiteľove dlhy a za primerané náklady spojené s pohrebom poručiteľa), alebo, ak je dokonca dedičstvo predĺžené, súd konanie preruší podľa ustanovení § 109 ods. 2 písm. c) Občianskeho súdneho poriadku až do skončenia konania o poručiteľom dedičstve.

29 Cdo 538/2006 (NS ČR): Najvyšší súd už v rozsudku uverejnenom pod číslom 16/2007 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk formuloval a odôvodnil záver, podľa ktorého záložné právo má vedľajší charakter, ktorý treba chápať len vo vzťahu k zabezpečenej pohľadávke, nie k osobe dlžníka. Ak nezaniká ani zabezpečenie pohľadávky veriteľa dlžníka vrátane záložného práva. Na tomto závere nič nemení ustanovenie § 470 ods. 1 Obč. zák., podľa ktorého dedič zodpovedá do výšky ceny nadobudnutého dedičstva za primerané náklady spojené s pohrebom poručiteľa a za poručiteľove dlhy, ktoré na neho prešli poručiteľovou smrťou, pretože toto ustanovenie upravuje zodpovednosť dedičov za poručiteľove dlhy, a nie prechod dlhov na ne; nemožno preto z neho ani vyvodzovať, že by smrťou dlžníka zanikali jeho dlhy, ak prevyšujú cenu nadobudnutého dedičstva, a ani to, že sa vzťahuje na iné osoby ako na dediča. V tejto súvislosti súd odkazuje na záver predchádzajúcej súdnej praxe, podľa ktorého na uplatnenie pohľadávky zabezpečenej tretou osobou (napríklad ručením, záložným právom a pod.) nemajú vplyv skutočnosti, že dlžník zomrel a že tu nie je nikto, kto by za jeho dlhy zodpovedal, prípadne, že jeho dedičia zodpovedajú za dlhy len do výšky ceny nadobudnutého dedičstva (porovnaj analogicky rozsudok Najvyššieho súdu CSR zo dňa 26. januára 1973, sp. zn. 1 Cz 78/72, uverejnený v Zbierke súdnych rozhodnutí a stanovísk pod číslom 62/1973).

R 63/1972: K vyporiadaniu pohľadávky poručiteľovho veriteľa odchylné od ustanovenia § 470 ods. 2 OZ môže dôjsť v konaní o dedičstve iba vtedy, ak dedičstvo nadobúda viac dedičov. V týchto prípadoch je veriteľ poručiteľa účastníkom konania o dedičstve.

R 62/1973: Na uplatnenie nároku veriteľa proti ručiteľovi dlžníka nemá vplyv na záväzok ručiteľa ani smrť dlžníka; ručiteľ tu nemôže proti veriteľovi uplatňovať námietku, že dedičia dlžníka zodpovedajú za jeho dlhy len do výšky nadobudnutého majetku.

R 48/1975: Ak sa v konaní o dedičstve vyporiadava pohľadávka veriteľa voči poručiteľovi, veriteľ poručiteľa je vždy účastníkom tej časti prejednávania dedičstva, ktorá sa týka jeho pohľadávky a vždy je potrebný jeho súhlas, ak podľa tohto vyporiadania majú dedičia zodpovedať inak, než ako je ustanovené v § 470 ods. 2 OZ, alebo ak sa týka vyporiadania práv veriteľa vykonaného dohodou dedičov alebo rozhodnutím štátneho notárstva (teraz súdu – pozn. autora), majú zodpovedať dedičia za dlhy poručiteľa inak, než ako je ustanovené v § 470 ods. 2 OZ.

R 50/1982: Pokiaľ ide o ďalšie výdavky spojené s pohrebom poručiteľa, okrem vlastných nákladov pohrebu, treba dbať na to, aby tieto náklady boli priznané v primeranej výške vzhľadom na osobu poručiteľa (napr. na jeho vek, spoločenské postavenie), ale aj so zreteľom na výšku zanechaného majetku a miestne zvyklosti.

Dohoda o prenechaní predĺženého dedičstva veriteľom

Ak je dedičstvo predĺžené, môžu dedičia uzavrieť s veriteľmi (vecne legitimovaní sú na jednej strane všetci dedičia a na strane druhej všetci veritelia) dohodu o prenechaní predĺženého dedičstva na úhradu dlhov. Predmetom tejto dohody, ktorú uzatvárajú dedičia s porúčiteľovými veriteľmi, sú všetky aktíva dedičstva, ktoré sa prenechávajú na úhradu dlhov porúčiteľa veriteľom. Ide tu o tzv. odovzdanie *cum iure crediti*. Hmotnoprávnym základom je úprava obsiahnutá v Občianskom zákonníku v § 471 ods. 1. Dohoda podlieha schváleniu súdom. Nejde pritom o vyporiadanie dedičstva. Veriteľ, ktorému je dedičstvo prenechané, sa totiž prevzatím veci z dedičstva nestáva dedičom. Schválením dohody prechádza dedičstvo priamo na veriteľov. Ak dôjde k prenechaniu predĺženého dedičstva veriteľom na úhradu dlhov, sústredí sa pozornosť len na majetok pochádzajúci z dedičstva, ktorý v takom prípade nesplynie s ostatným majetkom dediča. Záleží teda len na vôli dedičov, či dajú prednosť takémuto riešeniu veci, alebo vezmú na seba dôsledky spojené s dedením.

Likvidácia dedičstva patrí do druhého výnimočného spôsobu skončenia konania o dedičstve v prípade, že pasíva dedičstva prevyšujú jeho aktíva. Navrhnutím likvidácie dedičstva veritelia porúčiteľa dosiahnu, že majetok porúčiteľa nesplynie s majetkom dedičov.²¹ To bude mať význam najmä vtedy, ak potenciálny dedič je už zadlžený a splynutie jeho majetku a majetku porúčiteľa by mohlo spôsobiť, že pohľadávky jeho veriteľov budú mať pri exekučnom vymáhaní lepšie poradie ako pohľadávky veriteľov porúčiteľa. Výhodnejšie postavenie veriteľov po nariadení likvidácie dedičstva spočíva i v tom, že svoje nároky nemusia uspokojovať voči jednotlivým dedičom podľa pomeru nimi nadobudnutého majetku, ale môžu postihnúť porúčiteľov majetok ako celok.

Likvidáciou dedičstva môžu svoje záujmy chrániť i samotní dedičia. Ich záujmy však budú kvalitatívne inej povahy. Pokiaľ totiž dedičia sami navrhnu likvidáciu dedičstva, pôjde im o paralyzovanie nepriaznivých dôsledkov osobného ručenia za dlhy porúčiteľa. Aj v minulosti, podľa uhorského dedičského práva, prechádzali smrťou porúčiteľa na dediča nielen práva, ale aj jeho dlhy. Dedič ručil za všetky tieto pozostalostné dlhy len do výšky nadobudnutého dedičstva. Keď zomrel dlžník a jeho pozostalosť nebola ešte súdne odovzdaná, veriteľ bol povinný pri uplatňovaní svojej pohľadávky žalovať všetkých známych dedičov. Veriteľ musel v spore dokazovať, že na osobu, ktorú žaluje ako dediča svojho dlžníka, dedičstvo skutočne

---

Z IV (s. 853): Len primerané, miestnym zvyklostiam zodpovedajúce náklady na občerstvenie pri pohrebe sú primeranými pohrebnými nákladmi v zmysle § 470 ods. 1 OZ.

²¹ MOLNÁR, P.: Určovanie všeobecnej hodnoty dedičstva a jeho vplyv na zodpovednosť dediča za dlhy porúčiteľa. In: FICOVÁ, S. – IVANČO, M. – RAKOVÁ, K. a kol.: *Dedičské právo v hmotnoprávných a procesných súvislostiach*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2022, s. 182.

pripadlo, a tiež, aké. Ak veriteľ nedokázal, že dedič dedičstvo skutočne nadobudol, nemohol mu súd jeho pohľadávku prisúdiť. Na druhej strane, dedič musel byť pri uspokojovaní pozostalostných veriteľov náležite opatrný. Ak totiž mohol odôvodnene predpokladať, že pozostalosť je dlhmi predĺžená, čiže dedičstvo je predĺžené, nesmel vyplácať jednotlivých veriteľov ľubovoľne, ale musel žiadať, aby bol na pozostalosť uvalený konkurz. Inak by neuspokojeným veriteľom zodpovedal osobne a celým svojím majetkom. Keď bolo viac dedičov, ručili pozostalým veriteľom solidárne. Vo vzťahu medzi sebou ručili spoludedičia za pozostalostné dlhy jeden voči druhému len v pomere svojich dedičských podielov.

Princíp úradnej ingerencie pri nadobudnutí dedičstva

Tak, ako už bolo uvedené v úvode, napriek tomu, že kontinuita prechodu vlastníctva z poručiteľa na dediča okamihom smrti poručiteľa vyplýva z § 460 Občianskeho zákonníka, dedičskoprávnu postupnosť nemožno realizovať bez dedičského konania. Preto ustanovenia Občianskeho zákonníka o dedičskom hmotnom práve sú úzko späté s ustanoveniami Civilného mimosporového poriadku zákona č. 161/2015 Z. z. o dedičskom práve procesnom.

Dôvodom previazanosti hmotnoprávných a procesných ustanovení je skutočnosť, že uspokojenia subjektívnych nárokov vyplývajúcich z dedičského práva hmotného sa môžu účastníci príslušných občianskoprávných vzťahov domáhať len prostredníctvom predpísaného formálneho postupu, ktorým na našom území bolo vždy konanie pred justičným orgánom, teda občianskoprávny proces. Pre štát sú dedičské vzťahy natoľko významné, že na ich realizáciu nikdy nepostačovali právne úkony samotných účastníkov, to je dedičov, ale vždy realizáciu tejto kategórie právnych vzťahov podmieňoval štát i nevyhnutnou ingerenciou štátnej moci vo forme konania o dedičstve. Táto intervencia spočíva v tom, že len čo súd zistí smrť občana, *ex officio* začne konanie o dedičstve.

V konaní o dedičstve poverí súd notára, aby v dedičskom konaní konal a rozhodoval. Charakteristickým znakom prejednávania dedičstva je totiž skutočnosť, že samotné prejednanie je reálne uskutočňované notárom ako súdnym komisárom.

Postavenie notára v konaní o prejednanie dedičstva upravujú najmä ustanovenia § 16 až 22 a § 161 a nasl. zákona č. 161/2015 Z. z. Civilného mimosporového poriadku, ale tiež zákon č. 323/1992 Z. z. O notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok).

Podľa ustanovenia § 16 CMP súd poverí notára, aby ako súdny komisár konal a rozhodoval o určitej veci. Rozhodnutia vydané notárom a úkony vykonané notárom ako súdnym komisárom na základe poverenia sú rozhodnutiami a úkonmi súdu prvej inštancie. To znamená, že všetky rozhodnutia a úkony notára, v ktorých koná ako súdny komisár, sa považujú

za úkony súdu prvej inštancie, ktorý notára ako súdneho komisára poveril. V konaní o prejednaní dedičstva to konkrétne znamená, že všetky rozhodnutia a úkony uskutočnené notárom ako súdnym komisárom v zmysle ustanovení § 158 a nasledujúcich CMP sú úkonmi súdu, a to od okamihu, čo bolo notárovi oznámené, že bol poverený činnosťou ako súdny komisár.²²

Samotný spôsob poverenia notára na prejednanie dedičstva sa realizuje spôsobom upraveným v § 162 CMP, a to tak, že súd poveruje notárov so sídlom vo svojom obvode rovnomerne podľa rozvrhu práce, ktorý na návrh Notárskej komory Slovenskej republiky vydá predseda okresného súdu na každý kalendárny rok.²³

Cieľom notára ako súdneho komisára je snaha ukončiť prejednanie dedičstva v konaní realizovanom notárom pri zabezpečení súdnej kontroly nad jeho činnosťou, a to najmä v otázkach, ktoré môžu významnou mierou zasiahnuť do práv a povinností účastníkov dedičského konania. Ako už bolo uvedené, súdny komisár podľa ustanovení zákona č. 161/2015 Z. z. CMP rozhoduje uznesením a jeho rozhodnutia sa považujú za rozhodnutia súdu.

V súvislosti s problematikou postavenia notára ako súdneho komisára v dedičskom konaní je potrebné upozorniť, že v zmysle poverenia súdu notára, aby vo veci konal a rozhodoval, zákon taxatívne vymenúva určité procesné úkony, ktoré vzhľadom na ich povahu, zložitosť alebo cezhraničný charakter vykonáva výlučne súd, a nie súdny komisár.²⁴ To znamená, že poverenie sa na úkony, ktoré sú taxatívne vymenované v § 161, ods. 2 CMP, nevzťahuje. Na vykonanie týchto úkonov súd nemôže notára poveriť, a ak by tak súd napriek

---

²² Podľa súčasnej právnej úpravy, v porovnaní s predchádzajúcou právnou úpravou, sa rozširuje pôsobnosť notára v konaní o dedičstve zásadne na všetky procesné úkony a rozhodnutia okrem taxatívne vymenovaných. Notár je na účely dedičského konania teda súdnym komisárom, konanie vedie samostatne, pod svojím menom, to je všetky procesné úkony vykonáva pod svojím menom a rovnako pod svojím menom vydáva aj všetky rozhodnutia v dedičskom konaní. Procesný postup súdu (súdneho komisára) upravujú, ako už bolo uvedené, najmä ustanovenia Civilného sporového poriadku, Civilného mimosporového poriadku a Vyhláška Ministerstva spravodlivosti SR č. 543/2005 Z. z. o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné súdy, krajské súdy, Špeciálny súd a vojenské súdy.

²³ Aj vo veci, v ktorej bol síce notár poverený prejednaním dedičstva, však toto poverenie môže stratiť účinnosť. To znamená, že poverenie notára, ktorý na základe poverenia koná ako súdny komisár, nemusí byť vždy definitívne. Notárovi, ktorému bolo oznámené, že je v konkrétnej veci poverený konať ako súdny komisár, môže byť totiž vec odňatá, a to v týchto prípadoch: ak napriek predchádzajúcemu upozorneniu súdu spôsobí prieťahy v konaní, alebo v iných odôvodnených prípadoch, pričom čo sa považuje za iné odôvodnené prípady, zákon bližšie nedefinuje (§ 18 CMP). Od odňatia veci súdom, ktorý notára vykonávaním činnosti poveril, treba odlišovať vylúčenie notára alebo jeho zamestnancov podľa § 19 a nasledujúcich CMP. Predpoklady vylúčenia notára, alebo jeho zamestnancov sú zhodné s predpokladmi vylúčenia sudcov a iných osôb podľa § 49 a nasledujúcich zákona č. 160/2015 Z. z. CSP. O vylúčení notára, alebo jeho zamestnancov rozhoduje uznesením súd prvej inštancie. Súdom prvej inštancie je vo všeobecnosti súd, ktorý rozhoduje v prvom stupni. Ak súd vec notárovi odňal a ak rozhodol, že je vylúčený, poverí vybavením vecí iného notára. Odňatím vecí teda dochádza k zániku oprávnenia notára konať v konkrétnej veci ako súdny komisár.

²⁴ Ustanovenie § 161 ods. 2 CMP vymenováva formou taxatívneho výpočtu rozhodnutia, o ktorých notár rozhodnúť nemôže, teda sa na ne nevzťahuje udelené poverenie, a v týchto veciach rozhodne súd.

zneniu zákona urobil, poverenie by bolo neplatné a úkony uskutočnené notárom by boli nulitné.²⁵ Konkrétne sa jedná o tieto procesné úkony, na ktoré súd nemôže notára poveriť, keďže ide o taxatívne vymenované rozhodnutia v zákone, o ktorých notár rozhodnúť nemôže: vydanie rozhodnutia o začatí dedičského konania; žiadať o poskytnutie právnej pomoci v cudzine, ak z osobitného predpisu, alebo medzinárodnej zmluvy, ktorou je Slovenská republika viazaná vyplýva, že o poskytnutie právnej pomoci môže požiadať výlučne súd; rozhodnúť o vylúčení notára a jeho zamestnancov; rozhodnúť o zrušení rozhodnutia o dedičstve, ak sa dodatočne zistí, že poručiteľ žije, alebo ak bolo zrušené jeho vyhlásenie za mŕtveho.

V prípade, že je to potrebné, musí tieto úkony urobiť súd sám. Z toho vyplýva, že súd je sám povinný: vydať uznesenie o začatí konania; požiadať o poskytnutie právnej pomoci v cudzine, ak podľa osobitného zákona alebo medzinárodnej zmluvy o poskytnutie právnej pomoci môže požiadať len súd; rozhodnúť o tom, že notár alebo jeho zamestnanec je vylúčený podľa § 19 CMP;²⁶ vydať rozhodnutie o zrušení rozhodnutia o dedičstve, ak sa dodatočne zistí, že poručiteľ žije, alebo ak bolo zrušené jeho vyhlásenie za mŕtveho.

Podľa súčasnej právnej úpravy môže notár v dedičskom konaní rozhodovať len formou uznesenia. Uznesenie vydané notárom musí obsahovať predpísané formálne a obsahové náležitosti.²⁷ Proti uzneseniu vydanému notárom ako súdnym komisárom je prípustné odvolanie (§ 69 CMP). Lehota na podanie odvolania je 5 dní od doručenia uznesenia.²⁸

Je potrebné si uvedomiť, že konania o dedičstve sa zúčastňuje viacero osôb. Za osoby zúčastnené na tomto konaní sú v takomto zmysle označované:

1. jednak osoby, ktoré vedú samotné konanie (podieľajú sa priamo na prejednaní a rozhodovaní veci), týmito sú: súd (resp. pracovníci súdu) a notár, ktorého súd poverí

---

²⁵ KRAJČO, J.: *Konanie o dedičstve (cezhraničné dedenie). Príručka pre notárov a dedičov (s judikatúrou súdov)*. Bratislava : Eurounion, 2016, s. 75.

²⁶ Vzhľadom na to, že CMP nemá osobitnú právnu úpravu vylúčenia notára alebo jeho zamestnancov, v konaní súd postupuje podľa § 49 a nasl. CSP.

²⁷ Obsahové náležitosti uznesenia vydaného notárom v dedičskom konaní sú širšie v porovnaní so všeobecnou právnou úpravou. To znamená, že okrem všeobecných náležitostí uznesenie súdu o prejednaní dedičstva musí obsahovať aj tzv. osobitné náležitosti uznesenia, ktorými sú: konkrétne označenie súdu, ktorý notára poveril, označenie notára, ktorý uznesenie vydal, údaj o tom, že bol notár poverený v danej veci konať, označenie účastníkov a ich zástupcov, prípadne iných subjektov, označenie prejednávanej veci, výrok, odôvodnenie, poučenie o odvolaní, deň a miesto vydania uznesenia, podpis notára a otláčok jeho úradnej pečiatky.

²⁸ Odvolanie proti uzneseniu vydanému notárom sa podáva u notára, ktorý uznesenie vydal. Odvolanie je podané včas aj vtedy ak bolo podané v lehote na súde prvej inštancie, ktorý notára poveril, alebo na príslušnom odvolacom súde. Ak bolo odvolanie proti uzneseniu vydanému súdnym komisárom podané u notára, ktorý uznesenie vydal, notár bez zbytočného odkladu predloží odvolanie súdu prvej inštancie spolu so spisom. Ak bolo odvolanie proti uzneseniu vydanému súdnym komisárom podané na súde prvej inštancie alebo na odvolacom súde, súd bez zbytočného odkladu elektronickými prostriedkami upovedomí súdneho komisára a súčasne súdnemu komisárovi doručí odvolanie a vyzve ho na predloženie spisu súdu prvej inštancie.

v zmysle § 16 a nasledujúcich CMP, aby ako súdny komisár vykonal úkony o dedičstve a vydal rozhodnutie;

2. jednak osoby o právach a povinnostiach, ktorých sa v dedičskom konaní rozhoduje, t. j. účastníci konania.²⁹

---

²⁹ Účastníkmi konania o dedičstve sú:

1. Tí, o ktorých sa možno dôvodne domnievať, že sú poručiteľovými dedičmi. Legitimácia týchto subjektov vyplýva z hmotného dedičského práva. Dedičom môže byť fyzická osoba, právnická osoba, ako aj štát (na štát môže prejsť dedičstvo, ak niet dedičov – aj ako odúmrtí). Dedičia môžu nadobudnúť buď podiel na dedičstve ako celku, alebo ak je iba jeden dedič, tak dedičstvo v celosti (tzv. univerzálna sukcesia), alebo len určitú vec alebo inú majetkovú hodnotu, najmä na základe závetu (singulárna sukcesia). Pokiaľ ide o dedičov, dedičské právo vychádza predovšetkým z rodinnoprávnych vzťahov, ktoré sa v dedičskom práve preferujú (deti, manžel, rodičia, súrodenci a pod.). Najvýraznejšie sa to prejavuje zakotvením inštitútu „neopomenuteľní dedičia“, ktorým je poručiteľov potomok, ktorého nemôže poručiteľ opomenúť ani v závete. Len za podmienok stanovených zákonom (OZ) môže poručiteľ vylúčiť z dedenia potomkov, a to tak, že ich vydedí (§ 469 OZ). Dedičom môže byť osoba na základe zákona (zákonný dedič), alebo na základe závetu (závetný dedič). Jeden dedič môže súčasne dediť ako zo zákona, tak aj zo závetu (prípadne aj z viacerých závetov naraz).
2. Štát. Štát je účastníkom konania o dedičstve (mimo postavenia závetného dediča), keď niet dedičov zo zákona ani zo závetu a na štát prípadne dedičstvo ako odúmrtí. Treba upozorniť, že v takomto prípade štát vystupuje síce ako účastník konania podľa § 166 ods. 1 CMP, nie však ako dedič. Štát bude účastníkom konania aj v prípade, ak všetci, ktorí prichádzali do úvahy ako dedičia, dedičstvo odmietli. Podľa § 166 ods. 2 CMP je štát účastníkom dedičského konania aj vtedy, keď mu pripadá v likvidácii nespeňažený majetok. Ak sa totiž nepodarí majetok poručiteľa v likvidácii speňažiť, tento prípadne štátu ku dňu smrti poručiteľa.
3. Ten, kto sa postaral o pohreb poručiteľa. Ak má byť konanie zastavené, lebo poručiteľ zanechal nepatrný majetok, účastníkmi budú aj dedičia po poručiteľovi, aj ten, kto sa postaral o poručiteľov pohreb, ak súhlasí s prevzatím majetku.
4. Veriteľ poručiteľa. Veriteľ poručiteľa je účastníkom dedičského konania v prípade uzavretia dohody s dedičmi o vyporiadaní pohľadávky a prenechaní predĺženého dedičstva na úhradu dlhov a v prípade nariadenia likvidácie dedičstva, ak prihlásil svoju pohľadávku (§ 168 CMP). Veriteľ poručiteľa prichádza do úvahy ako účastník konania vtedy, ak sú predmetom dedičstva dlhy poručiteľa, a to len v taxatívne stanovených prípadoch vymenovaných v § 168 CMP, čím sa upresnilo postavenie veriteľa v dedičskom konaní oproti pôvodnej právnej úprave. V prípadoch, ktoré taxatívne upravuje § 168, bude veriteľ účastníkom pre určitú časť konania, aby mohol v tomto konaní vykonať v záujme svojej pohľadávky všetky procesné práva a povinnosti, ktoré mu zákon priznáva.
5. Manžel poručiteľa. Manžel poručiteľa je účastníkom dedičského konania vtedy, ak dochádza k vyporiadaniu bezpodielového spoluvlastníctva (§ 169 CMP). Pri vyporiadaní bezpodielového spoluvlastníctva poručiteľa a pozostalého manžela v dedičskom konaní je pozostalý manžel účastníkom konania, aj keď nie je dedičom, a to v časti konania, v ktorej sa vyporiadava bezpodielové spoluvlastníctvo jeho a poručiteľa. Podobne je to aj v prípade, ak zanikne manželstvo rozvodom počas života poručiteľa, medzi bývalým manželom a poručiteľom však nedošlo počas života poručiteľa k vyporiadaniu ich bezpodielového spoluvlastníctva a ku dňu smrti poručiteľa neprešli tri roky od zániku ich bezpodielového spoluvlastníctva rozvodom.
6. Správca dedičstva. Správca dedičstva je účastníkom dedičského konania pri jeho ustanovení do funkcie správcu, ďalej pri samotných úkonoch správy dedičstva, a v tej časti, keď súdny komisár po predložení jeho konečnej správy o činnosti rozhoduje o jeho odmene a náhrade hotových výdavkov.
7. Notár. Notár je účastníkom dedičského konania v časti konania, keď sa rozhoduje o jeho odmene za úkony súdneho komisára o jeho hotových výdavkoch.

Účastníkmi dedičského konania ďalej môžu byť:

- Ten, kto podal návrh na prejednanie dedičstva, ak dedičské konanie začalo na jeho návrh. Ustanovenie § 174 CMP okrem iného umožňuje začatie konania o dedičstve na návrh osoby-dediča, ak je z jeho podania zjavné, že ako dedič žiada prejednanie dedičstva.
- Osoby, ktoré prichádzajú do úvahy ako dedičia, osoby, ktoré by mali dediť po pôvodnom dedičovi (podľa § 172, ods. 1 CMP), to znamená tí, o ktorých sa možno dôvodne domnievať, že sú dedičmi zomretého dediča v prípade, ak zomrie dedič poručiteľa v priebehu dedičského konania.
- Ten, kto sa postaral o pohreb zomretého, ak súhlasí s prevzatím majetku, a ak poručiteľ zanechal nepatrný majetok, alebo majetok nedosahuje výšku primeraných nákladov spojených s pohrebom (§ 188 CMP).

Samozrejme dedičského konania sa môžu zúčastniť aj ďalšie osoby, ale tieto majú v konaní samostatné postavenie čo vyplýva z toho, že nie sú oprávnené vo vlastnom mene vplývať na priebeh konania.

Začiatok účastníctva závisí od toho kedy sa súd dozvie o skutočnostiach, z ktorých vyplýva právo dedičov a trvá až do skončenia dedičského konania.³⁰ Osoba, ktorá na súde (u súdneho komisára) uplatnila svoje právo dediť, sa stáva účastníkom konania už od okamihu uplatnenia tohto práva a postavenie účastníka stráca až vtedy keď zistí, že v skutočnosti nemá právo dediť, alebo že z iných dôvodov nemôže dediť. Ak poručiteľ zanechal závet treba považovať za účastníkov konania okrem dedičov zo závetu i neopomenuteľných dedičov a ďalších dedičov zo zákona, ktorí v závete nie sú uvedení. Ich účastníctvo trvá dokiaľ sa nepreukáže, že k dedeniu zo zákona nedôjde. Ak dôjde k dedeniu zo závetu, neopomenuteľní dedičia prestávajú byť účastníkmi konania vtedy ak sa nedovolali neplatnosti závetu (keďže v tomto prípade ide o neplatnosť relatívnu).³¹

V priebehu konania sa súd môže dozvedieť, že niektorý z predpokladaných dedičov nie je spôsobilý dediť. V takýchto prípadoch treba tieto osoby pokladať za účastníkov konania aspoň dovtedy, kým sa jednoznačne nezistí dôvod ich dedičskej nespôsobilosti.

Dedičského konania sa môžu okrem účastníkov zúčastniť ešte ďalšie osoby, napr. svedkovia, znalci, tlmočníci, alebo napr. tí, ktorým súd uložil nejakú povinnosť pri dokazovaní, alebo pri zabezpečení dedičstva. V takýchto prípadoch hovoríme o účastníkoch konania pre určitý úsek. To znamená, že je potrebné rozlišovať medzi účastníkmi na celé konanie

-
- Osoba neznámeho dediča. Z hľadiska účastníctva v dedičskom konaní môže byť aj „neznámy dedič“ účastníkom dedičského konania, hoci postup v tomto prípade je aj súčasťou hmotnoprávnej úpravy. Procesný postup súdu (súdneho komisára) v tomto prípade upravuje ustanovenie § 190 CMP.

³⁰ S otázkou účastníctva v dedičskom konaní úzko súvisí aj určenie toho, kto je dedičom. To je možné len výkladom hmotnoprávnych ustanovení Občianskeho zákonníka, preto pozri bližšie § 473 a nasl. Občianskeho zákonníka. K tomu vid' tiež napr. 21Cdo 3977/2010 R 19/2013 (NS ČR); 21Cdo 2026/2011 (NS ČR); ÚS 1902/11 (ÚS ČR); 21Cdo 3233/2009 (NS ČR); 2Cz 94/78 Zborník IV., s. 539 (NS SR); 3Cz 74/78 Zborník IV, s. 834 (NS SR); NS SR sp. zn. 2Cdo 26/2011, s. 11; NS SR sp. zn. 2Cdo 26/2011, s. 12; ZSP 6/2005, s. 161; NS SR sp. zn. 2Cdo 26/2011, s. 11; 21Cdo 132/2001 (NS ČR); 4Mcdo 1/2015 (NS SR); 21Cdo 3977/2010 R 19/2019 (NS ČR); 21Cdo 2559/2008 (NS SR); Cz 128/1954 R 139/1954 (NS ČR).

³¹ Osobitosťou účastníctva v dedičskom konaní je, že dedič môže, ale nemusí mať postavenie účastníka konania po celý čas trvania dedičského konania. Postavenie účastníka konania môže mať od začiatku a toto postavenie stratí v priebehu konania (napr. tým, že odmietne dedičstvo), alebo naopak získa postavenie účastníka v priebehu konania (napr. nastúpi na miesto dediča, ktorý dedičstvo odmietol). Ak súdny komisár šetrením zistí, komu svedčí niektorý z titulov dedenia, považuje túto osobu za účastníka dedičského konania.³¹ Účastníctvo sa začína momentom, odkedy sa súdny komisár o týchto skutočnostiach dozvie, alebo od momentu keď si určitá osoba uplatnila na súde (u súdneho komisára) svoje dedičské právo a postavenie účastníka stráca, ak sa zistí, že v skutočnosti nemá právo dediť, alebo že z iných dôvodov nemôže dediť. Skutočnosť významné na posúdenie práva dedičov skúma súdny komisár z vlastnej iniciatívy bez toho aby bol viazaný návrhmi osôb, ktoré uplatňujú svoje dedičské právo. O tom, či sa niekto stal účastníkom dedičského konania, alebo či ním prestal byť, súdny komisár nevydáva osobitné rozhodnutie. Táto skutočnosť sa prejaví v tom, že s určitou osobou koná ako s účastníkom konania, alebo že s ňou konat' prestane.

o dedičstve a účastníkmi len na určitú konkrétnu časť konania. Účastníkmi na celé konanie sú tí, o ktorých sa možno dôvodne domnievať, že sú poručiteľovými dedičmi. Účastníkmi konania len na určitú časť konania sú najmä štát, zaobstarávateľ pohrebu, veriteľ poručiteľa, pozostalý manžel poručiteľa, správca dedičstva a tiež notár a sú nimi len vtedy, ak nastanú právne skutočnosti predvídané zákonom (§ 166–171 CMP).³²

V konaní o dedičstve ako mimosporovom konaní je súdny komisár kedykoľvek počas konania povinný prihliadať na to, či sú splnené procesné podmienky, za ktorých môže konať a rozhodnúť. Medzi procesné podmienky, ktoré musia byť v priebehu celého konania splnené patrí aj procesná subjektivita účastníkov, ktorú podrobnejšie upravuje § 61 Civilného sporového poriadku a procesná spôsobilosť účastníkov podrobne upravená v § 67 Civilného sporového poriadku.

V súvislosti s výkladom inštitútu účastníctva v konaní o dedičstve je potrebné upozorniť na znenie obsahu ustanovenia § 172 CMP, ktorý reaguje na inštitút dedičskej transmisie, ktorý pozná hmotnoprávna úprava dedenia v nadväznosti na inštitút účastníctva konaní o dedičstve. Právnu úpravu v ustanovení § 172 CMP možno považovať, vzhľadom na jej obsah, za osobitnú právnu úpravu účastníctva v dedičskom konaní. Za účastníkov konania, s ktorými je povinný súd konať vtedy, ak v priebehu konania zomrie dedič poručiteľa, sú považovaní tí, o ktorých sa možno dôvodne domnievať, že sú dedičmi zomretého dediča. Ide o podobnú situáciu, akú predpokladá ustanovenie § 165 CMP, ktoré považuje za účastníkov konania o dedičstve tých, o ktorých sa možno dôvodne domnievať, že sú dedičmi, iba s tým, že zákon v procesnej rovine rešpektuje hmotnoprávne dôsledky vyplývajúce z ustanovenia § 473, ods. 2 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého ak nededí niektoré dieťa, nadobúdajú jeho dedičský podiel rovnakým podielom jeho deti. Ak nededia ani tieto deti, alebo niektoré z nich, dedia rovnakým dielom ich potomkovia.

Zo znenia ods. 2 § 172 vyplýva, že ak zomrie dedič poručiteľa, zákon predpokladá samostatné konanie po zomretom dedičovi poručiteľa. Notár má pri tom povinnosť zistiť, či v dedičskom konaní po zomretom dedičovi pôvodného poručiteľa boli dedičia poučení o dedičskom práve a o možnosti odmietnuť dedičstvo. Ak o tom neboli poučení, má túto poučovaciu povinnosť notár prejednávajúci dedičstvo po pôvodnom poručiteľovi. Z ďalšieho znenia zákona uvedeného v § 172 vyplýva, že predmetom pojednania nie je majetok, ktorý

---

³² Účastníkom dedičského konania prestane byť osoba, u ktorej sa preukáže, že nie je spôsobilá dediť, že bola platne vydedená, alebo ak došlo k dedeniu zo zákona. V prípade, že sa po pojednaní dedičstva zistí, že oprávneným dedičom je niekto iný, prichádza do úvahy žaloba oprávneného dediča podľa § 485 Občianskeho zákonníka. Aktívne legitimovaný na podanie takejto žaloby je ten, kto chce uplatniť svoje dedičské právo teda je oprávneným dedičom, avšak nebol účastníkom konania.

patril zomretému dedičovi pôvodného poručiteľa. Zákon na tomto mieste predpokladá, že o majetku dediča po pôvodnom poručiteľovi prebehne samostatné dedičské konanie. Ustanovenie ods. 4 § 172 odkazuje na potrebu primeraného použitia aj v prípade, ak v priebehu konania o dedičstve zomrie manžel poručiteľa, ak bezpodielové spoluvlastníctvo nie je vyporiadané. To znamená, že aj v takýchto prípadoch koná súd s tými, o ktorých sa možno dôvodne domnievať, že sú dedičmi zomretého dediča, a to bez zreteľa na to, ako bude zaniknuté bezpodielové spoluvlastníctvo manželov vyporiadané.

Súhrnne sa dá konštatovať, že ak v priebehu konania o dedičstve zomrie dedič poručiteľa nastáva z procesného hľadiska situácia, že dedičstvo po zomretom dedičovi sa súčasne prejednáva v dvoch konaniach o dedičstve. Predmetom každého z nich je iný majetok zomretého dediča. V konaní o dedičstve po poručiteľovi sa prejedná majetok zomretého dediča, ktorý tento zdedil po poručiteľovi ku dňu jeho smrti. V konaní o dedičstve po zomretom dedičovi sa prejedná jeho ostatný majetok.³³ Prikláňame sa k názorom prezentovaným v literatúre, že konanie o dedičstve po poručiteľovi, ak dedič poručiteľa počas konania zomrie, sa obligatórne teda stáva spojený s konaním označovaným ako konanie *sui generis*.³⁴

V spojenom konaní sa ako dedičstvo prejednáva majetok poručiteľa a zároveň aj majetok zomretého dediča, ktorý zomretý dedič zdedil po poručiteľovi. Okrem toho, že dedičský súd vykonáva procesné úkony a prijme skutkové zistenia potrebné na prejednanie dedičstva po poručiteľovi, vykoná aj procesné úkony a prijme skutkové zistenia za účelom prejednanja dedičstva po zomretom dedičovi. To znamená, že podľa novej právnej úpravy obsiahnutej v § 172, ods. 1 až 3 CMP, ak v priebehu konania o dedičstve zomrie dedič poručiteľa, nastupujú dedičia zomretého dediča na jeho procesné miesto. Majetok, ktorý zomretý dedič nadobudol dedením po poručiteľovi, sa prejedná medzi dedičmi zomretého dediča. Podľa § 172 ods. 4 ak v priebehu konania o dedičstve zomrie manžel poručiteľa a bezpodielové spoluvlastníctvo manželov nie je vyporiadané, platí, že v konaní o dedičstve po neskôr zomretom manželovi sa bezpodielové spoluvlastníctvo poručiteľa nevyporiadava. Bezpodielové spoluvlastníctvo manželov sa preto vyporiada výlučne v konaní o dedičstve po manželovi, ktorý zomrel skôr.

Zo zásady, že sa dedičstvo nadobúda poručiteľovou smrťou, ako už bolo uvedené, vyplýva, že okamihom smrti poručiteľa vstupuje dedič na jeho miesto a stáva sa subjektom všetkých práv poručiteľa, ako aj povinností, ktoré smrťou nezanikajú. Aby dedenie v dôsledku

---

³³ SMYČKOVÁ, R. – ŠTEVČEK, M. – TOMAŠOVIČ, M. – KOTRECOVÁ, A. a kol.: *Civilný mimosporový poriadok. Komentár*. Bratislava : C. H. Beck, 2017, s. 626.

³⁴ Tamtiež, s. 627.

tejto skutočnosti nebolo pre dedičov rizikom, Občiansky zákonník v ustanoveniach § 470 a 472 upravuje rozsah dedičovej zodpovednosti (jednak za primerané náklady spojené s pohrebom poručiteľa a jednak za poručiťel'ove dlhy, ktoré na neho prešli poručiťel'ovou smrťou) tak, že túto zodpovednosť obmedzuje výškou ceny nadobudnutého dedičstva. Zodpovednosť dediča je teda už zákonom obmedzená tak, aby nadobudnutie dedičstva neznamenalo pre dediča majetkové riziko.³⁵

Ďalšia osobitosť v našej platnej právnej úprave spočíva v tom, že aj dedič, ktorý nadobudol na základe závetu z dedičstva len určitú konkrétnu jednotlivú vec alebo právo, zodpovedá za poručiťel'ove dlhy a za náklady poručiťel'ovho pohrebu rovnako ako ostatní dedičia, t. j. podľa zásad § 470 OZ. To znamená, že aj v takomto prípade ide o dedenie – nejde tu o odkaz. Na rozdiel od v minulosti platného práva (výnimkou bol síce ale už aj vtedy vecný odkaz, prípustný na Slovensku), podľa ktorého odkazovník nezodpovedal za dlhy poručiťel'a, ale dostal tzv. čistý odkaz, odkazovník teda neznášal záväzky poručiťel'a.³⁶

Zoznam bibliografických odkazov

CIRÁK, J. a kol.: *Dedičské právo*. Šamorín : Heuréka, 2009. ISBN 978-80-89122-55-4.

FEKETE, I.: *Občiansky zákonník. Komentár*. Bratislava : Epos, 2007. ISBN 978-80-8057-688-2.

FICOVÁ, S. – IVANČO, M. – RAKOVÁ, K. a kol.: *Dedičské právo v hmotnoprávných a procesnoprávných súvislostiach*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2022, ISBN 978-80-571-0986-5.

FICOVÁ, S.–ŠTEVČEK, M. a kol.: *Občianske súdne konanie. Komentár*. V. aktualizované vydanie. Bratislava : Eurounion, 2010.

KNAPP, V. – PLANK, K.: *Československé občanské právo. I. sv. – obecní část*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1973.

KRAJČO, J.: *Konanie o dedičstve (cezhraničné dedenie)*. Bratislava : Vydavateľstvo Eurounion, 2016.

MOLNÁR, P.: Určovanie všeobecnej hodnoty dedičstva a jeho vplyv na zodpovednosť dediča za dlhy poručiťel'a. In: FICOVÁ, S. – IVANČO, M. – RAKOVÁ, K. a kol.: *Dedičské právo v hmotnoprávných a procesnoprávných súvislostiach*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2022, ISBN 978-80-571-0986-5.

---

³⁵ KNAPPOVÁ, M. – ŠVESTKA, J. a kol.: *Občanské právo hmotné*. 3. vyd., Praha: Aspi Publishing, 2002, s. 281.

³⁶ KNAPP, V. – PLANK, K.: *Československé občanské právo. I. sv. – obecní část*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1973, s. 228.

SMYČKOVÁ, R. – ŠTEVČEK, M. – TOMAŠOVIČ, M. – KOTRECOVÁ, A. a kol.: *Civilný mimosporový poriadok. Komentár*. 1. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2017.

SMYČKOVÁ, R. – ŠTEVČEK, M. – TOMAŠOVIČ, M. – KOTRECOVÁ, A. a kol.: *Civilný mimosporový poriadok. Komentár*. 1. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2017, ISBN 978-80-89603-51-1.

ŠTEVČEK, M. a kol.: *Civilné právo procesné. Základné konanie a správne súdnictvo*. 3. zmenené a doplnené vydanie. Žilina : Eurokódex, 2014.

ŠTEVČEK, M.: Náhradová pohľadávka v dedičskom konaní a procesné problémy s tým súvisiace. In: *Ars Notaria*, č. 7, 2007.

ŠTEVČEK, M. – FICOVÁ, S. a kol.: *Občiansky súdny poriadok. I. diel. Komentár*. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2012.

VOJČÍK, P. a kol.: *Občiansky zákonník – Stručný komentár*. Bratislava : Iura Edition, 2009.

DOČASNÁ OCHRANA PODNIKATEĽOV – MIMORIADNY INTERVENČNÝ ZÁSAH ŠTÁTU V MIMORIADNEJ SITUÁCII – VÝCHODISKÁ, PODSTATA A ZHODNOTENIE EFEKTIVITY¹

TEMPORARY PROTECTION OF ENTREPRENEURS - EXTRAORDINARY STATE INTERVENTION IN AN EMERGENCY SITUATION - BACKGROUND, SUBSTANCE AND EVALUATION OF EFFECTIVENESS

Martin Kubinec²

Abstrakt

Globálna ekonomická kríza, spôsobená vírusovým ochorením Covid – 19, naplno zasiahla aj slovenský podnikateľský priestor. V období rokov 2020 – 2022 sa dotkla veľkého počtu domácich podnikateľov, ktorí sa v dôsledku prepadu tržieb, horšej vymožitelnosti pohľadávok, či platobnej neschopnosti dostali do existenčných problémov. Štát reagoval prijatím množstva právnych predpisov a rôznorodých intervenčných opatrení najmä vo finančnej oblasti, ktorých cieľom bolo zabezpečiť ekonomické prežitie malých, stredných, ale aj veľkých podnikateľov počas krízy. Patrili medzi ne aj právne predpisy, ktoré upravili poskytovanie dočasnej ochrany podnikateľov vo viacerých, na seba nadväzujúcich režimoch, ktorým sa venujeme v tejto kapitole.

Kľúčové slová

Pandémia, podnikateľ, dočasná ochrana, úpadok.

Abstract

The global economic crisis, caused by the viral disease Covid - 19, has fully affected the Slovak business space. In the period 2020-2022, it has affected a large number of domestic entrepreneurs, who, as a result of a drop in sales, poorer debt recovery or insolvency, have run into existential problems. The State has responded by adopting a number of legislative and various intervention measures, particularly in the financial sector; aimed at ensuring the economic survival of small, medium-sized and large businesses during the crisis. This included legislation that regulated the provision of temporary protection to entrepreneurs in several successive regimes, which are the subject of this chapter.

Keywords

Pandemic, entrepreneur, temporary protection, bankruptcy.

---

¹ Táto kapitola bola spracovaná v rámci riešenia výskumného projektu VEGA č. 1/0472/21 s názvom „Prierezová analýza mimoriadnych intervenčných zásahov štátu a ich aplikácie v období krízy spôsobenej ochorením COVID-19 na súkromnoprávne vzťahy v Slovenskej republike“.

² doc. JUDr. Ing. Martin Kubinec, PhD., univ. prof., Katedra obchodného a finančného práva, Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, martin.kubinec@umb.sk

Úvod

Mimoriadna situácia, spôsobená ochorením COVID-19 sa, počnúc rokom 2020, prejavila v mnohých rovinách a smeroch. Žiaľ, popri fatálnych následkoch na živote a zdraví mnohých obyvateľov na Slovensku, no aj v globálnom meradle; znamenala dramatický zásah aj do práv a právom chránených záujmov fyzických a právnických osôb a výrazne ovplyvnila právny systém, v ktorom sa zákonodarca musel vysporiadať s potrebou riešenia urgentných javov a situácií, s ktorými dovtedy nepočítalo tak slovenské, ako ani komunitárne právo a zrejme ani iné zahraničné úpravy všeobecne.

Legislatívnym výstupom slovenského zákonodarcu v pandemickej situácii možno mnohé vytknúť, napokon, viaceré zo všeobecne záväzných právnych predpisov a individuálnych rozhodnutí orgánov verejnej moci boli, resp. sú predmetom prieskumu Ústavným súdom Slovenskej republiky, či Európskym súdom pre ľudské práva, resp. Európskym súdnym dvorom. Na druhej strane sa nám javí, že potreba ich urgentného prijatia je spôsobilá do veľkej miery ospravedlniť ich nedostatky a prípadné individuálne zásahy do práv občanov, reparačné práve prostredníctvom súdnych autorít. Milan Ďurica v tejto súvislosti uvádza, že: „v súčasnosti sme svedkami nebývanej ingerencie štátu do všetkých možných oblastí fungovania spoločnosti. Všetky opatrenia sledujú legitímny cieľ, ktorým je ochrana života a zdravia obyvateľov, ale aj ochrana ekonomiky.“³

Vychádzajúc z týchto všeobecných úvodných poznámok sa domnievame, že zmienená mimoriadna situácia, ktorá už je v čase písania tejto state (našťastie) skôr smutnou spomienkou, preukazujúcou zraniteľnosť celej spoločnosti, je aj (aspoň) zmysluplnou príležitosťou na zhodnotenie prijatých zákonodarných opatrení v tom najširšom zmysle, posúdenie ich racionality a efektivity a napokon aj na zváženie potreby ich využitia v budúcnosti v prípadoch, keď spoločnosť bude opäť konfrontovaná s obdobným atakom.

V rámci tejto kapitoly sme sa rozhodli zo širokého spektra intervenčných zásahov štátu vybrať jeden z tých, ktorý mal slúžiť na ochranu podnikateľov (vo finančných ťažkostiach) počas mimoriadnej pandemickej situácie – tzn. inštitút dočasnej ochrany podnikateľov. Je zrejme namieste upozorniť primárne na fakt, že počas pandemického obdobia bola dočasná ochrana podnikateľov upravená v troch etapách (fázach), ktoré na seba časovo plynulo nadväzovali.

V rámci prvej a najkratšej z nich, ktorú možno rámcovať do obdobia marec až máj 2020,

---

³ ĎURICA, M.: Dočasná ochrana podnikateľov a jej právne účinky. In: Justičná revue : časopis pre právnu teóriu a prax. - Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti SR, 2020. - ISSN 1335-6461. - Roč. 72, č. 6 - 7 (2020), s. 776

sa javila byť mimoriadne urgentnou potreba dočasne vyriešiť právne postavenie najmä tých podnikateľov, ktorí sa logicky ocitli úplne nepripravení na dôsledky bezprecedentného a nečakaného pádu tržieb, rizika ukončenia záväzkových vzťahov,⁴ pretrhnutia dodávateľsko-odberateľského reťazca, vstupu do krízy, či úpadku, resp. jeho hrozby, či všeobecnejšie – do existenčných problémov. Práve títo, v prevažnej miere malí a strední podnikatelia, často v úvodnej fáze podnikania, a podnikajúci v takých oblastiach, ktoré boli najviac dotknuté zákazom alebo obmedzením vychádzania (reštaurácie, služby, maloobchodné prevádzky a pod.), totiž boli prijatými epidemiologickými opatreniami objektívne dotknutí najviac a prakticky bez akejkoľvek prípravy, či ochrany.

Prvá etapa v legislatívnej rovine vychádzala najmä zo zákona č. 62/2020 Z.z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 v znení účinnom do 11. mája 2020, ako aj zákona č. 67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19.

Na túto úpravu plynulo nadväzovala druhá fáza, ktorá sa realizovala na základe zákona č. 92/2020 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Práve týmto predpisom bol do slovenskej právnej úpravy inkorporovaný inštitút dočasnej ochrany podnikateľov, upravený v druhej časti zákona v podobe, ktorá bola účinná od 12. mája 2020 do 31. decembra 2020, tzn. približne necelého trištvrte roka.

V rámci tretej fázy účinnosti úpravy dočasnej ochrany podnikateľov, už bezprostredná hrozba existenčných problémov podnikateľov nebola taká akútna, pretože začali (?) účinkovať plošné a adresné opatrenia potrebné na preklopenie ekonomických problémov podnikateľov v dôsledku pandémie a preto vznikol priestor na vylepšenie jestvujúcich ochranných modelov, ktoré vyústili do prijatia zákona č. 421/2020 Z. z. o dočasnej ochrane podnikateľov vo finančných ťažkostiach.

Tento predpis mal byť podľa vtedajších názorov trvalým riešením,⁵ no ako sa ukázalo,

---

⁴ Tejto otázke sa venuje napr. príspevok Dominiky Cukerovej: CUKEROVÁ, D.: Obchodné záväzkové vzťahy v dobe pandémie ochorenia COVID-19. In: *Bratislavské právnické fórum 2021: Legislatívna a aplikačná invencia v obchodnom práve počas pandémie COVID-19: zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej online konferencie*. Bratislava : Právnická fakulta UK, 2021, s. 33-43.

⁵ Napr. DOLNÝ, J. – SUCHÝ, T.: Právne účinky dočasnej ochrany podnikateľov po novom. In: *Bulletin slovenskej advokácie : recenzovaný časopis pre právnu vedu a prax*, roč. 27, 2021, č. 5, s. 21: Zákon o dočasnej ochrane podnikateľov okrem trvalého zavedenia inštitútu dočasnej ochrany zavádza do právneho poriadku aj ustanovenia o malom konkurze, ktorý v novom legislatívnom ponímaní má výrazným spôsobom urýchliť priebeh konkurzného

ani v tomto prípade nešlo o riešenie trvalé, ale len dočasné (trvalé v princípe len vo vzťahu k samému inštitútu), pretože tento zákon bol účinný len približne 1,5 roka, keď prijatím nového zákona č. 111/2022 Z. z. o riešení hroziaceho úpadku s účinnosťou od 11. júla 2022 bol v celom rozsahu zrušený a nahradený práve touto novou právnou úpravou, ktorá by mala byť tým definitívnym a trvalým riešením, ktoré má *pro futuro* riešiť v rámci tzv. verejnej preventívnej reštrukturalizácie hroziaci úpadok podnikateľov.

Z porovnania všetkých uvedených predpisov možno vyvodiť záver, že možnosti poskytovania dočasnej ochrany podnikateľov sa postupne sprísňovali – od v zásade plošnej ochrany podnikateľov cez vybrané právne a ekonomické opatrenia (napr. tzv. *helicopter money*, aj keď v dost' oklieštenej podobe a množstve), následne v zásade formálneho posúdenia podmienok pre poskytnutie dočasnej ochrany súdom v druhej fáze až po materiálne posudzovanie návrhu na poskytnutie dočasnej ochrany v poslednej etape pandemickej situácie, aj keď dôvodová správa k tomuto zákonu uvádza, že prieskum návrhu na poskytnutie dočasnej ochrany zo strany má byť len formálny.⁶

Dočasná ochrana podnikateľov v prvej etape mimoriadnej situácie

Akútna pandemická situácia na začiatku roka 2020 vytvorila bezprecedentný tlak na slovenského zákonodarcu, ktorý musel vo veľmi krátkom čase cieľovými legislatívnymi opatreniami reagovať na stav núdze, ktorý v národnom hospodárstve nastal. Vláda Slovenskej republiky uznesením č. 114 zo dňa 15. marca 2020 podľa čl. 5 ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších predpisov, vyhlásila pre územie Slovenskej republiky núdzový stav, ktorý bol následne opakovane predĺžovaný, až do jeho zrušenia 14. mája 2021.

Popri núdzovom stave však Vláda Slovenskej republiky uznesením č. 111/2020 ešte zo dňa 11. marca 2020 podľa § 8 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov vyhlásila 12. marca 2020 od 06:00 hod. mimoriadnu situáciu pre územie celej Slovenskej republiky, ktorá v porovnaní s núdzovým stavom trvala podstatne dlhšie a skončila až 15. septembra 2023 na základe uznesenia Vlády Slovenskej republiky, tzn. po takmer 3,5 roku jej trvania.

---

konania vybraných právnických osôb, a to najmä z dôvodu upustenia od odporovacích žalôb a žaloby za oneskorené podanie návrhu na vyhlásenie konkurzu.

⁶ Dôvodová správa – osobitná časť k § 8: Ustanovuje sa, že súd podanú žiadosť preskúma v zásade formálne (materiálny prieskum sa v zásade môže z povahy vecí vykonať *ex post*), čo zodpovedá požiadavke na rýchle súdne konanie, pretože opačný prístup by znamenal právnú neistotu, čo za danej situácie nie je namieste.

Tieto dve rozhodnutia kolektívneho výkonného orgánu na Slovensku predstavovali základ pre ďalšie smerovanie normotvorby počas núdzového stavu a mimoriadnej situácie a boli vykonávané všeobecne záväznými právnymi predpismi (zákony, nariadenia vlády, vyhlášky ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy, orgánov na úseku verejného zdravotníctva) a individuálnymi právnymi aktmi, ktoré možno v ich celkovom súhrne nazvať aj legislatívnou smrťou, čo bolo dané najmä tým, že pandemická situácia na Slovensku bola v jeho novodobých dejinách unikátnou a slovenská legislatíva tak bola po prvýkrát skutočne konfrontovaná s realitou, ktorá sa objektívne nedala predvídať.

Opatrenia štátu sa často nestretávali so všeobecným pochopením, rešpektom, či akceptáciou, naopak, mnohé z nich boli považované (ak zostaneme len v rovine podnikateľskej sféry) za nedostatočné, či nefunkčné.

Ich spoločným znakom bol plošný charakter a minimalizácia administratívnej záťaže, spojenej s poskytovaním opatrení, úľav, odkladov, upustením od kontrol a miestnych zisťovaní, poskytovaním dotácií a subvencií, či bonifikovaných úverov. V tesnom závese potom (už po zmene v obsadení vlády a parlamentu) nasledovali prvé legislatívne opatrenia,⁷ ktoré smerovali (popri riešení zdravotníckych, logistických, administratívnych a obdobných otázok) k ochrane podnikateľov.

Za také možno považovať predovšetkým zákonný odklad exekúcie,⁸ zákaz jednostranného ukončenia nájmu,⁹ zákaz výkonu záložného práva,¹⁰ či predĺženie lehoty na podanie návrhu na vyhlásenie konkurzu z dôvodu predĺženia na 60 dní.¹¹ Následne boli tieto opatrenia dopĺňané a upravované ďalšími zákonnými predpismi, napr. o možnosť podať žiadosť o odklad splátok úverov, lízingov¹² a iných finančných produktov.¹³

Pre túto – prvú fázu legislatívneho riešenia postavenia podnikateľa, je charakteristické

---

⁷ Zákon č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony; zákon č. 67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19

⁸ § 3a zákona o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony

⁹ § 3b zákona o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony

¹⁰ § 6 zákona o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony

¹¹ § 4 zákona o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony

¹² Pozri bližšie napr.: DOLÍHALOVÁ, M.: Odklad splátok počas trvania pandémie - cesta k následnému posilneniu zabezpečovacích inštitútov?. In: *Právo v podnikaní vybraných členských štátů Evropské unie : sborník příspěvků k 12. ročníku mezinárodní vědecké konference*. Praha : TROAS, 2020, s. 349-355.

¹³ Zákon č. 67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19

najmä to, že sa poskytovala v zásade plošne a všeobecne pre všetkých podnikateľov a v zásade bez ohľadu na to, v akej ekonomicko-právnej situácii sa v danom čase nachádzali. Išlo teda v podstate o všeobecnú a časovo obmedzenú ochranu všetkých subjektov,¹⁴ účinnú vo všeobecnosti do 12. mája 2020 (hoci jej účinky trvali aj naďalej), kedy nastúpila druhá etapa dočasnej ochrany podnikateľov.

Dočasná ochrana podnikateľov v druhej etape mimoriadnej situácie

Základný rámec dočasnej ochrany podnikateľov vytvorilo Ministerstvo spravodlivosti SR pomerne rýchlo po plnom nastúpení konorakrízy novelou zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, vykonanou zákonom č. 92/2020 Z. z. s účinnosťou od 12. mája 2020.

Jeho účelom bolo vytvorenie časovo obmedzeného rámca s nástrojmi na podporu efektívneho riešenia negatívnych následkov šírenia nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby Covid-19 na podnikateľov prevádzkujúcich podnik. O poskytnutie dočasnej ochrany mohol žiadať podnikateľ so sídlom alebo miestom podnikania na území Slovenskej republiky, ak jeho oprávnenie na podnikanie vzniklo pred 12. marcom 2020.

Základným východiskom tejto druhej úpravy bolo, že dočasná ochrana nemala byť plošná a *ex lege*, ale poskytnutá len konkrétnym podnikateľom na základe ich žiadosti (tzv. *opt-in* model), v rámci ktorej podnikateľ vyhlásil pod hrozbou zodpovednostných následkov splnenie špecifických podmienok (všeobecných a osobitných) pre poskytnutie dočasnej ochrany bez potreby ich individuálneho preukazovania.¹⁵

O poskytnutí dočasnej ochrany boli príslušné rozhodovať vybrané okresné sudy¹⁶ príslušné podľa miesta podnikania, resp. sídla podnikateľa. Žiadosť o poskytnutie dočasnej ochrany podnikateľa sa podávala na určenom tlačive a v elektronickej forme.

Popri všeobecných náležitostiach (§ 13 zákona), musela žiadosť obsahovať aj osobitné náležitosti - žiadateľ bol povinný vyhlásiť, že spĺňa predpoklady pre poskytnutie dočasnej ochrany, a to že:

---

¹⁴ CSACH, K., HAVEL, B., PALA, R. POSPÍŠIL, B.: Správa a riadenie obchodných spoločností počas pandémie COVID – 19. In: *Súkromné právo*, 2020, č. 2, s 70.

¹⁵ CSACH, K. – HAVEL, B. – PALA, R. – POSPÍŠIL, B.: Správa a riadenie obchodných spoločností počas pandémie COVID – 19. In: *Súkromné právo*, 2020, č. 2, s 70.

¹⁶ Okresný súd Trnava pre obvod Krajského súdu v Trnave a pre obvod Krajského súdu v Bratislave; Okresný súd Žilina pre obvod Krajského súdu v Žiline a pre obvod Krajského súdu v Trenčíne; Okresný súd Banská Bystrica pre obvod Krajského súdu v Banskej Bystrici a pre obvod Krajského súdu v Nitre; Okresný súd Prešov pre obvod Krajského súdu v Prešove a pre obvod Krajského súdu v Košiciach.

- a) je oprávnený podať žiadosť a podaním žiadosti sleduje účel dočasnej ochrany podľa § 8 zákona z dôvodu značného zvýšenia počtu pohľadávok po lehote splatnosti alebo značného poklesu svojich tržieb v porovnaní s rovnakým obdobím v roku 2019, ktoré podstatne ohrozujú prevádzkovanie podniku; ak žiadateľ neprevádzkoval v uvedenom období činnosť, za porovnateľné obdobie sa považuje mesiac február 2020,
- b) k 12. marcu 2020 nebol v úpadku,
- c) ku dňu podania žiadosti nie sú u neho dôvody na jeho zrušenie a vo vzťahu k nemu nepôsobia účinky vyhlásenia konkurzu alebo povolenia reštrukturalizácie,
- d) k 12. marcu 2020 vo vzťahu k nemu neprebiehala exekučné konanie pre uspokojenie nároku z jeho podnikateľskej činnosti,
- e) vo vzťahu k jeho podniku, veci, právu alebo inej majetkovej hodnote patriacej k podniku nebol k 12. marcu 2020 začatý výkon záložného práva,
- f) v kalendárnom roku 2020 nerozdelil zisk alebo iné vlastné zdroje alebo následky takýchto úkonov odstránil,
- g) v kalendárnom roku 2020 okrem opatrení smerujúcich k zmierneniu následkov šírenia nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 neurobil iné opatrenie ohrozujúce jeho finančnú stabilitu alebo jeho následky odstránil,
- h) vedie riadne účtovníctvo a neporušuje povinnosť podľa § 40 ods. 2 Obchodného zákonníka.

V prípade, že žiadosť o poskytnutie dočasnej ochrany spĺňala všeobecné a osobitné náležitosti, súd žiadateľovi bezodkladne poskytol dočasnú ochranu. Poskytnutie dočasnej ochrany sa doručovalo uložením v spise. Údaje o žiadateľovi a informácia o poskytnutí dočasnej ochrany sa tiež zverejnili v Obchodnom vestníku, pričom za poskytnutú sa dočasná ochrana považovala v deň nasledujúci po zverejnení informácie o poskytnutí dočasnej ochrany v Obchodnom vestníku.

Na poskytnutie dočasnej ochrany nebol právny nárok – ak žiadosť nespĺňala zákonné náležitosti, bola odmietnutá, proti čomu mal žiadateľ právo podať námietku do 15 dní od doručenia potvrdenia o odmietnutí.

Zákon v § 17 pomerne podrobne upravil právne účinky poskytnutia dočasnej ochrany v podobe viacerých hmotnoprávných a procesnoprávných účinkov:

- a) konanie o návrhu veriteľa na vyhlásenie konkurzu na majetok podnikateľa pod dočasnou ochranou podanom po 12. marci 2020 sa prerušuje; tento účinok sa uplatňuje

rovnako na návrhy veriteľov podané počas dočasnej ochrany. Rovnako sa prerušuje konkurzné konanie, v ktorom nebol vyhlásený konkurz a ktoré začalo na základe návrhu veriteľa, ktorý bol podaný po 12. marci 2020;

- b) podnikateľ pod dočasnou ochranou nie je po dobu trvania dočasnej ochrany povinný podať návrh na vyhlásenie konkurzu na svoj majetok; to platí rovnako na osoby, ktoré sú povinné podať návrh na vyhlásenie konkurzu v jeho mene;
- c) exekučné konanie začaté po 12. marci 2020 voči podnikateľovi pod dočasnou ochranou pre uspokojenie nároku z jeho podnikateľskej činnosti sa po dobu trvania dočasnej ochrany prerušuje; ak sa exekučné konanie prerušilo po začatí exekúcie, ustanovenia osobitného predpisu o odklade bez blokovania sa použijú primerane;
- d) voči podnikateľovi pod dočasnou ochranou nemožno začať výkon záložného práva vzťahujúceho sa na podnik, vec, právo alebo inú majetkovú hodnotu patriacu k podniku. Ak bola dočasná ochrana poskytnutá počas plynutia lehoty, po uplynutí ktorej možno takéto záložné právo vykonať, účinky oznámenia o začatí výkonu záložného práva nastávajú opätovne zánikom dočasnej ochrany;
- e) proti pohľadávke, ktorá podnikateľovi pod dočasnou ochranou vznikla po poskytnutí dočasnej ochrany, nie je možné započítať pohľadávku, ktorá vznikla voči podnikateľovi pod dočasnou ochranou pred poskytnutím dočasnej ochrany, ak ide o pohľadávku, ktorá patrí alebo patrila osobe s ním spriaznenej podľa predpisu o konkurznom konaní;
- f) po poskytnutí dočasnej ochrany nemôže druhá zmluvná strana vypovedať zmluvu, odstúpiť od zmluvy alebo odoprieť plnenie zo zmluvy pre omeškanie podnikateľa pod dočasnou ochranou, ktoré vzniklo v čase od 12. marca 2020 do účinnosti tohto zákona a ktorého príčinou boli následky šírenia nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19; to neplatí, ak by druhá zmluvná strana bezprostredne ohrozila prevádzkovanie svojho podniku. Právo druhej zmluvnej strany vypovedať zmluvu, odstúpiť od zmluvy alebo odoprieť plnenie zo zmluvy pre omeškanie podnikateľa pod dočasnou ochranou po účinnosti tohto zákona nie je dotknuté.

Ako je zrejmé, účinky dočasnej ochrany boli dominantne inšpirované účinkami vyhlásenia konkurzu, resp. povolenia reštrukturalizácie podľa Zákona o konkurze a reštrukturalizácii a vo svojej podstate smerovali k tomu, aby podnikateľ mohol počas dočasnej ochrany vykonávať ďalej podnikateľskú činnosť bez rizika v podobe individuálnych exekúcií, konkurzu, výkonu zabezpečovacích práv, rizika zániku jestvujúcich zmluvných vzťahov, či započítania starých a nových pohľadávok.

Pokiaľ ide o konanie vo veciach poskytnutia dočasnej ochrany, v tomto smere je badateľná inšpirácia autorov návrhu zákona jednak zákonom č. 530/2003 Z. z. o obchodnom registri (napr. opravné prostriedky proti odmietnutiu poskytnutia ochrany a lehoty), ale aj zákonom č. 315/2016 Z. z. o registri partnerov verejného sektora (napr. kvalifikovaný podnik na zrušenie dočasnej ochrany).

Na ochranu veriteľov dlžníka s poskytnutou dočasnou ochranou slúžili ustanovenia (§ 17 ods. 7 až 9 zákona), zakotvujúce prerušenie plynutia lehôt na uplatnenia práva voči dlžníkovi, vrátane nárokov z odporovateľných právnych úkonov a ich spočívanie počas dočasnej ochrany.

Podnikateľ pod dočasnou ochranou bol povinný v rozsahu, v ktorom to možno od neho spravodlivo požadovať, vynaložiť úprimnú snahu, aby jeho veritelia boli uspokojení v čo najvyššej miere a uprednostniť spoločný záujem veriteľov pred vlastnými záujmami alebo záujmami iných osôb; najmä nesmel rozdeliť zisk alebo iné vlastné zdroje a zdržať sa nakladania s majetkovou podstatou podniku a s majetkom, ktorý do nej môže patriť, pokiaľ by malo ísť o podstatné zmeny v skladbe, využití alebo určení tohto majetku alebo o jeho nie zanedbateľné zmenšenie. Ak by bol po zániku dočasnej ochrany vyhlásený konkurz na majetok podnikateľa, je právny úkon, ktorý bol urobený v rozpore s týmto ustanovením, neúčinný voči veriteľom; zodpovednosť za škodu a zákonné ručenie (najmä štatutárnych orgánov) tým nie sú dotknuté.

Špecifikom tejto úpravy ďalej bola zákonná preferencia plnenia záväzkov, ktoré vznikli po poskytnutí dočasnej ochrany, a rovnako tak výnimka (§ 17 ods. 10 zákona), podľa ktorej úver a obdobné plnenia, ktoré úveru hospodársky zodpovedajú, poskytnuté podnikateľovi pod dočasnou ochranou spriaznenou osobou podľa Zákona o konkurze a reštrukturalizácii bezhotovostne počas trvania dočasnej ochrany a bezprostredne súvisiace so zachovaním prevádzky podniku sa neposudzujú podľa ustanovení Obchodného zákonníka o kríze a neuplatnia sa na ne ustanovenia predpisu o konkurznom konaní o ich uspokojení v poradí ako podriadené.

K zániku dočasnej ochrany mohlo dôjsť buď *ex lege* k 1. októbru 2020 alebo na žiadosť podnikateľa alebo rozhodnutím súdu v prípade, že súd buď z vlastného podnetu alebo na základe kvalifikovaného podnetu zistil, že na poskytnutie dočasnej ochrany neboli splnené zákonné predpoklady, prípadne tieto zanikli alebo podnikateľ porušil svoje povinnosti vyplývajúce z dočasnej ochrany.

Pre úplnosť, na základe splnomocňovacieho ustanovenia § 18 ods. 5 zákona, nariadením Vlády Slovenskej republiky č. 253/2020 Z. z., ktorým sa predlžuje trvanie dočasnej ochrany, sa

dočasná ochrana podnikateľov *ex lege* predĺžila do 31. decembra 2020.

V rámci druhej etapy mimoriadnej situácie sa akcentovalo predovšetkým rýchle sprostredkovanie dočasnej ochrany súdom, čomu zodpovedalo skutočne len formálne posúdenie návrhu na poskytnutie dočasnej ochrany súdom, ktoré sa fakticky realizovalo prostredníctvom osobitného formulára a deklaratórnych vyhlásení žiadateľa s potenciálnou možnosťou neskoršieho prieskum (*ex post*).

Uplatnil sa tak v zásade len registračný princíp, v rámci ktorého kauzálne a miestne príslušné sudy registrovali doručené žiadosti a následne zabezpečovali zverejnenie informácie o poskytnutí dočasnej ochrany tretím osobám v Obchodnom vestníku.

Dočasná ochrana podnikateľov v tretej etape mimoriadnej situácie

Predchádzajúca úprava dočasnej ochrany bola následne zákonom č. 421/2020 Z. z. o dočasnej ochrane podnikateľov vo finančných ťažkostiach a o zmene a doplnení niektorých zákonov nahradená s účinnosťou od 1. januára 2021 do 16. júla 2022,¹⁷ keď bol inštitút dočasnej ochrany podnikateľov revidovaný a doplnený o spojenie „vo finančných ťažkostiach,“ pričom jeho účelom bolo vytvorenie časovo obmedzeného rámca na ochranu pred veriteľmi a nástrojov na podporu podnikateľov vo finančných ťažkostiach, ktoré im majú umožniť pokračovať v podnikaní a zabrániť tak najmä strate pracovných miest, know-how a priniesť vyššiu mieru uspokojenia pohľadávok veriteľov.

V zásade išlo o právnu úpravu, ktorá už reagovala na prijatie Smernice o reštrukturalizácii a insolvenčii,¹⁸ a išlo o akúsi „demoverziu“ pripravovaného návrhu Zákona o riešení hroziaceho úpadku, ktorý s účinnosťou od 11. júla 2022 zrušil aj tento dočasný právny predpis o dočasnej ochrane podnikateľov vo finančných ťažkostiach. Prijatá právna úprava na jednej strane nadväzovala na dočasnú ochranu prijatú zákonom NR SR č. 62/2020 Z. z., no zároveň ju úplne nahradila.¹⁹

V porovnaní s predchádzajúcou úpravou, ktorá rovnako vyžadovala iniciatívu zo strany podnikateľa, však bola dočasná ochrana podstatne časovo a administratívne prísnejšia, vyžadovala si ingerenciu a súhlas zo strany kľúčových veriteľov, čo vo výsledku znamenalo, že o dočasnú ochranu podľa tohto predpisu požiadalo za celú dobu jeho účinnosti (od januára

---

¹⁷ Do účinnosti zákona č. 111/2022 Z. z. o riešení hroziaceho úpadku a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

¹⁸ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1023 z 20. júna 2019 o rámcoch preventívnej reštrukturalizácie, o oddlžení a diskvalifikácii a o opatreniach na zvýšenie účinnosti reštrukturalizačných, konkurzných a oddlžovacích konaní a o zmene smernice (EÚ) 2017/1132 (Smernica o reštrukturalizácii a insolvenčii).

¹⁹ DOLNÝ, J. – SUCHÝ, T.: Právne účinky dočasnej ochrany podnikateľov po novom. In: *Bulletin slovenskej advokácie*, roč. 27, 2021, č. 5, s. 20.

2021 do júla 2022) spolu len 13 podnikateľov, ktorým bola aj poskytnutá a súčasne v dvoch prípadoch aj predĺžená.

Možnosť požiadať o dočasnú ochranu sa týkala všetkých podnikateľov, ktorí mali na území Slovenskej republiky centrum hlavných záujmov, s výnimkou zákonom určených subjektov.²⁰ O poskytnutí dočasnej ochrany rozhodovali príslušné súdy²¹ podľa sídla alebo miesta podnikania podnikateľa v čase podania žiadosti o poskytnutie dočasnej ochrany. Konanie o poskytnutie dočasnej ochrany bolo zásadne návrhovým a začínalo na základe žiadosti o poskytnutie dočasnej ochrany na určenom formulári a v elektronickej forme.

Popri štandardných všeobecných náležitostiach musel podnikateľ vyhlásiť, že spĺňa predpoklady pre poskytnutie dočasnej ochrany, a to že:

- a) je oprávnený podať žiadosť a podaním žiadosti sleduje účel podľa § 1,
- b) s dočasnou ochranou súhlasí nadpolovičná väčšina jeho veriteľov počítaná podľa výšky ich pohľadávok (pričom sa nepočíta s veriteľmi so spriaznenými pohľadávkami a s veriteľmi, ktorých pohľadávky voči žiadateľovi prevyšujú v úhrne 100 000 eur; to neplatí pre súhlas veriteľa, ktorý je subjektom verejnej správy, subjektom uvedeným v § 2 ods. 2, osobou zapísanou v registri partnerov verejného sektora alebo osobou, pri ktorej by sa v registri partnerov verejného sektora uvádzali ako koneční užívatelia výhod štatutárny orgán a členovia štatutárneho orgánu partnera verejného sektora),
- c) mu nie sú známe dôvody na jeho zrušenie, ak je žiadateľom právnická osoba,
- d) v čase podania žiadosti nemá povinnosť podať návrh na vyhlásenie konkurzu,
- e) vo vzťahu k nemu nepôsobia účinky začatia konkurzného konania, vyhlásenia konkurzu, začatia reštrukturalizačného konania alebo povolenia reštrukturalizácie,
- f) vo vzťahu k nemu neprebíha exekučné konanie alebo obdobné vykonávacie konanie pre uspokojenie nároku z prevádzky podniku,
- g) vo vzťahu k jeho podniku, veci, právu alebo inej majetkovej hodnote patriacej k podniku nebol začatý výkon záložného práva,
- h) v posledných 12 mesiacoch pred podaním žiadosti nerozdelil zisk alebo iné vlastné

---

²⁰ Podľa § 2 ods. 2: Dočasná ochrana sa nepoužije na banku, inštitúciu elektronických peňazí, poisťovňu, zaisťovňu, zdravotnú poisťovňu, správcovskú spoločnosť, obchodníka s cennými papiermi, burzu cenných papierov, centrálny depozitár cenných papierov, subjekt kolektívneho investovania, prevádzkovateľa platobného systému, dôchodkovú správcovskú spoločnosť, doplnkovú dôchodkovú spoločnosť, platobnú inštitúciu, poskytovateľa platobných služieb v obmedzenom rozsahu, poskytovateľa služieb informovania o platobnom účte a veriteľa podľa osobitného predpisu o úveroch na bývanie.

²¹ Okresný súd Trnava pre obvod Krajského súdu v Trnave a pre obvod Krajského súdu v Bratislave; Okresný súd Žilina pre obvod Krajského súdu v Žiline a pre obvod Krajského súdu v Trenčíne; Okresný súd Banská Bystrica pre obvod Krajského súdu v Banskej Bystrici a pre obvod Krajského súdu v Nitre; Okresný súd Prešov pre obvod Krajského súdu v Prešove a pre obvod Krajského súdu v Košiciach.

zdroje,

- i) v posledných 12 mesiacoch pred podaním žiadosti neurobil opatrenia ohrozujúce finančnú stabilitu jeho podniku,
- j) vedie riadne účtovníctvo a neporušuje povinnosť podľa § 40 ods. 2 alebo ods. 4 Obchodného zákonníka,
- k) v posledných 48 mesiacoch nebol v dočasnej ochrane, a
- l) je zapísaný v registri partnerov verejného sektora, ak je žiadateľom právnická osoba.

Okruh vyhlásení žiadateľa o poskytnutie dočasnej ochrany sa v porovnaní s predchádzajúcou úpravou rozšíril, no aj v tomto novom znení zostal na úrovni deklaratívnych vyhlásení. K žiadosti o poskytnutie dočasnej ochrany však bol žiadateľ (a v tomto smere už ide o zásadnejšiu zmenu) povinný pripojiť:

- a) písomný súhlas nadpolovičnej väčšiny veriteľov žiadateľa, počítanej z výšky ich pohľadávok, nie starší ako 30 dní pred podaním žiadosti,²²
- b) zoznam majetku žiadateľa spolu s označením tiarch na takomto majetku,
- c) zoznam záväzkov žiadateľa spolu s označením veriteľov spriaznených pohľadávok a s označením zabezpečených veriteľov,
- d) zoznam spriaznených osôb žiadateľa,
- e) priebežnú účtovnú závierku.

Je zreteľné, že minimálne administratívne a časovo bola príprava žiadosti o poskytnutie dočasnej ochrany podstatne náročnejšia v porovnaní s predchádzajúcou úpravou (napr. vo vzťahu k písomnému súhlasu veriteľov, ktorý síce nebol formalizovaný, no za predpokladu vyššieho počtu veriteľov s menšími pohľadávkami bolo jeho získanie nepochybne zaťažujúcou skúškou), veľmi podobná návrhu na vyhlásenie konkurzu.

Ak žiadosť spĺňala predpísané náležitosti, súd žiadateľovi bezodkladne poskytol dočasnú ochranu, a to tak, že vydal potvrdenie o poskytnutí dočasnej ochrany, ktoré sa doručilo uložením v spise. Údaje o žiadateľovi spolu s informáciou, že žiadateľovi bola poskytnutá

---

²²Podľa osobitnej časti dôvodovej správy k návrhu zákona: Kľúčovým je vyhlásenie o súhlase nadpolovičnej väčšiny veriteľov žiadateľa o poskytnutie dočasnej ochrany s poskytnutím dočasnej ochrany. Uvedené vyhlásenie žiadateľa o poskytnutie dočasnej ochrany predpokladá, že podnikateľ vo finančných ťažkostiach sa pokúsi v dobrej viere rokovať s veriteľmi ešte pred podaním žiadosti a ponúkne im aspoň hrubý náčrt predstavy o riešeníach, ktoré mu pomôžu deklarované problémy podniku prekonať. Ako vyplýva z ustanovenia § 6 ods. 1 písm. b), s dočasnou ochranou musí súhlasiť nadpolovičná väčšina veriteľov žiadateľa počítaná podľa výšky ich pohľadávok, pričom sa vychádza z priebežnej účtovnej závierky, ktorú je žiadateľ povinný zostaviť ku dňu, od ktorého v čase podania žiadosti neuplynulo viac ako 60 dní.

dočasná ochrana, súd bezodkladne zverejnil v Obchodnom vestníku. Dočasná ochrana sa považuje za poskytnutú v deň nasledujúci po dni zverejnenia; účinky dočasnej ochrany však voči tretím osobám pôsobia od okamihu, kedy sa o nej dozvedeli. Po zverejnení sa žiadateľ označuje ako podnikateľ pod dočasnou ochranou (obchodné meno s dodatkom: pod dočasnou ochranou - § 9 ods. 4 OBZ).

Na poskytnutie dočasnej ochrany nebol právny nárok, súd preto bezodkladne vydal potvrdenie o odmietnutí žiadosti, ak sa na žiadosť zo zákona neprihliada, žiadosť nespĺňa zákonné náležitosti alebo ak žiadateľ nezložil preddavok podľa § 8 ods. 2 zákona. Proti odmietnutiu žiadosti mohol žiadateľ podať námietku v lehote 15 dní od doručenia potvrdenia o odmietnutí žiadosti.

Pokiaľ ide o účinky poskytnutia dočasnej ochrany, tieto sa do veľkej miery zhodovali s účinkami poskytnutia dočasnej ochrany v druhej etape, boli však sprísnené predovšetkým vo vzťahu k možnostiam ukončenia zmluvných vzťahov, ale aj vo vzťahu k možnostiam vymáhania niektorých druhov pohľadávok v exekúcii, výkone záložného práva a pod.:

- a) Počas dočasnej ochrany nemožno rozhodnúť o začatí konkurzného konania voči podnikateľovi pod dočasnou ochranou – tzv. pasívna konkurzná imunita;
- b) Podnikateľ pod dočasnou ochranou nie je počas trvania dočasnej ochrany povinný podať návrh na vyhlásenie konkurzu na svoj majetok; to platí rovnako na osoby, ktoré sú povinné podať návrh na vyhlásenie konkurzu v jeho mene - tzv. aktívna konkurzná imunita;
- c) Počas dočasnej ochrany nemožno pre pohľadávku, ktorá vznikla voči podnikateľovi pod dočasnou ochranou pred poskytnutím dočasnej ochrany, v exekúcii alebo pri výkone rozhodnutia postihnúť podnik, vec, práva alebo iné majetkové hodnoty patriace podniku podnikateľa pod dočasnou ochranou, ibaže ide o vymáhanie neoprávnenej štátnej pomoci, pohľadávky vzniknutej pri realizácii spoločných programov Slovenskej republiky a Európskej únie financovaných z fondov Európskej únie, alebo plnenia priznaného rozhodnutím inštitúcie, orgánu, úradu a agentúry Európskej únie – tzv. relatívna exekučná imunita;
- d) Voči podnikateľovi pod dočasnou ochranou nemožno pre pohľadávku, ktorá vznikla voči podnikateľovi pod dočasnou ochranou pred poskytnutím dočasnej ochrany, začať výkon zabezpečovacieho práva vzťahujúceho sa na podnik, vec, právo alebo inú majetkovú hodnotu patriacu k podniku a takéto zabezpečovacie právo vykonať. To platí rovnako pre výkon zabezpečovacieho práva treťou osobou, ktorá nie je veriteľom podnikateľa pod dočasnou ochranou – tzn. dočasná nemožnosť výkonu

zabezpečovacích práv;

- e) Proti pohľadávke, ktorá podnikateľovi pod dočasnou ochranou vznikla po poskytnutí dočasnej ochrany, nie je možné započítať spriaznenú pohľadávku, ktorá vznikla voči podnikateľovi pod dočasnou ochranou pred poskytnutím dočasnej ochrany – tzn. obmedzenie započítania spriaznených pohľadávok;
- f) Pre omeškanie podnikateľa pod dočasnou ochranou, ktoré vzniklo pred poskytnutím dočasnej ochrany, nemôže druhá zmluvná strana počas trvania dočasnej ochrany vypovedať zmluvu, odstúpiť od zmluvy alebo odoprieť plnenie zo zmluvy; na ustanovenia zmlúv s podobným obsahom a účinkami sa neprihliada. To neplatí, ak druhá zmluvná strana by ohrozila prevádzkovanie svojho podniku; plnenie, na ktoré je povinná druhá zmluvná strana, nie je plnením, ktoré je nevyhnutné na zachovanie prevádzky podniku; podnikateľ pod dočasnou ochranou sa dostal do omeškania s úhradou za nepeňažné plnenie, ktoré sa mu poskytlo po poskytnutí dočasnej ochrany; podnikateľ pod dočasnou ochranou v súvislosti so zmluvou o bežnom účte alebo obdobnou zmluvou je oprávnený požadovať od druhej zmluvnej strany vykonanie príkazov na platby do určitej sumy, aj keď nemá na to potrebné peňažné prostriedky na účte a voči druhej zmluvnej strane je v omeškaní s plnením nepeňažnej povinnosti, ktorá je podstatným porušením zmluvy, a druhá zmluvná strana poskytla podnikateľovi pod dočasnou ochranou dodatočnú primeranú lehotu na plnenie tejto nepeňažnej povinnosti; na peňažné prostriedky, ktoré boli podnikateľovi pod dočasnou ochranou v takom prípade poskytnuté, sa primerane vzťahujú § 12 a 14 zákona – tzn. obmedzenie ukončovania zmluvných vzťahov;
- g) Lehoty na uplatnenie práva voči podnikateľovi pod dočasnou ochranou vrátane lehôt na uplatnenie nárokov z odporovateľných právnych úkonov počas trvania dočasnej ochrany neplynú – tzn. spočívajú behu niektorých lehôt.

Ustanovenia § 11 zákona upravili práva a povinnosti podnikateľa pod dočasnou ochranou vo viacerých smeroch, s cieľom zabezpečiť adekvátny právny a ekonomický priestor na to, aby podnikateľ mohol získať druhú šancu na reštart podnikania:

- a) Podnikateľ mohol záväzky bezprostredne súvisiace s bežnou podnikateľskou činnosťou a s plneniami, ktoré sú potrebné na zachovanie prevádzky podniku, ktoré vznikli po poskytnutí dočasnej ochrany, uhrádzať pred skôr splatnými záväzkami a prednostne veriteľom, ktorí nie sú spriaznenými osobami;
- b) Podnikateľ bol povinný uprednostniť spoločný záujem veriteľov pred vlastnými

záujmami alebo záujmami iných osôb; najmä nesmel rozdeliť zisk, iné vlastné zdroje, alebo vrátiť úver alebo obdobné plnenie, ktoré úveru hospodársky zodpovedá, na ktoré sa spriaznenej osobe zaviazal pred poskytnutím dočasnej ochrany;

- c) Podnikateľ sa musel zdržať nakladania s majetkovou podstatou podniku a s majetkom, ktorý do nej môže patriť, ak by išlo o podstatnú zmenu v skladbe, využití alebo určení tohto majetku, alebo o jeho nie zanedbateľné zmenšenie alebo ak by išlo o úkon mimo rámca bežnej podnikateľskej činnosti;
- d) Podnikateľ bol povinný byť zapísaný v registri partnerov verejného sektora počas trvania dočasnej ochrany;
- e) Podnikateľ musí presadzovať uvedené povinnosti aj v ním ovládaných osobách podľa ustanovení Obchodného zákonníka o ovládanej osobe;
- f) Tieto povinnosti má rovnako štatutárny orgán alebo člen štatutárneho orgánu a platia od okamihu, kedy žiadateľ začal s veriteľmi rokovať o súhlase s poskytnutím dočasnej ochrany.

V prípade, že by bol na majetok podnikateľa do jedného roka po zániku dočasnej ochrany vyhlásený konkurz, právny úkon urobený v rozpore s týmito povinnosťami, sa stával vyhlásením konkurzu neúčinným voči veriteľom; zodpovednosť za škodu a zákonné ručenie tým neboli dotknuté, pričom nároky z porušenia týchto povinností mal uplatňovať správca.

V súčasnosti je z verejne dostupných informácií zrejmé, že na žiadneho z celkovo trinástich podnikateľov, ktorým bola poskytnutá dočasná ochrana podľa tohto zákona, nebol v zákonnej lehote jedného roka vyhlásený konkurz a tak sa tieto ustanovenia v aplikačnej praxi vôbec neuplatnili.

Ustanovenie § 12 zákona ďalej pripustilo štandardné úverové financovanie podnikateľa v súvislosti so zachovaním prevádzky podniku s opciou jestvujúcich zabezpečených veriteľov na prednostné poskytnutie tohto financovania prostredníctvom nich. Opäť v prípade vyhlásenia konkurzu na majetok podnikateľa (tentoraz) do piatich rokov od zániku dočasnej ochrany, § 14 zákona zakotvil právo na prednostné uspokojenie pohľadávok z úverového financovania, pričom sa vylúčilo uplatnenie § 67a a nasl. OBZ o kríze,²³ resp. § 95 ZKR o spriaznených pohľadávkach (s výnimkou zmluvných pokút).

Dočasná ochrana sa štandardne poskytovala na obdobie troch mesiacov od jej poskytnutia, podnikateľ však mohol požiadať o predĺženie dočasnej ochrany o ďalšie tri

---

²³ Pozri bližšie napr.: KUBINEC, M.: Obchodná spoločnosť v kríze. 1. vyd. - Praha : C. H. Beck, 2022, 184 s.

mesiace, pričom musel vyhlásiť, že rokuje s veriteľmi o zmene obsahu záväzkov, o čiastočnom odpustení záväzkov alebo o úverovom financovaní. K žiadosti musel podnikateľ priložiť aj písomný súhlas dokonca dvojtretinovej väčšiny veriteľov počítanej podľa výšky pohľadávok, nie starší ako 30 dní pred podaním žiadosti o predĺženie dočasnej ochrany, inak sa na ňu neprihliadalo. Pre počítanie celkového počtu veriteľov podľa prvej vety sa vychádzalo z priebežnej účtovnej závierky.

Dočasná ochrana zanikla deň nasledujúci po dni zverejnenia údajov v Obchodnom vestníku o podnikateľovi pod dočasnou ochranou spolu s informáciou, že dočasná ochrana sa ukončila. Zánikom dočasnej ochrany zanikli *ex lege* aj jej účinky.

Príslušný súd bezodkladne zverejnil údaje o zániku dočasnej ochrany v Obchodnom vestníku, ak

- a) uplynuli tri mesiace od poskytnutia dočasnej ochrany,
- b) uplynuli tri mesiace od predĺženia dočasnej ochrany,
- c) podnikateľ pod dočasnou ochranou požiada o jej ukončenie alebo vstúpi do likvidácie,
- d) právoplatne rozhodol o zrušení dočasnej ochrany alebo
- e) niektorý z veriteľov požiada o ukončenie dočasnej ochrany a pripojí písomný súhlas nadpolovičnej väčšiny veriteľov počítanej podľa výšky pohľadávok,

Podnikateľ, ktorý bol v dočasnej ochrane a ktorý je právnickou osobou, bol do 30 dní od zániku dočasnej ochrany povinný uložiť do zbierky listín vyhlásenie, že nie je v úpadku, ibaže by v tejto lehote podal návrh na vyhlásenie konkurzu alebo povolenie reštrukturalizácie, na základe ktorého sa neskôr začalo konkurzné konanie alebo reštrukturalizačné konanie.

Súd, ktorý rozhodol o poskytnutí dočasnej ochrany, mohol buď z vlastného podnetu alebo na základe kvalifikovaného podnetu rozhodnúť o zrušení dočasnej ochrany, ak na dočasnú ochranu neboli predpoklady, predpoklady na jej poskytnutie zanikli alebo podnikateľ pod dočasnou ochranou porušil povinnosti vyplývajúce z dočasnej ochrany.

Pomerne podrobne boli v právnom predpise upravené prechodné ustanovenia, ktoré určovali, že ak bola podnikateľovi poskytnutá dočasná ochrana podľa predchádzajúceho predpisu, ktorá trvala k 31. decembru 2020, predĺžila sa automaticky do 31. januára 2021, vrátane trvania jej účinkov, čo sa však nevzťahovalo na podnikateľov, ktorí k 31. decembru 2020 vstúpili do likvidácie alebo sa k 31. decembru 2020 nachádzajú v likvidácii.

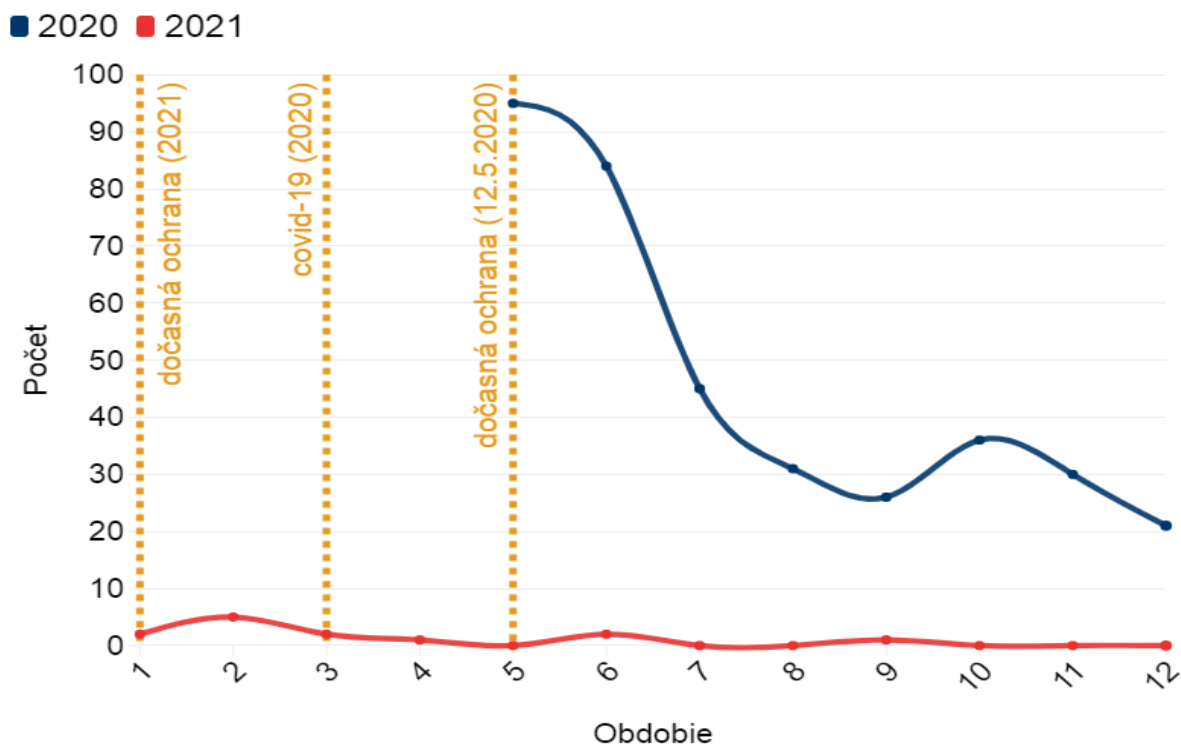
Štatistika poskytnutej dočasnej ochrany podnikateľov počas mimoriadnej situácie

V rámci tejto kapitoly považujeme za vhodné, a to najmä so zámerom zhodnotiť

efektivitu tohto inštitútu a kvalitu jeho právnej úpravy, analyzovať aj niektoré vybrané a dostupné štatistické údaje o využití dočasnej ochrany slovenskými podnikateľmi. V tomto prípade sme vychádzali predovšetkým z analýz a dát, zverejnených Analytickým centrom Ministerstva spravodlivosti SR, datasetov a správ, vyhotovených spoločnosťou FinStat, s.r.o.²⁴ a údajov dostupných v Obchodnom vestníku Slovenskej republiky.

Podľa analýzy Analytického centra Ministerstva spravodlivosti SR, počas obdobia trvania dočasnej ochrany ju súdy poskytli v 381 prípadoch. Vyše 96 % (368) prípadov sa týkalo prvých siedmich mesiacov roka 2020. V roku 2021 (už počas účinnosti nového zákona č. 421/2020 Z. z. o dočasnej ochrane podnikateľov vo finančných ťažkostiach) bol tento inštitút využívaný výrazne menej, súdy rozhodli o poskytnutí dočasnej ochrany len v zanedbateľných 13 prípadoch, čo nepochybne súviselo so sprísnením podmienok jej poskytovania podľa nového predpisu.²⁵

Graf č. 1: Vývoj poskytovania dočasnej ochrany podnikateľom okresnými súdmi

Zdroj: https://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2022/covid19/Vývoj_na_súdoch_počas_covid-19.pdf

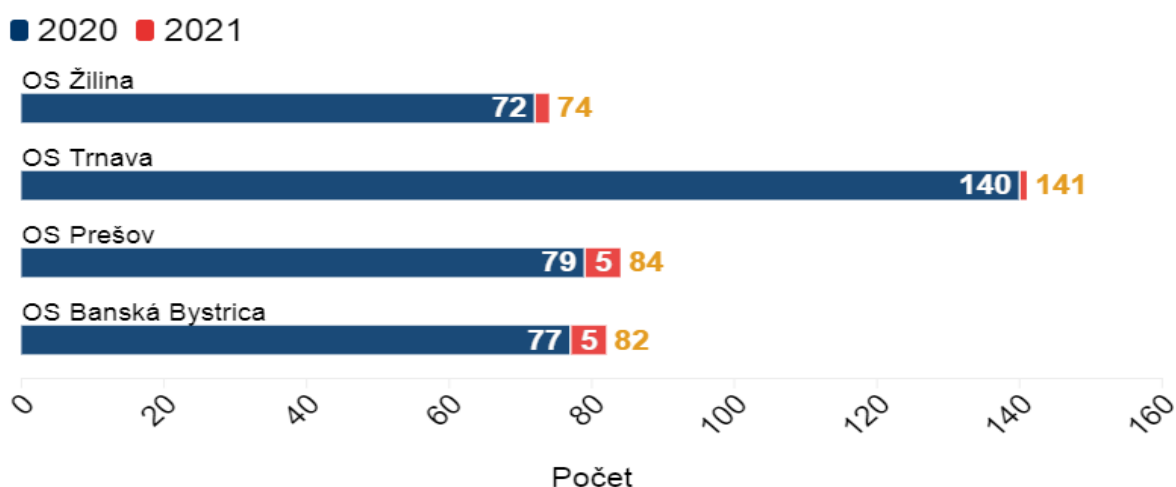
²⁴ https://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2022/covid19/Vývoj_na_súdoch_počas_covid-19.pdf; www.finstat.sk

²⁵ https://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2022/covid19/Vývoj_na_súdoch_počas_covid-19.pdf, str. 98

Najviac dočasnej ochrany od mája 2020 do decembra 2021 poskytol Okresný súd Trnava (141 rozhodnutí, 37 % z celkového počtu), čo bolo dané tým, že do jeho príslušnosti spadali aj podnikatelia z Bratislavského kraja, v ktorom je koncentrácia sídiel, resp. miest podnikania podnikateľov na Slovensku najvyššia.

Naopak, najmenej rozhodnutí o poskytnutí dočasnej ochrany vydal Okresný súd Žilina (74 rozhodnutí, 19,4 % z celkového počtu). Okresný súd Banská Bystrica a Okresný súd Prešov poskytli podnikateľom dočasnú ochranu približne v rovnakej miere (graf č. 2).

Graf č. 2: Počet poskytnutí dočasnej ochrany podnikateľom okresnými súdmi

Zdroj: https://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2022/covid19/Vývoj_na_súdoch_počas_covid-19.pdf

Zákonná dočasná ochrana podnikateľov bola po prvýkrát priznaná Okresným súdom v Trnave už dva dni po účinnosti zákona - 14. mája 2020 spoločnosti G&F energy s.r.o. v konkurze, ktorá napriek poskytnutej dočasnej ochrane svoje snahy o ekonomické prežitie nezvládla a v roku 2023 bol na jej majetok vyhlásený konkurz.

Podľa datasetu spoločnosti FinStat z celkového počtu 382 prípadov poskytnutej dočasnej ochrany sa 30 prípadov týkalo fyzických osôb - podnikateľov a až 352 prípadov právnických osôb.

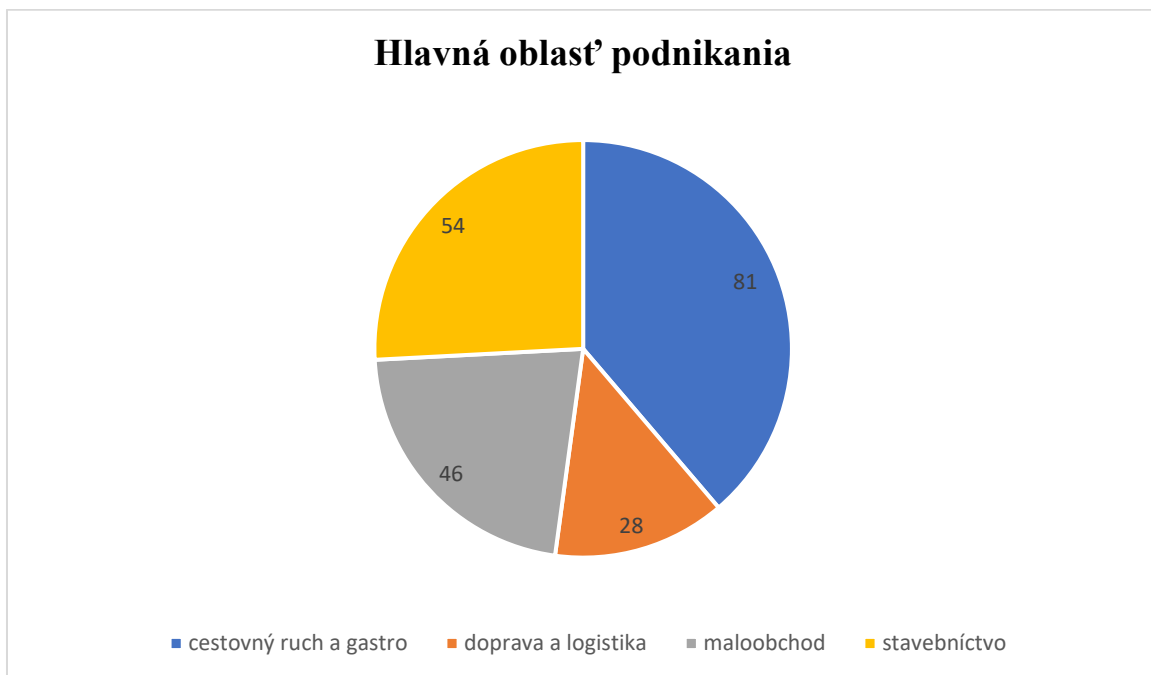
Prostredníctvom datasetu spoločnosti FinStat, s.r.o.²⁶ sme tiež identifikovali ďalšie relevantné zistenia, ktoré bezprostredne súvisia s otázkou, ktoré odvetvia boli najviac zasiahnuté pandémiou COVID-19.

Z tejto analýzy vyplýva, že štatisticky 21,2 % podnikateľov s poskytnutou dočasnou

²⁶ <https://finstat.sk/konkurzy-restrukturalizacie/docasna-ochrana?OnlySale=False&Type=docasnaochrana&Kind=ozn%C3%A1menie%20o%20poskytnut%C3%AD%20do%C4%8Dasnej%20ochrany>

ochranou podnikalo v oblasti cestovného ruchu a gastru (reštaurácie, hotely a pod.); 14,1 % v oblasti stavebníctva; 12 % v oblasti maloobchodu; 8,6 % v oblasti veľkoobchodu; 7,3 % v oblasti dopravy a logistiky; 5,7 % v oblasti poľnohospodárstva a lesníctva; 6 % v oblasti poskytovania služieb a 5,2 % (prekvapujúco) v oblasti zdravotníctva. Zostávajúce odvetvia sú už zastúpené len v jednotkách percent; v grafe č. 3 sú preto znázornené len prvé štyri oblasti.

Graf č. 3: Hlavná oblasť podnikania podnikateľov s dočasnou ochranou

Zdroj: vlastné spracovanie podľa finstat.sk

Zaujímalo nás tiež, ktoré zo subjektov, ktorým bola poskytnutá dočasná ochrana v rokoch 2020 a 2021, vykonávajú naďalej podnikateľskú činnosť, prípadne, naopak, ktoré z týchto subjektov ju ukončili buď v rámci konkurzu, reštrukturalizácie alebo likvidácie. Inými slovami povedané, predmetom nášho záujmu bolo aj zisťovanie, do akej miery bola poskytnutá dočasná ochrana pre dotknutých podnikateľov prínosom.

Z celkového počtu 352 podnikateľov – právnických osôb bolo k 31. decembru 2023 spolu 51 v konkurze alebo po skončení konkurzu, 25 subjektov v likvidácii alebo po jej ukončení vymazaných z obchodného registra a 7 subjektov v reštrukturalizácii alebo po jej úspešnom ukončení. To znamená, že spomedzi podnikateľov – právnických osôb takmer štvrtina (23,3 % z celkového počtu) bola nútená ukončiť svoju činnosť v konkurze alebo likvidácii, a len zanedbateľná časť (7) sa úspešne pokúsila opätovne ozdraviť

v reštrukturalizácii.

Zostávajúce právnické osoby naďalej vykazovali po zániku dočasnej ochrany aspoň minimálnu ekonomickú aktivitu.

Graf č. 4: Ekonomická aktivita podnikateľov, ktorým bola poskytnutá dočasná ochrana

Zdroj: vlastné spracovanie podľa finstat.sk

Spomedzi podnikateľov – fyzických osôb z celkového počtu 30, ktorým bola poskytnutá dočasná ochrana, k 31. decembru 2023 malo 11 podnikateľov (približne jedna tretina) buď ukončené podnikanie alebo pozastavenú živnosť.

Záver

V rámci tejto kapitoly sme sa pokúsili retrospektívne zmapovať základné východiská, charakter, obsah, účinky a prínosy právnej úpravy dočasnej ochrany podnikateľov počas mimoriadne náročného a hektického obdobia pandemickej krízy, spôsobenej ochorením COVID-19 v rokoch 2020 až 2022. Domnievame sa, že táto bezprecedentná situácia bola obrovskou výzvou nielen pre obyvateľstvo, ale aj pre podnikateľov a napokon aj pre zákonodarcu a orgány verejnej moci vôbec.

Naším cieľom bolo, okrem iného, posúdiť aj to, ktorý z troch modelov, využitých počas mimoriadnej situácie, by bol dostatočne efektívny a vhodný pre uplatnenie v prípade budúcich

obdobných kríz. V tomto smere zastávame názor, že optimálnym riešením by bola kombinácia úprav v prvej a druhej etape mimoriadnej situácie, ktoré v zásade umožňovali rýchle, administratívne nenáročné a adresné poskytnutie dočasnej ochrany tým podnikateľom, ktorí ju v danom období objektívne potrebovali.

Ako ukázal štatistický prehľad, záujem o dočasnú ochranu nebol v žiadnom prípade enormný, naopak - skôr symbolický (celkový počet žiadateľov o poskytnutie dočasnej ochrany, ktorým bola dočasná ochrana poskytnutá, dosiahol len 382), čo predstavuje len zanedbateľné promile z celkového počtu podnikateľov na Slovensku.

Je zrejme náročné odhadnúť, z akých dôvodov bol o tento spôsob sanácie podnikateľov takto nízky, ide o otázku, ktorá by si vyžadovala podstatne hlbší výskum a analýzu, presahujúcu charakter tejto state. Je totiž nepochybné, že mimoriadna pandemická situácia sa v rôznej miere dotkla každého podnikateľa a faktom je, že len na jeho zvážení, finančnej rezerve, ktorou disponoval, segmente, v ktorom podnikal, ústretovosti jeho obchodných partnerov, financujúcich bánk, orgánov verejnej moci bolo, ktorú, alebo ktoré schémy štátnej pomoci si vyberie.

Je pritom tiež očakávateľné, že dočasná ochrana bola len jednou z viacerých možných modelov záchrany podnikateľov, mnohým z nich sa zjavne podarilo vyriešiť svoju situáciu v rámci neformálnej reštrukturalizácie – dohodou s veriteľmi, ktorá v kombinácii s vybranými finančnými opatreniami (napr. odklad splátok úverov a lízingov; tzv. koronaúvery, dotované štátom; zníženie nákladov, predaj prebytočného majetku; dotácie na zachovanie zamestnanosti; prepúšťanie zamestnancov a iné) dospela k pozitívnemu výsledku v podobe záchrany podnikania.

Z našej praktickej skúsenosti vyplynulo, že mnohí podnikatelia nemali záujem o využitie dočasnej ochrany aj preto, že so zverejnením informácie o jej poskytnutí v Obchodnom vestníku bolo spojené reputačné riziko a vznik nedôvery finančných a obchodných partnerov v ich solventnosť a finančné zdravie vôbec, ktoré sú obdobné aj v iných, do veľkej miery príbuzných a jestvujúcich likvidačných, resp. sanačných mechanizmoch.²⁷

Každopádne, dovoľíme si konštatovať, že práve model dočasnej ochrany podnikateľov v podobe zákona č. 92/2020 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby

---

²⁷ Pozri napr.: STRÉMY, J.: Sanačné a deštrukčné metódy riešenia krízy v podniku. In: *Bratislavské právnické fórum 2021: Legislatívna a aplikačná invencia v obchodnom práve počas pandémie COVID-19: zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej online konferencie*. Bratislava : Právnická fakulta UK, 2021, s. 70-79.

COVID-19 v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony bol pre tento typ mimoriadnej situácie najvhodnejší, pretože bol spôsobilý priniesť rýchlu a efektívnu pomoc tým podnikateľom, ktorí o ňu požiadali. Myslíme si preto, že by mal a mohol predstavovať vhodný základ pre prípadné budúce mimoriadne situácie po zodpovedajúcich úpravách.

Zoznam bibliografických odkazov

CSACH, K. – HAVEL, B. – PALA, R. – POSPÍŠIL, B.: Správa a riadenie obchodných spoločností počas pandémie COVID – 19. In: *Súkromné právo*, 2020, č. 2, s. 66-74. ISSN: 1339-8652.

CUKEROVÁ, D.: Obchodné záväzkové vzťahy v dobe pandémie ochorenia COVID-19. In: *Bratislavské právnické fórum 2021 : Legislatívna a aplikačná invencia v obchodnom práve počas pandémie COVID-19 : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej online konferencie*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave. Právnická fakulta UK, 2021, s. 33-43. ISBN 978-80-7160-607-9.

DOLÍHALOVÁ, M.: Odklad splátok počas trvania pandémie - cesta k následnému posilneniu zabezpečovacích inštitútov?. In: *Právo v podnikaní vybraných členských štátů Evropské unie : sborník příspěvků k 12. ročníku mezinárodní vědecké konference*. Praha : TROAS, 2020, s. 349-355. ISBN 978-80-88055-10-5.

DOLNÝ, J. – SUCHÝ, T.: Právne účinky dočasnej ochrany podnikateľov po novom. In: *Bulletin slovenskej advokácie*, roč. 27, 2021, č. 5, s. 21-25. ISSN 1335-1079.

ĎURICA, M.: Dočasná ochrana podnikateľov a jej právne účinky. In: *Justičná revue*, roč. 72, 2020, č. 6-7, s. 776-789. ISSN 1335-6461.

KUBINEC, M.: *Obchodná spoločnosť v kríze*. Praha : C. H. Beck, 2022, 184 s. ISBN 978-80-7400-870-2

STRÉMY, J.: Sanačné a deštrukčné metódy riešenia krízy v podniku. In: *Bratislavské právnické fórum 2021 : Legislatívna a aplikačná invencia v obchodnom práve počas pandémie COVID-19 : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej online konferencie*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave. Právnická fakulta UK, 2021, s. 70-79. ISBN 978-80-7160-607-9.

OSOBITNÉ USTANOVENIA ZÁKONNÍKA PRÁCE AKO ZÁKLAD FLEXIBILITY ZAMESTNÁVATEĽA¹

SPECIFIC PROVISIONS OF THE LABOUR CODE AS A BASIS FOR EMPLOYER FLEXIBILITY

Marek Švec²

Abstrakt

Kapitola sa zaoberá dvomi relatívne kľúčovými oblasťami právnej úpravy, ktoré boli prijaté zákonodarcom ako legislatívna odpoveď na nástup pandémie koronavírusu s ohľadom na modifikáciu obsahu pracovného pomeru zamestnancov. Obe legislatívne zmeny mali preukázateľne negatívny vplyv na ochranu slabšej strany v podobe zamestnanca. Buď prispeli k zníženiu povinností zamestnávateľa v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci s priamym vplyvom na možné zhoršenie zdravotného stavu zo strany zamestnanca alebo mali priamy dôsledok v podobe zvýšenia možnosti zamestnávateľa flexibilne disponovať s pracovnou silou zamestnanca bez priamej väzby na aktuálny priebeh koronavírusu, a to až do súčasnosti. Autor sa snaží na základe deskriptívneho popisu novej právnej úpravy s priamou komparáciou s jej právnymi a faktickými dôsledkami poukázať na nesprávnosť takéhoto prístupu zákonodarcu.

Kľúčové slová

Flexibilita, bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci, lekárska prehliadka, dovolenka, rozvrhovanie pracovného času.

Abstract

Chapter examines two relatively critical areas of legislation that the legislature has enacted as a legislative response to the onset of the coronavirus pandemic concerning modifying the content of the employment relationship for employees. Both legislative changes have demonstrably negatively impacted the protection of the weaker party in the form of the employee. Either they have contributed to a reduction in the employer's occupational health and safety obligations, with a direct impact on the employee's possible deterioration in health, or they have had the direct consequence of increasing the employer's ability to flexibly dispose of the employee's workforce without any direct link to the actual course of the coronavirus, up to the present day. Based on a descriptive description of the new legislation with a direct comparison with its legal and factual consequences, the author seeks to show the legislator's incorrectness of such an approach.

Keywords

Flexibility, health and safety at work, medical examination, holidays, working time schedule.

---

¹ Táto kapitola bola spracovaná v rámci riešenia výskumného projektu VEGA č. 1/0472/21 s názvom „Prierezová analýza mimoriadnych intervenčných zásahov štátu a ich aplikácie v období krízy spôsobenej ochorením COVID-19 na súkromnoprávne vzťahy v Slovenskej republike“.

² doc. JUDr. Marek Švec, PhD., LL.M., univ. prof., Katedra občianskeho a pracovného práva, Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, marek.svec@umb.sk

Úvod

Pokiaľ sa obdobie posledných 30 rokov označovalo za relatívne pokojné vo vzťahu k zásadnejším zmenám pracovnoprávnej úpravy, posledné tri roky možno označiť za historickú revolúciu. Nielen legislatívne zmeny vynútené pandemiou COVID-19, ale aj nevyhnutná potreba transpozície európskych smerníc vyústili do niekoľkých noviel základného pracovnoprávneho predpisu v Slovenskej republike (Zákonníka práce, ďalej aj ako „ZP“), z ktorých za najzásadnejšiu možno označiť tú s účinnosťou od 1. 11. 2022. Objektívne vzaté, novela Zákonník práce s účinnosťou od 1. 11. 2022³ do značnej miery vnímaná aj z pohľadu zamestnancov a zástupcov zamestnancov ambivalentne (zástupcovia zamestnávateľských zväzov ju skôr vnímajú pozitívne).

Na jednej strane prináša viaceré pozitívne okamihy v podobe napr. prijatia nového § 230b ZP⁴, ktorý po prvýkrát v histórii pracovnoprávnej úpravy vymedzuje právo na komunikáciu odborovej organizácie pôsobiacej u zamestnávateľa ako zákonný obligatórny nárok, či možnosti podania žaloby na neplatné skončenie pracovného pomeru osobou, ktorá je dočasne pracovne neschopná podľa § 77 a nasl. ZP⁵ a má tak objektívne znemožnené reagovať na prípadné jednostranné konanie zamestnávateľa v podobe skončenia pracovného pomeru. Na druhej strane predovšetkým vo vzťahu k obsahu pracovnej zmluvy, či vôbec možnosti

---

³ Zákon č. 350/2022 Z. z. zo 4. októbra 2022, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony

⁴ Ustanovenie § 230b ZP znie: „(1) Odborová organizácia, ktorá pôsobí u zamestnávateľa, má právo primeraným spôsobom osloviť zamestnanca za účelom ponúknutia mu členstva v nej. Spôsob oslovenia zamestnanca dohodne odborová organizácia so zamestnávateľom. Ak k dohode nedôjde, zamestnávateľ je povinný poskytnúť zamestnancovi písomnú informáciu o odborovej organizácii, ktorá u neho pôsobí, v rozsahu základných údajov poskytnutých odborovou organizáciou zamestnávateľovi, ktoré zahŕňajú najmä názov, sídlo, adresu webového sídla, adresu elektronickej pošty, adresu profilu na sociálnych sieťach, telefónne číslo a adresu vyhradeného priestoru v rámci elektronického informačného systému zamestnávateľa, a to
a) najneskôr do siedmich dní odo dňa začatia jej pôsobenia u zamestnávateľa,
b) najneskôr do siedmich dní odo dňa vzniku pracovného pomeru zamestnanca, ak odborová organizácia začala u zamestnávateľa pôsobiť pred vznikom pracovného pomeru zamestnanca,
c) najneskôr do siedmich dní odo dňa, keď o to odborová organizácia požiada z dôvodu zmeny základných údajov,
d) jedenkrát za kalendárny rok, najneskôr do siedmich dní odo dňa, keď o to odborová organizácia požiada.
(2) Odborová organizácia, ktorá pôsobí u zamestnávateľa, má právo primeraným spôsobom informovať zamestnancov o jej činnosti. Spôsob informovania zamestnancov o jej činnosti dohodne odborová organizácia so zamestnávateľom. Ak k dohode nedôjde, zamestnávateľ je povinný odborovej organizácii umožniť, aby mohla primeraným spôsobom zverejňovať oznamy o jej činnosti na mieste prístupnom pre zamestnancov. Ak majú zamestnanci prístup do elektronického informačného systému zamestnávateľa, povinnosť podľa tretej vety je splnená, ak zamestnávateľ vyhradí odborovej organizácii priestor v tomto systéme.“

⁵ Ustanovenie § 77 ZP znie: „Neplatnosť skončenia pracovného pomeru výpoveďou, okamžitým skončením, skončením v skúšobnej dobe alebo dohodou môže zamestnanec, ako aj zamestnávateľ uplatniť na súde najneskôr v lehote dvoch mesiacov odo dňa, keď sa mal pracovný pomer skončiť. Na predĺženie trvania pracovného pomeru podľa § 64 ods. 2 sa na účely prvej vety neprihliada, ak tento zákon neustanovuje inak. Ak sa pracovný pomer predlžuje podľa § 64 ods. 2 z dôvodu plynutia ochrannej doby podľa § 64 ods. 1 písm. a), zamestnanec môže neplatnosť skončenia pracovného pomeru výpoveďou uplatniť na súde v lehote dvoch mesiacov odo dňa uplynutia posledného dňa ochrannej doby, najneskôr však do šiestich mesiacov odo dňa, keď sa mal pracovný pomer skončiť, ak by zamestnanec nebol v ochrannej dobe.“

zamestnanca dohadovať si pracovné a mzdové podmienky podľa § 43 ZP, prináša zmeny, ktorých praktické dosahy budú mať skôr negatívny charakter nielen na samotných zamestnancov, ale aj na výkon kompetencií zástupcov zamestnancov.

Musíme si totiž uvedomiť, že požiadavka na transpozíciu európskych smerníc (smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1152 z 20. júna 2019 o transparentných a predvídateľných pracovných podmienkach v Európskej únii; smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1158 z 20. júna 2019 o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom rodičov a osôb s opatrovateľskými povinnosťami, ktorou sa ruší smernica Rady 2010/18/EÚ) je premietnutá do úplne inej úrovne pracovnoprávných vzťahov v porovnaní s mnohými ostatnými európskymi pracovnoprávnymi úpravami. Ak zohľadníme skutočnosť, že moderná slovenská pracovnoprávna úprava determinovaná ZP z roku 2001⁶ nadviazala v rámci mnohých pracovnoprávných inštitútov na socialistickú právnu úpravu v ZP z roku 1965⁷, predovšetkým v oblasti vysokej miery participácie zamestnanca a zástupcov zamestnancov pri určovaní pracovných a mzdových podmienok zamestnancov, tak potom prezentovaná premisa transparentných a spravodlivých pracovných podmienok zohľadnená síce v mnohých nových informačných povinnostiach zamestnávateľa je krok k zníženiu miery tejto participácie v zmysle ďalej uvedeného výkladu ako zlepšenie súčasného status quo v oblasti individuálnych a kolektívnych pracovnoprávných vzťahov.

Spomínaná transponovaná smernica o transparentných a predvídateľných pracovných podmienkach (2019/1152) smernica o zlepšení pracovných podmienok v oblasti práce pre platformy, ale aj sú založené na absolútne odlišnom princípe kreovania obsahu pracovnoprávných vzťahov v slovenskej pracovnoprávnej úprave (rovnako však napr. aj v ČR a v Poľsku). Nepreferuje sa totiž princíp dojednávania základného určeného rozsahu pracovných podmienok zamestnancov so silnou ingerenciou zamestnanca, ale prichádza k postupnému redukovaniu jeho negociačnej možnosti v prospech informačných povinností zamestnávateľa posilňovaním jeho procesnoprávných oprávnení (porovnaj napr. revidované ustanovenie § 43 a 44 ZP, novo koncipované ustanovenie § 44a, § 47a, § 49a⁸ a pod.).

Postupná transpozícia európskych smerníc už dnes ako dôsledok transpozície smernice o transparentných a predvídateľných pracovných podmienkach spôsobila razantný zásah do

---

⁶ Moderný Zákonník práce ako základný pracovnoprávny predpis bol prijatý až v roku 2001 (2.7.2001) s účinnosťou od 1. 4. 2002, t. j. 8 rokov po vzniku samostatnej Slovenskej republiky a kombinoval európsku úroveň nastavenia pracovnoprávných vzťahov s ponechaním si veľmi vysokej participácie zamestnancov na rozhodovaní zamestnávateľa, vrátane kreovania obsahu pracovnej zmluvy.

⁷ Pôvodný socialistický Zákonník práce č. 65/1965 Zb. s účinnosťou do 30. 03. 2002.

⁸ Predmetné ustanovenia budú predmetom neskoršieho výkladu vrátane uvedenia ich znenia.

záujmu subjektov dojednávať doterajší obsah pracovnoprávných kontraktov v prospech plnenia obvyčajnej informačnej povinnosti zamestnávateľa voči zamestnancom v rámci novelizovaných ustanovení § 43 ZP a nasl. (plnenie novej informačnej povinnosti obsiahnutej v § 47a ZP, ak zamestnávateľ vecný obsah tejto písomnej informácie už nepremietol do zmluvného obsahu pracovnej zmluvy ako súčasť zmluvnej voľnosti).

Ak by sme zohľadnili aj návrh pripravovanej smernice o zlepšení pracovných podmienok v oblasti práce pre platformy ((COM(2021) 0762 – C9-0454/2021 – 2021/0414(COD)), ktorá v čl. 3 bod 2⁹ a čl. 4 prináša ešte výraznejšie presadzovanie právnych fikcií ako spôsobu určovania pracovnoprávneho vzťahu medzi fyzickou osobou a digitálnou platformou bez ohľadu na to, ako sa tento vzťah klasifikuje v akýchkoľvek zmluvných dojednaniach, na ktorých sa mohli zúčastnené strany medzi sebou dohodnúť, zhorší sa situácia ešte výraznejšie. V tomto ohľade sa tak prípadnou transpozíciou smernice, ak by sa udiala v rovnakom modeli ako právna fikcia dočasného pridelenia pri porušení podmienok dočasného pridelenia podľa § 58 ods. 6 a ods. 7 ZP¹⁰, ešte výraznejšie potlačí princíp slobodného výberu zamestnancov v zmysle čl. 2 Základných zásad ZP¹¹. To, na čo sa snažíme poukázať, je skutočnosť, že plasticnosť zásady zmluvnej slobody (alebo autonómie vôle v širšom poňatí súkromnoprávnej zásady) sa začína zásadne meniť. Vyššie uvedené výklady vychádzali často

---

⁹ Čl. 3 bod 2 smernice o zlepšení pracovných podmienok v oblasti práce pre platformy znie: „*Určenie existencie pracovnoprávneho vzťahu sa riadi predovšetkým skutočnosťami týkajúcimi sa skutočného výkonu práce, pričom sa zohľadňuje používanie algoritmov pri organizácii práce pre platformy bez ohľadu na to, ako sa tento vzťah klasifikuje v akýchkoľvek zmluvných dojednaniach, na ktorých sa mohli zúčastnené strany medzi sebou dohodnúť. Ak sa na základe skutočností určí, že pracovnoprávny vzťah existuje, v súlade s vnútroštátnymi právnymi systémami sa jasne identifikuje strana, ktorá preberá povinnosti zamestnávateľa.*“

¹⁰ § 58 ods. 6 a ods. 7 ZP znie: „(6) *Dočasné pridelenie možno dohodnúť najdlhšie na 24 mesiacov. Dočasné pridelenie zamestnanca k tomu istému užívateľskému zamestnávateľovi možno predĺžiť alebo opätovne dohodnúť v rámci 24 mesiacov najviac štyrikrát; to platí aj v prípade dočasného pridelenia zamestnanca iným zamestnávateľom alebo inou agentúrou dočasného zamestnávania k tomu istému užívateľskému zamestnávateľovi. Opätovne dohodnuté dočasné pridelenie je pridelenie, ktorým má byť zamestnanec dočasne pridelený k tomu istému užívateľskému zamestnávateľovi pred uplynutím šiestich mesiacov po skončení predchádzajúceho dočasného pridelenia, a ak ide o dočasné pridelenie z dôvodu uvedeného v § 48 ods. 4 písm. b) alebo c), pred uplynutím štyroch mesiacov po skončení predchádzajúceho dočasného pridelenia. Ustanovenia prvej vety a druhej vety sa nevzťahujú na dočasné pridelenie z dôvodu uvedeného v § 48 ods. 4 písm. a).*“

(7) *Ak je zamestnanec dočasne pridelený v rozpore s odsekom 6 prvou vetou alebo druhou vetou, zaniká pracovný pomer medzi zamestnancom a zamestnávateľom alebo agentúrou dočasného zamestnávania a vzniká pracovný pomer na neurčitý čas medzi zamestnancom a užívateľským zamestnávateľom. Užívateľský zamestnávateľ je povinný najneskôr do piatich pracovných dní odo dňa vzniku pracovného pomeru podľa prvej vety vydať zamestnancovi písomné oznámenie o jeho vzniku; pracovné podmienky zamestnanca sa primerane spravujú dohodou o dočasnom pridelení alebo pracovnou zmluvou podľa odseku 5.*“

¹¹ Pracovnoprávne vzťahy podľa tohto zákona môžu vzniknúť len so súhlasom fyzickej osoby a zamestnávateľa. Zamestnávateľ má právo na slobodný výber zamestnancov v potrebnom počte a štruktúre a určovať podmienky a spôsob uplatnenia tohto práva, ak tento zákon, osobitný predpis alebo medzinárodná zmluva, ktorou je Slovenská republika viazaná, neustanovuje inak. Výkon práv a povinností vyplývajúcich z pracovnoprávných vzťahov musí byť v súlade s dobrými mravmi; nikto nesmie tieto práva a povinnosti zneužívať na škodu druhého účastníka pracovnoprávneho vzťahu alebo spoluzamestnancov.

z novej premisy o existencii kogentných ustanovení¹², ktoré majú zabezpečiť vyrovnanie faktickej i právnej nerovnováhy subjektov pracovnoprávnych vzťahov a zohľadňovať pracovnoprávnu ochranu zamestnanca ako slabšej strany pracovnoprávneho vzťahu. Progresívny vývoj pracovnoprávnej úpravy na národnej i európskej úrovni však tento zaužívaný mechanizmus deštruuje nielen na strane zamestnanca, ale aj na strane zamestnávateľa¹³. Do súčasnosti akceptovaná kontrakčná spôsobilosť zamestnávateľa napr. vo vzťahu k výberu zmluvného partnera bude limitovaná vznikom nových právnych fikcií, ktoré budú potenciálne spôsobovať problém právnej fikcie pracovnoprávnych vzťahov namiesto uzatvorených obchodnoprávnych alebo občianskoprávnych zmluvných vzťahov na zabezpečenie určitej činnosti.

Hoci vnímane popisovanú novelu ZP s účinnosťou od 1.11.2022 ambivalentne, pravdepodobne horší dopad na pracovnoprávnu ochranu zamestnancov malo prijatie novely ZP s účinnosťou od 1.4.2020 ako reakcia na nástup pandémie. Dôsledky tejto novely v teoretickej rovine i vlastnej aplikačnej praxi pociťujeme dodnes.

Prechodné ustanovenia v § 252b ZP ako reakcia na pandémiu

Príklad novelizácie pracovnoprávnej legislatívy s dobrým úmyslom, ktorá sa však neskôr ukáže ako negatívny fenomén trhu práce a v neprospech zamestnancov, sa stalo prijatie nového ustanovenia § 250b ZP s názvom „*Osobitné ustanovenia v čase mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu*“ s účinnosťou od 4. apríla 2020, pričom cieľom novely ZP mala byť reakcia na nepredvídateľnú situáciu zasahujúcu do výrobného alebo pracovného procesu u zamestnávateľov v dôsledku epidémie COVID-19. Novelou č. 66/2020 Z. z. (účinná od 4. apríla 2020) sa v reakcii na šírenie ochorenia COVID-19 a vyhlásenie mimoriadnej situácie a núdzovej situácie (sčasti) vložila osobitná časť ZP – ide o novú, jedenástu časť ZP.

Vzhľadom na to, že ZP neobsahuje osobitné ustanovenia pre prípad krízy (niektoré ustanovenia sú v osobitných predpisoch – napr. ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu, zákon č. 179/2011 Z. z. o hospodárskej mobilizácii a o zmene a doplnení zákona č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu

---

¹² ŽUĽOVÁ, J.: Pracovnoprávna úprava doručovania a možnosti jej elektronizácie. In: *Súčasný stav a nové úlohy pracovného práva : Dies Iuris Tyrnaviensis-Trnavské právnické dni : Nová Európa-výzva a očakávania : medzinárodná vedecká konferencia : 22.-23.9.2016, Trnava*. Praha : Nakladatelství Leges, 2016, s. 244-259.

¹³ MÉSZÁROS, P.: Zdanlivá vzdelanosť slabšej strany ako dôvod na jej diskrimináciu. In: *Diskriminácia v zmluvnom práve*. Trnava : Typi Universitatis Tyrnaviensis, spoločné pracovisko Trnavskej univerzity v Trnave a Vedy, vydavateľstva Slovenskej akadémie vied, 2015, s. 213-220.

v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu) nešlo sa cestou prechodného ustanovenia, ale vytvorenia osobitnej časti, ktorú bude možné aktivovať aj v budúcnosti.¹⁴

Slovenský zákonodarca pripravil viaceré zásadné zmeny predovšetkým v oblasti rozvrhovania pracovného času alebo dovolenky spôsobom, že skrátil všetky zákonné lehoty spôsobom, aby vedel zamestnávateľ flexibilne meniť rozvrhnutie pracovného času zamestnancov bez potreby získania ich súhlasu.

Za dve najdôležitejšie zmeny pritom možno označiť skrátenie lehoty pri určovaní rozvrhu pracovných zmien zamestnancov a oznamovanie o čerpaní dovolenky zamestnancami. Ustanovenie § 250b ods. 3 ZP má prednosť pred § 90 ods. 9 ZP („Rozvrhnutie pracovného času je zamestnávateľ povinný oznámiť zamestnancovi najmenej týždeň vopred a s platnosťou najmenej na týždeň.“) a v čase mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu a počas 2 mesiacov po ich odvolaní ho nahrádza. Zákonodarca v tomto ustanovení mal pôvodne úmysel reagovať na skutočnosť, že k zastavovaniu a obmedzovaniu činnosti zamestnávateľa často dochádza zo dňa na deň. Napr. cez víkend dôjde k rozhodnutiu o obmedzení (zákaze) činnosti určitej skupiny prevádzok alebo sa, naopak, rozhodne o zrušení obmedzení, príp. sa zmení možnosť organizácie činnosti takejto prevádzky z hľadiska dní – napr. povinné zatvorenie maloobchodných prevádzok v nedeľu¹⁵. V prípade bežnej situácie je zjavné, že z dôvodu ochrany zamestnanca zamestnávateľ musí plánovať organizáciu pracovného času v určitom dlhšom časovom období.

V tomto prípade je však problém v tom, že na rozhodovanie zamestnávateľa vplývajú aj ďalšie faktory. Napr. zamestnávateľ použije nástroje ako prekážku v práci, čerpanie dovolenky, konto pracovného času, úpravy rozvrhu a pod. V tomto ohľade má „naplánovaný“ určitý týždeň. Z rozhodnutia orgánu dôjde k povoleniu určitej činnosti v sobotu s účinkom od pondelka. Ak má zamestnanec naplánovanú dovolenku – jej „odplánovanie“ musí byť so súhlasom zamestnanca (v praxi, keďže využiteľnosť dovolenky je sporná v čase krízy, zamestnanec pravdepodobne bude súhlasiť s výkonom práce a nastúpi do práce v pondelok). V prípade prekážky v práci, ak je zostavený rozvrh pracovných zmien (hoci fiktívny – pretože reálne sa nepracuje), ZP neustanovuje, aký čas vopred sa zamestnancom musí oznamovať výkon práce – de facto ak prekážka v práci odpadne, zamestnanec musí prísť vykonávať prácu, pretože mal predpokladať, že taká situácia by mohla nastať. Ak však zamestnávateľ upravil

---

¹⁴ TOMAN, J. In: ŠVEC, M. – TOMAN, J. *Zákonník práce. Zákon o kolektívnom vyjednávaní. Komentár. 2.* doplnené a prepracované vydanie. Bratislava : Wolters Kluwer, 2023, s. 1790.

¹⁵ RAK, P.: Interné smernice. In: *Právne rozpravy on-screen 3. : sekcia súkromného práva.* Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici - Belianum, 2021, s. 187-194.

organizáciu pracovného času (napr. odplánoval zmeny, aby ušetril časť fondu pracovného času do budúca, a teda nemá zamestnancov na prekážke v práci)¹⁶, nemôže určiť výkon práce (s výnimkou práce nadčas) skôr než 7 dní vopred. Novela ZP ustanovuje, že to môže byť 2 dni vopred, pričom sa so zamestnancom môže dohodnúť aj na kratšej dobe.

V § 250b ods. 4 ZP sa upravil jeden aspekt dovolenky – určovanie čerpania dovolenky vopred. Jeden z najčastejších praktických poznatkov z krízy je skutočnosť, že zamestnávateľa pristupovali k určovaniu čerpania dovoleniek zamestnancov (často bez dodržania pravidla 14 dní vopred). Na jednej strane možno takýto postup zamestnávateľa považovať za nesprávny, na druhej strane má v čase krízy význam riešiť aj niektoré aspekty organizácie čerpania dovolenky. V §250b ods. 4 ZP sa teda rieši oznamovanie čerpania dovolenky vopred. Je nevyhnutné uviesť, že ak ide o situáciu, keď zamestnávateľ z dôvodov, ktoré zaťažujú jeho stranu, nemôže zamestnancom pridelovať prácu, ZP ustanovuje riešenie (prikázaný spôsob riešenia), a to je prekážka v práci na strane zamestnávateľa (ktorá je zamestnávateľom platená).

Z tohto hľadiska nahradiť prekážku v práci na strane zamestnávateľa dovolenkou je postup, ktorý za bežnej situácie vyvoláva otázky ohľadom súladu postupu zamestnávateľa so zákonom. Na túto situáciu zamestnávateľ v praxi nahliada aj ekonomicky (dovolenka sa prepláca náhradou mzdy vo výške 100% priemerného zárobku zamestnanca a prekážka vo výške 80% či 60 % priemerného zárobku zamestnanca v závislosti od prekážky v práci na strane zamestnávateľa. Zamestnávateľa si však uvedomovali, že nárok zamestnanca na dovolenku za kalendárny rok, bol paušálnym nákladom zamestnávateľov a dovolenku by zamestnancom museli aj tak poskytnúť v príslušnom kalendárnom roku, inak by sa dopustili porušenia ZP. Výsledkom uplatnenia uvedeného prechodného ustanovenia však bola flexibilita, kedy zamestnávateľa na jednej strane nariadili zamestnancom dovolenku na dni, kedy by im aj tak nevedeli prideliť prácu a mala sa uplatniť prekážka v práci na strane zamestnávateľa, na druhej strane, dovolenku ešte pred jej čerpaním vedeli primerane zmeniť, ak sa im práca náhle objavila.

Zamestnanci si tak neboli schopní jej trávenie v žiadnom ohľade naplánovať, pretože skrátenie lehôt na jej oznámenie, keďže o čerpaní dovolenky rozhoduje zamestnávateľ, nevedeli v žiadnom ohľade ovplyvniť (zákonná požiadavka, že zamestnávateľ má pri jej nariadení zamestnancom prihliadnuť na ich oprávnené záujmy, bola len formalitou a v zásade sa nedodržiava). Hoci zamestnávateľ v zmysle § 111 ods. 1 ZP prijíma plán dovoleniek po

---

¹⁶ OLŠOVSKÁ, A. – DIVÉKYOVÁ, K. – MÉSZÁROS, M.: *Organizačné zmeny zamestnávateľa a skončenie pracovného pomeru*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2023, s. 67.

predchádzajúcom súhlase zástupcov zamestnancov, jeho záväznosť v aplikačnej praxi je skôr otázna a predstavuje skôr formalitu ako záväzný rozvrh dovolení zamestnancov¹⁷.

Bez ohľadu na vyššie popisované zmeny, ale tieto zmeny pracovnoprávnej úpravy spôsobili dva základné problémy, ktoré sú aktuálne predmetom širokej odbornej a politickej diskusie vzhľadom na ich širokosiahly dopad na pracovné prostredie zamestnancov¹⁸. Prvý problém spočíva v samotnej formulácii predmetného ustanovenia, ktorého interpretáciu však nikto pri jeho prijímaní nepredpokladal. Predmetné ustanovenie § 250b ZP totiž predpokladá svoje uplatnenie v čase tzv. mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu, čo sú tri základné pojmy vychádzajúce z osobitných právnych predpisov.

V súvislosti s pandémiou COVID-19, v rámci ktorej bolo uplatnenie predmetného ustanovenia určené, však prišlo následne k opätovnému vyhlasovaniu ďalších mimoriadnych situácií v súvislosti s vojenským konfliktom na Ukrajine a potreby riešenia vysokého počtu utečencov. Následne preto prišlo ku kontinuálnemu predĺženiu platnosti uvedených ustanovení na neurčité obdobie trvania mimoriadnej situácie, ktorú vyhlasuje vláda SR podľa svojho rozhodnutia.

Problémom ustanovenia však je skutočnosť, že sa neviaže na žiadne objektívne alebo subjektívne podmienky u daného zamestnávateľa, ktorý by mohol byť potenciálne alebo reálne dotknutý faktickým stavom, pre ktorý bola vyhlásená napr. mimoriadna situácia, a napriek tejto skutočnosti sa u neho uplatňuje predmetné ustanovenie so zníženou pracovnoprávnou ochranou zamestnancov. Napriek existencii mimoriadnej situácie tak drvivá väčšina zamestnávateľov bez akejkoľvek väzby (teda vplyvu na ich výrobný alebo pracovný proces) používa skrátené možnosti lehôt alebo ďalšie výnimky plynúce z tohto predmetného prechodného ustanovenia a flexibilne nakladá s pracovnou silou zamestnancov podľa svojho vlastného uváženia.

Zamestnanci nemajú v zásade žiadnu možnosť domáhať sa štandardného uplatnenia svojich práv tak, ako i uvádza ZP vo svojich ustanoveniach, pričom nedokážu ani predvídať, v akom časovom horizonte sa vôbec mimoriadna situácia odvolá. Situácia je o to zložitejšia, že sa takýmto spôsobom obchádza zákonné znenie ustanovení, ktoré prijal slovenský zákonodarca ako nastavenie obsahu individuálnych alebo kolektívnych pracovnoprávnych vzťahov a uplatňuje sa výnimka, o ktorej rozhoduje vláda SR podľa svojho uváženia a politickej orientácie. Opakovane sa totiž ozývajú výzvy na zrušenie mimoriadnej situácie v súvislosti

---

¹⁷ HORECKÝ, J.: *Dispoziční pravomoc zaměstnavatele*. Praha : Wolters Kluwer, 2018, s. 89.

¹⁸ ŽUJOVÁ, J.: Uzatvorenie pracovnej zmluvy za využitia elektronickej komunikácie. In: *Zamestnanec v digitálnom prostredí : recenzovaný zborník príspevkov z vedeckej konferencie*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2021, s. 89-96.

s pandemiou COVID-19 vyhlásená 12. marca 2020, keďže epidemiologická situácia v Slovenskej republike je v štandardnom stave (nie je objektívny dôvod na jej pretrvávanie, pričom Vláda SR takéto odvolanie mimoriadnej situácie odmietla) alebo na odvolanie mimoriadnej situácie v súvislosti s vojnovým konfliktom na Ukrajine vyhlásenej 26. 2. 2022, keďže priamo nezasahuje do výrobného alebo pracovného procesu v slovenskom hospodárstve a nemá preto žiadny relevantný vplyv na uplatňovanie zníženej pracovnoprávnej ochrany zamestnancov.

Paradoxne táto situácia vyznieva aj pri zohľadnení postupu slovenských štátnych orgánov, ktoré v posledných mesiacoch odvolávajú všetky mimoriadne opatrenia, ktoré boli zavedené v súvislosti s pandemiou COVID-19 alebo vojnou na Ukrajine (zrušenie karanténnych opatrení, zrušenie bezplatného cestovania po SR pre ukrajinských odídencom, zrušenie vyplácania štátnych podporných dávok pre ukrajinských odídencom a pod). Napriek týmto skutočnostiam však Vláda SR (možno sa domnievať, že aj pod vplyvom zamestnávateľských zväzov) mimoriadne situácie zrušiť odmietla.

Druhý, omnoho výraznejší problém, s priamym dopadom na oprávnené pracovnoprávne nároky zamestnancov však spočíva v absolútnej miere eliminácie možnosti vzniku tzv. výkonu práce nadčas alebo prekážky v práci na strane zamestnávateľa v prípade, ak zamestnávateľ má väčšiu potrebu práce, ako zodpovedá štandardnému rozvrhu pracovných zmien zamestnancov alebo nevie prácu zamestnancom prideliť vôbec.

Slovenský ZP totiž v ustanovení § 121 ZP priznáva zamestnancom právo na mzdové zvýhodnenie za každú hodinu výkonu práce nadčas vo výške 25% ich priemerného zárobku k ich hodinovej dennej mzde a v prípade, že zamestnávateľ nevie zamestnancom prideliť prácu, uplatní sa tzv. prekážka v práci na strane zamestnávateľa a podľa § 142 ZP za každú hodinu takejto prekážky v práci na strane zamestnávateľa patrí zamestnancom v závislosti od druhu tejto prekážky náhrady mzdy v sume od 50% až do 100% ich priemerného zárobku¹⁹. Zamestnávateľa totiž dokázu týmto „zvýšeným nákladom“ včas predísť s ohľadom na skrátenú lehotu rozvrhovania pracovného času a ak by mal „hroziť“ vznik nadčasu alebo prekážky v práci na strane zamestnávateľa, postačuje im zmeniť rozvrh pracovných zmien dva kalendárne dni vopred (namiesto 7 kalendárnych dní) a zamestnancom buď rozvrhnú väčší alebo menší počet pracovných zmien (v rámci slovenského ZP sa totiž pracovný čas rozvrhuje v priemere v rámci určitého referenčného obdobia napr. 4-12 kalendárnych mesiacov). V tomto ohľade tak v prípade väčšej alebo menšej potreby práce zamestnancom rozvrhnú taký počet pracovných

---

¹⁹ DUŠEKOVÁ SCHUSZTEKOVÁ, S. – MÉSZÁROS, P.: *Procesy v individuálnom pracovnom práve*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2022, s. 34.

zmien, aký potrebujú a následne túto väčšiu alebo menšiu potrebu práce kompenzujú v nasledujúcich kalendárnych mesiacov, kde vyrovnávajú rozsah pracovných zmien a rozsah pracovného času do prípustného rozsahu v zmysle ZP alebo dohody so zamestnancami.

Výsledkom existencie uvedených prechodných ustanovení je tak priame zhoršenie pracovnoprávnej ochrany zamestnancov a možno flexibilnej zmeny zo strany zamestnávateľa, keďže podobný model sa uplatňuje aj na rozvrhnutie čerpania dovolenky (v prípade dovolenky z predchádzajúceho kalendárneho roka rovnako postačuje oznámenie zamestnancovi 2 dni vopred, pretože v SR disponuje celou dovolenkou zamestnanca zamestnávateľ a jej čerpanie mu len oznamuje).

Odloženie lekárskeho prehliadok ako priamy dôsledok pandemických opatrení

Obdobný negatívny dopad ako v prípade osobitných ustanovení obsiahnutých v § 250b ZP možno identifikovať aj u prijatých legislatívnych opatrení v podobe odloženia lekárskeho prehliadok zamestnancov v zmysle uznesenia Vlády SR pod číslom 174/2020. Opatrenie Vlády SR bolo zverejnené v médiách pod číslom 26 ako jedno z opatrení proti šíreniu koronavírusu a potvrdené uznesením Vlády SR zo dňa 27. marca 2020 pod číslom 174/2020 (A 10) v znení *„v spolupráci s hlavným hygienikom SR a ministrom práce, sociálnych vecí a rodiny prijať opatrenie, v ktorom sa stanovujú podmienky pre obmedzený výkon lekárskeho prehliadok vo vzťahu k práci podľa § 30e zákona č 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov“*. Uvádzaný predpoklad predmetného opatrenia nespĺnilo a jeho právne dôsledky pri splnení zamýšľaného účelu aj podľa neskoršej formulácie konkrétnej novelizácie príslušného zákona o ochrane zdravia pôsobili ako „slon v porceláne“ a vo výsledku nezvratne poškodili tak samotných zamestnancov, ako aj oprávnené záujmy zamestnávateľa.

Účelom predmetného opatrenia malo byť predĺženie lehôt na vykonanie lekárskeho prehliadok zamestnancov o 90 dní, a to pri preventívnych lekárskeho prehliadkach zamestnancov tak, že tieto mali byť vykonané do 90 dní po skončení mimoriadneho stavu. Rovnako sa navrhol kvázi odklad prehliadok potrebných k získaniu alebo predĺženiu oprávnení (osvedčení o odborných spôsobilostiach), keď návrh zákona na úpravu ZP a ďalších právnych predpisov predložený na rokovanie Vlády SR dňa 31. marca 2020 zavádzal nový § 39i *„Prechodné ustanovenia počas trvania mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu vyhláseného v súvislosti s ochorením COVID-19“*, ktorý uviedol spočívajúce vybraných lehôt a ich neuplynutie počas trvania krízovej situácie a jeden mesiac po skončení krízovej situácie. Lehota na vykonanie lekárskeho preventívnych prehliadok vo vzťahu k práci

bola stanovená do piatich rokov od vydania dokladu o odbornej spôsobilosti, resp. do piatich rokov od absolvovania predchádzajúcej lekárskej preventívnej prehliadky vo vzťahu k práci podľa § 16 ods. 6 zákona. Išlo o lekárske prehliadky, ktoré sú nevyhnutné pre zachovanie platnosti dokladov o odbornej spôsobilosti, ako sú napr. osvedčenia revíznych technikov, osvedčenia na opravy vyhradených technických zariadení, preukazy obsluhy technických zariadení a pod. Zamýšľaný pozitívny cieľ tohto opatrenia po jeho obsiahnutí v relevantnom právnom predpise však bol nahradený zásadnými negatívnymi dopadmi do oblasti pracovnoprávných vzťahov.

Prvý, skôr praktický otázný rozmer, tohto opatrenia, spočíval v samotnom účele realizácie tohto opatrenia a stanovenej lehoty 90 dní. Ak sme vychádzali z vtedy platnej situácie, keď vyhlásenie núdzového stavu trvalo a jeho skončenie momentálne nebolo možné predvídať, pričom po jeho skončení bola stanovená lehota ďalších 90 dní na prípadné uskutočnenie právnym predpisom stanovenej lekárskej prehliadky, prišlo v niektorých prípadoch k odkladu preventívnej lekárskej prehliadky zamestnanca o viac ako 6 kalendárnych mesiacov, čo v prípade výkonu prác zaradených do štvrtej kategórie rizika predstavuje absurdné uplynutie polovice ďalšieho obdobia do ďalšej periodickej preventívnej lekárskej prehliadky. Teda zamestnanec, ktorý pracoval v najrizikovejšom pracovnom prostredí s faktormi pracovného prostredia, ktoré sú spôsobilé mu poškodiť zdravie v priebehu niekoľkých týždňov a mesiacov, mal na základe administratívneho opatrenia, ktoré sa ho možno ani nedotýkalo, zásadne zvýšené riziko neodvratného poškodenia zdravia.

Musíme si totiž uvedomiť, že vyhlásenie núdzového stavu a rozhodnutia Úradu verejného zdravotníctva SR o uzatvorení konkrétnych prevádzok, či ukončení činností zamestnávateľov, sa nekryli s reálnym ukončením činnosti a uzatvorením prevádzok všetkých zamestnávateľov v Slovenskej republike, t. j. paušálny odklad preventívnych lekárskech prehliadok bol pre mnohých zamestnávateľov irelevantný a skôr škodlivý.

Rovnako vyhlásenie núdzového stavu nemalo za následok zatvorenie všetkých prevádzok zamestnávateľov, či ukončenie ich činností, dokonca niektorí z nich dosahovali ešte vyššie výrobné a pracovné tempo v porovnaní so stavom pred krízou spôsobenou koronavírusom. Rozhodnutie o odložení preventívnych lekárskech prehliadok pri zohľadnení skutkového stavu, že títo zamestnávatelia skutočne vykonávali pracovný proces, kde sa rovnako združovali zamestnanci, sa nielenže míňal účinkom, ale nemal ani svoje raciono. Na jednej strane neprekážalo, že zamestnanci sa aj napriek vyhláseniu núdzového stavu stretávali pri výkone práce, na druhej strane, ale najvýznamnejší prvok ich pracovnoprávnej ochrany v podobe

pravidelného posúdenia ich zdravotného stavu, bol odložený bez zohľadnenia akéhokoľvek negatívneho vplyvu na ochranu ich zdravia a života.

Druhý rozmer bol však omnoho zásadnejší a súvisel s ignoranciou závažnosti naznačených faktorov pracovného prostredia na ochranu života a zdravia zamestnanca, pričom absolútne neprišlo k posúdeniu primeranosti daného opatrenia vo vzťahu k inému záujmu v podobe ochrany života a zdravia zamestnancov. Pravdepodobne by sme dospeli ku všeobecnej domnienke, že odloženie preventívnych lekárskech prehliadok pri prácach zaradených do prvej alebo druhej kategórie, bolo pri porovnaní váhy záujmov na ochranu života a zdravia zamestnancov pri potrebe realizácie preventívnej lekárskej prehliadky a ochrany v podobe realizácie protiepidemiologických opatrení, prípustné, lebo prevážilo záujem ochrany pred koronavírusom.

Pri týchto kategóriách zamestnancov, kde išlo najmä o práce v prvej kategórii rizika, u ktorých nie je vplyvom pôsobenia faktorov práce a pracovného prostredia riziko, že mohlo dôjsť k poškodeniu zdravia (napríklad pomocný pracovník v administratíve) alebo o práce v druhej kategórii rizika, pri ktorých síce riziko, že mohlo dôjsť k poškodeniu zdravia hrozí, no zároveň nie sú prekročené žiadne limity, stanovené osobitnými predpismi a práce, u ktorých nie je predpoklad, že mohlo dôjsť k poškodeniu zdravia (napríklad práca IT špecialistu, ktorí každý pracovný deň pozerá na obrazovku svojho počítača).

V prípade prác zaradených do tretej a štvrtej kategórie rizika ide o práce, v ktorých môže dôjsť k poškodeniu zdravia aj napriek tomu, že sú vykonané preventívne opatrenia na zníženie rizika (napríklad baník či tunelár). Túto premisu podporuje aj vyššie spomínaná periodicita preventívnych lekárskech prehliadok napr. pri štvrtej kategórii rizika práce, kde sa vyžaduje obligatórna povinnosť podstúpiť preventívnu lekársku prehliadku najmenej jedenkrát ročne. Odklad týchto preventívnych lekárskech prehliadok tak išiel zjavne proti všeobecnému a imanentnému záujmu ochrany života a zdravia zamestnanca pri výkone práce, pričom neuskutočnenie preventívnej lekárskej prehliadky pri tretej kategórii rizika, ale najmä štvrtej kategórii rizika, nemohlo byť ospravedlnené ani uskutočnením preventívneho protiepidemiologického opatrenia v podobe odkladu preventívnych lekárskech prehliadok.

Odloženie lekárskech prehliadok malo negatívny dopad na ochranu zdravia zamestnancov pri výkone vymedzenej pracovnej činnosti (napr. práca pod napätím, nočná práca, práca vo výškach a pod.). Medzi primárne zdravotné riziká nočnej práce podľa § 98 ZP, ktoré vyplynuli z mnohých medzinárodných lekárskech výskumov, patrí najmä narušenie prirodzeného cirkadiálneho (biologického) rytmu zamestnanca. Z tohto narušenia prirodzeného biologického rytmu striedania noci a dňa vzniká chronická spánková deprivácia, ktorá môže

viest' následne ku vzniku mnohých fyzických a psychických porúch a chorôb fyzickej osoby. Nočná práca navyše znižuje funkcie imunitného systému človeka, prispieva k vzniku cukrovky 2. typu, podieľa sa na cievnych a srdcových chorobách, nástupe obezity, ako aj vzniku depresie a iných psychických ochorení. Výkon nočnej práce bol dokonca novelizáciou právnej úpravy v roku 2007 klasifikovaný ako potenciálny karcinogénny faktor. Ak by napr. u zamestnanca prišlo ku nevoľnosti v dôsledku nedostatku spánku a spôsobil by si úraz hlavy, tento by bol posúdený ako pracovný úraz.

Kľúčovou paradigmou lekárskej prehliadky pre výkon nočnej práce je tak objektívne posúdenie, či zamestnanec pred jej výkonom, resp. pri jej výkone je zdravotne spôsobilý na jej výkon a jej odloženie v uvedenom prípade má zásadný vplyv na ochranu jeho života a zdravia. A to najmä pri výkone prác, pri ktorých počas tohto obdobia prichádza k zvýšenej potrebe práce, napr. potravinárstvo, výroba spotrebných produktov, hygienických produktov a pod. Primárne zaťaženie týchto zamestnancov je v porovnaní s obdobím pred krízou ešte väčšie a odloženie lekárskeho prehliadok má tak omnoho negatívnejšie dopady.

Osobitne sa „kvázi“ odloženie lekárskeho prehliadok (teda zachovanie lehoty na neobmedzený čas trvania krízovej situácie a jeden mesiac po jej skončení) prejavilo v prípadoch, keď boli tieto nevyhnutné k získaniu alebo predĺženiu oprávnení (osvedčení o odborných spôsobilostiach), napr. pri zamestnancoch obsluhujúcich motorové (vysokozdvížné) vozíky, a teda vykonávajúcich činnosť, pri ktorých sa vyžaduje zdravotná spôsobilosť na prácu na základe osobitného preukazu, osvedčenia alebo dokladu podľa § 16 a prílohy č. 1a zákon č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o BOZP“).

Lekárske preventívne prehliadky na posúdenie zdravotnej spôsobilosti sa pri týchto zamestnancoch vykonávajú v zmysle Vestníka Ministerstva zdravotníctva – Odborné usmernenie Ministerstva zdravotníctva SR o náplni lekárskeho preventívneho prehliadok vo vzťahu k práci z 29. septembra 2016. Súčasťou preventívnej lekárskej prehliadky je celkové posúdenie zdravotnej spôsobilosti zamestnanca vo vzťahu k práci vrátane podrobnej pracovnej anamnézy zamestnanca a údajov o vertigu a iných záchvatových stavoch, ale aj kompletne fyzikálne vyšetrenie vrátane orientačného vyšetrenia zmyslových funkcií, orientačného neurologického a psychologického vyšetrenia a očné vyšetrenie.

Prípadný odklad preventívnej lekárskej prehliadky mohol mať (v praxi sa v niektorých prípadoch preukázalo, že skutočne aj mal) zásadný dopad na oblasť pracovnoprávných zodpovednostných vzťahov, keď je takýto zamestnanec vystavený do rizika spôsobenia poškodenia zdravia sebe alebo ostatným zamestnancom, či poškodenia prípadného majetku

zamestnávateľa. Pri tejto kategórii zamestnancov je potrebné vnímať ešte jeden zásadný rozmer, a tým je možnosť udržania si platného preukazu, osvedčenia alebo dokladu na vykonávanie činnosti, ktorá ho oprávňuje obsluhovať určený pracovný prostriedok a vykonávať určené pracovné činnosti ustanovené právnymi predpismi na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci pri jeho prevádzke v súlade s § 16 zákona o BOZP. Jednou z hmotnoprávných podmienok na jeho vydanie alebo udržanie je existencia zdravotnej spôsobilosti na vykonávanie činností uvedených v spomínanej prílohe zákona o BOZP.

Z uvedeného teda vyplýva, že podmienkou na vydanie preukazu, osvedčenia alebo dokladu (po absolvovaní odbornej prípravy a overenia vedomostí) je okrem iného aj zdravotná spôsobilosť na prácu potrebná na vykonávanie činnosti uvedenej v prílohe č. 1a zákona o BOZP. Zdravotná spôsobilosť zamestnanca na vykonávanie činností sa v zmysle ustanovenia § 16 ods. 4 zákona o BOZP posudzuje na základe výsledku lekárskej preventívnej prehliadky vo vzťahu k práci a preukazuje sa lekárske posudkom nie starším ako šesť mesiacov pri vydávaní nového preukazu, osvedčenia alebo dokladu. Zamestnanec, ktorý má preukaz, osvedčenie alebo doklad, je povinný podrobiť sa lekárskej preventívnej prehliadke vo vzťahu k práci, ktorou sa posudzuje jeho zdravotná spôsobilosť na prácu potrebnú na vykonávanie tejto činnosti, do piatich rokov podľa § 16 ods. 6 zákona o BOZP odo dňa vydania preukazu, osvedčenia alebo dokladu; vykonania predchádzajúcej lekárskej preventívnej prehliadky vo vzťahu k práci.

Ak sa zamestnanec nepodrobí lekárskej preventívnej prehliadke vo vzťahu k práci, stráca tento preukaz, osvedčenie alebo doklad platnosť a musí opätovne absolvovať celý proces jeho získania. Samotné spočívanie lehôt tento problém ale neriešilo a neriešilo ani objektívny zdravotný stav zamestnanca, ktorý už môže byť zdravotne nespôsobilý na výkon danej práce, hoci mu preukaz nestratil platnosť, lebo táto lehota spočívala. V uvedenom zmysle ale zamestnávateľ nemohol zamestnancovi uložiť pracovnú úlohu, na ktorú zamestnanec nebol zdravotne spôsobilý alebo nemal k jej výkonu potrebné osvedčenie, preukaz a pod.. Odloženie takýchto lekárske prehliadok spôsobilo stav, keď osvedčenia alebo preukazy zamestnancov síce nestratili platnosť, ale preventívne lekárske prehliadky ako objektívny parameter posúdenia zdravotného stavu zamestnanca, boli odložené a zamestnávateľ ich mal, ak by prišlo k posúdeniu ich zdravotnej spôsobilosti, bezodkladne preradiť na iný výkon práce, kde sa takáto spôsobilosť nevyžadovala.

Tretí rozmer spočíval v samotnej účelnosti navrhovaného opatrenia v podobe odkladu preventívnych lekárske prehliadok, a to najmä pri zohľadnení praktického rozmeru uskutočňovania preventívnych lekárske prehliadok u zamestnávateľov, najmä pri prácach

zaradených do tretej a štvrtej kategórie rizika. Zamestnávateľa mali v týchto prípadoch zazmluvnené vlastné pracovné zdravotné služby, ktoré vykonávajú preventívne lekárske prehliadky vo vlastných priestoroch zdravotníckych zariadení, s kontrolou pohybu všetkých osôb a s vylúčením všeobecnej verejnosti. Preventívne lekárske prehliadky boli realizované v stanovených časoch, teda sa u lekárov v podstate nečakalo a nezhrmažďovali sa zamestnanci vo väčších skupinách. Zamestnávateľ mal teda zjavne možnosť splniť prísne epidemiologické opatrenia platne v danom čase a súčasne zabezpečiť v zmysle vyššie uvedených právnych predpisov posúdenie zdravotného stavu zamestnanca v určených lehotách. Neprimeranosť odloženia preventívnej lekárskej prehliadky takéhoto zamestnanca zaradeného do štvrtej kategórie rizika bola tak zjavná a neprevyšovala záujem zamestnanca na ochrane vlastného života a zdravia.

Odhliadnuc od uvedených rozmerov predmetného opatrenia možno však identifikovať ešte jeden rozmer a pravdepodobne z hľadiska pracovného práva ten najzásadnejší. Ak prišlo napr. k absolvovaniu preventívnej lekárskej prehliadky zamestnanca v dodatočnom termíne, napr. 6 mesiacov po okamihu, kedy ju mal v zmysle pôvodnej právnej úpravy podstúpiť a zistilo sa u neho poškodenie zdravia, ktoré neskôr viedlo k priznaniu choroby z povolania, kto bude zodpovedať za toto poškodenie zdravia zamestnanca? V zmysle § 196 ods. 4 ZP zodpovedá za škodu spôsobenú zamestnancovi v podobe choroby z povolania zamestnávateľ, u ktorého zamestnanec pracoval naposledy pred jej zistením v pracovnom pomere za podmienok, z ktorých vzniká choroba z povolania, ktorou bol postihnutý.

Keďže v danom prípade ide o objektívny charakter zodpovednosti zamestnávateľa, zodpovedá zamestnávateľ za túto škodu aj vtedy, keď dodržal povinnosti vyplývajúce z osobitných predpisov a ostatných predpisov na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, ak sa zodpovednosti nezabíja z dôvodov obsiahnutých v ustanovení § 196 ZP. Zamestnávateľ tak síce môže v súčasnosti dôvodit' zákonnou možnosťou odloženia lekárskej prehliadky v zmysle osobitného právneho predpisu, na vzniku jeho zodpovednosti to však nič nemení. Identifikácia vinníkov a porazených je však komplikovaná. Musíme totiž zohľadniť predpoklad, že ak by zamestnanec podstúpil lekársku prehliadku v čase, kedy ju podľa súčasnej právnej úpravy podstúpiť mal, mohlo prísť k zisteniu poškodenia jeho zdravia vo fáze, ktorý by predstavoval len ohrozenie chorobou z povolania.

Prerušenie výkonu práce v pracovných podmienkach, ktoré ju vyvolávajú a preradenie zamestnanca na výkon inej práce bez rizikového faktora pracovného prostredia so súčasne správne nasadenou lekárskou terapiou mohlo viesť k preventívnemu účinku v tom zmysle, že by sa u zamestnanca choroba z povolania nerozvinula. Vtedajšia právna úprava však akoby

„natlačila“ zamestnávateľa do vzniku objektívnej zodpovednosti za poškodenie zdravia zamestnanca a súčasne zamestnanca do poškodenia jeho zdravia. Osobitne toto riziko hrozilo v prípadoch, keď išlo o práce zaradené do tretej alebo štvrtej kategórie rizika, kde môže byť poškodenie zdravia fatálne so zásadným dopadom na ďalšiu možnosť spoločenského uplatnenia zamestnanca. Zamestnávateľ sa totiž ani v zmysle § 196 ZP nevie vyvinúť z jej vzniku, keďže uvedený dôvod nenapĺňa subjektívne konanie zamestnanca ako dôvod liberácie, ktorý je obsiahnutý v ustanovení § 196 ods. 1 a ods. 2 ZP, a to ani sčasti.

Možno nájsť aj ďalšie príklady dopadu tejto právnej úpravy. Napríklad vodič vysokozdvížneho vozíka, pri ktorom je jedným z vyšetrení jeho zdravotnej spôsobilosti aj zrak a motorické funkcie. Pokiaľ by prišlo ku vzniku poškodenia zdravia iného zamestnanca alebo majetku zamestnávateľa, je zodpovedný tento konkrétny zamestnanec, ktorého zamestnávateľ na základe odloženej lekárskej prehliadky neposlal na lekársku prehliadku? Môže sa takýto zamestnanec liberovať tým, že nevedel, že nie je zdravotne nespôsobilým na túto prácu aj naďalej a spôsobené škody má znášať zamestnávateľ sám? Právne stanovisko sa asi bude odvíjať od konkrétnej strany pracovného pomeru, zamestnávateľ bude tvrdiť, že neporušil žiadny právny predpis a zamestnanec, že zhoršenie jeho zdravotného stavu nevedel (nemohol) preukázať, lebo nepodstúpil lekársku prehliadku a máme pripravený prípad pre dlhý súdny spor.

Záver

Formulovať záverečné úvahy pri takto vymedzených nedostatkoch pracovnoprávnej úpravy je zbytočné. Možno sa len obmedziť na konštatovanie, že v individuálnych pracovnoprávných vzťahoch nadobudli legislatívne zmeny prijaté ako odpoveď na pandemické obdobie zásadne negatívne konotácie, pretože jediným ich dôsledkom bolo zníženie pracovnoprávnej ochrany zamestnancov, pričom najmä v prípade § 250b ZP tento stav naďalej pretrváva.

Namiesto aspoň minimálnej odbornej diskusie, ktorej obsahom by bola úvaha nad dopadmi pripravovaných legislatívnych opatrení, v oblasti pracovného práva víťazila rýchlosť na rozumom a vychádzanie v ústrety zamestnávateľom namiesto individuálneho posúdenia pracovných podmienok zamestnancov v tom ohľade, či takéto plošné opatrenia majú v podmienkach zamestnávateľa vôbec relevanciu. Bohužiaľ, výsledkom môže byť len konštatovanie, s určitým odstupom od skončenia pandemického obdobia, že tí, ktorí najviac obetovali, boli zamestnanci, a to nielen finančne, ale aj na úkor vlastných pracovných podmienok a najmä ochrany svojho života a zdravia.

Zoznam bibliografických odkazov

HORECKÝ, J.: *Dispoziční pravomoc zaměstnavatele*. Praha : Wolters Kluwer, 2018, 127 s. ISBN 978-80-7598-255-1.

DUŠEKOVÁ SCHUSZTEKOVÁ, S. – MÉSZÁROS, P.: *Procesy v individuálnom pracovnom práve*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2022, 106 s. ISBN 978-80-571-0560-2.

MÉSZÁROS, P.: Zdanlivá vzdelanosť slabšej strany ako dôvod na jej diskrimináciu. In: *Diskriminácia v zmluvnom práve*. Trnava : Typi Universitatis Tyrnaviensis, spoločné pracovisko Trnavskej univerzity v Trnave a Vedy, vydavateľstva Slovenskej akadémie vied, 2015, s. 213-220. ISBN 978-80-8082-835-6.

OLŠOVSKÁ, A. – DIVÉKYOVÁ, K. – MÉSZÁROS, M.: *Organizačné zmeny zamestnávateľa a skončenie pracovného pomeru*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2023, 164 s. ISBN 978-80-571-0596-1.

RAK, P. Interné smernice. In: *Právne rozpravy on-screen 3. : sekcia súkromného práva*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici - Belianum, 2021, s. 187-194. ISBN 978-80-557-1933-7.

ŠVEC, M. – TOMAN, J. a kol.: *Zákonník práce. Zákon o kolektívnom vyjednávaní. Komentár*. 2. doplnené a prepracované vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer, 2023, 1352 s. ISBN 978-80-571-0584-8.

ŽUĽOVÁ, J.: Pracovnoprávna úprava doručovania a možnosti jej elektronizácie. In: *Súčasný stav a nové úlohy pracovného práva : Dies Iuris Tyrnaviensis-Trnavské právnické dni : Nová Európa-výzva a očakávania : medzinárodná vedecká konferencia : 22.-23.9.2016, Trnava*. Praha : Nakladatelství Leges, 2016, s. 244-259. ISBN 978-80-7502-177-9.

ŽUĽOVÁ, J.: Uzatvorenie pracovnej zmluvy za využitia elektronickej komunikácie. In: *Zamestnanec v digitálnom prostredí : recenzovaný zborník príspevkov z vedeckej konferencie*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2021, s. 89-96. ISBN 978-80-574-0068-4.

OPRÁVNENOSŤ ZÁSAHU DO ĽUDSKÝCH PRÁV POČAS PANDÉMIE COVID-19 S DÔRAZOM NA VLASTNÍCKE PRÁVO¹

THE LEGITIMACY OF THE INTERFERENCE WITH HUMAN RIGHTS DURING THE COVID-19 PANDEMIC, WITH AN EMPHASIS ON THE RIGHT TO PROPERTY

Katarína Zajác Ševcová²

Abstrakt

Štáty aj v minulosti zavádzali karanténne opatrenia, čo znamenalo katastrofálne následky pre obchodníkov. Kapitola skúma zavádzanie opatrení počas pandémie COVID-19 z hľadiska ich proporcionality. Hľadá odpovede na hypotézy, či tieto opatrenia boli uložené v podmienkach Slovenskej republiky na základe požiadavky proporcionality, zákonných kritérií stanovených medzinárodnými záväzkami a slovenskou legislatívou, aké boli možnosti obrany vlastníckeho práva a odškodnenia zo strany štátu. Snažíme sa nájsť problematické body, ktoré vytvárali konfliktné situácie stretu verejného záujmu a súkromného práva na užívanie majetku a poskytnúť riešenie týchto otázok pre prípad možného opätovného vzniku podobných okolností aké priniesla pandémia COVID-19.

Kľúčové slová

legalita, odškodnenie, pandémia, test proporcionality, vlastnícke právo

Abstract

States have also introduced quarantine measures in the past, which meant disastrous consequences for traders. The chapter examines the introduction of measures during the COVID-19 pandemic from the point of view of their proportionality. He is looking for answers to the hypotheses of whether these measures were imposed in the conditions of the Slovak Republic on the basis of legal criteria established by international obligations and Slovak legislation, what were the possibilities of defending property rights and compensation from the state. We are trying to find problematic points that created conflicting situations of loss of public interest and private right to use property and to provide a solution to these issues in the event of a possible re-emergence of similar circumstances as brought about by the COVID-19 pandemic.

Keywords

legality, damage compensation, pandemic, proportionality test, property right

---

¹ Táto kapitola bola spracovaná v rámci riešenia výskumného projektu VEGA č. 1/0472/21 s názvom „Prierezová analýza mimoriadnych intervenčných zásahov štátu a ich aplikácie v období krízy spôsobenej ochorením COVID-19 na súkromnoprávne vzťahy v Slovenskej republike“.

² doc. JUDr. Katarína Zajác Ševcová, PhD., Katedra občianskeho a pracovného práva, Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, katarina.sevcova@umb.sk

Úvod

Je potrebné pripomenúť, že boj proti pandémiám a používanie karanténnych opatrení, nie je v histórii ničím novým. Dokonca práve obchodovanie spojené s cestovaním, prevážaním tovaru sa stali zdrojom pandémií napr. tzv. „čierna smrť“ sa dostala v 14. storočí z Ázie do Európy prostredníctvom obchodu po tzv. hodvábanej ceste. Štáty aj v minulosti zavádzali karanténne opatrenia, čo znamenalo katastrofálne následky pre obchodníkov. Veľké epidémie v minulosti viedli k výrazným premenám vo vlastníckych vzťahoch. Napríklad, v dôsledku úmrtí bohatých občanov na mor sa dedičmi často stávali ich chudobnejší príbuzní. Tento fenomén bol čiastočne spôsobený skutočnosťou, že mor bol častejší v prosperujúcich zaľudnených mestách s bohatým obchodom. Táto zmena dedičstva viedla k redistribúcii bohatstva a mohla ovplyvniť aj sociálnu štruktúru týchto spoločností. V niektorých prípadoch mohla tieto zmeny vlastníckych vzťahov dokonca podnietiť ekonomické a sociálne reformy, keďže noví vlastníci majetku mohli mať odlišné priority a pohľady na správu svojho nového bohatstva.³ Bez nadsázky možno predniesť tvrdenie, že práve v týchto obdobiach sa ukotvovala otázka úlohy štátu v rámci zdravotných ohrození.

Počas pandémie COVID-19 boli obmedzené mnohé práva, aby sa zabránilo šíreniu infekcie. Obmedzenia súkromného vlastníctva v tomto období neboli možno vnímané tak radikálne ako napr. právo obmedzenia pohybu, ale rozhodne nebolo menej významné. Masívne zatváranie reštaurácií, kaviarní, kín a iných prevádzok kde dochádzalo ku kumulácii ľudí malo za následok značné straty pre majiteľov firiem. Vystala otázka o prípustnosti takýchto obmedzení práv vlastníkov, ako aj potreba náhrady ich ekonomických strát. Jednou z hlavných oblastí zamerania bolo využívanie vládnych právomocí na uvalenie obmedzení používania majetku z dôvodov verejného zdravia. Hoci sú tieto opatrenia nevyhnutné pre verejné zdravie, vyvolali otázky o hraniciach štátnej moci a ochrane vlastníckych práv. Dôvera je meradlom vzťahov medzi štátom a občanmi a zároveň umožňuje účinnú reakciu na choroby a rozvoj vo všeobecnosti.⁴

Téma proporcionality zásahov do ľudských práv počas pandémie so špecifickým zameraním na vlastnícke práva je komplexná a mnohostranná. Kľúčové aspekty tejto témy zahŕňajú vyváženie záujmov verejného zdravia a individuálnych práv, úlohu vládnych krokov pri obmedzovaní vlastníckych práv a právne rámce, ktoré riadia tieto interakcie. Vplyv na

---

³ BERGDOLT, K.: *Černá smrt v Evropě: Velký mor a konec středověku*. Praha : Vyšehrad, 2002, s. 53.

⁴ LEACH, M. – MacGREGOR, H. – SCOONES, I. – WILKINSON, A.: Post-pandemic transformations: How and why COVID-19 requires us to rethink development. In: *World Development*, roč. 138, 2021, s. 105233. Dostupné na: <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2020.105233>.

vlastnícke právo, najmä vzhľadom na ekonomické výzvy a vládne opatrenia, poukazuje na zložitú súhrnu medzi právami jednotlivca a verejným blahom v čase krízy. V mnohých jurisdikciách čelili vlastníci problémom pri žiadaní kompenzácie za straty, ktoré vznikli v dôsledku vládou uložených obmedzení. Pandémia tiež zdôraznila potrebu spravodlivých kompenzačných mechanizmov v občianskom práve, keď sú vlastnícke práva obmedzené z dôvodov verejného zdravia. Zatiaľ čo princíp odškodňovania vlastníkov je v občianskom práve dobre zavedený, rozsah a povaha pandémie testovali primeranosť existujúcich rámcov. To zahŕňa otázky súvisiace s oceňovaním strát a procesom uplatňovania náhrady.⁵

Boj medzi presadzovaním individuálnych vlastníckych práv a riešením kolektívnych zdravotných problémov bol opakovanou témou právnych sporov počas pandémie. Pandémia vážne zasiahla rovnováhu medzi súkromnými a verejnými záujmami. Verejné záujmy vlády a spoločnosti sa stali prioritou, ale v mnohých prípadoch sú opatrenia, ktoré porušujú súkromné záujmy, neprimerané, nevhodne načasované a neefektívne. Pandémia COVID-19 výrazne ovplyvnila vlastnícke práva, čo si vyžiadalo prehodnotenie princípov občianskeho práva v rôznych jurisdikciách. Je rozhodne zaujímavé skúmať, ako sa systémy občianskeho práva prispôbili týmto výzvam a dôsledkom pre vlastnícke práva. Koncept vlastníckych práv je základom právnych systémov na celom svete, no tieto práva nie sú absolútne a môžu byť vystavené rôznym obmedzeniam, najmä v časoch verejných kríz, akými sú pandémie. Vláda môže uvaliť obmedzenia na používanie majetku na ochranu verejného zdravia, čo však často vedie ku komplexnej rovnováhe medzi individuálnymi právami a verejným blahom.

Okrem toho pandémia zdôraznila obmedzenia obsiahnuté v koncepcii vlastníckych práv vzhľadom na núdzové zákony a nariadenia. Vlády na celom svete uplatňovali núdzové právomoci, aby obišli štandardné legislatívne procesy, čo má priamy vplyv na používanie majetku a práva. To často ponechávalo vlastníkov s obmedzeným postihom a zdôraznilo potrebu pevnejších právnych rámcov na ochranu vlastníckych práv v čase krízy.

Presadzovanie týchto opatrení tiež odhalilo rôznu úroveň efektívnosti v rôznych právnych systémoch pri vybavovaní nárokov súvisiacich s vlastníckymi právami. V niektorých krajinách sa sudy rýchlo prispôbili a riešili záplavu prípadov spochybňujúcich pandemické opatrenia. Naproti tomu v iných bola reakcia súdov pomalšia, čo spôsobilo, že vlastníci nehnuteľností zostali v dlhšej neistote. Tento nepomer podčiarkuje dôležitosť efektívneho právneho systému na riešenie mimoriadnych situácií a účinnú ochranu práv občanov.

---

⁵ HARISOVICH MINGAZOV, L. et. al.: The Restrictions of Human Rights During COVID-19 Pandemic. In: *Utopía y Praxis Latinoamericana*, Universidad del Zulia, roč. 25, 2020, č. 12, s. 150-156. Dostupné na: <https://www.redalyc.org/journal/279/27965040016/html/>.

Vzhľadom na širší sociálny a ekonomický kontext pandémie tiež zdôraznila potrebu presnejšieho chápania vlastníckych práv. Tento prístup odráža rastúce povedomie, že vlastnícke práva, hoci sú základné, musia byť prispôsobiteľné meniacim sa spoločenským potrebám a núdzovým situáciám. Tieto skúsenosti podčiarkujú, že je potrebné, aby sa právne systémy vyvíjali a prispôbovali, čím sa zabezpečí účinná a spravodlivá ochrana vlastníckych práv aj v čase krízy. Tento vývoj je rozhodujúci pre ochranu práv jednotlivca a zachovanie sociálnej stability a dôvery verejnosti v právne inštitúcie. Pandémia COVID-19 si vyžiadala prehodnotenie mnohých aspektov spoločnosti vrátane majetkového práva. Tradičné rámce majetkového práva boli spochybnené jedinečnými okolnosťami spôsobenými pandemiou, čo viedlo k diskusiám o tom, ako možno tieto zákony prispôsobiť tak, aby lepšie slúžili verejnemu zdraviu a bezpečnosti pri rešpektovaní individuálnych vlastníckych práv. Jedným z pojmov, ktorý si v tejto súvislosti získal pozornosť, je zavedenie karanténnych vecných bremien. Tento právny mechanizmus umožňuje dočasné použitie alebo obmedzenie majetku, aby sa zabránilo šíreniu infekcie.⁶

Vzhľadom na komplikovanosť situácie, ktorú svetové spoločenstvo zažívalo, je dôležité, aby sa zákonodarcovia a odborníci na právo venovali dôkladnej analýze tohto komplexného problému vo všetkých jeho aspektoch. Tento problém sa totiž dotýka nielen určitých segmentov práva, ale má vplyv na celú právnu oblasť, podobne ako pandémia COVID-19 ovplyvnila všetky sféry ľudského života.

Obmedzenia vlastníckeho práva počas pandémie

Počas priebehu pandémie došlo k obmedzovaniu vlastníckeho práva v rôznych smeroch. Obmedzenia spojené s pandemiou sa dotkli rôznych subjektov. V prípade práva na podnikanie a práva vlastníť majetok ide o podnikateľov a vlastníkov prevádzok, zatiaľ čo pri práve na prácu ide o zamestnancov. Obe tieto skupiny boli negatívne ovplyvnené núteným uzavretím podnikateľských prevádzok. Právo na vlastníctvo je ústavne chránené a zahŕňa nielen hmotnú podstatu potrebnú na podnikanie, ako sú nehnuteľnosti, stroje a iné vybavenie, ale aj majetkové práva, ako je napríklad zisk z podnikania. Nútené dočasné uzavretie prevádzok je zásahom do práva na majetok. Hoci tento zásah nie je taký intenzívny ako vyvlastnenie, keďže nedochádza k zmene vlastníka, predstavuje obmedzenie rozsahu oprávnení vyplývajúcich z práva vlastníť majetok. Vlastník tak ostáva rovnaký, ale jeho možnosti nakladania s majetkom sú obmedzené.

---

⁶ GOZDECKA, D. A: Human Rights During the Pandemic: COVID-19 and Securitisation of Health. In: *Nordic Journal of Human Rights*, roč. 39, 2021, č. 3, s. 205–223. Dostupné na: <https://doi.org/10.1080/18918131.2021.1965367>.

Karanténne vecné bremená predstavujú významnú zmenu v oblasti majetkového práva, ktorá odráža potrebu pružnosti v situáciách ohrozenia verejného zdravia. Vláda by mohla uložiť tieto bremená na súkromné nehnuteľnosti na účely vytvorenia karanténnych zón alebo zdravotníckych zariadení, najmä v miestach s preťaženými verejnými zariadeniami. Takýto prístup vyvoláva otázky o vyvážení verejného dobra a súkromných práv, ako aj o potrebnej kompenzácií pre majiteľov, ktorí sú takýmito bremenami zaťažení.⁷ Obdobie pandémie menilo predstavy o vlastníckych právach a zmluvných záväzkoch.⁸

Ďalšou oblasťou, ktorej sa pandémia výrazne dotkla sú spoločenstvá vlastníkov bytov. Tieto subjekty tiež museli počas pandémie prísnejšie presadzovať zdravotné a bezpečnostné predpisy, ako je napríklad povinnosť nosenia rúšok v spoločných priestoroch alebo obmedzenie prístupu k spoločnému vybaveniu. Presadzovanie takýchto pravidiel musí byť v rovnováhe s právami obyvateľov.

Počas pandémie bolo predmetom diskusie aj právo duševného vlastníctva, najmä pokiaľ ide o patenty súvisiace s vakcínami a liečbou. Z pohľadu patentového práva a farmaceutického práva mohli byť niektoré rozhodnutia vlád problematické. Je potrebné určiť jasné podmienky, za ktorých môžu vlády zasiahnuť do súkromného práva za účelom kontroly pandémie. Existujúce prekážky a konflikty v rámci súčasného právneho rámca, ako je nedostatočná medzinárodná harmonizácia a nedostatočná súdržnosť medzi patentovým právom (povinné udeľovanie licencií) a farmaceutickým právom (ochrana údajov) predstavujú výzvu pre právo v jednotlivých krajinách. Diskusia sa sústreďuje na otázku, či by sa patenty mali dočasne uvoľniť, aby sa umožnila širšia distribúcia a výroba život zachraňujúcich liekov, čo je koncept, ktorý spochybňuje tradičnú ochranu poskytovanú právami duševného vlastníctva.⁹

Pandémia COVID-19 odhalila potrebu lepšieho prispôsobenia vlastníckeho práva krízam verejného zdravia. Pojmy ako karanténne vecné bremená, moratóriá na vyst'ahovanie a dočasné uvoľnenie práv duševného vlastníctva predstavujú spôsoby, ktorými sa môže legislatíva vyvíjať, aby uspokojila potreby spoločnosti za mimoriadnych okolností. Ako svet bojoval s pandemiou a jej dôsledkami, prispôsobenie vlastníckych zákonov bude hrať kľúčovú úlohu pri vyrovnávaní individuálnych práv s väčším verejným dobrom.¹⁰

---

⁷ SYLWESTRZAK, A.: Property Rights to Real Estate in the course of the SARS-CoV-2 Virus Pandemic – Revision of Civil Law Issues. In: *Nieruchomości*, roč. 5, 2021, s. 265–281. Dostupné na: <https://doi.org/10.5604/01.3001.0015.5835>.

⁸ LUTZKY, G.: COVID and Consequences: How the Pandemic Changed Contract. In: *Interpretation and Litigation*, roč. 67, 2022, č. 1, s. 167-202. Dostupné na: <https://scholarship.law.slu.edu/lj/vol67/iss1/8>.

⁹ OSER, A.: The COVID-19 Pandemic: Stress Test for Intellectual Property and Pharmaceutical Laws. In: *GRUR International*, roč. 70, 2021, č. 9, s. 846–854. Dostupné na: <https://doi.org/10.1093/grurint/ikab091>.

¹⁰ VARDANYAN, V.: *As the world continues to deal with the pandemic and its aftermath, adapting property laws will play a key role in balancing individual rights with the greater public good*. Committee on Legal Affairs and

Rovnako pandémie viedla k nárastu sporov medzi susedmi, najmä v dôsledku toho, že viac ľudí trávilo dlhší čas doma. Problémy, ako sú sťažnosti na hluk, spory o hranice a nezhody týkajúce sa využívania majetku, sa stali bežnejšími. Právny systém sa musel prispôbiť tomuto narastajúcemu napätiu a vyvážiť práva jednotlivých vlastníkov nehnuteľností s potrebou spoločného súladu.

Ekonomický dopad pandémie bol evidentný aj na otázky majetku a bývania. Mnohí majitelia domov a nájomníci čelili finančným ťažkostiam, ktoré viedli k zvýšenému počtu prípadov oneskorených platieb nájomného, problémom k splácaniu hypoték, vystaňovaniu a exekúciám. Toto ekonomické napätie vyvolalo ďalší tlak na právne systémy a sociálne záchranné siete, aby poskytli podporu a našli spravodlivé riešenia pre postihnutých.¹¹

V občianskom práve si pandémie vyžiadala aj opätovné preskúmanie doktríny vyššej moci a ťažkostí v zmluvnom práve, najmä majetkových zmlúv. Nepredvídateľná povaha pandémie a jej vplyv na zmluvné záväzky viedli k diskusiám o uplatniteľnosti a interpretácii týchto doktrín, ktoré ovplyvňujú transakcie s nehnuteľnosťami a projekty rozvoja nehnuteľností.¹²

Medzinárodná právna úprava a komparácia so zahraničím

Absolútna povaha vlastníckeho práva nevyklučuje možnosť jeho obmedzenia, ak si to vyžadujú záujmy štátu alebo spoločnosti. Prirodená súvislosť medzi vlastníckymi právami a ich obmedzeniami je kľúčovým aspektom vlastníckych vzťahov ako právneho inštitútu, ktorý je nevyhnutný pre efektívny rozvoj trhovej ekonomiky.¹³ Možnosť obmedzenia práva na súkromné vlastníctvo v záujme spoločnosti je zakotvená i na medzinárodnej úrovni. Spomeňme napr. Princípy Siracusa prijaté Hospodárskou a sociálnou radou OSN v roku 1985, ktoré poskytujú usmernenia týkajúce sa vládnych reakcií, ktoré obmedzujú ľudské práva z dôvodov verejného zdravia alebo národnej núdze, pričom zdôrazňujú, že akékoľvek opatrenia musia byť zákonné, nevyhnutné a primerané.¹⁴

Human Rights. Council of Europe. 2020, Dostupné na: <http://www.assembly.coe.int/LifeRay/JUR/Pdf/TextesProvisoires/2020/20200702-CovidImpact-EN.pdf>.

¹¹ SCHUETZ, J. – CRUMPS, S.: *The Housing Market and the COVID-19 Pandemic: Implications for Las Vegas, Phoenix, Riverside, Los Angeles, Orlando, and New Orleans*. 2021, s. 1-13. Dostupné na: https://digitalscholarship.unlv.edu/brookings_policybriefs_reports/3

¹² GATES, L.: *Force Majeure, Vis Major, Impossibility, and Impracticability Under Ohio Law Before and After COVID-19*, 90 *U. Cin. L. Rev.* 2021. Dostupné na: <https://scholarship.law.uc.edu/uclr/vol90/iss1/7>.

¹³ MATTEI, U. - SUKHANOV, E.A.: *Main provisions of property right*. Moscow: Jurist, 1999. s. 384.

¹⁴ Organizácia Spojených národov, Hospodárska a sociálna rada, Princípy Siracusa o obmedzeniach a derogačných ustanoveniach v Medzinárodnom pakte o občianskych a politických právach, bod 39-41.

V čl. 13 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (Rada Európy, Rím, 1950, ďalej len „Dohovor“) sa stanovuje, že „každý, koho práva a slobody uvedené v dohovore boli porušené, má právo na účinnú nápravu u vnútroštátneho orgánu“, a to aj v prípadoch, keď bolo porušenie spôsobené osobami pri výkone ich úradných povinností.

Rovnako Protokol č. 1 k Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd ustanovuje, že takéto obmedzujúce opatrenia možno považovať za zásah do vlastníckeho práva v súlade s čl. 1 Protokolu č. 1 k Dohovoru v zmysle vyvlastnenia, kontrolu nad užívaním alebo zasahovaním do pokojnej držby majetku. Toto je prejav uloženia obmedzení vo verejnom záujme, akým zdravotné opatrenia sú a sú považované za slúžiace legitímnemu účelu.

Právnická verejnosť často poukazuje na potrebu rozlišovať medzi pojmami obmedzenia vlastníckeho práva a vecnými bremenami. Uvádza sa, že obmedzenia sú rámcom, ktorý nemožno pri výkone subjektívneho práva prekročiť, sú definované zákonom a sú súčasťou všetkých občianskych práv, nielen vlastníckych práv.¹⁵ Vecné bremená sú dodatočnými obmedzeniami práva uložené vlastníkovi alebo inému nositeľovi vlastníckeho práva v súlade s ustanoveniami zmluvy alebo konkrétneho zákona. Obmedzenia sú teda vždy objektívne, pretože nezávisia od vôle vlastníka alebo iných, ale sú určené zákonom, kým vecné bremená sú subjektívne, pretože závisia od zákonnej vôle subjektov resp. súdu.¹⁶

Európsky súd pre ľudské práva (ďalej ako ESLP) opakovane poukázal na to, že kategória "majetok" má v zmysle Protokolu č. 1 k Dohovoru „autonómny význam, ktorý nezávisí od formálnych klasifikácií vo vnútroštátnom práve“.¹⁷ Nielen hmotné veci, ale aj niektoré práva a záujmy, ktoré tvoria aktíva, možno tiež posudzovať ako „majetok“. Navyše predmetom ochrany môže byť nielen existujúci majetok, ale aj takzvané „legitímne očakávania“. Súdny dvor pod pojem majetok zahŕňa okrem iného najmä hnutel'ný a nehnuteľný majetok, majetkové a nemajetkové záujmy, ako sú pohľadávky, akcie spoločnosti a iné finančné nástroje, oprávnenia na podnikanie, budúce príjmy, duševné vlastníctvo, prenájom nehnuteľností a bytov, sociálne dávky a dôchodky atď. Počas pandémie najčastejšie nejde o zásah do súkromného majetku, ale v skutočnosti o zákaz užívania majetku v podnikateľskej

---

¹⁵ AGUIAR RIBEIRO DO NASCIMENTO, G.: The Long Road to the International Recognition of Economic and Social Rights: The Right to an Adequate Standard of Living. In: *The Age of Human Rights Journal*, Universidad de Jaén, 2018. č.11. s. 43-60. Dostupné na: <https://doi.org/10.17561/tahrj.n11.3>

¹⁶ NIYAZOVA, A.: Limits and limitations of land ownership: an analysis of approaches. In: *Perm University Bulletin. Legal sciences*, č. 32, 2016, s.208-215. Dostupné na: <https://doi.org/10.17072/1995-4190-2016-32-208-215>.

¹⁷ KARNAUKH, B.: The concept of property in the context of Article 1 of Protocol No.1 to the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. In: *International law. Philosophy of law*. 2016. Dostupné na: <http://oaji.net/articles/2016/3229-1463726142.pdf>.

činnosti, čo so sebou prináša stratu budúcich príjmov, a preto zamedzenie budúcich príjmov majiteľov podnikov možno považovať za konfiškáciu majetku, vyžadujúcu náhradu.

Európsky súd pre ľudské práva vo svojej judikatúre stanovil požiadavku, aby vnútroštátne právo pri zásahoch do majetkových práv poskytovalo ochranu proti svojvoľným zásahom verejných orgánov. Hoci čl.1 Protokolu č. 1 neobsahuje žiadne explicitné procedurálne požiadavky, je potrebné ho vykladať tak, že osoby dotknuté opatrením zasahujúcim do ich „majetku“ musia mať primeranú možnosť predložiť svoj prípad zodpovedným orgánom, aby mohli účinne napadnúť tieto opatrenia, pričom sa dovoľávajú nezákonnosti alebo svojvôle. Pri posudzovaní, či boli tieto požiadavky splnené, je potrebné brať do úvahy celkový kontext aplikovateľných súdnych a správnych procesov.¹⁸

Kritériá na posúdenie oprávnenosti zásahu štátu do práva osoby na pokojnú držbu majetku v súlade s judikatúrou ESĽP sú:

- 1) predmet právnej ochrany treba kvalifikovať ako majetok v zmysle čl. 1 protokolu č. 1 k Dohovoru;
- 2) typy zásahov by mali byť definované v znení Dohovoru;
- 3) existencia legitímneho účelu s prihliadnutím na verejný záujem;
- 4) primeranosť takéhoto zásahu a existencia spravodlivej rovnováhy medzi požiadavkou všeobecného záujmu spoločnosti a požiadavkou ochrany základného ľudského práva;
- 5) súlad takéhoto zásahu s kritériom právnej istoty alebo zákonnosti (absencia legitímnych dôvodov na zásah, nemôže spĺňať požiadavky článku 1 Protokolu č. 1 k Dohovoru)¹⁹

Osobitnú pozornosť v kontexte našej štúdie venujeme čl. 15 tejto medzinárodnej zmluvy, v ktorom sa uvádza, že v prípade núdze, ktorá ohrozuje život národa, môže každý signatársky štát prijať opatrenia, ktoré sa odchyľujú od jeho záväzkov vyplývajúcich z Dohovoru, ale len v primeranom rozsahu a za predpokladu, že takéto opatrenia nie sú v rozpore s jej ďalšími medzinárodnými právnymi záväzkami.²⁰ V marci a apríli 2020 v rámci pandémie COVID-19, Lotyšsko, Rumunsko, Arménsko, Moldavská republika, Estónsko, Gruzínsko, Albánsko a Severné Macedónsko oznámili generálnemu tajomníkovi Rady Európy

¹⁸ Príručka k čl. 1 Protokolu č.1 k Európskemu dohovoru o ľudských právach, ochrana majetku, Rada Európy, s.31. Dostupné na: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_1_Protocol_1_ENG. - pozri i judikatúru ESĽP (G.I.E.M. S.R.L. and Others v. Italy (merits) [GC], § 302; Yildirim v. Italy (dec.); AGOSI v. the United Kingdom, §§ 55 and 58-60; Air Canada v. the United Kingdom, § 46; Arcuri and Others v. Italy (dec.); Riela and Others v. Italy (dec.); Kemal Bayram v. Turkey, § 54; Shorazova v. Malta, § 302). These procedural guarantees are inherent in the principle of lawfulness Lekič v. Slovenia

¹⁹ Príručka podľa článku 1 Protokolu č. 1 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd „Ochrana majetku“. Rada Európy, 2019. Dostupné na: <https://unba.org.ua/publications/4513-posibnik-za-statteyu-1-protokolu-1-do-konvencii-pro-zahist-prav-lyudini-ta-osnovopolozhnih-svobod.html>

²⁰ McBRIDE, J.: COVID-19 and Convention on Human rights. In: *ECHR Blog*. Dostupné na: <https://www.echrblog.com/2020/03/an-analysis-of-covid-19-responses-and.html>

svoje rozhodnutie použiť čl. 15 dohovoru. Hovoríme o čiastočnom alebo úplnom odmietnutí plnenia Európskeho dohovoru o ľudských právach v „mimoriadnych situáciách“, ako je napríklad pandémia. Vo svetle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva o porušení týchto práv v kontexte čl. 15 Dohovoru, vždy, keď sa sťažovateľ sťažuje, že jeho práva podľa Dohovoru boli porušené počas obdobia platnosti výnimky, Súd najprv preskúma, či prijaté opatrenia možno odôvodniť podľa hlavných článkov Dohovoru; a len ak ich nemožno takto odôvodniť, Súd pristúpi k tomu, aby určil, či bolo obmedzenie práva zákonné (napríklad *Lawless v. Írsko* 1957-1961, 1 July 1961) Določka 2.1 Odporúčania členským štátom Rady Európy pod názvom „Rešpektovanie demokracie, právneho štátu a ľudských práv v kríze spôsobenej COVID-19“²¹ uvádza, že aj v prípade núdze by mal prevládať právny štát. Mnohé ústavy stanovujú osobitný právny režim, ktorý zvyšuje právomoci výkonnej moci v prípade vojny alebo veľkej prírodnej katastrofy alebo inej pohromy. Zákonodarca môže tiež uzákoniť núdzové zákony špeciálne určené na riešenie kríz, ktoré idú nad rámec existujúcich právnych noriem. Každá takáto nová legislatíva musí byť v súlade s ústavou a medzinárodnými normami a tam, kde je to vhodné, podlieha preskúmaniu ústavným súdom.

I Predbežná správa o reakciách členských štátov EÚ na krízu COVID-19 vypracovaná Benátskou komisiou uvádza, že v období politickej, vojenskej či hospodárskej krízy môže byť potrebné dočasne posilniť výkonnú moc na úkor obmedzení ústavnej vlády. Avšak, aj počas núdzového stavu musí zostať dominantnou základná zásada právneho štátu.²² Podľa Benátskej komisie je kľúčovou zárukou proti možnému zneužitiu oprávnení výkonnej moci súdne preskúmanie núdzových opatrení. Právo na spravodlivý súdny proces a na účinné právne prostriedky, ako je ustanovené v čl. 6 a 13 Európskeho dohovoru o ľudských právach, platí aj počas mimoriadnych situácií. To znamená, že osoby ovplyvnené núdzovými opatreniami musia mať možnosť napadnúť tieto opatrenia na súde.

V zmysle Medzinárodnej zdravotníckej regulácie zásahy do základných práv musia byť odôvodnené faktami. Princíp proporcionality je logickým miestom, kde sa stretávajú fakty a normativita. Názory odborníkov na medicínske právo sa počas pandémie polarizovali a prebiehal tu hodnotový súboj na viacerých frontoch. Ešte v januári a februári 2020 medzinárodní odborníci na zdravotné právo komentovali karanténne opatrenia prijaté Čínou

---

²¹ Kontrolný zoznam právneho štátu, ktorý prijala Benátska komisia na svojom 106. plenárnom zasadnutí, Rada Európy s.13.

Council of Europe, CDL-AD(2016)007-e Rule of Law Checklist, adopted by the Venice Commission at its 106th Plenary Session (Venice, 11-12 March 2016), Dostupné na: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2016\)007-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2016)007-e); 6. Exceptions in emergency situations II. Benchmarks. A Legality, ž Exeptions in emergency situations p.13.

²² Op.cit. Kontrolný zoznam právneho štátu, Benátska komisia, 2016

ako historický precedens, ktorý by bolo ťažké preniesť do západných demokracií z dôvodu hlbokého porušovania občianskych slobôd.²³ Dokonca aj počas globálneho ohrozenia zdravia, platia medzinárodné zdravotné predpisy, podľa ktorých všetky opatrenia musia zohľadňovať zásadu proporcionality.²⁴

Vlády mnohých krajín reagovali na pandémiu sprísnením svojej legislatívy a začali s reštrikciou svojich medzinárodných záväzkov, čo je veľmi alarmujúce pre inštitút ľudských práv a slobôd a medzinárodnú spoluprácu vo všeobecnosti. Je to riziko aj pre vnútropolitickú situáciu v krajine, keď úloha ústavného súdu a medzinárodného práva klesá a výkonná moc rastie.

Komparatívny pohľad na postup v niektorých vybraných krajinách

Skúsenosť USA

Zákaz konfiškácie súkromného majetku bez náležitej náhrady je zakotvený v piatom dodatku k Ústave USA. Súd vždy skúma tri aspekty normatívneho aktu pri rozhodnutí, či ide o „zabavenie“ majetku, ktoré si vyžaduje spravodlivé kompenzácie. Po prvé, súd zvažuje „ekonomický dopad“ tohto opatrenia. Po druhé, súd skúma, do akej miery takýto právny zásah prekáža rozumným „investičným očakávaniam“. Po tretie, súd starostlivo skúma „povahu“ takejto regulácie.²⁵ Pri rozhodovaní sa berie do úvahy aj takzvané „pravidlo nevyhnutnosti“ zásahu do vlastníctva a zhabania majetku. Najvyšší súd USA uznáva núdzové situácie ako napr. vojna, ktoré si môžu vyžadovať „prísnu reguláciu takmer všetkých zdrojov“. Pokiaľ štát vyžaduje použitie súkromného majetku na dodržiavanie karantény alebo testovania na COVID-19, s najväčšou pravdepodobnosťou bude musieť zaplatiť vlastníčkovi náhradu.

V prípadoch, kde nedochádza k fyzickému odňatiu majetku ako reakcie na pandémiu, budú takéto situácie hodnotené podľa regulačných štandardov stanovených Najvyšším súdom USA. Je málo pravdepodobné, že opatrenia prijaté v dôsledku COVID-19 splnia kritériá Najvyššieho súdu, podľa ktorých by muselo dôjsť k odňatiu „všetkých“ ekonomických benefitov vlastníckeho práva (v jednom riešenom prípade ani 95 % pokles hodnoty majetku nebol pre Najvyšší súd USA dostatočným dôvodom na poskytnutie kompenzácie poškodenému

---

²³ RAPOSO, V. L.: Can China's "standard of care" for COVID-19 be replicated in Europe? In: *Journal of Medical Ethics*, roč. 46, 2020, č. 7, s.451-454. Dostupné na: <https://doi.org/10.1136/medethics-2020-106210>.

²⁴ HABIBI, R. – BURCI, G. L. – de CAMPOS, T. C. – CHIRWA, D. et. al.: Do not violate the International Health Regulations during the COVID-19 outbreak. Dostupné na: [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30373-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30373-1).

²⁵ STIFF, S. M.: COVID-19 response: constitutional protections for private property. In: *Congressional Research Service, Legal Sidebar*. Dostupné na: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/LSB/LSB10434>.

subjektu). Príkaz na uzavretie prevádzky z dôvodov sociálneho dištancovania zbavuje vlastníka oprávnenia podnikat' počas doby uzavretia, ale je nepravdepodobné, že by takýto príkaz viedol k úplnej strate hodnoty prevádzky počas moratória na užívanie majetku, pretože, ako Najvyšší súd USA poznamenal, hodnota tohto majetku bude obnovená po zrušení takéhoto príkazu. Keď príkaz na zatvorenie umožňuje podniku pokračovať v čiastočnej prevádzke (napríklad predaj jedla so sebou), možno povedať, že vlastník si ponecháva užívanie majetku počas dočasného uzavretia, čím sa zníži šanca na preukázanie, že obmedzenia vylučujú „všetky“ spôsoby použitia majetku.

S ohľadom na to, federálna a štátne vlády v USA môžu zmierniť ekonomický dopad takejto regulácie ďalšími opatreniami.²⁶ V reakcii na ekonomické problémy spôsobené pandemiou COVID-19, Spojené štáty zvažujú možnosť, že finančné straty malých podnikov by mohli byť kompenzované poisťovňami, ktoré poskytujú komerčné poistenie na krytie problémov v podnikaní.²⁷

Veľká Británia

V Spojenom kráľovstve sa na zabezpečenie ochrany súkromného vlastníctva uplatňujú podobné zásady pred zásahmi štátu. Anglické verejné právo obsahuje jasné ustanovenia zákazu konfiškácie majetku alebo neprimeraných zásahov do užívania majetku bez primeranej náhrady. Nejde však o absolútne obmedzenie a štát môže uplatniť zákonné ustanovenia a obmedziť nekompenzačne vlastnícke práva (*Hoveringham Gravels Ltd v Secretary of State for the Environment*, 14 March 1975).²⁸ Vláda môže tiež uvaliť obmedzenia na používanie majetku vo verejnom záujme prijatím všeobecných regulačných zákonov.

Okrem toho sa anglické súdy opierajú aj o Zákon o ľudských právach z roku 1998,²⁹ ktorý ustanovuje základné práva a slobody, na ktoré má každý nárok. Zahŕňa práva stanovené

---

²⁶ STIFF, S. M.: COVID-19 response: constitutional protections for private property. In: *Congressional Research Service, Legal Sidebar*. Dostupné na: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/LSB/LSB10434>.

²⁷ TAGER, E. – WHITE, E. – HAMILTON, L.: Can They Do That? Possible Constitutional Limitations on State Efforts to Require Business-Interruption and Loss-of-Use Carriers to Cover Small Businesses' Losses from COVID-19. In: *Mayer Brown*. Dostupné na: <https://www.mayerbrown.com/en/perspectives-events/publications/2020/04/can-they-do-that--possible-constitutional-limitations-on-state-efforts-to-require-business-interruption-and-loss-of-use-carriers-to-cover-small-businesses-losses-from-covid19>.

²⁸ Dostupné na: <https://vlex.co.uk/vid/hoveringham-gravels-ltd-v-793067301>.

²⁹ Human Rights Act 1998 (c. 42) zákon parlamentu Spojeného kráľovstva nadobudol platnosť 2. októbra 2000. Jeho cieľom bolo začleniť do práva Spojeného kráľovstva práva obsiahnuté v Európskom dohovore o ľudských právach. Zákon sprístupňuje súdom Spojeného kráľovstva opravný prostriedok na porušenie práva podľa Dohovoru bez toho, aby bolo potrebné obrátiť sa na Európsky súd pre ľudské práva (ECHR) v Strasburgu. Zákon konkrétne zakazuje, aby akýkoľvek verejný orgán konal spôsobom, ktorý je nezlučiteľný s Dohovorom, pokiaľ znenie iného primárneho právneho predpisu neposkytuje inú možnosť. Vyžaduje tiež, aby súdnicstvo zohľadňovalo všetky rozhodnutia, rozsudky alebo stanovisko Európskeho súdu pre ľudské práva a aby interpretovalo legislatívu, pokiaľ je to možné, spôsobom, ktorý je zlučiteľný s právami podľa Dohovoru.

v dohovore do domáceho anglického práva. Práve na túto právnu úpravu sa môžu vlastníci spoľahnúť pri uplatňovaní náhrady za obmedzenie svojich práv počas pandémie COVID-19. Takéto obmedzenia boli zavedené v Spojenom kráľovstve podľa Zákona o koronavíruse z roku 2020 (Coronavirus Act, 25 March, 2020), ktorý vláde umožnil zakázať účasť na podujatiach alebo zhromaždeniach, ako aj vstup alebo ubytovanie osôb na ochranu proti šíreniu COVID-19 alebo na podporu čo najlepšieho nasadenia zdravotníckych resp. núdzových zdrojov.³⁰ Zákon o koronavíruse, 2020 nestanovuje kompenzáciu, takéto právomoci vykonáva vláda. Vláda využila túto právomoc, aby nariadila zatvorenie veľkého počtu podnikov, vrátane reštaurácií, barov, krčiem a telocviční. Vzhľadom k tomu, že takéto opatrenia pripravili mnohé spoločnosti a jednotlivci o príjem, môžu sa pokúsiť tvrdiť, že to znamená odobratie majetku, nielen kontrolu nad jeho užívaním, a preto by mali mať nárok na náhradu.

Záujemcovia sa môžu oprieť najmä o zásadu výkladu Zákona o koronavíruse z roku 2020, ktorý zakazuje uplatňovanie zákona o zaistení súkromného vlastníctva bez náhrady, pokiaľ zámer tak urobiť nie je jasne formulovaný. Podľa Zákona o ľudských právach z roku 1998 môže súd rozhodnúť, že opatrenia prijaté počas pandémie sú primerané a zabezpečujú rovnováhu medzi právami jednotlivca a záujmami spoločnosti. Takéto rozhodnutie môže byť obzvlášť relevantné v prípadoch, keď sa rovnováha dosiahne aj bez poskytnutia náhrady za odňatý majetok. Tento pohľad môže byť podporený tým, že vláda, hoci plne nenahradila všetky straty spôsobené obmedzeniami na podnikanie, implementovala rad ďalších opatrení na podporu podnikov v tomto období.

V marci 2020 vláda oznámila opatrenia na zabezpečenie ekonomickej podpory pre podniky v súvislosti s pandemiou COVID-19. Počiatočné finančné prostriedky poskytnuté štátom a garantované pôžičky na podporu podnikania predstavovali sumu 330 miliárd libier. Tieto pôžičky mali byť dostupné každému podniku, ktorý potreboval hotovosť na zaplatenie nájomného, miezd alebo dodávateľov. Podpora bola poskytnutá prostredníctvom dvoch schém: na podporu veľkých firiem sa dohodol mechanizmus pôžičiek prostredníctvom Bank of England; podporili sa úvery pre malých a stredných podnikateľov, rozpočet poskytoval úvery na podnikanie vo výške až 5 miliónov libier. Zároveň vláda poskytovala veriteľom záruku vo

---

³⁰ Coronavirus Act 2020 (c.7) Zákon umožnil vláde VB obmedziť alebo prerušiť verejné zhromaždenia, zadržiavať jednotlivcov podozrivých z nákazy COVID-19 a zasahovať alebo zmiernovať predpisy v mnohých sektoroch s cieľom obmedziť prenos choroby. Medzi oblasti, na ktoré sa zákon vzťahuje, patrili štátna zdravotná služba, sociálna starostlivosť, školy, polícia, pohraničný zbor, miestne zastupiteľstvá, pohrebníctvo a sudy. Zákon stanovil dvojročnú lehotu, ktorú možno podľa uváženia ministra skrátiť alebo predĺžiť o šesť mesiacov. Niektoré ustanovenia zákona boli zrušené predčasne, 17. júla 2021, zatiaľ čo niektoré ďalšie boli predĺžené o šesť mesiacov nad rámec dvojročného obdobia. Politici z viacerých strán požadovali bližšiu parlamentnú kontrolu legislatívy počas jej prerokovania v parlamente. Advokátske skupiny ako Liberty and Disability Rights UK podobne vyzvali na bližšie preskúmanie zákona a vyjadrili obavy z jeho účinkov na ľudské práva počas pandémie a po nej.

výške 80 percent za každý úver. Vláda tiež musela pokryť prvých šesť mesiacov platieb úrokov každému podniku, ktorý dostane pôžičku.

Okrem toho vláda rozpočítala, že maloobchodníci, pohostinstvá a zábavné podniky s hodnotou nižšou ako £ 51 000 nebudú nasledujúcich 12 mesiacov platiť žiadne poplatky. Maloobchodníci, pohostinské a zábavné podniky s hodnotu od 15 000 £ do 51 000 £ získali dodatočný peňažný grant až do výšky £ 25 000 na firmu. Bolo tiež oznámené, že 700 000 najmenších podnikov dostane peňažný grant vo výške 3 000 £. Táto suma sa neskôr zvýšila na 10 000 libier. V apríli 2020 vláda Spojeného kráľovstva zaviedla ďalšie opatrenia finančnej podpory pre podnikateľov formou koronavírusovej pôžičky a upravili podmienky programu pôžičiek na prerušenie podnikania v súvislosti s koronavírusom.

Ako vidíme, v dôsledku pandémie všetky krajiny čelili rovnakým výzvam a opatrenia prijaté na predchádzanie následkom pandémie boli do značnej miery podobné. V niektorých krajinách je však otázka kompenzácie vlastníkom za karanténne straty riešila efektívnejšie, v iných menej efektívne. Zákony vo väčšine krajín sveta obsahujú ustanovenia, ktorých cieľom je zabrániť nadmerným zásahom štátu do súkromného vlastníctva. Ak k takémuto zásahu dôjde v záujme spoločnosti alebo štátu, musia byť poškodení vlastníci kompenzovaní. Situácia, ktorá vznikla v priebehu pandémie, je však netradičná. V tomto kontexte nie sú pravidlá týkajúce sa obmedzenia zásahov štátu do súkromného vlastníctva tak jednoznačne uplatniteľné.

Analýza opatrení uplatnených v Spojených štátoch amerických a Spojenom kráľovstve odhaľuje, že majitelia podnikov samozrejme potrebujú podporu v súvislosti s pandemiou COVID-19. Avšak, otázka rovnováhy súkromného záujmu a verejného záujmu sa v týchto krajinách riešila rozdielne. V skutočnosti, výška náhrad vyplatená vlastníkom nebola určená výškou príjmu, ktorý strácajú. Podpora bola poskytovaná komplexne pomocou všetkých opatrení realizovaných štátom.

Štáty si vyberajú rôzne modely boja proti koronavírusu a rôzne modely výdavkov – od štedrého krytia miezd a nákladov na prenájom (Nemecko, Švédsko) až po výlučne výdavky spojené s liečbou (India, Južná Afrika) v závislosti od ekonomickej situácie krajiny. Zrejme najúspešnejšie opatrenia boli realizované v niektorých vyspelých ázijských krajinách, kde počet prípadov nákazy a úmrtí bol oveľa nižší ako inde vo svete, ale náklady na obyvateľa sú niekoľkonásobne nižšie. Rýchla reakcia vlády a disciplína populácie zjavne umožnili výrazne znížiť počet obetí a dôsledky pandémie pre ekonomiku.

Proporcionalita

Proporcionalita, pojem používaný súdmi na posúdenie zákonnosti vládnych krokov, sa stal kľúčovým nástrojom pri analýze reakcií štátov na pandémie. Nemožno nekriticky súhlasiť s tým, že ochrana života a zdravia má prednosť pred individuálnymi slobodami, a to hlavne v prípade pochybností o vedeckých dôkazoch o účinnosti ďalekosiahlych opatrení.

Ako uvádza J. Svák, proporcionalitu je možné testovať tromi krokmi. Prvý krok v teste proporcionality spočíva v posúdení vhodnosti zvoleného cieľa a racionálnej spojitosti medzi právnou normou a cieľom právnej úpravy. Tento krok hodnotí, či je zásah zameraný na dosiahnutie cieľa, ktorý je dostatočne dôležitý na ospravedlnenie zásahu, a zahŕňa tiež posúdenie racionálnej spojitosti medzi zásahom a cieľom zásahu, čiže či prostriedky použité na dosiahnutie cieľa sú primerané. Ohrozenie života a zdravia ľudí v súvislosti s vznikom pandémie je považované za dostatočne dôležitý cieľ na ospravedlnenie zásahu do základných práv a slobôd, ale dôležitosť tohto cieľa je obmedzená racionálnou spojitosťou medzi zásahom a cieľom. Táto spojitosť sa môže počas trvania núdzového stavu meniť, buď sa posilňovať alebo oslabovať, a to je predmetom posudzovania v druhom kroku.

Druhý krok testu proporcionality spočíva v hodnotení kritéria nevyhnutnosti alebo potreby použitia najmenej radikálnych prostriedkov. Ide o posúdenie, či nebolo možné použiť šetrnejší zásah. Núdzový stav sa vyvíjal, rozširoval sa z hľadiska územia, obsahu aj osôb, čo znamená, že zákaz voľného pohybu a zhromažďovania pôsobil voči všetkým na území Slovenska. Z hľadiska nevyhnutnosti je problematický zákaz zhromažďovania, najmä ak potreba takéhoto zákazu nezodpovedala epidemiologickej situácii v Slovenskej republike v čase jeho platnosti. V situácii minimálneho alebo nulového nárastu počtu nakazených je otázne, či bol zákaz zhromažďovania nevyhnutný na dosiahnutie cieľa ochrany života a zdravia ľudí.³¹

Nakoniec, tretí krok testu proporcionality zahŕňa posúdenie proporcionality v užšom zmysle slova. Tento krok zahŕňa praktickú súladnosť, čiže test zachovania maximálneho možného rozsahu oboch základných práv, a tzv. Alexyho vážiacu formulu, ktorá hodnotí, ako sa proti sebe vážia rôzne základné práva alebo záujmy.

Citujúc T. Lálíka test proporcionality má dve roviny- abstraktnú kontrolu ústavnosti (posudzovanie ústavnosti právnych predpisov) a individuálnu, pri posudzovaní konkrétneho obmedzenia súdom, prokurátorom atď. Rozlišuje dva druhy testu proporcionality: prísny test proporcionality - osobné a politické práva a tzv. menej prísny test proporcionality - hospodárske, sociálne, kultúrne a práva. Testu predchádza zistenie či vôbec došlo k porušeniu

---

³¹ SVÁK, J.: Ústavnosť mimoriadnych zákonov pre boj s COVID-19. In *Právni Prostor*. Dostupné na: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ustavni-pravo/ustavnost-mimoriadnych-zakonov-covid19>.

práva a jeho konkretizácia, či išlo o zásah štátu alebo stretu práv s iným jednotlivcom a či išlo o zásah *ex ante* (zabránenie výkonu práva) alebo *ex post* (pokuta, iný postih). Následne sa skúma legalita zásahu, vhodnosť a racionálne prepojenie a nevyhnutnosť. Ide o hodnotový úsudok o konflikte práv, primeranosti zásahu, naliehavosť účelu a či ide o zásah do podstaty práva.³²

Testy justičnej proporcionality sú miestom, kde sa stretávajú fakty a normatívnosť s cieľom podrobiť politický proces kontrole. Napriek ich kritike a hĺbke zásahu opatrenia prijaté od marca 2020 v podstate obstáli v súdnom preskúmaní proporcionality. Podobné pozorovania možno nájsť na celom svete. Vyskytli sa ojedinelé prípady, ktoré tomuto trendu odporovali, ako napríklad zrušenie štatútu očkovania ako prostriedku prístupu do maloobchodného sektora. Žiadne z najrozsiahlejších blokovacích opatrení však súd nezrušil. Úspech na súde bol zároveň často menej odôvodnený úvahami o proporcionality ako formálnymi zásadami, ako je zásada rovnakého zaobchádzania. Toto zistenie dáva dôvod analyzovať využitie vedeckých poznatkov na nemeckých súdoch.

Test proporcionality sa v období pandémie stal priestorom pre verejnú diskusiu o globálnom zdraví medzi vedou, politikou a právom. Podľa Maxa Webera možno právo, vedu a politiku chápať ako odlišné hodnotové sféry s vlastnou racionalitou, ktoré stoja vo vzťahoch vzájomného obmedzovania a závislosti.³³ Zatiaľ čo verejné zdravotníctvo vyvinulo štandardy dôkazov na hodnotenie kvality vedomostí, prístup práva a politiky k vedeckým poznatkom je odlišný. Politika a právo musia spĺňať kritériá verejnej legitimity a akceptácie. Zatiaľ čo politika je zameraná na získanie väčšiny, očakáva sa, že judikatúra prejaví zdržanlivosť pred demokraticky legitimizovanou politikou.

Obmedzenie základných práv je ústavne legitímnym prostriedkom demokratických štátov. Žiadna sloboda nie je absolútna.³⁴ Obmedzenia základných práv sú uložené na ochranu iných základných práv, ako je právo na život. Inými slovami, ochranný záujem (pozitívne záväzky zo strany štátu) môže zahŕňať ochranu slobôd iných (čo môže zahŕňať právo na život a iné práva). Štátne inštitúcie však nemôžu obmedzovať základné práva svojvoľne, ale podliehajú testu proporcionality.

---

³² ĽALÍK, T.: *Obmedzovanie ľudských práv a test proporcionality: teória a prax*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2023, 320 s.

³³ TERPE, S.: Working with Max Weber's 'spheres of life': an actor-centred approach. In: *J Class Sociol*, roč. 20, 2020, č. 1, s. 22-42. Dostupné na: <https://doi.org/10.1177/1468795X18789328>.

³⁴ MEßERSCHMIDT, K.: *COVID-19 legislation in the light of the precautionary principle. Theory Pract Legislation* 8, 2020, s. 284-285. Dostupné na: <https://doi.org/10.1080/20508840.2020.1783627>.

Na základe uvedeného možno stručne zhrnúť, že test proporcionality zahŕňa tri úrovne: (1) primeranosť, (2) nevyhnutnosť a (3) váženie. To znamená, že po prvé (1), opatrenie vykazuje aspoň minimálny stupeň účinnosti pri dosahovaní cieľa; po druhé (2), opatrenie musí byť nielen účinné, ale byť aj pomerne miernym prostriedkom na jeho dosiahnutie za predpokladu rovnakej účinnosti; po tretie (3), prostriedok má byť účinný a relatívne najmiernejší spôsob dosiahnutia cieľa. Potom však stále musí nastať vyváženie záujmov medzi sledovaným cieľom alebo dobrom, ktoré sa má chrániť na jednej strane a záujmom alebo dobrom, ktoré treba obmedziť na strane druhej.

Oblasť zdravotníctva bola jednou počas pandémie najdôležitejšou oblasťou uplatňovania princípu proporcionality. Test proporcionality je súčasťou Medzinárodných zdravotných predpisov, zmluvného rámca Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) na reguláciu globálnej ochrany zdravia.³⁵ Medzinárodné zdravotné predpisy majú svoje korene v medzinárodných dohovoroch z roku 1851 o kontrole prenosných chorôb, ako je cholera, mor a žltá zimnica a boli naposledy revidované v roku 2005 v reakcii na prepuknutie SARS-1 v roku 2002. Cieľom rámca je dosiahnuť rovnováhu zdravia, obchodu a ľudských práv: členské štáty musia poskytnúť dostatočné vedecké dôkazy o účinnosti pred prijatím určitých opatrení. V súlade s Medzinárodnými zdravotníckymi predpismi sa princíp proporcionality vzťahuje na medzinárodné aj národné plánovanie pandémie, pokiaľ ide o znižovanie úmrtnosti a chorobnosti vírusu. Opatrenia, ktoré dávajú zmysel z „epidemiologického hľadiska“ môžu „mať negatívne spoločenské alebo ekonomické dôsledky“ – vyžaduje sa „vyváženie právnych záujmov“.³⁶ Napr. uzatváranie pracovísk môže byť účinné, ale dôkazy sú obmedzené, pretože na túto tému existujú iba simulačné štúdie. Kvôli vážnym ekonomickým dôsledkom, opatrenie by sa malo prijať len vtedy, ak by pre pracovníkov existovala istota zamestnania a príjmu.

V zmysle judikatúry EŠLP v prípadoch týkajúcich sa tvrdeného porušenia čl. 1 Protokolu č. 1 k Dohovoru musí Súd zistiť, či z dôvodu konania alebo nečinnosti štátu musela dotknutá osoba znášať neprimeranú a nadmernú záťaž. Pri posudzovaní súladu s touto požiadavkou musí Súdny dvor vykonať celkové preskúmanie rôznych dotknutých záujmov. V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že neistota – či už legislatívna, administratívna alebo

---

³⁵ GOSTIN, L.- KATZ, R.: The international health regulations: the governing framework for global health security. In: *Milbank*, 2016 s. 264-313. Dostupné na: <https://doi.org/10.1111/1468-0009.12186>. Implementácia medzinárodných zdravotných predpisov, Svetová zdravotnícka organizácia, WHO. Implementation of the International Health Regulations (2005): responding to public health emergencies: report by the Director-General. May 15, 2015: para. 10. Dostupné na: http://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA68/A68_22-en.pdf.

³⁶ Spoločné rozpoznávanie, hodnotenie a úspešné riešenie epidemickej závažných situácií: rámcový koncept s informáciami pre zdravotníkov a verejnosť Zdravotníctvo v Nemecku. Dostupné na: https://www.rki.de/DE/Content/Infekt/Preparedness_Response/Rahmenkonzept_Epidemische_bedeutsame_Lagen.pdf?__blob=publicationFile.

vyplývajúca z praktík uplatňovaných orgánmi – je faktorom, ktorý treba brať do úvahy pri posudzovaní konania štátu (Broniowski v. Poľsko [GC], § 151). Účelom testu proporcionality je najprv zistiť, ako a do akej miery bol sťažovateľ obmedzený vo výkone práva dotknutého namietaným zásahom a aké nepriaznivé dôsledky malo obmedzenie výkonu práva žiadateľa na jeho situáciu. Následne je tento vplyv vyvážený významom verejnosti záujmu, ktorému slúži zásah. Súdny dvor pri tomto preskúmaní zohľadňuje množstvo faktorov. Neexistuje žiadny pevný zoznam takýchto faktorov. Líšia sa od prípadu k prípadu v závislosti od okolností prípadu a povahy dotknutého zásahu.

Úsudky o proporcionality spájajú normatívnosť a fakty. V krízovej situácii, v ktorej je veda rozdelená, je úsudok proporcionality aj politickým hodnotovým úsudkom. V situácii, kde je uprednostňovaná istá skupina vedcov, je pozícia súdov komplikovaná. Sudcovia sú v podobnej situácii ako politici, ktorí svoje rozhodnutia zvažujú na základe verejnej mienky. Vo verejnej sfére sú celospoločensky komunikované názory vedcov, politikov a právnikov podrobované kritike širokej verejnosti, a jednotlivé zainteresované strany sledujú názory iných a premýšľajú o svojich možnostiach aby presadili svoje názory.

Otázky týkajúce sa dôvodov, prečo je prevencia infekcií považovaná za dôležitejšiu než individuálne slobody, zostávajú nezodpovedané. Zdá sa, že zvýšený dôraz na prevenciu vedie k väčšiemu vnímaniu rizika, čo ďalej podnecuje potrebu preventívnych opatrení. Táto problematika si vyžaduje ďalšie skúmanie a výskum.

Rovnako zostáva otvorená diskusia o posune rovnováhy medzi slobodou a ochranou v súvislosti s COVID judikatúrou a legislatívou. Diskusia o politických dynamikách, ako sú vzťahy medzi výkonnou a zákonodarnou mocou a centralizácia právomocí, potrebuje podrobnejšie preskúmanie v kontexte práva. Pred vypuknutím koronavírusovej pandémie neexistovala jednotná definícia konceptov verejného a súkromného záujmu vo vedeckej komunite. Implementácia regulačných opatrení si vyžaduje flexibilný prístup, ktorý zohľadňuje aktuálnu diskusiu o týchto pojmových kategóriách. Z terminologického hľadiska sa uskutočnili pokusy o definovanie verejného záujmu ako súboru súkromných záujmov alebo ako nevyhnutných záujmov pre pokrok a blahobyt štátu. Niektorí odborníci naznačujú, že vládne intervencie by mali chrániť základné spoločenské hodnoty ako sú život, zdravie, rodina a majetok. Zároveň by mali byť tieto intervencie pružne prispôsobované novým situáciám, aby reflektovali meniace sa súkromné záujmy ako aj záujmy spoločnosti a štátu.

Podporujeme Dworkinov pohľad na vzťah medzi verejným a súkromným záujmom v rámci ľudských práv. Dworkin tvrdí, že pre zlepšenie spoločného dobra by sa mali ignorovať vonkajšie preferencie, pretože podkopávajú „základné právo na rovnaký záujem a rešpekt“,

ktoré je základným politickým právom a „postulátom politickej morálky“. Majú tento účinok, pretože akékoľvek vnucovanie vonkajších preferencií je ekvivalentné úsudku, že tí, ktorým sú vnucované, sú menejcenní, a preto sa s nimi nesmie zaobchádzať ako s rovnými alebo „s rovnakým záujmom a rešpektom“.³⁷

V tomto prípade sa verejný záujem týka naplňania potrieb, ktoré sú spoločné pre celú spoločnosť, ako napríklad spoločné hodnoty, princípy a normy. Súkromný záujem sa zameriava na ochranu práv a slobôd jednotlivcov. Porušovanie práv a slobôd ako preventívne opatrenie s oneskoreným zrušením obmedzení a nadmernými trestmi však predstavuje príklad narušenia rovnováhy medzi súkromnými záujmami v prospech verejného dobra, avšak bez efektívneho výsledku.

Právo na primeranú náhradu

Kľúčovým aspektom ústavných požiadaviek pri nútenom obmedzení vlastníckeho práva je poskytnutie adekvátnej náhrady. Táto náhrada má zásadný význam nielen pri vyvlastnení, kde trvalá zmena vlastníka znamená výrazný zásah, ale je podstatná aj v prípadoch núteného obmedzenia vlastníckeho práva. To sa týka situácií, keď je právo obmedzené na základe zákona, z dôvodu verejného záujmu alebo v nevyhnutnej miere. V týchto prípadoch je tiež nevyhnutné, aby bolo obmedzenie vlastníckeho práva sprevádzané poskytnutím primeranej náhrady. Toto pravidlo zaručuje, že vlastníci sú kompenzovaní za stratu alebo obmedzenie ich majetkových práv, čím sa zároveň chráni základný princíp spravodlivosti. Adekvátna náhrada teda predstavuje dôležitý mechanizmus na zabezpečenie rovnováhy medzi individuálnymi právami a verejným záujmom, ktorý je nevyhnutný pre fungovanie demokratickej a právneho štátu.³⁸

Primeranosť zásahu do práva vlastníť majetok závisí od intenzity a rozsahu tohto zásahu. Podmienky odškodnenia sú dôležité pre posúdenie spravodlivej rovnováhy obmedzenia a najmä toho, či napadnuté opatrenie nespôsobuje neprimerané bremeno. V situácii, keď ide o opatrenie kontrolujúce používanie majetku, nedostatok kompenzácie je faktorom, ktorý treba vziať do úvahy pri určovaní, či bola dosiahnutá spravodlivá rovnováha. Nemusi ísť o právo na plnú kompenzáciu za každých okolností, pretože legitímne ciele „verejného záujmu“ (ako sú ciele sledované v opatreniach hospodárskej reformy alebo určené na dosiahnutie väčšej sociálnej spravodlivosti) si môžu vyžadovať menej ako náhradu plnej trhovej hodnoty.³⁹ Ďalším

---

³⁷ DWORKIN, R.: *Taking Rights Seriously*. London : Duckworth. Harvard University Press, 1978, s. 281.

³⁸ SVÁK, J.: Ústavnosť mimoriadnych zákonov pre boj s COVID-19. In: *Právni Prostor*. Dostupné na: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ustavni-pravo/ustavnost-mimoriadnych-zakonov-covid19>.

³⁹ Pozri i rozhodnutia ESELP (James and Others v. the United Kingdom, § 54; Papachelas v. Greece [GC], § 48; The Holy Monasteries v. Greece, §§ 70-71; J.A. Pye (Oxford) Ltd and J.A. Pye (Oxford) Land Ltd v. the United

relevantným faktorom je neodôvodnené omeškanie s platbou kompenzácie (*Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão and Others v. Portugalsko*, § 54; *Czajkowska and Others v. Poľsko*, § 60)

Do mája 2021 sme na Slovensku zaznamenali dve vlny pandémie COVID-19. Prvá vlna postihla podniky nečakane, ale ešte väčší dopad mala druhá vlna, ktorá bola pre dlhotrvajúce protipandemické opatrenia ako obmedzenia a uzávierky prevádzok závažnejšia. Slovenská vláda reagovala na túto situáciu vyhlásením núdzového stavu a prijatím opatrení koncom marca 2020. Hlavným cieľom bolo vytvorenie kompenzačných opatrení pre podnikateľov, ktorí museli zatvoriť svoje obchody, aby kompenzovali straty príjmov a zlepšili svoju likviditu.

Prvým krokom vlády bolo schválenie programu "Prvej pomoci" 31. marca 2020. Tento program, spolufinancovaný z Európskeho sociálneho fondu, bol zameraný na kompenzáciu straty príjmov a miezd pre podnikateľov, samostatne zárobkovo činné osoby (SZČO) a zamestnancov. V prvej vlne pandémie mohli z tohto programu čerpať aj maloobchodníci, ktorých prevádzky museli byť zatvorené na základe rozhodnutia Úradu verejného zdravotníctva (ÚVZ) kvôli obmedzeniu šírenia vírusu COVID-19. Od 6. apríla 2020 mohli podnikatelia v maloobchode žiadať o podporu cez Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny, a to formou kompenzácie straty príjmu alebo mzdy zamestnancov v dôsledku úplného alebo čiastočného obmedzenia prevádzky. Táto podpora bola rozdelená do šiestich opatrení.

Rôzne opatrenia boli prijaté na kompenzáciu dopadov pandémie na zamestnancov a podnikateľov:

Opatrenie č. 1 poskytuje kompenzáciu miezd zamestnancom tých zamestnávateľov, ktorí museli svoje prevádzky zatvoriť alebo obmedziť ich činnosť. Príspevok môžu požiadať podnikateľské organizácie aj samostatne zárobkovo činné osoby (SZČO), pričom výška príspevku je 80% priemernej hrubej mzdy zamestnanca, ale maximálne 880 eur.

Opatrenie č. 2 sa týka kompenzácie výpadku tržieb pre SZČO, ktoré museli svoju činnosť obmedziť. Výška príspevku závisí od poklesu tržieb, a to od 270 eur do 810 eur. V druhej vlne pandémie boli k dispozícii rozšírené programy „Prvá pomoc ++“ a od februára 2021 „Prvá pomoc +++“.

Opatrenie č. 3 A je určené pre zamestnávateľov, ktorí udržia pracovné miesta počas prerušenia činnosti. Títo môžu požiadať o kompenzáciu mzdy zamestnancov do výšky 80 % priemernej hrubej mzdy, maximálne však 880 eur.

Kingdom [GC], § 54; *Urbárska Obec Trenčianske Biskupice v. Slovakia*, § 115; *Pálka and Others v. the Czech Republic*, § 49; *Maria Azzopardi v. Malta*, § 54).

Opatrenie č. 3 B poskytuje podporu zamestnávateľom, ktorí udržia pracovné miesta počas prerušenia činnosti. Ponúka paušálny príspevok na mzdu zamestnancov v závislosti od poklesu tržieb.

Opatrenie č. 4 A umožňuje SZČO, ktoré prišli o príjem v dôsledku pandemických opatrení, požiadať o paušálny príspevok vo výške 210 eur.

Opatrenie č. 4 B je určené pre jednoosobové s.r.o., ktoré prišli o príjem a môžu požiadať o paušálny príspevok vo výške 210 eur.

V rámci programu „Prvá pomoc ++“ mohli zamestnávatelia a SZČO požiadať o kompenzáciu miezd a výpadku tržieb do júna 2021, pričom sumy vyplácané sa navyšovali počas druhej vlny pandémie.⁴⁰

Rôzne vlády prijali opatrenia na podporu firiem a ochranu pracovných miest v dôsledku pandémie:

Česká republika zaviedla program „Antivirus“ na podporu a udržanie zamestnanosti, ktorý je realizovaný prostredníctvom Úradu práce ČR. Okrem toho boli spustené programy ako „COVID – Nájemné“, daňové úľavy, odklad splátok a zvýhodnené úvery. Prijalo sa opatrenie tzv. „loss carryback“, ktoré umožnilo firmám odpísať si stratu za rok 2020 zo ziskov v rokoch 2018 a 2019 a získať späť už skôr zaplatenú daň z príjmov právnických osôb.

V Českej republike pandemický zákon č. 94/2021 Sb. o mimořádných opatřeních při epidemii onemocnění COVID-19 a o změně některých souvisejících zákonů (§ 9) zaručuje náhradu škody spôsobenej právnickým a fyzickým osobám počas stavu pandemickej pohotovosti, ak táto škoda vznikla v súvislosti s mimoriadnymi opatreniami na zvládanie epidémie COVID-19. Podstatné je, že náhrada sa poskytuje aj za opatrenia, ktoré boli zákonné a proporcionálne, a nie je podmienená ich nezákonnosťou alebo nesprávnym úradným postupom. Náhrada sa vzťahuje na skutočnú škodu, ale nezahŕňa náklady súvisiace s nákupom a používaním ochranných prostriedkov. Ak štát preukáže, že škodu si poškodený spôsobil sám, náhrada nebude poskytnutá. Poškodený má právo uplatniť nárok na náhradu škody žiadosťou na ministerstve financií do 12 mesiacov od subjektívneho dozvedania sa o škode, najneskôr však do troch rokov od jej vzniku. Náhrada sa poskytuje v rozsahu, v akom poškodený preukáže, že škodu nebolo možné predísť. Výška náhrady sa navyše znižuje o sumu akýchkoľvek dotácií, finančných výpomocí alebo iných podpôr získaných na zmiernenie

---

⁴⁰ *Vývoj maloobchodu v SR s dôrazom na pandémiu COVID-19*, Bratislava 2021, Vydavateľ: Slovak Business Agency, Dostupné na: https://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2021/06/V%C3%BDvoj-maloobchodu-v-SR-s-d%C3%B4razom-na-pand%C3%A9miu-COVID-19_final.docx.pdf.

dopadov epidémie. Nárok na súdne preskúmanie nároku na náhradu škody je možný len vtedy, ak nárok nebol plne uspokojený do šiestich mesiacov od jeho uplatnenia.

Poľská republika schválila komplexný program na podporu podnikateľov s názvom „Protikrízové štíty“. Tento program poskytuje rôzne druhy podpory, vrátane finančnej, daňovej, priamych dotácií a kompenzácií výpadku tržieb maloobchodných prevádzok. Ponúka aj podporu zamestnanosti v maloobchodnom sektore.

Maďarsko vytvorilo Fond hospodárskej obnovy na podporu ekonomiky a trhu práce vo výške 1,345 miliardy HUF (3,9 miliárd EUR), financovaný preskupením existujúcich rozpočtových prostriedkov a fondov zamestnanosti. Maďarská vláda prijala nepriamu formu pomoci pre podnikateľov a to v podobe zákazu vypovedania nájmu nebytových priestorov v odvetviach, ktoré boli zasiahnuté koronakrízou a druhým prijatým opatrením bol zákaz zvyšovania ceny nájmov v čase mimoriadnej situácie.

Rakúsko sa zameriava na podporu maloobchodu prostredníctvom balíka pomoci CORONA. Tento balíček má za cieľ udržať pracovné miesta a podporiť podnikanie v maloobchode. Medzi opatreniami sú skrátený pracovný čas „Kurzarbeit“, zrýchlenie procesu získavania podpory, zvýšenie financovania jednotlivých opatrení a jednoduchý proces podávania žiadostí. Podpora je realizovaná prostredníctvom Arbeitsmarktservice. Celkovo bolo uvoľnených 2 miliardy eur z fondov (Härtefall-Fonds + Corona-Hilfs Fonds), na pokrytie životných nákladov samostatne zárobkovo činných osôb, umelcov a mikropodnikateľov.

Tieto opatrenia sú zamerané na rýchlu a ciele pomoc firmám a zamestnancom postihnutým pandémiou a súčasne sa snažia o udržanie stability v ekonomike.

Problémom na Slovensku sa stala kompenzácia za škodu, ktorá vznikla v súvislosti s mimoriadnymi opatreniami prijatými na zvládnutie epidémie COVID-19. Ústava SR v zmysle čl. 20 ods.4 zaručuje právo na primeranú náhradu. Zrejme programy štátnej pomoci nemôžu byť považované za takúto primeranú náhradu. Nárok na primeranú náhradu nie je podmienený tým, či boli opatrenia Úradu verejného zdravotníctva zákonné alebo nezákonné. Z toho vyplýva, že ak štát neoprávnene zasiahne do základných práv a slobôd alebo obmedzí vlastnícke právo, dotknuté subjekty majú právo domáhať sa ochrany svojich práv aj na príslušnom súde.

Národná rada SR v októbri v skrátanom legislatívnom procese prijala zmenu zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia, ktorá zamedzovala poskytovaniu náhrady škody a ušlého zisku. Dňa 4. novembra 2020 Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej aj „ÚS SR“) na základe podnetu prezidentky SR dočasne zastavil platnosť tejto časti zákona. Prezidentka Slovenskej republiky považovala za protiústavné ustanovenie, ktoré

vylučovalo možnosť "práva na náhradu škody a ušlého zisku z dôvodu vykonávania opatrení podľa tohto zákona, ktoré sa týkajú neurčitého počtu osôb".

Ústavný súd tiež inicioval ďalšie konanie, aby posúdil ústavnosť spomínaného ustanovenia. Rozhodnutie súdu o pozastavení platnosti tohto ustanovenia bolo motivované obavou, že jeho ďalšie uplatňovanie by mohlo vážne ohroziť základné právo postihnutých osôb na náhradu škody spôsobenej pri výkone verejnej moci. Predseda ústavného súdu zdôraznil, že toto rozhodnutie neznamená automatickú oprávnenosť argumentov uvedených v žiadosti prezidentky ani neimplikuje automatickú oprávnenosť nárokov na náhradu škody v súvislosti s opatreniami Úradu verejného zdravotníctva. Toto rozhodnutie znamenalo významný krok v ochrane práv občanov, keďže poskytuje priestor na hlbšie posúdenie právnych a morálnych aspektov nútených obmedzení spôsobených pandemickými opatreniami. Tento proces môže viesť k posilneniu právnej ochrany občanov a k vyššej mieri transparentnosti a zodpovednosti vo verejnej správe. Okrem toho tento prípad poukazuje na dôležitosť ústavného súdnictva ako strážcu demokratických princípov a právneho štátu, čo je kľúčové pre udržanie dôvery verejnosti v systém spravodlivosti. Vylúčenie práva na náhradu škody a ušlého zisku spôsobeného vykonávaním pandemických opatrení porušuje aj práva zaručené vo vyššie uvedenom článku čl. 13 Európskeho dohovoru o ľudských právach, ktorý garantuje právo na účinnú nápravu u vnútroštátneho orgánu v prípade porušenia práv a slobôd uvedených v Dohovore.

Iste by bola vítaná podobná právna úprava ako bola prijatá v Českej republike, kde sa ako sme uviedli náhrada poskytuje aj za opatrenia, ktoré boli zákonné a proporcionálne, a nie je podmienená ich nezákonnosťou alebo nesprávnym úradným postupom. Hoci i dotknutí podnikatelia podajú na slovenských súdoch žiadosť o náhradu škody, pravdepodobne budú zamietnutí. Pre majiteľov môže byť ťažké dokázať vznik škody alebo ujmy na majetku. Okrem toho existuje problém s hodnotením daňových úľav a iných poskytovaných výhod ako formy odškodnenia od štátu. Situáciu robí zložitejšou fakt, že uznesenia zavádzajúce karanténne opatrenia neboli vyhlásené za protiústavné, hoci boli snahy o ich takéto uznanie. To znamená, že majitelia podnikov nemajú právo požadovať náhradu za materiálnu alebo morálnu ujmu spôsobenú týmito opatreniami. Porušenie zásady zákonnosti môže byť dôvodom na požiadavku náhrady za zasahovanie do pokojnej držby majetku.⁴¹

---

⁴¹ PIROŠÍKOVÁ, M.: *Zásahy štátu do výkonu podnikateľskej činnosti počas krízy COVID-19 a ich riešenie*. Dostupné na: <https://www.aspi.sk/products/lawText/7/303540/1/2>.

Legalita prijatých opatrení v Slovenskej republike

Ústava Slovenskej republiky dovoľuje nútené obmedzenie vlastníckeho práva len v nevyhnutnom rozsahu. Tiež stanovuje, že akékoľvek obmedzenia základných práv a slobôd, ako aj rozsah povinností počas vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu alebo núdzového stavu, môžu byť definované len prostredníctvom ústavného zákona. Toto nemožno urobiť obyčajným zákonom od zákonodarného orgánu, ale len od ústavodarcu prostredníctvom ústavného zákona. Rozsah obmedzení zahŕňa nielen intenzitu zásahu do vlastníckeho práva, teda ako veľmi je vlastník obmedzený vo využívaní svojho majetku, ale zahŕňa aj extenzitu zásahu, čiže ako dlho toto obmedzenie trvá. V prípade vyvlastnenia je toto obmedzenie trvalé, čo je zároveň aj jeho základná charakteristika.⁴²

V rámci reakcie na pandémiu SARS-CoV-2 na Slovensku bolo prijatých niekoľko legislatívnych opatrení, ktoré výrazne ovplyvnili rôzne oblasti života spoločnosti, vrátane vlastníckych práv. Jedno z prvých opatrení vlády zahŕňalo prísne reštrikcie, ktoré boli v tom čase jednými z najprísnejších v Európe, vrátane zákazu medzinárodných letov, cestovania vlakom a autobusom, hraničných kontrol, povinnej karantény pre tých, ktorí sa vrátili zo zahraničia, a zatvorenia škôl. Tieto opatrenia, hoci potrebné pre verejné zdravie, mali značný dopad na majetkové práva.

Parlament tiež schválil tzv. "Lex Corona", zákon č. 62/2020 Z. z. o niektorých opatreniach na zmiernenie dopadov pandémie na občianske, súdne a obchodné záležitosti, 25. marca 2020. Tento zákon zahŕňal ustanovenia ako pozastavenie premlčacích lehôt v súkromnom práve, možnosť rozhodovania na diaľku pre orgány právnických osôb, a zákaz dražieb a iných foriem verejného speňaženia majetku. Cieľom bolo poskytnúť úľavu podnikom a jednotlivcom, ktorí čelia právnym dôsledkom pandémie.

Lex Corona ovplyvnil aj zmluvy týkajúce sa nehnuteľností a prenájmov. Napríklad, v prípade nájomcov nebolo všeobecne možné požadovať zníženie nájomného kvôli poklesu klientely alebo obratu v dôsledku COVID-19, ak neboli splnené určité konkrétne podmienky. Právne predpisy stanovovali, že možnosť pozastaviť platbu nájomného alebo požadovať jeho zníženie závisela od viacerých faktorov, ako sú napríklad chyby na prenajatej nehnuteľnosti alebo nesplnenie zákonných alebo zmluvných povinností zo strany prenajímateľa. Toto

---

⁴² SVÁK, J.: *Ústavnosť mimoriadnych zákonov pre boj s COVID-19*. In: *Právni prostor*. Dostupné na: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ustavni-pravo/ustavnost-mimoriadnych-zakonov-covid19>.

vyvolalo dôležité otázky týkajúce sa rovnováhy práv a povinností medzi majiteľmi nehnuteľností a nájomcami v období pandémie.⁴³

Odpoveď slovenskej vlády na pandémiu, najmä prostredníctvom zákona Lex Corona, poukázala na potrebu chrániť verejné zdravie, ale zároveň rešpektovala vlastnícke práva. Tieto opatrenia, hoci boli dočasné, stanovili dôležité precedensy pre zaobchádzanie s majetkovými právami v situáciách, keď je ohrozené verejné zdravie.

Pandémia COVID-19 odhalila komplexný vzťah medzi právnymi opatreniami v reakcii na verejnozdravotné krízy a vlastníckym právom na Slovensku. Tento vzťah poukázal na dôležitosť flexibility a odolnosti právnych systémov voči nepredvídaným výzvam, pričom je nevyhnutné udržiavať rovnováhu medzi potrebami verejného zdravia a ochranou individuálnych vlastníckych práv.

Je faktom, že podobne ako v iných štátoch, aj na Slovensku boli počas pandémie podnikateľom zo strany štátnych orgánov obmedzené alebo dokonca zakázané ich podnikateľské aktivity. Problémom je, že na Slovensku neexistovala možnosť nezávislého súdneho preskúmania týchto zásahov do práva na pokojné užívanie majetku. Mnohí podnikatelia vnímali a považujú tieto zásahy za nezákonné, neodôvodnené, neprimerané alebo diskriminačné a veria, že prijaté opatrenia neprispeli k deklarovanému cieľu ochrany verejného zdravia. Napriek tomu, že Slovenská republika je viazaná záväzkami vyplývajúcimi z čl. 6 a 13 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, jednotlivci nemali možnosť prístupu k súdom, aby svoje prípady vyriešili vychádzajúc z komentára uvedeného vyššie. Hoci štát sľúbil podnikateľom ciele odškodnenie, poskytol im nakoniec jednu z najnižších foriem pomoci v rámci Európskej únie.⁴⁴ Mnohí malí a strední podnikatelia o koronapomoc vôbec nepožiadali, nakoľko pomoc považovali za príliš administratívne náročnú, odrádzala ich nízka výška pomoci, nejednoznačné podmienky pomoci.

Známou sa stala sťažnosť Toromag a 4 ďalší v. Slovensko, č. 41217/20. na ESLP zo strany majiteľov viacerých fitness centier. Sťažnosti sa týkali tvrdenej nezákonnosti rady opatrení prijatých Úradom verejného zdravotníctva Slovenskej republiky v súvislosti s opatreniami na zabránenie šírenia COVID-19. Kvôli týmto opatreniam boli fitness centrá zatvorené od marca do júna 2020, čo spôsobilo finančné straty, zníženie ziskov a stratu klientely. Hoci ESLP 25. augusta 2022 rozhodol o neprípustnosti týchto sťažností pre ich

---

⁴³ Príručky pre expertov CMS. (nd). Nájomné zmluvy na Slovensku počas COVID-19. Získané 13. novembra 2023 z <https://cms.law>

⁴⁴ Slovenská republika v rámci ekonomickej pomoci poskytla zasiahnutým podnikateľským subjektom jednu z najnižších pomoci spomedzi krajín EÚ, a to v roku 2020 na úrovni 2.0% jej HDP a v roku 2021 na úrovni 0,5% HDP.

zneužívajúci charakter, sťažnosť mala dôležitý význam.⁴⁵ Súd uviedol, že sťažnosti boli podané niekoľko mesiacov po tom, ako sťažovatelia podali svoje ústavné sťažnosti. Napriek tomu sťažovatelia vo svojich žiadostiach výslovne uviedli, že nemohli dosiahnuť preskúmanie napadnutých opatrení vnútroštátnymi súdmi vrátane ústavného súdu. Okrem toho štyria zo sťažovateľov neinformovali Súd, že dostali finančnú pomoc z verejných zdrojov na zmiernenie finančných strát. Súd aplikoval, že žiadosť môže byť zamietnutá ako zneužitie práva na individuálnu žiadosť, ak sa okrem iných dôvodov vedome zakladala na nepravdivých informáciách alebo ak boli zámerne vynechané dôležité informácie a dokumenty, ak boli známe zo začiatku alebo kde došlo počas konania k novému významnému vývoju.

Každopádne, sťažnosti sa odvolávali na porušenie čl.1 Protokolu č. 1 Dohovoru o ľudských právach. Ako sme uviedli, podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, pokles príjmov, hodnoty klientely a celkový pokles podnikateľskej činnosti v dôsledku obmedzení zavedených štátnymi orgánmi predstavuje zásah do vlastníckeho práva. Európsky súd pre ľudské práva (ESLP) položil slovenskej vláde dve kľúčové otázky. Prvá sa týkala toho, či sťažovatelia v kontexte daného prípadu, povahy sporných opatrení a judikatúry ústavného súdu vyčerpali všetky dostupné vnútroštátne prostriedky nápravy. Druhá otázka sa zaoberala tým, či došlo k porušeniu práv sťažovateľov na pokojné užívanie majetku a či bol tento zásah v súlade so zákonnosťou a procesnými zárukami daného ustanovenia.

Tu sa narazilo na základný problém povahy opatrení Úradu verejného zdravotníctva (ÚVZ SR). ÚS SR opakovane napr. sp. zn. III. ÚS 386/2020 odmietol ústavnú sťažnosť týkajúcu sa opatrení ÚVZ SR s odôvodnením, že sú preskúmateľné správnym súdom. Dôvod bol, že tieto opatrenia boli považované za hybridný správny akt a mohli byť preskúmané správnym súdom v rámci konania o správnej žalobe podľa príslušnej časti Správneho súdneho poriadku zákon č.162/2015 Z.z.⁴⁶ Podľa ústavného súdu „príslušný súd v konaní podľa Správneho súdneho poriadku bude opatrenie posudzovať aj podľa kritérií prípustnosti a primeranosti zásahu do základných práv, čo predpokladá vykonanie testu legality, legitimacy a proporcionality“⁴⁷ Problémom je, ako poukázal i sudca Ústavného súdu P. Straka v odlišnom stanovisku k nálezu, že ústavný súd mohol preskúmať opatrenia ÚVZ SR v súvislosti s núdzovým stavom v rámci abstraktnej kontroly ústavnosti. Poukázal na to, že rozhodnutie

---

⁴⁵ Rozhodnutie ESLP dostupné na <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-219022%22%7D>.

⁴⁶ Napr. v Českej republike sú určité správne akty, ktoré nie sú normatívnymi ani individuálnymi právnymi aktmi, legislatívne definované ako "opatrenia všeobecnej povahy" podľa zákona č. 500/2004 Sb. Správni rád. Na Slovensku nie je takáto hmotnoprávna úprava a ani procesnoprávne ustanovenia nie sú na to prispôbené.

⁴⁷ PIROŠÍKOVÁ, M.: *Zásahy štátu do výkonu podnikateľskej činnosti počas krízy COVID-19 a ich riešenie*. Dostupné na: <https://www.aspi.sk/products/lawText/7/303540/1/2>.

správneho súdu v prípade kasačnej sťažnosti by pravdepodobne trvalo dlhšie než desaťdňová lehota, ktorú má ústavný súd na rozhodnutie v núdzovom stave. Zdôraznil potrebu výnimočného postupu ústavného súdu v situáciách ako pandémie COVID-19, vrátane ochrany základných práv bez ohľadu na nevyčerpanie iných prostriedkov ochrany, ak predtým neexistovala relevantná judikatúra. ESLP v minulosti uzavrel, že ak v podobných prípadoch neexistuje ustálená judikatúra, potom sa sťažnosť považuje za prijateľnú, ako to bolo v prípade *Kontrová v. Slovensko* (Rozsudok ESLP z 31. mája 2007, sťažnosť č. 7510/04, § 41-45). Nijaký zákon nestanovuje právomoc ÚVZ SR zasahovať do základných ľudských práv a slobôd v takom rozsahu, v akom to ÚVZ vykonávalo.

Namiesto toho, aby Slovenská republika splnila svoje medzinárodné záväzky vyplývajúce z čl. 6 a čl. 13 Dohovoru a zabezpečila adekvátnu a rýchlu súdnu kontrolu opatrení výkonnej moci, následne parlament *de facto* vylúčil prístup k správne súdu úplne, a to prostredníctvom zákona č. 286/2020 Z.z., ktorým v § 59b ods. 1 splnomocnil Ministerstvo zdravotníctva SR, ÚVZ SR alebo regionálny ÚVZ SR na vydanie všeobecne záväzného predpisu ak vznikne potreba nariadenia opatrenia podľa § 12 alebo § 48 ods. 4 na celom území SR, určitej časti jej územia alebo pre skupinu inak ako jednotlivo určených osôb.⁴⁸ Tento zákon umožnil Ministerstvu zdravotníctva SR, ÚVZ SR alebo regionálnemu ÚVZ SR vydávať všeobecne záväzné predpisy, ktoré nie sú predmetom preskúmania v konaní o ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ústavy, keďže ústavnou sťažnosťou sa možno brániť len proti porušeniam základných práv individuálnymi, a nie normatívnymi právnymi aktmi. Preto nemožno v konaní o ústavnej sťažnosti vysloviť, že k porušeniu základného práva došlo priamo ustanovením normatívneho právneho aktu, ale iba jeho konkrétnou aplikáciou.

Sťažnosti majiteľov fitness centier na Slovensku upozornili na to, že keď sa obrátili na Európsky súd pre ľudské práva, neexistovali rozhodnutia správnych súdov, ktoré by ukazovali na účinnosť správnej žaloby vo vzťahu k opatreniam Úradu verejného zdravotníctva SR (ÚVZ SR). Ak by ESLP bol presvedčený o účinnosti takéhoto právneho prostriedku, vyhlásil by sťažnosť za neprijateľnú už na úrovni samosudcu z dôvodu nevyčerpania vnútroštátnych prostriedkov nápravy. Podobne by mohol sťažnosť zamietnuť ako zjavne neopodstatnenú, ak by považoval namietaný zásah za zákonný a primeraný. Vzhľadom na to, že významné súdne rozhodnutie v tejto oblasti na Slovensku chýba, rozhodnutie ESLP mohlo byť kľúčové pre budúce riešenie dôsledkov obmedzenia ľudských práv na základe hybridných správnych aktov ÚVZ SR.

---

⁴⁸ PIROŠÍKOVÁ, M.: *Zásahy štátu do výkonu podnikateľskej činnosti počas krízy COVID-19 a ich riešenie*. Dostupné na: <https://www.aspi.sk/products/lawText/7/303540/1/2>.

Uvádzame ďalšie rozhodnutie ÚS SR sp. zn. PL.ÚS 13/2020-103 zo dňa 13.5.2020, kde súd konštatoval, že do sféry výkonnej moci patria predovšetkým veci, ktoré zákonodarca vzhladol nepodstatnými z hľadiska zákonnej formy, a preto ich priamo neupravil. Ide predovšetkým o veci nepredvídateľné vo chvíli prijatia zákona, teda o veci, ktoré môžu podliehať zmenám, ale rovnako podrobnosti hlavne technického či vysoko expertného charakteru a pod. V žiadnom prípade však nemôže ísť o podmienky akceptovateľnosti zásahu do základných práv.

Fyzická ani právnická osoba teda nemohla iniciovať a dosiahnuť súdne preskúmanie zásahov do majetkových práv, ktoré vychádzajú z všeobecne záväzných právnych predpisov, vrátane vyhlášok Úradu verejného zdravotníctva SR (ÚVZ SR). Takéto konanie o zhode právnych predpisov podľa čl. 127 Ústavy SR nebude možné až do 1. januára 2025. Nebol tu možný súdny prieskum v rámci správneho súdnictva, a tak jedinou možnosťou je obrátiť sa na Európsky súd pre ľudské práva (ESLP), kde majú šancu uspieť, avšak rozhodovanie môže trvať mesiace či roky. Týmto Slovenská republika vážne porušuje princípy právneho štátu a ohrozila demokratické zásady, keďže výkonná moc vykonávala v čase pandémie štátnu moc bez potrebnej súdnej kontroly, čím hrubo porušuje svoje záväzky vyplývajúce z článkov čl. 6 a čl. 13 Dohovoru o ľudských právach. Navyše, karanténne opatrenia obmedzujúce práva majiteľov neboli zavedené zákonom, čo predstavuje porušenie zásady zákonnosti, ktorá je podľa praxe ESLP kľúčovou podmienkou pre zákrok štátu do práva na pokojné užívanie majetku.

Vzhľadom na tieto okolnosti by bolo vhodné zaviesť do slovenského právneho poriadku možnosť urýchlenej súdnej kontroly protiepidemiologických opatrení, podobne ako je to v iných krajinách. Napríklad v Českej republike Mestský súd v Prahe zrušil opatrenia Ministerstva zdravotníctva ČR z 26. marca a 17. apríla 2020, ktoré sa týkali obmedzenia maloobchodného predaja, a opatrenia z 23. marca a 15. apríla 2020, ktoré obmedzovali voľný pohyb osôb. Mestský súd v Prahe rozsudkom z 23. apríla 2020 v konaní sp. zn. 14 A 41/2020 zdôraznil, že právny poriadok obmedzenia základných práv a slobôd počas núdzového stavu predpokladá v čl. 6 ústavného zákona o bezpečnosti ČR a § 5 a 6 zákona č. 240/2000 Sb. o krízovom riadení a o zmene niektorých zákonov. Z týchto ustanovení vyplýva, že možnosťami obmedzenia základných práv a slobôd počas trvania núdzového stavu alebo stavu ohrozenia štátu disponuje predovšetkým vláda. Zákon nepripúšťa delegovanie tejto právomoci na nikoho iného.

Vo Francúzsku Štátna rada (Le Conseil d'État) funguje ako najvyššia súdna inštitúcia v oblasti správneho súdnictva a poskytuje naliehavú kontrolu vládnych opatrení. Počas pandémie COVID-19 riešila množstvo prípadov spojených s riadením pandémie, intervenovala

rýchlo a v niektorých prípadoch nariadila zmenu alebo zrušenie vládnych opatrení. Štátna rada počas jedného roka naliehavo preskúmala 647 prípadov na základe sťažností jednotlivcov, združení alebo profesijných organizácií, ktoré kritizovali vládne opatrenia v súvislosti s pandémiou. Štátna rada zasahovala rýchlo, niekedy do 48 hodín, aby posúdila, či boli obmedzenia slobôd z dôvodu verejného zdravia oprávnené.⁴⁹

Podobne Nemecký federálny ústavný súd vo svojej výročnej správe zverejnenej v marci 2021 uvádza 880 súdnych konaní súvisiacich s SARS-CoV-2. Okrem zamietnutia z formálnych dôvodov bolo mnoho odvolaní zamietnutých na základe ústavnej povinnosti štátu chrániť život a fyzickú integritu. Podľa správy ohrozenie života a zdravia v každom prípade prevážilo nad obmedzeniami slobody. Hlavne v úvode pandémie súdy rozhodovali skôr v prospech vládnych opatrení v záujme nepreťažovania zdravotníckeho systému. Až s predlžujúcim sa trvaním pandémie, kedy sa i hustota súdnej kontroly zvýšila, miera úspešnosti súdnych sporov v lete až do októbra 2020 stúpala.⁵⁰

Záver

Kľúčovou otázkou nie je špecifický obsah prijatých zákonov, ale skôr hodnotenie ústavnosti metód a systému, ktorými sa Slovenská republika vysporiadala s pandémiou COVID-19. Zistilo sa, že existujúce právne nástroje na riešenie mimoriadnych situácií buď nie sú dostatočné na zvládnutie tak významného zásahu do všetkých oblastí spoločenského života, alebo bolo ich použitie obmedzené a nedostatočne skúsené, čo viedlo k ich aplikácii skôr na základe improvizácie a intuície než pevných právnych zásad. Navyše, počas pandémie dochádzalo k bezprecedentnému využívaniu právnych nástrojov a opatrení, ktoré boli síce súčasťou slovenského ústavného a právneho poriadku aj pred pandémiou, ale neboli skôr použité alebo len v obmedzenom rozsahu.

Jedným z hlavných prejavov tejto situácie na Slovensku bolo využitie mimoriadnych právomocí vlády na obmedzenie využívania majetku. Opatrenia, ako napríklad rekvizícia súkromného majetku pre zdravotnícke účely alebo obmedzenie obchodných aktivít, vytvorili závažné otázky o rovnováhe medzi štátnou mocou a individuálnymi právami. Toto vyžadovalo dôkladné právne preskúmanie, aby sa zabezpečilo, že takéto opatrenia, hoci nevyhnutné z hľadiska verejného zdravia, sú spravodlivé a rešpektujú práva na vlastníctvo. Zároveň tu chýbal

---

⁴⁹ Bližšie pozri PIROŠÍKOVÁ, M.: Súdne preskúmanie zásahov do základných ľudských práva a slobôd v dôsledku núdzových opatrení – príklady zo zahraničia a možnosti jednotlivcov v Slovenskej republike. In: *Zo súdnej praxe*, 2021, č. 4, s. 145-154.

⁵⁰ Nemecko, Návrh štvrtého zákona na ochranu obyvateľstva v prípade epidémie situácia národného významu. Dostupné na: <https://dserver.bundestag.de/btd/19/284/1928444.pdf>.

mechanizmus, ktorý by zabezpečil preskúmanie prijatých opatrení a umožnil dotknutým subjektom brániť sa súdnou cestou.

Kvitujeme snahu štátnych orgánov na poli verejného zdravia o hľadanie rovnováhy medzi cieľmi a použitými prostriedkami na ich dosiahnutie, s dobrým úmyslom zabrániť šíreniu ochorenia. Táto snaha sa však prejavila v neustálom vydávaní nových opatrení na reakciu na meniacu sa situáciu a prispôbenie platných opatrení. Schopnosť občanov, vrátane tých, ktorí boli priamo ovplyvnení, porozumieť a orientovať sa v týchto opatreniach, klesla takmer na nulu.

Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky, ktorý prevzal ťažkú zodpovednosť za ochranu zdravia v náročnom období pravdepodobne konal nezákonne a neprimerane obmedzil ľudské práva vrátane vlastníckeho práva. Dôvodom je, že podľa § 48 ods. 4 Zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia zákona neexistuje právna základňa pre vydávanie takýchto opatrení v čase vyhlásenej mimoriadnej situácie. Tieto opatrenia sú považované za nadmerný zásah do ľudských práv a slobôd. Je pravdou, že sme stáli pred bezprecedentnou situáciou, kde bolo potrebné reagovať rýchlo a neboli tu skúsenosti, o ktoré sa bolo možné oprieť. No v demokratickom právnom štáte, kde majú štátne orgány definovanú hierarchiu a oprávnenia, nie je vhodné, aby rozpočtová organizácia patriaca pod Ministerstvo zdravotníctva SR vykonávala takéto zásahy do ľudských práv a slobôd, ako to bolo v prípade opatrení ÚVZ SR.

Ďalšou problematickou oblasťou je otázka proporcionality týchto opatrení. Štát môže obmedzovať základné práva len v nevyhnutnej miere a musí šetriť ich podstatu a zmysel podľa čl. 13 ods. 4 Ústavy SR. Avšak, právo podnikat', sloboda pohybu a vlastnícke právo boli obmedzené takým spôsobom, že je nepravdepodobné, že by prešli testom proporcionality. Opatrenia platili celoplošne, bez ohľadu na počet nakazených v danej lokalite, a niektoré z nich pretrvali aj v čase, keď bol výskyt nákazy minimálny.

V budúcnosti sa pravdepodobne právne rámce vyvinú tak, aby zahŕňali prísnejšie ustanovenia na riešenie podobných kríz, so zameraním na flexibilitu, spravodlivosť a ochranu verejného zdravia a vlastníckych práv. Môže to znamenať legislatívne reformy a vývoj nových právnych nástrojov na lepšiu prípravu a reakciu na budúce výzvy. Pandémia COVID-19 tak pôsobila ako významný katalyzátor právneho vývoja v oblasti majetkového práva na Slovensku a odhalila potrebu právneho systému, ktorý sa dokáže rýchlo prispôbiť meniacim sa okolnostiam a zároveň zabezpečiť ochranu základných práv a záujmov. Skúsenosti z tohto obdobia budú neoceniteľné pri formovaní odolnejšieho a pohotovjšieho právneho prostredia.

Zoznam bibliografických odkazov

AGUIAR RIBEIRO DO NASCIMENTO, G.: The Long Road to the International Recognition of Economic and Social Rights: The Right to an Adequate Standard of Living. In: *The Age of Human Rights Journal*, Universidad de Jaén, 2018. č. 11. s. 43-60. Dostupné na: <https://doi.org/10.17561/tahrj.n11.3>.

BERGDOLT, K.: *Černá smrt v Evropě: Velký mor a konec středověku*. Praha : Vyšehrad, 2002. 184.s. ISBN 80-7021-541-0.

DWORKIN, R.: *Taking Rights Seriously*. London : Duckworth. Harvard University Press, 1978. 392 s. ISBN 9780674867116.

GATES, L.: *Force Majeure, Vis Major, Impossibility, and Impracticability Under Ohio Law Before and After COVID-19*, 90 U. Cin. L. Rev. (2021) Dostupné na: <https://scholarship.law.uc.edu/uclr/vol90/iss1/7>.

GOSTIN, L.- KATZ, R.: The international health regulations: the governing framework for global health security. Dostupné na: <https://doi.org/10.1111/1468-0009.12186>.

GOZDECKA, D. A.: Human Rights During the Pandemic: COVID-19 and Securitisation of Health. In *Nordic Journal of Human Rights*, roč. 39, 2021 č. 3, s. 205-223). Dostupné na: <https://doi.org/10.1080/18918131.2021.1965367>.

HABIBI, R. – BURCI, G. L., de CAMPOS, T. C. – CHIRWA, D. et. al.: *Do not violate the International Health Regulations during the COVID-19 outbreak*. Dostupné na: [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30373-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30373-1).

HARISOVICH MINGAZOV, L. et. al.: The Restrictions of Human Rights During COVID-19 Pandemic. In: *Utopía y Praxis Latinoamericana*, Universidad del Zulia, roč. 25, 2020, č. Esp.12, s. 150-156. Dostupné na: <https://www.redalyc.org/journal/279/27965040016/html/>.

KARNAUKH, B.: The concept of property in the context of Article 1 of Protocol No.1 to the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. In: *International law. Philosophy of law*. Dostupné na: <http://oaji.net/articles/2016/3229-1463726142.pdf>.

ĽALÍK, T. *Obmedzovanie ľudských práv a test proporcionality: teória a prax*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2023, 320 s. ISBN 978-80-571-0628-9.

LEACH, M. – MacGREGOR, H. – SCOONES, I. – WILKINSON, A.: Post-pandemic transformations: How and why COVID-19 requires us to rethink development. In: *World Development*, roč. 138, 2021. Dostupné na: <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2020.105233>.

LUTZKY, G.: COVID and Consequences: How the Pandemic Changed Contract *Interpretation and Litigation*, roč. 67, 2022, s. 167-202. Saint Louis University School of Law. Dostupné na: <https://scholarship.law.slu.edu/lj/vol67/iss1/8>.

MATTEI, U. - SUKHANOV, E.A.: *Main provisions of property right*. Moscow : Jurist, 1999, 384 s. ISBN 5-7975-0155-4.

McBRIDE, J.: COVID-19 and Convention on Human rights. In *ECHR Blog*. Dostupné na: <https://www.echrblog.com/2020/03/an-analysis-of-covid-19-responses-and.html>.

MEßERSCHMIDT, K.: COVID-19 legislation in the light of the precautionary principle. *Theory Pract Legislation*. Dostupné na: <https://doi.org/10.1080/20508840.2020.1783627>.

NIYAZOVA, A.: Limits and limitations of land ownership: an analysis of approaches. In: *Perm University Bulletin. Legal sciences*, 2016, č. 32, s. 208-215. Dostupné na: <https://doi.org/10.17072/1995-4190-2016-32-208-215>.

OSER, A.: The COVID-19 Pandemic: Stress Test for Intellectual Property and Pharmaceutical Laws. In: *GRUR International*, roč. 70, 2021, č. 9, s. 846-854. Dostupné na: <https://doi.org/10.1093/grurint/ikab091>.

PIROŠÍKOVÁ, M.: *Zásahy štátu do výkonu podnikateľskej činnosti počas krízy COVID-19 a ich riešenie*. Dostupné na: <https://www.aspi.sk/products/lawText/7/303540/1/2>.

PIROŠÍKOVÁ, M.: Súdne preskúmanie zásahov do základných ľudských práva a slobôd v dôsledku núdzových opatrení - príklady zo zahraničia a možnosti jednotlivcov v Slovenskej republike. In: *Zo súdnej praxe*, 2021, č. 4, s. 145-154.

RAPOSO, V. L.: Can China's "standard of care" for COVID-19 be replicated in Europe? In: *Journal of Medical Ethics*, roč. 46, 2020 č. 7, s. 451-454. ISSN 0306-6800. Dostupné na: <https://doi.org/10.1136/medethics-2020-106210>.

SCHUETZ, J.- CRUMPS, S.: The Housing Market and the COVID-19 Pandemic: Implications for Las Vegas, Phoenix, Riverside, Los Angeles, Orlando, and New Orleans. 2021, s.1-13. Dostupné na: https://digitalscholarship.unlv.edu/brookings_policybriefs_reports/3

STIFF, S.M. COVID-19 response: constitutional protections for private property. In: *Congressional Research Service, Legal Sidebar*. Dostupné na: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/LSB/LSB10434>.

SVÁK, J.: Ústavnosť mimoriadnych zákonov pre boj s COVID-19. In: *Právni Prostor*. Dostupné na <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ustavni-pravo/ustavnost-mimoriadnych-zakonov-covid19>.

SYLWESTRZAK, A.: Property Rights to Real Estate in the course of the SARS-CoV-2 Virus Pandemic – Revision of Civil Law Issues. In: *Nieruchomości*, roč. 5, 2021, s. 265-281. Dostupné na: <https://doi.org/10.5604/01.3001.0015.5835>.

TAGER, E. – WHITE, E. – HAMILTON, L.: Can They Do That? Possible Constitutional Limitations on State Efforts to Require Business-Interruption and Loss-of-Use Carriers to Cover Small Businesses' Losses from COVID-19. Dostupné na: <https://www.mayerbrown.com/en/perspectives-eventspublications/2020/04/can-they-do-that--possible-constitutional-limitations-on-state-efforts-to-require-business-interruption-and-loss-of-use-carriers-to-cover-small-businesses-losses-from-covid19>.

TERPE, S.: Working with Max Weber's 'spheres of life': an actor-centred approach. In: *J Class Sociol*, roč. 20, 2020, č. 1, s. 22–42. Dostupné na: <https://doi.org/10.1177/1468795X18789328>.

VARDANYAN, V.: *As the world continues to deal with the pandemic and its aftermath, adapting property laws will play a key role in balancing individual rights with the greater public good.* Committee on Legal Affairs and Human Rights. Council of Europe. Dostupné na: <http://www.assembly.coe.int/LifeRay/JUR/Pdf/TextesProvisoires/2020/20200702-CovidImpact-EN.pdf>.

ZÁVER

Riešiteľský kolektív projektu predložil túto vedeckú editovanú knihu ako záverečný výstup riešenia projektu, v rámci ktorého analyzovali jednotlivé mimoriadne intervenčné zásahy štátu do právnych vzťahov počas pandémie ochorenia COVID-19 v Slovenskej republike počas pandemických rokov 2020 – 2022.

Pandémia koronavírusu vyvolala zmeny vo všetkých oblastiach života. Výrazne sa podpísala na zdraví občanov a dramaticky ovplyvnila ekonomický a spoločenský život. Následky pandémie sa budú prejavovať ešte niekoľko nasledujúcich rokov, a to vo všetkých oblastiach ľudskej činnosti. V snahe zmierniť nepriaznivé dopady pandémie na uvedené aspekty osobného i pracovného života, ekonomiku či zdravie obyvateľov, vlády po celom svete prijali celý rad opatrení na podporu vybraných skupín obyvateľstva a zamedzenie ďalšieho šírenia ochorenia.

Je potrebné zdôrazniť, že slovenský zákonodarca v tomto prípade nebol výnimkou a reflektoval na mimoriadnu situáciu spôsobenú ochorením COVID-19 v Slovenskej republike prijímaním tzv. pandemickej legislatívy, ktorá bola tvorená rozmanitou škálou právnych predpisov. Prostredníctvom týchto právnych predpisov zákonodarca prijímal opatrenia, ktorých hlavným cieľom a podstatou bolo jednak zamedzenie ďalšieho šírenia ochorenia COVID-19, ako aj následné prijímanie podporných opatrení, ktoré mali pomôcť jednotlivcom, či skupinám osôb (podnikateľom, zamestnancom, prenajímateľom a pod.) zasiahnutým dopadom pandémie COVID-19 a súvisiacimi reštriktívnymi opatreniami.

Je nesporné, že prijímané opatrenia vo veľkej miere zasahovali do práv a právom chránených záujmov jednotlivcov, avšak je potrebné zdôrazniť, že v danom čase neexistoval iný efektívny nástroj ako zamedziť ďalšiemu šíreniu pandémie ochorenia COVID-19. Pandemická legislatíva prijímaná zákonodarcom v Slovenskej republike v priebehu vývoja pandémie na území Slovenskej republiky prechádzala veľkou kritikou, ako aj kontrolou ústavnosti z pohľadu Ústavného súdu SR, ako aj medzinárodných justičných orgánov, akými je napr. Európsky súd pre ľudské práva. V tomto prípade zastávame názor, že je potrebné zohľadniť aj účel prijímaných zákonov, ktorými bola nesporne ochrana života a zdravia celej skupiny obyvateľstva, ktorej museli ustúpiť potreby jednotlivcov v tomto období.

Myslíme si, že legislatíva v posudzovanom období výrazným spôsobom upravila právne vzťahy medzi jednotlivcami navzájom, medzi celými skupinami obyvateľstva, ale aj právne vzťahy medzi jednotlivcom a štátom. Zároveň je zrejmé, že niektoré mimoriadne intervenčné

zásahy prijaté zákonodarcom počas pandémie budú mať presahy aj do ďalších rokov a pandemická legislatíva bude aj v budúcnosti ovplyvňovať právne vzťahy vo všeobecnosti.

Možno konštatovať, že toto obdobie bude pre celú našu spoločnosť mementom a bude tiež potrebné, aby sa zákonodarca z tohto obdobia poučil a v prípade potreby prijímania ďalších mimoriadnych intervenčných zásahov štátu reflektoval na tieto ponaučenia. V tomto duchu sa preto jednotlivé state autorov tejto publikácie venujú aj viacerým vlastným úvahám *de lege ferenda* s cieľom naplniť vedecké ciele projektu, v rámci ktorého je táto publikácia spracovaná.

Jednotlivé čiastkové závery tak, ako si ich stanovili členovia riešiteľského kolektívu, sú obsiahnuté v jednotlivých kapitolách a v ich súhrne a kombinácii s už skôr vydanými výstupmi tvoria výsledok vedecko-výskumnej činnosti riešiteľského kolektívu počas v rámci riešenia projektu s podporou Vedeckej grantovej agentúry Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, za ktorú sa chceme osobitne poďakovať.

Táto vedecká editovaná kniha bude publikovaná v elektronickej podobe a bude voľne dostupná na stránke www.prf.umb.sk tak, aby sa s ňou mohla kedykoľvek a bez obmedzení oboznámiť odborná verejnosť.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

AGUIAR RIBEIRO DO NASCIMENTO, G.: The Long Road to the International Recognition of Economic and Social Rights: The Right to an Adequate Standard of Living. In: *The Age of Human Rights Journal*, Universidad de Jaén, 2018. č. 11. s. 43-60. Dostupné na: <https://doi.org/10.17561/tahrj.n11.3>.

ALPER, G. COVID-19: Force Majeure under CISG [online], In: *Jurist.org.*, Dostupné na <https://www.jurist.org/commentary/2020/05/gizem-alper-force-majeure/>

BAR, CH. - SCHULTE-NÖLKE, C. H. a kol: Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law Draft Common Frame of Reference (DCFR) [online] Dostupné na: https://www.law.kuleuven.be/personal/mstorme/european-private-law_en.pdf

BARAN, R.: Uplatňovanie kolektívnych práv veriteľov v insolvenčnom konaní počas pandémie COVID-19. In: *Bratislavské právnické fórum 2021 : Legislatívna a aplikačná invencia v obchodnom práve počas pandémie COVID-19 : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej online konferencie*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave. Právnická fakulta UK, 2021, s. 7-16. ISBN 978-80-7160-607-9.

BERGDOLT, K.: *Černá smrt v Evropě: Velký mor a konec středověku*. Praha : Vyšehrad, 2002. 184.s. ISBN 80-7021-541-0.

CIRÁK, J. a kol.: *Dedičské právo*. Šamorín : Heuréka, 2009. ISBN 978-80-89122-55-4.

CSACH, K. – HAVEL, B. – PALA, R. – POSPÍŠIL, B.: Správa a riadenie obchodných spoločností počas pandémie COVID – 19. In: *Súkromné právo*, 2020, č. 2, s. 66-74. ISSN: 1339-8652.

CSACH, K. - JURČOVÁ, M. *Jednotný systém nesplnenia a prostriedkov nápravy: Návrh koncepcie a pravidiel (ustanovení) budúcej právnej úpravy*. Praha: Leges, 2018. 220 s. ISBN 978-80-7502-327-8.

CUKEROVÁ, D.: Obchodné záväzkové vzťahy v dobe pandémie ochorenia COVID-19. In: *Bratislavské právnické fórum 2021 : Legislatívna a aplikačná invencia v obchodnom práve počas pandémie COVID-19 : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej online konferencie*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave. Právnická fakulta UK, 2021, s. 33-43. ISBN 978-80-7160-607-9.

ČIPKOVÁ, T.: Právo na spravodlivý súdny proces a jeho realizácia v čase núdzového stavu. In: *Bratislavské právnické fórum 2021 : Hodnotové determinanty občianskeho práva v čase krízy : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej online konferencie*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave. Právnická fakulta UK, 2021, s. 16-24. ISBN 978-80-7160-609-3.

DOLÍHALOVÁ, M.: Odklad splátok počas trvania pandémie - cesta k následnému posilneniu zabezpečovacích inštitútov?. In: *Právo v podnikaní vybraných členských štátů Evropské unie : sborník příspěvků k 12. ročníku mezinárodní vědecké konference*. Praha : TROAS, 2020, s. 349-355. ISBN 978-80-88055-10-5.

DOLNÝ, J. – SUCHÝ, T.: Právne účinky dočasnej ochrany podnikateľov po novom. In: *Bulletin slovenskej advokácie*, roč. 27, 2021, č. 5, s. 21-25. ISSN 1335-1079.

DOLNÝ, J.: Zodpovednosť štatutárneho orgánu za nepodanie návrhu na vyhlásenie konkurzu: komparácia slovenského a nemeckého právneho poriadku. In: *Právo, obchod, ekonomika 9 : zborník príspevkov z medzinárodného vedeckého sympózia*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2019, s. 111-118. ISBN 978-80-8152-775-3.

DRGONEC, J.: Podmienky a právny účinok vyhlásenia núdzového stavu. In: *Justičná revue*, roč. 64, 2021, č. 1, s. 81-85. ISSN 1335-6461.

ĎURANA, M.: Premlčanie práva priznaného právoplatným rozhodnutím súdu. In: *Štát a právo*, roč. 1, 2014, č. 2, s. 249-257. ISSN 1339-7753.

ĎURANA, M.: Zásada vigilantibus iura a jej prejav v súkromnom práve. In: *Banskobystrické zámocké dni práva : zborník z 5. ročníka medzinárodnej vedeckej konferencie, Víglaš, 14. - 15. november 2019. Sekcia súkromného práva "Princípy súkromného práva ako stabilizačný faktor pri tvorbe a interpretácii právnych predpisov"*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2020, s. 60-69. ISBN 978-80-557-1714-2.

ĎURICA, M.: Dočasná ochrana podnikateľov a jej právne účinky. In: *Justičná revue*, roč. 72, 2020, č. 6-7, s. 776-789. ISSN 1335-6461.

ĎURICA, M.: Vyvažovanie záujmov veriteľov a dlžníkov pri pandemickej a nepandemickej ochrane dlžníkov. In: *Justičná revue*, roč. 74, 2022, č. 1, s. 20-31. ISSN 1335-6461.

ĎURICA, M.: *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2021, 1496 s. ISBN 978-80-7400-846-7.

- ĎURICA, M.: Zodpovednosť za omeškanie dlžníka v obchodnom práve - experimenty a metamorfózy legislatívy (pocta k pocte). In: *Zodpovednosť v práve : pocta Ol'ge Ovečkovej* Bratislava : Wolters Kluwer, 2019. s. 94-121. ISBN 978-80-571-0031-7.
- DUŠEKOVÁ SCHUSZTEKOVÁ, S. – MÉSZÁROS, P.: *Procesy v individuálnom pracovnom práve*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2022, 106 s. ISBN 978-80-571-0560-2.
- DWORKIN, R.: *Taking Rights Seriously*. London : Duckworth. Harvard University Press, 1978. 392 s. ISBN 9780674867116.
- DZIMKO, J.: Veriteľ verzus dlžník - hra na mačku a myš. In: *Neštandardné legislatívne zásahy štátu v neštandardných situáciách : pocta profesorovi Milanovi Ďuricovi*. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela-Belianum, 2023, s. 187-201. ISBN 978-80-557-2058-6.
- ELIÁŠ, K.: *Občianský zákonník, veľký Akademický komentár, 2 svazek § 488 – 880*, Praha: Linde, 2008, 2640 s. ISBN 978-80-7201-687-7.
- FEKETE, I.: *Občiansky zákonník. 3. zväzok. Veľký komentár. 2. aktualizované a rozšírené vydanie*. Bratislava : EUROKÓDEX, 2015. ISBN 978-80-815-5041-6.
- FEKETE, I.: *Občiansky zákonník. Veľký komentár, 2. diel*. Bratislava : EUROKÓDEX, 2011. ISBN 978-80-815-5040-9.
- FICOVÁ, S. – IVANČO, M. – RAKOVÁ, K. a kol.: *Dedičské právo v hmotnoprávných a procesnoprávných súvislostiach*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2022, ISBN 978-80-571-0986-5.
- FICOVÁ, S. – ŠTEVČEK, M. a kol.: *Občianske súdne konanie. Komentár. V. aktualizované vydanie*. Bratislava : Eurounion, 2010.
- GATES, L.: *Force Majeure, Vis Major, Impossibility, and Impracticability Under Ohio Law Before and After COVID-19*, 90 U. Cin. L. Rev. (2021) Dostupné na: <https://scholarship.law.uc.edu/uclr/vol90/iss1/7>.
- GOSTIN, L.- KATZ, R.: The international health regulations: the governing framework for global health security. Dostupné na: <https://doi.org/10.1111/1468-0009.12186>.
- GOZDECKA, D. A.: Human Rights During the Pandemic: COVID-19 and Securitisation of Health. In *Nordic Journal of Human Rights*, roč. 39, 2021 č. 3, s. 205-223). Dostupné na: <https://doi.org/10.1080/18918131.2021.1965367>.

GRAMBLIČKOVÁ, B. - PATAKYOVÁ, M.: Doktrína rebus sic stantibus ako prostriedok na ochranu výkonných umelcov, In: *Milníky práva v stredoeurópskom priestore*, Bratislava: 2017, [online] dostupné na:

https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/milniky_zborniky_2_011_2018/Zbornik_Milniky_2017.pdf

HAAS, D. HESSEN, G., SMITS, J.: *Specific Performance in Contract law: National and other Perspectives*, Antwerp-Oxford-Portland: Intersentia, 2008, ISBN: 978-90-5095-714-4

HABIBI, R. – BURCI, G. L., de CAMPOS, T. C. – CHIRWA, D. et. al.: *Do not violate the International Health Regulations during the COVID-19 outbreak*. Dostupné na: [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30373-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30373-1).

HARISOVICH MINGAZOV, L. et. al.: The Restrictions of Human Rights During COVID-19 Pandemic. In: *Utopía y Praxis Latinoamericana*, Universidad del Zulia, roč. 25, 2020, č. Esp.12, s. 150-156. Dostupné na: <https://www.redalyc.org/journal/279/27965040016/html/>.

HORECKÝ, J.: *Dispoziční pravomoc zaměstnavatele*. Praha : Wolters Kluwer, 2018, 127 s. ISBN 978-80-7598-255-1.

HORN, N.: Changes in Circumstances and the Revision of Contracts in Some European Laws and in International Law In: *Horn ed., Adaptation and Renegotiation of Contracts in International Trade and Finance*, Antwerp, Boston, London, Frankfurt a. M.: 1985, [online], dostupné na: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/9783110474183-025/html?lang=en>

HULMÁK, M. a kol.: *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§1721 - 2054), Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2014, 1344 s. ISBN: 978-80-7400-535-0

JAKAB, R. – JANČÁT, L.: Právo na prejednanie vecí v primeranej lehote pod vplyvom mimoriadnej situácie spôsobenej ochorením COVID-19. In: *Základné práva a slobody a ich ochrana v núdzovom stave a iných osobitných právnych režimoch : 10. ústavné dni*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2022, s. 157-175. ISBN 978-80-574-0125-4.

JAKUBOVIČ, D.: *Zmluvná disciplína a zabezpečovacie právne inštitúty v obchodnom práve*. Bratislava : EPOS, 2005. ISBN 978-80-805-7647-5.

[JURČOVÁ, M.: Právo na splnenie a možnosti jeho obmedzenia In: *Právnik* 2/2017, roč. 2017, s. 114-133](#)

KANDA, A.: *Vliv změny poměrů na trvání závazku*. Praha: Academia, nakladatelství ČSAV, 1966, 212 s.

KARNAUKH, B.: The concept of property in the context of Article 1 of Protocol No.1 to the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. In: *International law. Philosophy of law*. Dostupné na: <http://oaji.net/articles/2016/3229-1463726142.pdf>.

KNAPP, V. – PLANK, K.: *Československé občanské právo. I. sv. – obecní část*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1973.

KNAPP, V.: *Splnění závazků a jiné způsoby jejich zániku*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd 1955. 327 s.

KRAJČO, J.: *Konanie o dedičstve (cezhraničné dedenie)*. Bratislava : Vydavateľstvo Eurounion, 2016.

KUBINEC, M.: *Obchodná spoločnosť v kríze*. Praha : C. H. Beck, 2022, 184 s. ISBN 978-80-7400-870-2

ĽALÍK, T. *Obmedzovanie ľudských práv a test proporcionality: teória a prax*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2023, 320 s. ISBN 978-80-571-0628-9.

LAZÍKOVÁ, J.: *Riešenie spotrebiteľských sporov v práve EÚ*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-8168-818-8.

LEACH, M. – MacGREGOR, H. – SCOONES, I. – WILKINSON, A.: Post-pandemic transformations: How and why COVID-19 requires us to rethink development. In: *World Development*, roč. 138, 2021. Dostupné na: <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2020.105233>.

LUTZKY, G.: COVID and Consequences: How the Pandemic Changed Contract *Interpretation and Litigation*, roč. 67, 2022, s. 167-202. Saint Louis University School of Law. Dostupné na: <https://scholarship.law.slu.edu/lj/vol67/iss1/8>.

MACUR, J.: *Odpovědnost a zavinění v občanském právu*. Brno: Universita J. E. Purkyně – právnická fakulta, svazek 35, 1980. 215 s.

MAMOJKA, M. a kol.: *Obchodný zákonník. Veľký komentár. 2 zväzok*. Bratislava: Eurokódex s.r.o. 2016. 651 s. ISBN 978-80-8155-067-6.

MASARYK, P.: Špecifiká spotrebiteľského práva v novom Civilnom sporovom poriadku. In: *Právo v podnikání vybraných členských států EU. Sborník příspěvků k IX. ročníku mezinárodní*

vědecké konference 2017. Dostupné na: https://kpep.vse.cz/wp-content/uploads/page/1940/Sborn%C3%ADk-2017_fv.pdf.

MATTEI, U. - SUKHANOV, E.A.: *Main provisions of property right*. Moscow : Jurist, 1999, 384 s. ISBN 5-7975-0155-4.

MAZACCANO, P.: Force Majeure, Impossibility, Frustration & the Like: Excuses for Non-Performance; the Historical Origins and Development of an Autonomous Commercial Norm in the CISG, In: *Nordic Journal of Commercial Law*, No. 2/2011, [online]dostupné na <https://journals.aau.dk/index.php/NJCL/article/view/3001/2533>.

McBRIDE, J.: COVID-19 and Convention on Human rights. In *ECHR Blog*. Dostupné na: <https://www.echrblog.com/2020/03/an-analysis-of-covid-19-responses-and.html>.

MEßERSCHMIDT, K.: COVID-19 legislation in the light of the precautionary principle. *Theory Pract Legislation*. Dostupné na: <https://doi.org/10.1080/20508840.2020.1783627>.

MÉSZÁROS, P.: Zdanlivá vzdelanosť slabšej strany ako dôvod na jej diskrimináciu. In: *Diskriminácia v zmluvnom práve*. Trnava : Typi Universitatis Tyrnaviensis, spoločné pracovisko Trnavskej univerzity v Trnave a Vedy, vydavateľstva Slovenskej akadémie vied, 2015, s. 213-220. ISBN 978-80-8082-835-6.

MLKVÁ ILLÝOVÁ, Z.: O magickom svete práva a vláde nad časom. In: *Bulletin slovenskej advokácie*, roč. 28, 2022, č. 3, s. 21-24. ISSN 1335-1079.

MOLNÁR, P.: Určovanie všeobecnej hodnoty dedičstva a jeho vplyv na zodpovednosť dediča za dlhy poručiťa. In: FICOVÁ, S. – IVANČO, M. – RAKOVÁ, K. a kol.: *Dedičské právo v hmotnoprávných a procesnoprávných súvislostiach*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2022, ISBN 978-80-571-0986-5.

NÉMETHOVÁ, M.: Výkon záložného práva. In: *Notitiae Novae Facultatis Iuridicae Universitatis Matthiae Beli Neosolii*. Roč. 5. Banská Bystrica : Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela, 2001, s. 132-138. ISBN 80-8055-508-7.

NIYAZOVA, A.: Limits and limitations of land ownership: an analysis of approaches. In: *Perm University Bulletin. Legal sciences*, 2016, č. 32, s. 208-215. Dostupné na: <https://doi.org/10.17072/1995-4190-2016-32-208-215>.

OLŠOVSKÁ, A. – DIVÉKYOVÁ, K. – MÉSZÁROS, M.: *Organizačné zmeny zamestnávateľa a skončenie pracovného pomeru*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2023, 164 s. ISBN 978-80-571-0596-1.

ONDROVÁ, J.: *Právo na prerokovanie vecí v primeranej lehote v kontexte vybraných rozhodnutí súdov*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2020, 94 s. ISBN 978-80-557-1713-5.

ONDROVÁ, J.: *Právo na spravodlivý proces v rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky a Európskeho súdu pre ľudské práva*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2018, 144 s. ISBN 978-80-557-1400-4.

ONDROVÁ, J.: Procesné lehoty ako prostriedok odstránenia prieťahov v konaní, v kontexte práva na spravodlivé súdne konanie. In: *Štát a právo*, roč. 8, 2021, č. 2-3, s. 160-174. ISSN 1339-7753.

OSER, A.: The COVID-19 Pandemic: Stress Test for Intellectual Property and Pharmaceutical Laws. In: *GRUR International*, roč. 70, 2021, č. 9, s. 846-854. Dostupné na: <https://doi.org/10.1093/grurint/ikab091>.

PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár. 5. vydanie*, Bratislava: C. H. Beck, 2016, 1696 s. ISBN: 978-80-89603-46-6.

PIROŠÍKOVÁ, M.: Súdne preskúmanie zásahov do základných ľudských práva a slobôd v dôsledku núdzových opatrení - príklady zo zahraničia a možnosti jednotlivcov v Slovenskej republike. In: *Zo súdnej praxe*, 2021, č. 4, s. 145-154.

PIROŠÍKOVÁ, M.: *Zásahy štátu do výkonu podnikateľskej činnosti počas krízy COVID-19 a ich riešenie*. Dostupné na: <https://www.aspi.sk/products/lawText/7/303540/1/2>.

RAK, P.: Interné smernice. In: *Právne rozpravy on-screen 3. : sekcia súkromného práva*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici - Belianum, 2021, s. 187-194. ISBN 978-80-557-1933-7.

RAPOSO, V. L.: Can China's "standard of care" for COVID-19 be replicated in Europe? In: *Journal of Medical Ethics*, roč. 46, 2020 č. 7, s. 451-454. ISSN 0306-6800. Dostupné na: <https://doi.org/10.1136/medethics-2020-106210>.

RÖSLER, H.: Hardship in German Codified Private Law: In Comparative Perspective to English, French and International Contract Law. In: *European Review of Private Law*, 2007, vol. 15, no. 4. s. 483-513.

ROUČEK, F. – SEDLÁČEK, J. a kol.: *Komentár k československému obecnému zákonníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi*. Repr. pôv. vyd. z r. 1937. Praha: Codex Bohemia, 1998.

ROZEHNALOVÁ, N. – STŘELEK, K. – SEHNÁLEK, D. – VALDHANS J.: Mezinárodní obchodní transakce: multimediální učební text. Brno: Masarykova univerzita, 2008, 103 s. ISBN 978-80-210-3575-1.

ROZEHNALOVÁ, N.: *Právo mezinárodního obchodu*. Praha: ASPI, 2006, 555 s. ISBN 80-7357-196-X.

SEDLÁČEK, J.: Doporučuje sa ustanovení, že změna hospodářských poměrů působí na obsah smluvních povinností? In: *Druhý sjezd právníků československých: konaný v dnech 31. května, 1. a 2. června 1925 v Brně*. V Brně: nákladem přípravného výboru druhého práv. sjezdu, 1925.

SCHUETZ, J.- CRUMPS, S.: The Housing Market and the COVID-19 Pandemic: Implications for Las Vegas, Phoenix, Riverside, Los Angeles, Orlando, and New Orleans. 2021, s.1-13. Dostupné na: https://digitalscholarship.unlv.edu/brookings_policybriefs_reports/3

SMYČKOVÁ, R. – ŠTEVČEK, M. – TOMAŠOVIČ, M. – KOTRECOVÁ, A. a kol.: *Civilný mimosporový poriadok. Komentár*. 1. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2017, ISBN 978-80-89603-51-1.

STIFF, S.M. COVID-19 response: constitutional protections for private property. In: *Congressional Research Service, Legal Sidebar*. Dostupné na: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/LSB/LSB10434>.

STRAPÁČ, P. – ĎURANA, M.: Námietka premlčania a rozpor s dobrými mravmi. In: *Bulletin slovenskej advokácie*, roč. 19, 2013, č. 4, s. 14-22. ISSN 1335-1079.

STRÉMY, J.: Sanačné a deštrukčné metódy riešenia krízy v podniku. In: *Bratislavské právnické fórum 2021 : Legislatívna a aplikačná invencia v obchodnom práve počas pandémie COVID-19 : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej online konferencie*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave. Právnická fakulta UK, 2021, s. 70-79. ISBN 978-80-7160-607-9.

SVÁK, J.: Ústavnosť mimoriadnych zákonov pre boj s COVID-19. In: *Právni Prostor*. Dostupné na <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ustavni-pravo/ustavnost-mimoriadnych-zakonov-covid19>.

SYLWESTRZAK, A.: Property Rights to Real Estate in the course of the SARS-CoV-2 Virus Pandemic – Revision of Civil Law Issues. In: *Nieruchomości*, roč. 5, 2021, s. 265-281. Dostupné na: <https://doi.org/10.5604/01.3001.0015.5835>.

ŠILHÁN, J.: *Právni následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. Praha, C. H. Beck, 2015. 560 s. ISBN: 978-80-7400-544-2.

ŠTENGLOVÁ, I. – PLÍVA, S. – TOMSA, M., a kol.: *Obchodní zákonník. Komentář. 13 vydání*, Praha: C. H. Beck, 2010, 1478 s. ISBN: 978-80-7400-354-7.

ŠTEVČEK, M. – DULAK, A. – BJANKOVÁ, J. – FEČÍK, M. – SEDLAČKO, M. – TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Občiansky zákonník I. a II. zväzok. Veľký komentár*. Praha: C. H. BECK, 2019. s. 3344 ISBN: 978-80-7400-770-5.

ŠTEVČEK, M. – FICOVÁ, S. a kol.: *Občiansky súdny poriadok. I. diel. Komentár. 2. vydanie*. Praha: C. H. Beck, 2012.

ŠTEVČEK, M. – KOTRECOVÁ, A. – TOMAŠOVIČ, M. – MOLNÁR, P. a kol.: *Exekučný poriadok. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2018, 1072 s. ISBN 978-80-7400-706-4.

ŠTEVČEK, M. a kol.: *Civilné právo procesné. Základné konanie a správne súdnictvo. 3. zmenené a doplnené vydanie*. Žilina : Eurokódex, 2014.

ŠTEVČEK, M.: Náhradová pohľadávka v dedičskom konaní a procesné problémy s tým súvisiace. In: *Ars Notaria*, č. 7, 2007.

ŠVEC, M. – TOMAN, J. a kol.: *Zákonník práce. Zákon o kolektívnom vyjednávaní. Komentár. 2. doplnené a prepracované vydanie*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2023, 1352 s. ISBN 978-80-571-0584-8.

TAGER, E. – WHITE, E. – HAMILTON, L.: Can They Do That? Possible Constitutional Limitations on State Efforts to Require Business-Interruption and Loss-of-Use Carriers to Cover Small Businesses' Losses from COVID-19. Dostupné na: <https://www.mayerbrown.com/en/perspectives-eventspublications/2020/04/can-they-do-that--possible-constitutional-limitations-on-state-efforts-to-require-business-interruption-and-loss-of-use-carriers-to-cover-small-businesses-losses-from-covid19>.

TAKÁČ, J.: Premlčacia doba v občianskom a obchodnom práve. In: *Banskobystrické zámocké dni práva : zborník z 3. ročníka medzinárodnej vedeckej konferencie na tému Identifikácia únosnej miery autonómie právnych odvetví a súčasnej potreby ich synergie, Vígľaš, 23.-24. november 2017*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2018, s. 91-100. ISBN 978-80-557-1405-9.

TERPE, S.: Working with Max Weber's 'spheres of life': an actor-centred approach. In: *J Class Sociol*, roč. 20, 2020, č. 1, s. 22–42. Dostupné na: <https://doi.org/10.1177/1468795X18789328>.

TICHÝ, L.: Změna okolností a její následky pro smluvní vztahy. In: PAUKNEROVÁ, M. – TOMÁŠEK, M.: *Nové jevy v právu na počátku 21. století*. vyd. 1. Praha: Karolinum, 2009, ISBN: 978-80-246-1687-2. s. 285-

UŠIAKOVÁ, L.: Primeraná dĺžka občianskeho súdneho konania ako faktor ovplyvňujúci postavenie veriteľa ako účastníka konania. In: *Právne postavenie veriteľa pri vymáhaní pohľadávok*. Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2014, s. 192-224 ISBN 978-80-557-0819-5.

VARDANYAN, V.: *As the world continues to deal with the pandemic and its aftermath, adapting property laws will play a key role in balancing individual rights with the greater public good*. Committee on Legal Affairs and Human Rights. Council of Europe. Dostupné na: <http://www.assembly.coe.int/LifeRay/JUR/Pdf/TextesProvisoires/2020/20200702-CovidImpact-EN.pdf>.

VOJČÍK, P. a kol. *Občianske právo hmotné, 2 vydanie*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 640 s. ISBN 978-80-7380-719-1.

VOJČÍK, P. a kol.: *Občiansky zákonník. Stručný komentár*. Tretie vydanie. Bratislava : Iura Edition, 2010. ISBN 978-80-8078-368-6.

ZIMMERMANN, R.: *The law of obligations: Roman foundations of the civilian tradition*, Oxford: Clarendon Press, 1996.1312 s. ISBN: 978-01-9876-426-7.

ŽUĽOVÁ, J.: Pracovnoprávna úprava doručovania a možnosti jej elektronizácie. In: *Súčasný stav a nové úlohy pracovného práva : Dies Iuris Tyrnavienses-Trnavské právnické dni : Nová Európa-výzva a očakávania : medzinárodná vedecká konferencia : 22.-23.9.2016, Trnava*. Praha : Nakladatelství Leges, 2016, s. 244-259. ISBN 978-80-7502-177-9.

ŽUĽOVÁ, J.: Uzatvorenie pracovnej zmluvy za využitia elektronickej komunikácie. In: *Zamestnanec v digitálnom prostredí : recenzovaný zborník príspevkov z vedeckej konferencie*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2021, s. 89-96. ISBN 978-80-574-0068-4.

Mimoriadne intervenčné zásahy štátu počas pandémie COVID-19 v Slovenskej republike

Autor: Kolektív autorov

Editor: doc. JUDr. Ing. Martin Kubinec, PhD., univ. prof.

Recenzenti: doc. JUDr. Regina Hučková, PhD.
doc. JUDr. Ing. Jaroslav Dolný, PhD.

Návrh obálky: Mgr. Ján Humaj

Vydavateľ: Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

Rok vydania: 2024

Počet strán: 188

ISBN 978-80-557-2116-3

<https://doi.org/10.24040/2024.9788055721163>

„Jednotlivé kapitoly neprešli jazykovou korektúrou.“

ISBN 978-80-557-2116-3

9 788055 721163